ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)

ਮੁਗਲੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

किताब ए जँगल (भाग पहिला)

मुगली ढीआं कहाणीआं

ਰੁਡਯਾਰਡ ਕਿਪਲਿੰਗ ਦੀ "ਦ ਸੈਕੰਡ ਜੰਗਲ ਬੁਕ" ਦਾ ਤਰਜਮਾ

ਤਨਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਅਕੱਥ ਕਥਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਸ। ਓਪਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਓਂਟੈਰਿਓ। ਕੈਨਡਾ

ਕਡਯਾਰਡ ਕਿਪਲਿੰਗ ਢੀ "ਢ ਸੈਕੰਡ ਜੱਂਗਲ ਬੁਕ" ਢਾ ਤਰਜਮਾ

तनवीर सिंघ

अकथ्थ कथा पबलीकेश्नस। ओपन गुरदुआरा फाउंडेशन ओंटैरिओ। कैनडा

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License available at http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode

You are free:

to Share — to copy, distribute and transmit this work (Kitab - e - Jungle Part Two)

Under the following conditions:

	Attribution	You must attribute this work (but not in any way that suggests that the author or Akath Katha Publications, endorse you or your use of the work).
	Noncommercial	You may not use this work for commercial purposes.
	No Derivative Works	You may not alter, transform, or build upon this work.

With the understanding that:

Waiver	Any of the above conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.
Public Domain	Where the work or any of its elements is in the public domain under applicable law, that status is in no way affected by the license.
Other Rights	In no way are any of the following rights affected by the license: • Your fair dealing or fair use rights, or other applicable copyright exceptions and limitations; • The author's moral rights; • Rights other persons may have either in the work itself or in how the work is used, such as publicity or privacy rights.
Notice	For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

2017 Tanveer Singh, Akath Katha Publications, Ontario, Canada. Some rights reserved.

ਇਹ ਕਾਰਜ(ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ) ਆਮ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਗੁਣ ਆਰੋਪਣ-ਗੈਰ ਵਪਾਰਕ-ਗੈਰ ਵਿਉਤਪੱਨ ੩.੦ ਬੇ ਤਬਦੀਲ ਆਗਿਆ ਪੱਤਰ ਹੇਠ ਮੁਹਇਆ ਕਰਾਇਆ ਗਇਆ ਹੈ ॥

ਤੁਸੀਂ ਅਜਾਦ ਹੋਂ:

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ ਭਾਗ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਸਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੰਡਨ ਜਾਂ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ॥

ਸਿਰਫ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ:

ਗੁਣ ਆਰੋਪਣ	ਇਸ ਕਾਰਜ ਦਾ ਗੁਣ ਆਰੋਪਣ ਕਰਨਾ ਹੈ(ਮਗਰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੰਝ ਜਾਪੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਅਕੱਥ ਕਥਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼੍ਨਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਮਤਿ ਹੈ)
ਗੈਰ ਵਪਾਰਕ	ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ ਭਾਗ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਤੁਸੀ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਛਾਪ ਕੇ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ॥
ਗੈਰ ਵਿਉਤਪੱਨ	ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ ਭਾਗ ਪਹਿਲੇ'ਚ ਫੇਰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਹ੍ਵੇ'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਬਨਾ ਸਕਦੇ ਹੋਂ॥

ਇਸ ਸਮਝ ਨਾਲ ਕਿ:

ਛੋਟ	ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ'ਤੋਂ ਛੋਟ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਲੇਖਕ(ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਹੋਲਡਰ) ਤੋਂ ਆਗ੍ਹਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋਂ
ਲੋਕੱਕ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ	ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕੁਝ ਤਤ੍ਤ ਲੋਕੱਕ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ'ਚ ਹਣ ਇਸ ਆਗਿਆ ਪਤ੍ਤਰ ਨਾਲ ਉਧੀ ਹੈਸਿਅਤ'ਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ
ਬਾਕੀ ਹੱਕ	ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਭੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਆਗ੍ਹਿਆ ਪਤ੍ਤਰ ਕਰਕੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ: • ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਜਬ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਜਾਂ ਫੇਰ ਲਾਗੂ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਦੀਆਂ ਕਮਜੋਰੀਆਂ ਜਾਂ ਛੋਟ • ਲੇਖਕ ਦੇ ਨੈਤਕ ਹੱਕ • ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਇਸ ਕਾਰਜ'ਚ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਸ਼੍ਹੂਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਹੱਕ
ਹਿਦਾਇਤ	ਵੰਡਨ ਜਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ੍ਤਮਾਲ(ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣਾਉਨ ਵਾਸਤੇ) । ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਆਗ੍ਹਿਆ ਪਤ੍ਤਰ ਹੇਠ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹਿਦੀਆਂ ਨੇ ॥

ਇਹ ਤਰਜਮਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਿਅਤ ਵਾਸਤੇ ਮੁਹਇਆ ਕਰਾਇਆ ਗਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਭੀ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਸ਼ੁਭਾ ਦੀ ਹਾਲਤਾਚ English Version ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ.

ਕ੍ਰਿਆਤਮਕ ਸਿੰਘ । ਅਕੱਥ ਕਥਾ ਪਬਲੀਕੇਸ਼੍ਨਸ । ਓਂਟੈਰਿਓ । ਕੈਨਡਾ ॥ ਕੁਝ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ॥

इह कारज(किताब ए जँगल भाग पहिला) आम सिरजनातमक गुण आरोपण-गैर वपारक-गैर विउतपन्न ३.० बे तबदील आगिआ पत्तर हेठ मुहइआ कराइआ गइआ है ॥

तुसीं अजाद होंः

इस किताब ए जँगल भाग दूजे नूँ सांझा करन वासते । जां फेर इसदीआं नकलां करन वासते । जां फेर इस कारज नूँ वँडन जां परचार करन वास्ते ॥

सिरफ हेठ लिखीआं शरतां दे मुताबकः

गुण आरोपण

इस कारज दा गुण आरोपण करना है(मगर इस तरीके नाल नहीं कि इँझ जापे कि तुहानूँ लेखक जां अकथ्थ कथा पबलीकेश्नस दी आगिआ प्रापत है जां लेखक तुहाडे नाल सहमति है)

गैर वपारक

इस किताब ए जँगल भाग पहिले दा इस्तमाल तुसी किसे वपारक कँम वासते जां पैसा कमाउण वासते नहीं कर सकदे ॥ तुसीं इसनूँ छाप के वेच नहीं सकदे अते इस तों मुनाफा नहीं कमा सकदे ॥

गैर विउतपन्न

तुसीं इस किताब ए जँगल भाग पहिले'च फेर बदल नहीं सकदे जां फेर इहदे'ते अधारत कोई होर कारज नहीं बना सकदे हों॥

इस समझ नाल किः

छोट उप्पर लिखीआं सारीआं शरतां'तों छोट मिल सकदी है जेकर तुसीं लेखक(कापीराईट होलडर) तों आग्गिआ प्रापत कर लवों

लोकक्क कारज खेतर जेकर इह कारज जां इस कारज दे कुझ तत्त लोकक्क कारज खेतर'च हण इस आगिआ पत्तर नाल ओहधी हैसिअत'च कोई तबदीली नहीं आवेगी

बाकी हक्क हेठ लिखे हक्क किसे भी तरीके नाल इस आग्गिआ पत्तर करके असर पाउंदे नेः

- तुहाडा वाजब इस्तमाल करन दा हक्क जां फेर लागू कापीराईट दीआं कमजोरीआं जां छोट
- लेखक दे नैतक हक्क
- बाकी लोकां दे हक्क इस कारज'च जां जिवें इस नूँ इस्तमाल कीता गइआ है जिवें कि मशहूरी करना अते निजी हक्क

हिदाइत वँडन जां दुबारा इस्तमाल(इस कारज नूँ कुझ होर बणाउन वासते) । तुहानूँ इस कारज दीआं शरतां इस आग्गिआ पत्तर हेठ दूजिआं नूँ साफ करनीआं चाहिदीआं नेः ॥

इह तरजमा तुहाडी सहूलिअत वासते मुहइआ कराइआ गइआ है किसे भी शक्क जां शुभा दी हालत'च English Version ही लागू होवेगा.

ⓒⓘⓢⓔ २०१७ तनवीर सिंघ । अकथ्थ कथा पबलीकेश्नस । ओंटैरिओ । कैनडा ॥ कुझ हक्क राखवें ॥

उउकग/ततकरा

दो ਸ਼ਬਦ (ਦੂਸਰੀ ਜਿਲ੍ਹ).....vi

ढो शबढ (ढूसरी जिल्ढ).....vii

किताब ऐ जंगल किताब ए जँगल.....१

मुगली दे भाई बंध मुगली ढे भाई बँध.....२

सिउनी दल दा शिकार-गीत सिउनी ढल ढा शिकार-गीत.....४९

का दा शिकार का ढा शिकार.....५१

का दा शिकार का ढा शिकार.....५३

बांदर - लोकां दा गीत ऐ सड़क बाँढर - लोकाँ ढा गीत ए सड़क.....१०७

चीता ! चीता ! चीता ! चीता !.....११०

चीता ! चीता ! चीता ! चीता !.....१११

मुगली दा गीत मुगली ढा गीत.....१५०

ਦੋ ਸ਼ਬਦ (ਦੂਸਰੀ ਜਿਲ੍ਹ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ॥ ਮਾਂ ਬੋੱਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਅਜ ਇਕ ਵੱਢਾ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ॥ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਵਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ'ਚ ਯਤੀਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ॥ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ'ਚ ਉੜਦੂ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਦਿਤ੍ਤੀ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ'ਚ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ॥ ਅੱਜ ਪੰਡਤ ਰਾਓ ਧਾਰੇਨ੍ਹਵਰ ਵਰਗੇ ਸੱਜਣ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਸੋਚ੍ਹਣ'ਚ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋੱਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਾਂ ॥ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ'ਚ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ॥ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ" ਆਮ ਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਇ੍ਥੇ'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਦੱਸੋ ? ਕੋਈ ਭੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਬੁਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਉ੍ਥੇ'ਤੇ ਥੱਪ ਦਿਤ੍ਤੀ ਜਾਵੇ'ਤੇ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ॥ ਇ੍ਥੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਜੇ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬਿਅਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ'ਤੇ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਜਰੂਰ ਸਿਖਾਉਨੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥

ਸੋ ਇਹ ਮੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਂਣੀਆਂ ਜਿੜ੍ਹੀਂਆਂ ਬਚ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਨੇ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ'ਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰਕੇ ਬਚ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ ॥ ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੁਡਯਾਰ੍ਡ ਕਿਪਲਿੰਗ ਦੀ "ਦ ਜੰਗਲ ਬੁੱਕ" ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥

ਜਿੜ੍ਹਾ ਬਚ੍ਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਓਨ੍ਹੂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਦੁਬੋੱਲੀ ਜਿਲ੍ਹ ਨਾਲ ਸਿੱਖਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਜੋੜੀਦਾਰ ਕਾਇਦਾ ਭੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਇ੍ਥੇ ਨਾਲ ਬਚ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ'ਚ ਅਸਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ ॥

ਉੱਮੀਦ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਸੱਭ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੰਜਾਬੀ/ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿੱਖਣ'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ॥

ਗੁਰ ਫਤਿਹ
ਤਨਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੇਵਾਦਾਰ । ਓਪਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਾਂਉਂਡੇਸ਼ਨ
ਟੋਰੰਟੋ । ਓਂਟੈਰਿਓ
ਕੈਨਡਾ

੧ ਨਵੰਬਰ ੨੦੧੨

दो शबद (दूसरी जिल्द)

वाहिगुरू जी का खालसा वाहिगुरू जी की फतिह ॥ मां बोल्ली पँजाबी नूँ अज इक वड्ढा खतरा है। खतम हो जाण दा खतरा ॥ पँजाबी दोवां पँजाबां'च यतीम हो चुक्की है ॥ लहिंदे पँजाब'च उड़दू नूँ तवज्जो दित्ती जाउंदी है अते चढ़दे पँजाब'च हिंदी नूँ ॥ अज्ज पँडत राओ धारेन्नवर वरगे सज्जण सान्नूँ सोच्चण'च मजबूर करदे ने कि किवें असीं आपणी मां बोल्ली पँजाबी दी बेअदबी करदे पए हां ॥ चढ़दे पँजाब'च हिंदी पँजाबी'ते हावी हो चुक्की है ॥ जिवें कि "जाणकारी लैण लई सँपरक करो" आम ही सुणन नूँ मिलदा है। इहधे'च पँजाबी किथ्थे है दस्सो ? कोई भी ज़ुबान बुरी नहीं पर जदों इक ज़ुबान नूँ खतम करन वास्ते दूसरी ओहधे'ते थप्प दित्ती जावे'ते ष्टिह गलत है ॥ इहधी इक वज्हा शाइद हिंदुस्तान दी सरकार दी पालसी हो सकदी है ॥ सो जे अज्ज असीं पँजाबी अते पँजाबिअत नूँ बचाउना चाहुंदे हां'ते सान्नूँ आपणी नवीं पनीरी नूँ पँजाबी अते गुरमुखी जरूर सिखाउनी चाहिदी है ॥

सो इह मेरी कोशिश है कि दिलचसप कहांणीआं जिढ़ींआं बच्चिआं नूँ पहिलां ही पता ने। ओन्हां दा पँजाबी'च तरजमा करके बच्चिआं नूँ पँजाबी सिखाई अते पढ़ाई जावे ॥ इस सोच दे नाल मैं रुडयार्ड किपलिंग दी "द जँगल बुक्क" दा तरजमा कीत्ता है ॥

जिढ़ा बच्चा बिलकुल पँजाबी जां गुरमुखी नहीं जाणदा ओन्हू इस किताब दी दुबोल्ली जिल्द नाल सिख्खन दा कारज अरँभ करना चाहिदा है अते नाल ही नाल इस किताब दा जोड़ीदार काइदा भी पढ़ना चाहिदा है ॥ इहधे नाल बच्चिआं नूँ इह किताब पढ़न'च असानी होवेगी अते नाल ही नाल ओन्हां दी दिलचसपी बणी रहेगी ॥

ऊम्मीद करदां हां कि आप सभ्भ नूँ इह किताब पँजाबी/गुरमुखी सिख्खण'च सहाई होवेगी ॥

गुर फतिह
तनवीर सिँघ

सेवादार। ओपन गुरदुआरा फांउंडेशन
टोरँटो। ओंटैरिओ
कैनडा

१ नवँबर २०१७

ਕਿਤਾਬ ਏ ਜੰਗਲ

किताब ए जँगल

ਹੁਣ ਰਣ ਜੋ ਹੈ ਬਾਜ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਰਾਤ
ਹੁਣ ਰਣ ਜੋ ਹੈ ਬਾਜ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਰਾਤ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਗੂ ਚਮਗਿਦੜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਜਾਦ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਗੂ ਚਮਗਿਦੜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਜਾਦ
ਇੱਜੜ ਤਬੇਲੇ ਅਤੇ ਝੁਗ੍ਗੀ'ਚ ਹੈ ਬੰਦ
ਇੱਜੜ੍ ਤਬੇਲੇ ਅਤੇ ਝੁਗ੍ਗੀ'ਚ ਹੈ ਬੱਦ
ਸਵੇਰ ਤਕ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਅਜਾਦ
ਸਵੇਰ ਤਕ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਅਜਾਦ
ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਗਰੂਰ ਅਤੇ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਦੰਮ
ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਗਰੂਰ ਅਤੇ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਦੱਮ
ਨੋਂਹ ਅਤੇ ਬੜੀ ਬੇਸਬਰੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜ
ਨੋਂਹ ਅਤੇ ਬੜ੍ਹੀ ਬੇਸਬਰੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਜ
ਓਹ ਸੁਨੋ ਇਹ ਪੁਕਾਰ ਹੋਵੇ ਵਧਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ
ਓਹ ਸੁਨੋ ਇਹ ਪੁਕਾਰ ਹੋਵੇ ਵਧਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ
ਮਨ੍ਹੋ ਕਨੂੰਨ ਜੰਗਲ ਦਾ
ਮਨ੍ਹੋ ਕਨੂੱਨ ਜੱਗਲ ਦਾ

ਇਹ ਰਾਤ ਗੀਤ । ਵਿਚ ਜੰਗਲ
ਇਹ ਰਾਤ ਗੀਤ । ਵਿਚ ਜੱਗਲ

ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਭਾਈ ਬੰਧ

ਸ਼ੁਗਲੀ ਢੇ ਮਾਈ ਬੱਂਧ

ਸਿਉਨੀ ਦੀ ਪਹਾੜੀ'ਚ ਇਕ ਗਰਮੀ ਭਰੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਤ੍ਰ ਵਜੇ ਦਾ ਸਮਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਅਪਨੀ ਨੀਂਦ'ਚੋਂ ਜਾਗਿਆ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਰਕਿਆ । ਉਬਾਸੀ ਲਈ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜੇ ਪਸਾਰੇ । ਕਿ ਨੀਂਦ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ॥ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਅਪਨਾ ਵੱਢਾ ਸਲੇਟੀ ਨੱਕ ਸੁਟਕੇ ਅਪਨੇ ਚੁਲਬੁਲਾਉਂਦੇਂ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੰਮੀਂ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਗੁਫਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਪਇਆ ਸੀ । ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ॥ ਆਹ ਫੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ । ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ॥ ਓਹ ਛਲਾਂਗਾਂ ਮਾਰ ਪਹਾੜੀ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪਰਛਾਂਈ ਨੇ ਉ੍ਹਧਾ ਰਸ੍ਤਾ ਕਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਅਵਾਜ ਆਈ "ਵਢਭਾਗੀ ਹੋਵੋ ਓਹ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ॥ ਅਤੇ ਵਢਭਾਗ ਤੇ ਮਜਬੂਤ ਚਿਟ੍ਟੇ ਦੰਦ ਨਵਾਬੀ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਦੇ ਹੁਦੇਂ ਹਣ ਤਾਕਿ ਓਹ ਕਦੇ ਭੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭੁਖਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਭੁੱਲਣ" ॥

ਸਿਤਨੀ ਢੀ ਪਹਾੜ੍ਹੀ'ਚ ਇਕ ਗਰਮੀ ਮਰੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਤ੍ਤ ਵਜੇ ਢਾ ਸਮਾ ਸੀ ਜਢੋਂ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਅਪਨੀ ਨੀਂਢ'ਚੋਂ ਜਾਗਿਆ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਰ੍ਕਿਆ । ਤਬਾਸੀ ਲਈ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰ੍ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜੇ ਪਸਾਰੇ । ਕਿ ਨੀਂਢ ਢੂਰ ਹੋਵੇ ॥ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਅਪਨਾ ਵਢ੍ਢਾ ਸਲੇਟੀ ਨਕ੍ਕ ਸੁਟਕੇ ਅਪਨੇ ਚੁਲਬੁਲਾਤੰਢੇਂ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬਲੂੰਗੜ੍ਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਂਮੀਂ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚੱਂਢ੍ਰਮਾਂ ਗੁਫਾ ਢੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਚਮਕਢਾ ਪਇਆ ਸੀ । ਜਿਥ੍ਥੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਹਿੰਢੇ ਸੀ ॥ ਆਹ ਫੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਢਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ । ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਓਹ ਛ੍ਲਾਂਗਾਂ ਮਾਰ ਪਹਾੜ੍ਹੀ ਤਤਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪਰਛ੍ਹਾਂਈ ਨੇ ਓ੍ਹਧਾ ਰਸ੍ਤਾ ਕਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਅਵਾਜ ਆਈ "ਵਢਭਾਗੀ ਹੋਵੋ ਓਹ ਬਘਿਆੜ੍ਾਂ ਢੇ ਸਰਢਾਰ ॥ ਅਤੇ ਵਢਭਾਗ ਤੇ ਮਜਬੂਤ ਚਿਟ੍ਟੇ ਢੰਢ ਨਵਾਬੀ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਢੇ ਹੁਢੇਂ ਹਣ ਤਾਕਿ ਓਹ ਕਢੇ ਮੀ ਇਸ ਸੱਂਸਾਰ ਢੇ ਮੁਖਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮੁਲ੍ਲਣ" ॥

ਤਬਾੱਕੀ । ਓਹ ਇਕ ਗਿਦ੍ਦੜ ਸੀ ॥ ਤਸ੍ਤੁਰਿਆਂ ਚੱਟਨ ਵਾਲਾ । ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਦੇ ਬਘਿਆੜ ਤਬਾੱਕੀ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ॥ ਕਹਾਣਿਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੀੜੇ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਟੋਟ੍ਟੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ'ਚੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਖਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਤਬਾੱਕੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਭੀ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਬਾੱਕੀ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਓਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੁੱਲ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਭੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਦੌੜਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਭੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਸ੍ਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਚੀਤਾ ਭੀ ਨ੍ਹੱਸ ਕੇ ਲੁਕ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਛੋਟ੍ਟਾ ਤਬਾੱਕੀ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਗਲਪਨ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਭੈੜੀ ਚੀਜ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਜੀਅ'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਡਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਓਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਵਾਨੀ - ਪਾਗਲਪਨ - ਕਹਿਦੇਂ ਨੇ ਅਤੇ ਦੌੜ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥

ਤਬਾਕ੍ਕੀ । ਓਹ ਇਕ ਗਿਛ੍ਹੜ ਸੀ ॥ ਤਸ਼ਤਰਿਆਂ ਚਟ੍ਟਨ ਵਾਲਾ । ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਢੇ ਬਘਿਆੜ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ॥ ਕਹਾਣਿਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੀੜੇ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਢੇ ਟੋਟ੍ਟੇ ਪਿੰਡ ਢੇ ਕੂੜੇ ਢੇ ਢੇਰਾਂ'ਚੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਖਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਭੀ ਨੇ ਕਿਓਂਕਿ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਹੋਣ ਢਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੁਲ੍ਲ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਭੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਢੌੜਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਭੀ ਓਹ੍ਧੇ ਰਸ੍ਤੇ ਵਿਚ ਆਓਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਢੰਢੀਆਂ ਵਢ੍ਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਚੀਤਾ ਭੀ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਕੇ ਲੁਕ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਢੋਂ ਛੋਟ੍ਟਾ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਪਾਗਲਪਨ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਢਾ ਮੈਡ਼ੀ ਚੀਜ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਜੱਂਗਲੀ ਜੀਅ'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲਗ੍ਗਣ ਵਾਲਾ ਡਰ ਆਖਢੇ ਹਾਂ ਪਰ ਓਹ ਇਸ ਨੂੰ ਢਿਵਾਨੀ - ਪਾਗਲਪਨ - ਕਹਿਢੇਂ ਨੇ ਅਤੇ ਢੌਡ਼ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ ॥

"ਅੰਦਰ ਆ'ਤੇ ਵੇਖ" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਔਖਾ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ "ਮਗਰ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈ" ॥

"ਅੱਢਰ ਆ'ਤੇ ਵੇਖ" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆਡ਼ ਨੇ ਔਖਾ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ "ਮਗਰ ਇਥ੍ਥੇ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈ" ॥

"ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ" ਤਬਾੱਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਮੀਨੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁੱਕੀ ਹੱਡੀ ਭੀ ਇਕ ਵੱਢਾ ਭੋਜ ਹੈ" ॥ ਅਸੀਂ ਕੋਣ ਲੋਗ ਹਾਂ । ਗਿਦ੍ਦੁੜ ਲੋਗ । ਅਪਨੀ ਮਨ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ॥ ਓਹ ਗੁਫਾ ਦੇ ਪਿਛ੍ਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹਿਰਣ ਦੀ ਹੱਡੀ ਲਭ ਪਈ ਜਿਸਦੇ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਮਾਸ ਲਗ੍ਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਓਹ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਬਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

"ਇਕ ਬਘਿਆਡ਼ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ" ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਮੀਨੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਕ੍ਕੀ ਹਡ੍ਡੀ ਭੀ ਇਕ ਵਢ੍ਢਾ ਭੋਜ ਹੈ" ॥ ਅਸੀਂ ਕੋਣ ਲੋਗ ਹਾਂ । ਗਿਛ੍ਹੜ ਲੋਗ । ਅਪਨੀ ਮਨ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ॥ ਓਹ ਗੁਫਾ ਢੇ ਪਿਛ੍ਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਥ੍ਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹਿਰਣ ਢੀ ਹਡ੍ਡੀ ਲਭ ਪਈ ਜਿਸਢੇ ਉਪ੍ਪਰ ਕੁਝ ਮਾਸ ਲਗ੍ਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਓਹ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਬਾ ਕੇ ਅਨੱਢ ਮਾਨਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

"ਇਸ ਅੱਛੇ ਭੋਜਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਆ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਬੁੱਲ ਚਟ੍ਟਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਕਿਨ੍ਹੇ ਸੋਹਣੇ ਹਣ ਨਵਾਬੀ ਬਚ੍ਚੇ ! ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਨ੍ਹੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ ਨੇ ! ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹੇ ਜਵਾਨ ਭੀ ਹਣ । ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਚ੍ਹੇ ਸ਼ੁਰੂ'ਤੋਂ ਹੀ ਮਰ੍ਹੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ" ॥

"ਇਸ ਅਛ੍ਹੁਛੇ ਭੋਜਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਆ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਬੁਲ੍ਲ ਚਟ੍ਟਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਕਿਞ੍ਞੇ ਸੋਹਣੇ ਹਣ ਨਵਾਬੀ ਬਚ੍ਚੇ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਢੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਕਿਞ੍ਞੀਆਂ ਵਢ੍ਢੀਆਂ ਨੇ ! ਅਤੇ ਕਿਞ੍ਞੇ ਜਵਾਨ ਭੀ ਹਣ । ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਸ਼ੁਰੂ'ਤੋਂ ਹੀ ਮਰ੍ਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ" ॥

ਹੁਣ ਤਬਾੱਕੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਨ੍ਹੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਦੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ'ਤੇ ਤਰੀਫ ਕਰਨਾ ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੜੇ ਖਫਾ ਲਗ ਰਹੇ ਸੀ ॥

ਹੁਣ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਞ੍ਞੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗਲ੍ਲ ਹੈ। ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਢੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਮੂੰਹ'ਤੇ ਤਰੀਫ ਕਰਨਾ ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੜੇ ਖਫਾ ਲਗ ਰਹੇ ਸੀ ॥

ਤਬਾੱਕੀ ਚੁਪ ਚਪੀਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ । ਅਪਨੀ ਸ਼ਰਾਰਤ'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਔਖੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋੱਲਿਆ :

ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਚੁਪ ਚਪੀਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ । ਅਪਨੀ ਸ਼ਰਾਰਤ'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਢਾ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਔਖੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋਲ੍ਲਿਆ :

ਵੱਢੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ ॥ ਅਗਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਖਿਡਨ ਤਾਂਈਂ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਗਾ । ਇਹ ਉਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ॥

ਵਢ੍ਢੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਢੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ ॥ ਅਗਲਾ ਚੱਂਦ੍ਰਮਾ ਖਿਡਨ ਤਾਂਈਂ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਗਾ । ਇਹ ਓਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਢਸ੍ਸਿਆ ਹੈ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਹ ਚੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਨੇੜੇ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਹ ਚੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਵੇਨਗੱਂਗਾ ਢਰਿਆ ਨੇੜੇ ਵੀਹ ਮੀਲ ਢੂਰ ਰਹਿੰਢਾ ਸੀ ॥

"ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਗੁੱਸੇ'ਚ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ - "ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਕਿ ਓਹ ਅਪਨੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤੇ ਬਦਲ ਲਵੇ ॥ ਓਹ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਦਲਾਂ ਦੇ ਹਰ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ - ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਜਕਲ ॥"

"ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਕ੍ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਗੁਸ੍ਸੇ'ਚ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ - "ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਕ੍ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਅਪਨੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤੇ ਬਦਲ ਲਵੇ ॥ ਓਹ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਦਲਾਂ ਦੇ ਹਰ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ - ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਜਕਲ ॥"

"ਉਧੀ ਮਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਗੜਾ ਆਖਦੀ ਸੀ" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਚੁਪਚਪੀਤੇ ਬੋੱਲੀ ॥ "ਓਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪੈਰ'ਤੋਂ ਲੰਗੜਾ ਸੀ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਨ੍ਹੇ ਸਿਰਫ ਡੰਗਰ ਹੀ ਮਾਰੇ ਹਣ ॥ ਹੁਣ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਰਾਜ ਨੇ । ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਸਾੱਢੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਾਜ ਕਰਨ ॥ ਓਹ ਜੰਗਲ ਛਾਨ ਮਾਰਨਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਅਤੇ ਸਾੱਢੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਘ੍ਯਾ ਨੂੰ ਅਗ ਲਗਾ ਦਿਤ੍ਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਹਾਂ !"

"ਓਹਧੀ ਮਾਂ ਏਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗੜਾ ਆਖਦੀ ਸੀ" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਚੁਪਚਪੀਤੇ ਬੋਲ੍ਲੀ ॥ "ਓਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪੈਰ'ਤੋਂ ਲੱਗੜਾ ਸੀ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਨ੍ਹੇ ਸਿਰਫ ਡੱਗਰ ਹੀ ਮਾਰੇ ਹਣ ॥ ਹੁਣ ਵੇਨਗੱਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਨਰਾਜ ਨੇ । ਅਤੇ ਇਹ ਇਥ੍ਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਸਾਢ੍ਢੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਾਜ ਕਰਨ ॥ ਓਹ ਜੱਗਲ ਛਾਨ ਮਾਰਨਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਭ੍ਭਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਜਢੋਂ ਓਹ ਬਹੁਤ ਢੂਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਅਤੇ ਸਾਢ੍ਢੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜ੍ਜਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਢੋਂ ਢ੍ਹਾ ਨੂੰ ਅਗ ਲਗਾ ਢਿਤ੍ਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਹਾਂ !"

"ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦਸ ਦਿਆਂ ?" ਤਬਾੱਕੀ ਬੋੱਲਿਆ॥

"ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦਸ ਢਿਆਂ ?" ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ॥

"ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ !" ਭੜਕ ਕੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਦਫਾ ਹੋ ਤੇ ਅਪਨੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ । ਤੂੰ ਇਕ ਰਾਤ ਜੋਗ੍ਗਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਚੁੱਕਿਆਂ ਹੈਂ ॥"

"ਢਫਾ ਹੋ ਜਾ !" ਭੜਕ ਕੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਢਫਾ ਹੋ ਤੇ ਅਪਨੇ ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ । ਤੂੰ ਇਕ ਰਾਤ ਜੋਗ੍ਗਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਚੁਕ੍ਕਿਆਂ ਹੈਂ ॥"

"ਮੈਂ ਜਾਉਦਾਂ ਹਾਂ ।" ਤਬਾੱਕੀ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਤੁਸੀਂ ਥੱਲੇ ਸੰਘਨੀ ਝਾੜੀਆਂ'ਚ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ॥ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਨੇਹਾਂ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ॥"

"ਸੈਂ ਜਾਤਢਾਂ ਹਾਂ ।" ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਤੁਸੀਂ ਥਲ੍ਲੇ ਸੱਂਘਨੀ ਝਾੜ਼ੀਆਂ'ਚ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੱ ਸੁਣ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ॥ ਸੈਂ ਸ਼ਾਡ਼ਦ ਸੁਨੇਹਾਂ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ॥"

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਸੁਣਿਆ । ਅਤੇ ਥੱਲੇ ਘਾਟੀ'ਚ ਜੇੜ੍ਹੀ ਇਕ ਚੋਈ ਤਕ ਜਾਉਂਦੀ ਸੀ । ਉਨ੍ਹੇ ਸੁੱਕੀ ਗੁੱਸੇ ਭਰੀ ਚੀਤੇ ਦੀ ਦਹਾੜ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦਾ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗੇ ॥

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਸੁਣਿਆ । ਅਤੇ ਥਲ੍ਲੇ ਘਾਟੀ'ਚ ਜੇੜ੍ਹੀ ਇਕ ਚੋਈ ਤਕ ਜਾਤੰਢੀ ਸੀ । ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਕ੍ਕੀ ਗੁਸ੍ਸੇ ਭਰੀ ਚੀਤੇ ਢੀ ਢਹਾੜ੍ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਨੂੱ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲਭ੍ਭਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤਸ ਨੂੱ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸਢਾ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੇ ਜੱਂਗਲ ਨੂੱ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗੇ ॥

"ਬੇਵਕੂਫ !" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਪਨੇ ਕੱਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੁਆਤ ਇਨ੍ਹੀ ਖੱਪ ਪਾ ਕੇ ਕਰਨੀ ! ਓਹ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾੱਢੇ ਹਿਰਣ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਸੰਢਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮੋਟ੍ਟੇ ਡਾਢੇ ਨੇ ॥

"ਬੇਵਕੂਫ !" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਪਨੇ ਕਮ੍ਮ ਢੀ ਸ਼ੁਰੁਆਤ ਇਨ੍ਹੀ ਖਪ੍ਪ ਪਾ ਕੇ ਕਰ੍ਨੀ ! ਓਹ ਕੀ ਸੋਚਢਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਢ੍ਢੇ ਹਿਰਣ ਵੇਨਗੱਂਗਾ ਢੇ ਸੱਂਢਿਆਂ ਵਰ੍ਗੇ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੇ ਡਾਢੇ ਨੇ ॥

ਹ ਸ਼ਸ਼ ॥ ਨਾਂ ਸੰਢੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹਿਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਓਹ ਅਜ ਰਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋੱਲੀ॥ "ਓਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

ਹ ਸ਼ਸ਼ ॥ ਨਾਂ ਸੱਂਢੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹਿਰਣ ਢਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਓਹ ਅਜ ਰਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਬੋਲ੍ਲੀ॥ "ਓਹ ਆਢਮੀ ਢਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

ਸਹਕਨਾ ਹੁਣ ਗੁਨਗੁਨਾਉਣ'ਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਆਓਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਐਸੀ ਅਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਜਿੜ੍ਹੀ ਖੁੱਲੇ'ਚ ਸੁਤ੍ਤੇ ਹੋਏ ਲਕੱੜਹਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਸੀ ॥

ਸਹਕਨਾ ਹੁਣ ਗੁਨਗੁਨਾਤਣ'ਚ ਬਢਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਆਓਂਢਾ ਜਾਪਢਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਐਸੀ ਅਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਜਿੜ੍ਹੀ ਖੁਲ੍ਲੇ'ਚ ਸੁਤ੍ਤੇ ਹੋਏ ਲਕੜ੍ੜ੍ਹਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਨਾਬਢੋਸ਼ਾਂ ਨੂੱ ਕਢੇ ਕਢੇ ਸ਼ੇਰ ਢੇ ਮੂੱਹ ਵਿਚ

जाण वास्ते गुमराह कर ढेंदी सी ॥

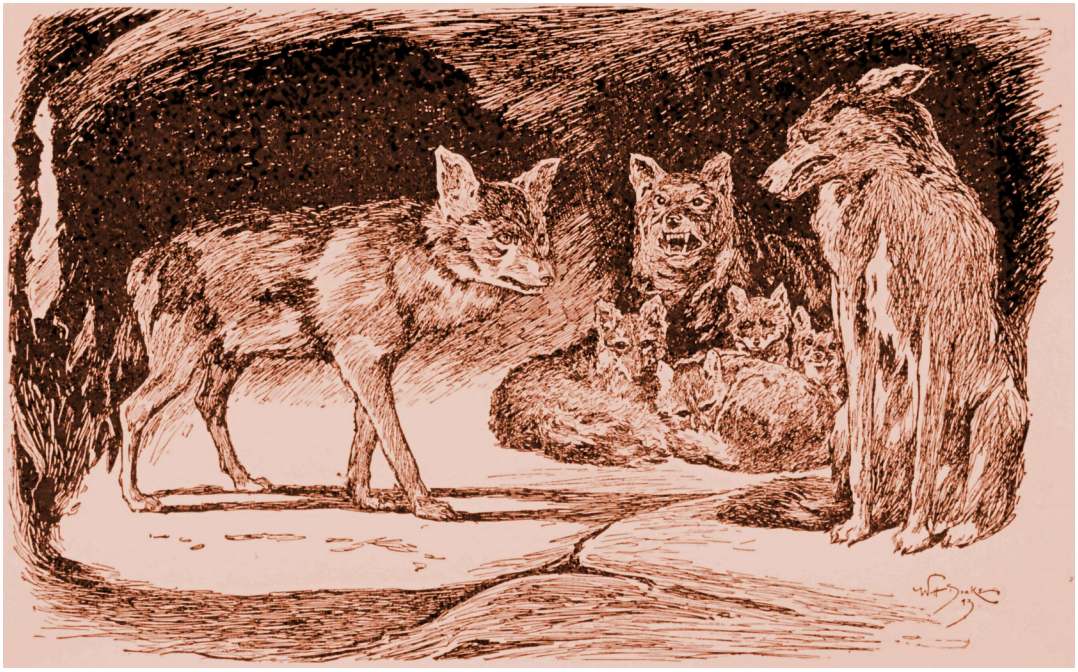

"ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਵੇ ਓ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ"

""ਚੱਂਗੀ ਕਿਸ੍ਮਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਵੇ ਓ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰਦਾਰ""

"ਆਦਮੀ" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸਾਰੇ ਚਿਟ੍ਟੇ ਦੰਦ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਆਹ ! ਕਿ ਛੱਪੜਾਂ'ਚ ਕੀੜੇ'ਤੇ ਡੱਡੂ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਜੇੜ੍ਹਾ ਇਨ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਣਾ ਹੈ ਓਹ ਭੀ ਸਾੱਢੇ ਇਲਾਕੇ'ਚ !"

"आढमी" पिता बघिआड़ ने अपने सारे चिट्टे ढँढ विखाउंढे होए किहा ॥ "आह ! कि छ्प्पड़ाँ'च कीड़े'ते ड्ड्डू काफी नहीं हैगे जेड़्हा इन्हे आढमी ऩूँ ही खाणा है ओह भी साढ्ढे इलाके'च !"

ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ । ਜੇੜ੍ਹਾ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਹਰ ਇਕ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਾਣ'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਓਹ ਅਪਨੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਪਨੇ ਦਲ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਸਦੀ ਅਸਲੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ । ਅਜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੱਲ । ਗੋਰੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈਕੇ ਹਾਥੀ'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਦੇਸੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਘੈਂਟੇ । ਹਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਲੈਕੇ ਆਓਣਾ ॥ ਫਿਰ ਹਰ ਕੋਈ ਜੰਗਲ'ਚ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ॥ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਆਪਸ'ਚ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹਣ ਕਿ ਆਦਮੀ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਕਮਜੋਰ ਅਤੇ ਬੇਬਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ॥ ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਕ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਟੁਟ੍ਟ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥

ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ । ਜੇਹ੍ਹਾ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਹਰ ਇਕ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਾਣ'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਓਹ ਅਪਨੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਪਨੇ ਦਲ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਸਦੀ ਅਸਲੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ । ਅਜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਲ੍ਲ । ਗੋਰੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈਕੇ ਹਾਥੀ'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਦੇਸੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਘੈਂਟੇ । ਹਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਲੈਕੇ ਆਓਣਾ ॥ ਫਿਰ ਹਰ ਕੋਈ ਜੰਗਲ'ਚ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ ॥ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਆਪਸ'ਚ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹਣ ਕਿ ਆਦਮੀ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਕਮਜੋਰ ਅਤੇ ਬੇਬਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਥ੍ਥ ਪਾਉਣਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ॥ ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਰਕ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਟੁਟ੍ਟ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥

ਮਮਿਓਨਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੇਜ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੀਤੇ ਦੀ ਦਹਾੜ'ਚ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ॥

ਮਮਿਓਨਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੇਜ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੀਤੇ ਦੀ ਦਹਾੜ'ਚ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ॥

ਫੇਰ ਭੌਂਕਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬੇਚੀਤਈ ਦਹਾੜ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ॥ "ਓਹ ਚੂਕ ਗਿਆ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਕੀ ਹੈ ?"

ਫੇਰ ਭੌਂਕਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬੇਚੀਤਈ ਦਹਾੜ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ॥ "ਓਹ ਚੂਕ ਗਿਆ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਕੀ ਹੈ ?"

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਕੁਝ ਕਦਮ ਨ੍ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵ੍ਹੈਸ਼ਿਆਨਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੜਬੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਝਾੜੀ'ਚ ਢ੍ਹੈ ਪਿਆ ॥

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਕੁਝ ਕਦਮ ਨ੍ਹਕ੍ਸਿਆ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵ੍ਹੈਸ਼ਿਆਨਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੜਬੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਝਾੜੀ'ਚ ਢ੍ਹੈ ਪਿਆ ॥

"ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਲਕੜਹਾਰੇ ਦੀ ਲਾਈ ਹੱਥ ਸੇਕਨ ਜੋਗੀ ਅਗ੍ਗ'ਚ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਸਾੜ ਲਏ ਹਨ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਘੁਰ੍ਘੁਰ੍ ਕਰਦੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਤਬਾੱਕੀ ਉਯੇ ਨਾਲ ਹੈ ॥"

"ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਲਕੜਹਾਰੇ ਦੀ ਲਾਈ ਹਥ੍ਥ ਸੇਕਨ ਜੋਗੀ ਅਗ੍ਗ'ਚ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਸਾੜ ਲਏ ਹਨ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਘੁਰ੍ਘੁਰ੍ ਕਰਦੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਓ੍ਹਧੇ ਨਾਲ ਹੈ ॥"

"ਕੁਝ ਉਪੱਰ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਇਕ ਕਨ੍ਨ ਫੜਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਓ ॥"

"ਕੁਞ੍ਞ ਤਪਰ੍ ਧਹਾੜੀ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਨੇ ਞ੍ਕ ਕਨ੍ਨ ਫੜ੍ਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਓ ॥"

ਸੰਘਨੀ ਝਾੜੀਆਂ'ਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਰਸਰਾਹਟ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਪਿਛ੍ਵਾੜੇ ਦੇ ਭਾਰ ਢਹ ਪਿਆ ਅਤੇ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥ ਫੇਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਿਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੀਜ । ਬਸੰਤ'ਚ ਬਘਿਆੜ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾ ਵੇਖੇ ਹੀ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਗ੍ਗਾ ॥ ਞ੍ਹਿਧਾ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਓਹ ਹਵਾ'ਚ ਸਿੱਧਾ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਫੁਟ ਉੱਛਲ ਪਿਆ । ਓਹ ਓੱਥੇ ਹੀ ਆਨ ਡਿਗ੍ਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ ॥

ਸੱਘਨੀ ਝਾੜੀਆਂ'ਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਰਸਗਹਟ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਪਿਛ੍ਵਾੜੇ ਢੇ ਮਾਰ ਢਹ ਪਿਆ ਅਤੇ ਛ੍ਲਾਂਗ ਮਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥ ਫੇਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਿਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਞ੍ਸ ਸੱਸਾਰ ਢੀ ਸਮ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੀਜ । ਬਸੱਤ'ਚ ਬਘਿਆੜ੍ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾ ਵੇਖੇ ਹੀ ਛ੍ਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੱ ਰੋਕਨ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਗ੍ਗਾ ॥ ਞ੍ਹਿਧਾ ਞ੍ਹ ਨਤੀਜਾ ਹੋਞ੍ਆ ਕਿ ਓਹ ਹਵਾ'ਚ ਸਿੱਧ੍ਧਾ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੱਜ ਫੁਟ ਤਲ੍ਹਲ੍ਹ ਪਿਆ । ਓਹ ਓਥ੍ਥੇ ਹੀ ਆਨ ਡਿਗ੍ਗਾ ਜਿਥ੍ਥੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਛ੍ਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ ॥

"ਆਦਮੀ" ਓਹ ਫੁਟ੍ ਪਿਆ ॥ "ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਹੁੰਗੜਾ ॥ ਵੇੱਖੋ !"
"ਆਫ਼ਮੀ" ਓਹ ਫੁਟ੍ਟ ਪਿਆ ॥ "ਞ੍ਕ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ਾ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜ੍ਹਾ ॥ ਵੇਖ੍ਖੋ !"

ਉਂਧੇ ਇਕਦਮ ਸਾਹਮਨੇ । ਇਕ ਨੀਵੀਂ ਟ੍ਾਣੀ ਨੂੰ ਫੜੇ ਹੋਏ । ਇਕ ਦੇਸੀ ਬਚ੍ਚਾ ਖੜਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੂਲਾ ਅਤੇ ਸਲੋਨਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਰ੍ਾ ਕਦੀਂ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਤਰਫ ਵੇੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੱਸ ਪਿਆ ॥

ਔਹ੍ਧੇ ਞ੍ਕਫ਼ਮ ਸਾਹਮਨੇ । ਞ੍ਕ ਨੀਵੀਂ ਟ੍ਹਾਣੀ ਨੂੱ ਫੜੇ ਹੋਏ । ਞ੍ਕ ਫ਼ੇਸੀ ਬਚ੍ਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਞ੍ਞ ਞ੍ਸ ਤਹਾਂ ਟੁਰ ਸਕਫ਼ਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੂਲਾ ਅਤੇ ਸਲੋਨਾ ਛ੍ਹੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਰ੍ਾ ਕਫ਼ੀਂ ਞ੍ਕ ਬਘਿਆੜ੍ ਫ਼ੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਰਾਤ ਨੂੱ ਆਞ੍ਆ ਹੋਵੇ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਫ਼ੇ ਸ਼ੂੰਹ ਫ਼ੀ ਤਰਫ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਅਤੇ ਹਸ੍ਸ ਪਿਆ ॥

"ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜਾ ਹੈ ?" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਕਦੇ ਭੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਵੇੱਖਿਆ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲੈਕੇ

ਆਓ ॥"

"ਕਿ ਏਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ?" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਕਦੇ ਭੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਇਥ੍ਥੇ ਲੈਕੇ ਆਓ ॥"

ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ'ਚ ਗਿੱਝਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਇਕ ਆਂਡਾ ਬਿਨਾ ਤੋੜੇ ਅਪਨੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਬਚ੍ਚਾ ਅਪਨੇ ਜਬਾੜੇ'ਚ ਫੜ ਲਿਆ ਪਰ ਇਕ ਭੀ ਦੰਦ ਨੇ ਬਚ੍ਚੇ'ਤੇ ਝਰੀਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਲੰਮਾਂ ਪਾਇਆ ॥

ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਧ੍ਧਰ ਉਧ੍ਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ'ਚ ਗਿਡ੍ਡਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਇਕ ਆਂਡਾ ਬਿਨਾ ਤੋੜੇ ਅਪਨੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕ੍ਕ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਬਚ੍ਚਾ ਅਪਨੇ ਜਬਾੜੇ'ਚ ਫੜ ਲਿਆ ਪਰ ਇਕ ਭੀ ਦੰਦ ਨੇ ਬਚ੍ਚੇ'ਤੇ ਝਰੀਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਲੱਮਾਂ ਪਾਇਆ ॥

"ਕਿਨ੍ਨਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ! ਕਿਵੇਂ ਨੰਗਾ । ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਨਾ ਬਹਾਦਰ !" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ ਬਚ੍ਚਾ ਵਿਛੀ ਹੋਈ ਗਰਮ ਖੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਅਪਨਾ ਰਾਹ ਬਨਾਉਣ ਲਗ੍ਗਾ ॥ "ਆਹਾ ਇਹ ਅਪਨਾ ਭੋਜਨ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ॥ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਘਿਆੜ ਸੀ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਉਯ੍ਹੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ'ਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਭੀ ਹੈ ?"

"ਕਿਨ੍ਨਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ! ਕਿਵੇਂ ਨੰਗਾ । ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਨਾ ਬਹਾਦਰ !" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ ਬਚ੍ਚਾ ਵਿਛ੍ਹੀ ਹੋਈ ਗਰਮ ਖਲ੍ਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਕ੍ਕ ਕੇ ਅਪਨਾ ਰਾਹ ਬਨਾਉਣ ਲਗ੍ਗਾ ॥ "ਆਹਾ ਇਹ ਅਪਨਾ ਭੋਜਨ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ॥ ਹੁਣ ਦਸ੍ਸੋ ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਘਿਆੜ ਸੀ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਓ੍ਹਥੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ'ਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਭੀ ਹੈ ?"

"ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਪਨੇ ਦਲ ਜਾਂ ਅਪਨੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਨਹੀਂ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਇਹ ਪੂਰਾ ਬਿਨਾ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮਾਰ ਸਕਦਾਂ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਵੇੱਖੋ । ਓਹ ਉਪੱਰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

"ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਇਸ ਤਹਾਂ ਢੀ ਗਲ੍ਲ ਸੁਨੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਪਨੇ ਢਲ ਜਾਂ ਅਪਨੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਨਹੀਂ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਇਹ ਪੂਗ ਬਿਨਾ ਵਾਲਾਂ ਢੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਢੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮਾਰ

ਸਕਦਾਂ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਵੇਖ੍ਖੋ । ਓਹ ਤਪਰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਸ ਨੂੰ ਡਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਗੁਫਾ ਦੇ ਮੂੰਹ'ਚੋਂ ਆਓਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਚਕੋਰ ਸਿਰ ਅਤੇ ਮੋਢੇ ਦਰਵਾਜੇ'ਚ ਫਸਾ ਲਏ ਸੀ ॥ ਤਬਾਕੀ ਉ੍ਯੇ ਪਿੱਛੇ ਚੂੰ ਚੂੰ ਕਰਦਾ ਬੋੱਲਿਆ : "ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਓਹ ਇੱਥੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਹੈ !"

ਚੱਫ਼ਮਾਂ ਢੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਗੁਫਾ ਢੇ ਮੂੰਹ'ਚੋਂ ਆਓਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਚਕੋਰ ਸਿਰ ਅਤੇ ਮੋਢੇ ਦਰਵਾਜੇ'ਚ ਫਸਾ ਲਏ ਸੀ ॥ ਤਬਾਕੀ ਓ੍ਹਧੇ ਪਿਛ੍ਹ੍ਹੇ ਚੂੰ ਚੂੰ ਕਰਦਾ ਬੋਲ੍ਲਿਆ : "ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਓਹ ਇ੍ਥ੍ਥੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਹੈ !"

"ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸਾਨ੍ਹੂ ਬੜਾ ਮਾਨ ਬਕਸ਼ਿਆ ਹੈ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋੱਲਿਆ । ਪਰ ਉ੍ਯੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ॥ "ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ?"

"ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸਾਞ੍ਞ ਬੜ੍ਹਾ ਮਾਨ ਬਕਸ਼ਿਆ ਹੈ ।" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਪਰ ਓ੍ਹਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ॥ "ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ?"

"ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਇਸ ਰਸ੍ਤੇ ਗਿਆ ਹੈ ।" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਉ੍ਯੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨ੍ਹੁਸ ਗਏ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਦੇ ॥"

"ਸੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥ ਇਕ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਇਸ ਰਸ੍ਤੇ ਗਿਆ ਹੈ ।" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓ੍ਹਧੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਗਏ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਸੈਨੂੰ ਢੇਢੇ ॥"

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲੱਕੜਹਾਰੇ ਦੀ ਬਾੱਲੀ ਧੂਣੀ'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਬਲਣ ਦੀ ਦਰ੍ਦ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਪਰ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਫਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਇਕ ਚੀਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਓਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾਫੀ ਛੋਟ੍ਟਾ ਸੀ ॥ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਸੀ । ਉ੍ਯੇ ਮੋੱਢੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪੰਜੇ ਘਟ੍ਟ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੜਵੱਲੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜੇ ਓਹ ਇਕ ਪੀਪੇ'ਚ ਪਿਆ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲਕ੍ਕੜ੍ਹਾਰੇ ਢੀ ਬਾਲ੍ਲੀ ਧੂਣੀ'ਚ ਛ੍ਹਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਨੇ ਢਸ੍ਸਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਬਲਣ ਢੀ ਢਰ੍ਦ ਕਰਕੇ ਬੜ੍ਹਾ ਗੁਸ੍ਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਪਰ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਜਾਣਢਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਫਾ ਢਾ ਮੂੰਹ ਇਕ ਚੀਤੇ ਢੇ ਅੰਢਰ ਆਓਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾਫੀ ਛ੍ਹੋਟ੍ਟਾ ਸੀ ॥ ਜਿਥ੍ਥੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਸੀ । ਉ੍ਹਧੇ ਸੋਢ੍ਢੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪੰਜੇ ਘਟ੍ਟ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੜ੍ਵਲ੍ਲੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਆਢਮੀ ਢੇ ਹੋਣਗੇ ਜੇ ਓਹ ਇਕ ਪੀਪੇ'ਚ

ਪਿਆ ਲੜ੍ਹਨ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ॥

"ਬਘਿਆੜ ਇਕ ਅਜਾਦ ਕੌਮ ਹਣ ॥" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਓਹ ਅਪਨੇ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਨ੍ਨਦੇ ਨੇਂ । ਨਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰੀਦਾਰ ਡੰਗਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸਾੱਢਾ ਹੈ ਮਾਰੀਏ ਜਾਂ ਰਖੀਏ । ਇਹ ਸਾੱਢੇ ਉਤ੍ਤੇ ਹੈ ॥"

"ਬਘਿਆੜ੍ ਇਕ ਅਜਾਢ੍ ਕੌਮ ਹਣ ॥" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਓਹ ਅਪਨੇ ਸਰਢਾਰ ਢਾ ਹੁਕਮ ਮਨ੍ਨਢੇ ਨੇਂ । ਨਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਾਰੀਢਾਰ ਡੰਗਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਢਾ ॥ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸਾਢ੍ਢਾ ਹੈ ਮਾਰੀਏ ਜਾਂ ਰਖੀਏ । ਇਹ ਸਾਢ੍ਢੇ ਉਤ੍ਤੇ ਹੈ ॥"

"ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨਾਂ ਕਰੋ ! ਇਹ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ? ਜੇੜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਸੰਢਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਉਸਦੀ ਕਸਮ । ਮੈ ਕੀ ਤੇਰੀ ਕੁਤ੍ਤੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਅਪਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਬਕਾਇਆ ਵਸੂਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨੱਕ ਪਾਈ ਖੜਾਂ ਰਵ੍ਹਾਂ ? ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਜੋ ਇਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ !"

"ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨਾਂ ਕਰੋ ! ਇਹ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਢੀ ਕੀ ਗਲ੍ਲ ਹੋਈ ? ਜੇਡ੍ਹਾ ਮੈਂ ਸੱਂਢਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਉਸਢੀ ਕਸਮ । ਮੈ ਕੀ ਤੇਰੀ ਕੁਤ੍ਤੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਅਪਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਬਕਾਇਆ ਵਸੂਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਕ੍ਕ ਪਾਈ ਖੜਾਂ ਰਵ੍ਹਾਂ ? ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਜੋ ਇਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ !"

ਚੀਤੇ ਦੀ ਦਹਾੜ ਨੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਗੜਹੜਾਹ੍ਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ॥ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਝਟਕ ਕੇ ਬੱਲੂੰਗੜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਗ੍ਗੇ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰੀ । ਉ੍ਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ'ਚ ਦੋ ਹਰੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀਆਂ ਘੂਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ॥

ਚੀਤੇ ਢੀ ਢਹਾੜ੍ ਨੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਗੜ੍ਹਹੜ੍ਹਾਹ੍ਟ ਪੈਢਾ ਕਰ ਢਿਤ੍ਤੀ ॥ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਨੇ ਝਟਕ ਕੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਗ੍ਗੇ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰੀ । ਓ੍ਹਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ'ਚ ਢੋ ਹਰੇ ਚੱਂਢ੍ਰਮਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀਆਂ ਘੂਰਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਢਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ॥

"ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ । ਰਾਕਸ਼ਸ । ਜੋ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ਲੰਗੜਿਆ । ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਮੇਰਾ ! ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਇਹ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਦਲ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਦਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇੱਡਨ ਲਈ ॥ ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ। ਇੱਧਰ ਵੇਖ। ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੰਗੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ'ਤੇ ਡੱਡੂ ਖਾਣ'ਤੇ ਮੱਛੀ ਮਾਰਣ ਵਾਲਿਆ । ਇਹ ਤੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ! ਹੁਣ ਇਹ ਸਮੱਝ ਲੈਹ ਜੇੜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਸਾਂਭਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ (ਮੈਂ ਭੁਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਡੰਗਰ ਨਹੀਂ ਖਾਉਂਦਾ) ਉਸਦੀ ਕਸਮ । ਹੁਣ ਚਲਾ ਜਾ ਵਾਪਿਸ ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ । ਜਲੇ ਹੋਏ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ । ਲੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ

ਹੀ ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ'ਚ ਆਈਆਂ ਸੀ ! ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ !"

"ਅਤੇ ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਂ । ਰਾਕਸ਼ਸ । ਜੋ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ਲੱਂਗੜਿਆ । ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਮੇਰਾ ! ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਇਹ ਜੀਤੰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਫਲ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਫਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡੁਨ ਲਈ ॥ ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ । ਇਧ੍ਧਰ ਵੇਖ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੱਂਗੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ'ਤੇ ਤਡ੍ਡੂ ਖਾਣ'ਤੇ ਸਲ੍ਹੁਢੀ ਮਾਰਣ ਵਾਲਿਆ । ਇਹ ਤੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ! ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਝ੍ਝ ਲੈਹ ਜੇਹ੍ਹਾ ਮੈਂ ਸਾਂਭਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ (ਮੈਂ ਭੁਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਤੱਂਗਰ ਨਹੀਂ ਖਾਓਂਦਾ) ਤਸਦੀ ਕਸਮ । ਹੁਣ ਚਲਾ ਜਾ ਵਾਪਿਸ ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ । ਜਲੇ ਹੋਏ ਜੱਂਗਲੀ ਜਾਨਵਰ । ਲੱਂਗ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਤੂੰ ਇਸ ਸੱਂਸਾਰ'ਚ ਆਈਂਆਂ ਸੀ ! ਫਫਾ ਹੋ ਜਾ !"

"ਚੀਤੇ ਦੀ ਦ੍ਰਾੜ ਨੇ ਗੁਫਾ ਨੂੰ ਗੜ੍ਗਗੜਾਹ੍ਟ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤ੍ਤਾ"
"ਚੀਤੇ ਫੀ ਫ੍ਹਾੜ੍ ਨੇ ਗੁਫਾ ਨੂੰ ਗੜ੍ਗਗੜ੍ਹਾਹ੍ਟ ਨਾਲ ਭਰ ਫਿਤ੍ਤਾ"

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਓਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਨਾਸਬ ਲੜਾਈ'ਚ ਜਿਤ੍ਤ ਲਿਆ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਦਲ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੀਫ ਵੱਜੋਂ ਰਾਕਸ਼ਸ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਟਾਕ੍ਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਓਹ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਸਾਹਮਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਓਹ ਸੀ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਭਵੰਤ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਮਰਣ ਤਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੂਗੀ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਘੁਰ੍ਰ ਘੁਰ੍ਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਫਾ ਦੇ ਮੂੰਹ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਹ ਮਹਫੂਜ਼ ਸੀ ਓਹ ਚੀਕਿਆ :

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁਲ੍ਲ ਗਿਆ ਸੀ ਓਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਨਾਸਬ ਲੜਾਈ'ਚ ਜਿਤ੍ਤ ਲਿਆ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਦਲ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੀਫ ਵਜ੍ਜੋਂ ਰਾਕਸ਼ਸ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਟਾਕ੍ਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਓਹ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਸਾਹਮਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਜਨ੍ਹਾ ਓਹ ਸੀ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਓਹ ਜਨ੍ਹਾ ਪੂਰੀ ਤਹਾਂ ਲਾਭਵੰਤ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਮਰਣ ਤਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੂਗੀ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਘੁਰ੍ ਘੁਰ੍ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਫਾ ਦੇ ਮੂੰਹ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਹ ਸਹਫੂਜ਼ ਸੀ ਓਹ ਚੀਕਿਆ :

"ਹਰ ਕੁਤ੍ਤਾ ਅਪਨੀ ਗਲੀ'ਚ ਭੌਂਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ! ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਦਲ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਪਾਲਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਆਖਿਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਦੰਦਾ ਹੇਠ ਹੀ ਆਓਣਾ ਹੈ । ਓਹ ਝਾਟ੍ਟੇ ਵਾਲੇ ਪੂੱਛੜ ਚੋਰੋਂ !"

"ਹਰ ਕੁਤ੍ਤਾ ਅਪਨੀ ਗਲੀ'ਚ ਭੌਂਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ! ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਦਲ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਪਾਲਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਆਖਿਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹੇ ਮੇਰੇ ਦੰਦਾ ਹੇਠ ਹੀ ਆਓਣਾ ਹੈ । ਓਹ ਝਾਟ੍ਟੇ ਵਾਲੇ ਪੂੱਛੜ ਚੋਰੋਂ !"

ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ'ਚ ਆਕੇ ਢਹਿ ਪਈ । ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ:

ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਸਾਹ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ'ਚ ਆਕੇ ਢਹਿ ਪਈ । ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ:

"ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਦਲ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ॥ ਕਿ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਫੇਰ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਵੇਂਗੀ ?"

"ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਦਲ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ॥ ਕਿ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਫੇਰ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਵੇਂਗੀ ?"

"ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਵਾਂਗੀ!" ਇਕ ਆਹ ਲੈਕੇ ਬੋੱਲੀ ॥ "ਇਹ ਇਕ ਰਾਤ ਨੰਗਾ ਆਇਆ ਸੀ । ਕਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖਾ ॥ ਫੇਰ ਭੀ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ! ਵੇੱਖੋ ਇਨ੍ਹੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਇਕ ਬਚ੍ਚੇ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਉਸ ਲੰਗੜੇ ਜੱਲਾਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਵੇਨਗੰਗਾ ਨੂੰ ਨੁੱਸ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਚ

ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ! ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਵਾਂਗੀ ? ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਖਾਂਗੀ ॥ ਹਿੱਲ ਡੁੱਲ ਨਾਂ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਡੱਡੂ ॥ ਓਹ ਤੂੰ ਮੁਗਲੀ - ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਗਲੀ ਡੱਡੂ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂਗੀ - ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਂਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਨ੍ਹੇ ਤੇਰਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥"

"ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਹਾਂਗੀ!" ਇਕ ਆਹ ਲੈਕੇ ਬੋਲ੍ਲੀ ॥ "ਇਹ ਇਕ ਰਾਤ ਨੱਗਾ ਆਇਆ ਸੀ । ਕਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਭੁਖ੍ਖਾ ॥ ਫੇਰ ਭੀ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ! ਵੇਖ੍ਖੋ ਇਨ੍ਹੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਇਕ ਬਚ੍ਚੇ ਨੂੰ ਧਕ੍ਕ ਕੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਉਸ ਲੱਗੜੇ ਜਲ੍ਲਾਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਵੇਨਗੱਗਾ ਨੂੰ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਥ੍ਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ! ਰਖਨਾ ਚਾਹ੍ਹਾਂਗੀ ? ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਖਾਂਗੀ ॥ ਹਿਲ੍ਲ ਡੁਲ੍ਲ ਨਾਂ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਡਡੂ ॥ ਓਹ ਤੂੰ ਮੁਗਲੀ - ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁਗਲੀ ਡਡੂ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂਗੀ - ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੇਂਗਾ ਜਿਸ ਤਥਾਂ ਓਨ੍ਹੇ ਤੇਰਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥"

"ਪਰ ਅਪਨਾ ਦਲ ਇਸ ਬਾਰੇ'ਚ ਕੀ ਕਹਿਗਾ ?" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"ਪਰ ਅਪਨਾ ਢਲ ਇਸ ਬਾਰੇ'ਚ ਕੀ ਕਹਿਗਾ ?" ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਬੜਾ ਸਾਫ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਵਿਆਹਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਓਹ ਦਲ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਬਲੂੰਗੜੇ ਇਨ੍ਹੇ ਵੱਢੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਅਪਨੇ ਪੈਰੀ ਆਪ ਖਲ੍ਹੋ ਸਕਣ ਉਸ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਅਗ੍ਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਬੈਠਕ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਤਾਕਿ ਦੂਜੇ ਬਘਿਆੜ ਓਨ੍ਹਾ ਦੀ ਪਛਾਨ ਕਰ ਸਕਨ ॥ ਮੁਆਇਣਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਹ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਅਜਾਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਓਹ ਅਪਨਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਕੋਈ ਭੀ ਬਹਾਨਾ ਮਨ੍ਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਓਂਦਾ ਜੇਕਰ ਇਕ ਦਲ ਦਾ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਇਨ੍ਹਾ'ਚ ਇਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਟੇ ॥ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਾਤਿਲ ਲਭ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ॥ ਜੇਕਰ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਵਾਸ੍ਤੇ ਭੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਹੀ ਸਹੀ ॥

ਜੱਗਲ ਢਾ ਕਨੂੱਨ ਬੜਾ ਸਾਫ ਕਹਿੰਢਾ ਹੈ ਕਿ ਜਢ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਵਿਆਹਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਓਹ ਢਲ ਤੋਂ ਅਡ੍ਡ ਹੋ ਸਕਢਾ ਹੈ ॥ ਪਰ ਜਢੋਂ ਓਹ੍ਧੇ ਬਲੂੱਗੜੇ ਇਨ੍ਹੇ ਵਡ੍ਢੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਅਪਨੇ ਪੈਰੀ ਆਪ ਖਲ੍ਹੋ ਸਕਣ ਉਸ ਨੂੱ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੱ ਢਲ ਢੀ ਪੱਚਾਇਤ ਅਗ੍ਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਢਾ ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੱ ਬੈਠਕ ਲਾਉਂਢੀ ਹੈ । ਤਾਕਿ ਢੂਜੇ ਬਘਿਆੜ ਓਨ੍ਹਾ ਢੀ ਪਛਾਨ ਕਰ ਸਕਨ ॥ ਸੁਆਇਣਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਢ ਓਹ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਅਜਾਢ ਹੁੱਢੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਜਢੋਂ ਤਕ ਓਹ ਅਪਨਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਕੋਈ ਭੀ ਬਹਾਨਾ ਮਨ੍ਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਓਂਢਾ ਜੇਕਰ ਇਕ ਢਲ ਢਾ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਇਨ੍ਹਾ'ਚ ਇਕ ਨੂੱ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਟੇ ॥ ਇਸ ਢੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਹੁੱਢੀ ਹੈ

जेकर कातिल लभ लिआ जावे ॥ जेकर तैनूँ इक पल वास्ते भी लगदा है कि तूँ इह वेख सकदी हैं तां फेर इह ही सही ॥

ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਉਸ ਵਕ੍ਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ੍ਧੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ'ਕ ਨ੍ਹੱਸਣ ਜੋਗੇ ਹੋ ਗਏ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਿਸ ਰਾਤ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਬੈਠਕ ਹੋਣੀ ਸੀ ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ'ਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਉਸ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਬ੍ਹੈਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਹਾੜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੀ ਜੋ ਕਈ ਛੋਟ੍ਟੇ ਵੱਢੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਸੌ ਬਘਿਆੜ ਲੁੱਕ ਸਕਦੇ ਸੀ ॥ ਕਲ੍ਹਾ । ਮਹਾਨ ਸਲੇਟੀ ਛੜਾ ਬਘਿਆੜ । ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਮੱਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਲੰਮਾਂ ਹੋ ਕੇ ਅਪਨੇ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਭੁੰਜੇ ਹਰ ਰੰਗ ਅਤੇ ਹਰ ਅਕਾਰ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਲੀ'ਕ ਬਘਿਆੜ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਜੋ ਕਿ ਬਿੱਜੂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬਜੁਰ੍ਗ ਜੋ ਕਲ੍ਹੇ ਹੀ ਇਕ ਹਿਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਾਲੇ ਜਵਾਨ ਤਿਨ ਸਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਭੀ ਕਲ੍ਹੇ ਹੀ ਇਕ ਹਿਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ'ਤੋਂ ਕਲ੍ਹਾ ਛੜਾ ਬਘਿਆੜ ਇਨ੍ਹਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ॥ ਓਹ ਅਪਨੀ ਜਵਾਨੀ'ਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਬਘਿਆੜ ਕੁੜ੍ਰਿੱਕੀ'ਚ ਫਸ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝ ਕੇ ਛੱਡ ਗਏ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰਸਮੋ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨਾਲ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਸੀ ॥ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਬੜੀ ਘਟ੍ਟ ਗੱਲ ਹੋਈ ॥ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਘੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਡਿਗਦੇ ਰਹੇ ਜਿੱਥੇ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੈਠੇ ਸੀ । ਕਦੀ'ਕ'ਤਾਂਈ ਇਕ ਵੱਢਾ ਬਘਿਆੜ ਉੱਠ ਕੇ ਚੁਪਚਾਪ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਇਕ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਾਜ ਕੀਤੇ ਆ ਕੇ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕ ਮਾਂ ਅਪਨੇ ਬੱਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਧਕ ਦੇਂਦੀ ਸੀ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਉਹ੍ਧਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ ਵਿਖਾਉਣਾ ਰਿਹ ਨਾਂ ਜਾਵੇ ॥ ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੋਂ ਬੋਲਦਾ: "ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਪਤਾ ਹੈ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ !" ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਮਾਤਾਂਵਾਂ ਅਗ੍ਗੇ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪੈਂਦਿਆਂ :"ਵੇੱਖੋ - ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ !"

पिता बघिआड़ ने उस वक्त ढा इँतज़ार कीत्ता जढों ओ्हधे बलूँगड़े थोड़ा'क न्हस्सण जोगे हो गए ॥ अते फेर जिस रात पँचाइत ढी बैठक होणी सी ओन्हा नूँ'ते मुगली नूँ अते माता बघिआड़ नूँ लैके उस थड़्हे'ते गिआ जिथ्थे पँचाइत ब्हैढी सी जो कि इक प्हाड़ी ढे उप्पर सी जो कई छोट्टे वढ्ढे पथ्थरां नाल ढकी होई सी जिथ्थे कई सौ बघिआड़ लुक्क सकढे सी ॥ कल्हा । महान सलेटी छड़ा बघिआड़ । जो कि पूरे ढल ढी सरढारी बड़ी ताकत अते मक्कारी नाल करढा सी । लँमां हो के अपने थड़्हे उत्ते पिआ सी । अते भुँजे हर रँग अते हर अकार ढे कोई चाली'क बघिआड़ बैठे होए सी । जो कि बिज्जू ढे रँग ढे बजुर्ग जो कल्हे ही इक हिरण ढा शिकार कर सकढे सी तों लैके काले जवान तिन साला जिन्हा ढा खिआल सी कि ओह भी कल्हे ही इक हिरण ढा शिकार कर सकढे ने ॥ पिछले इक साल'तों कल्हा छड़ा बघिआड़ इन्हा ढा सरढार सी ॥ ओह अपनी जवानी'च ढो वारी बघिआड़ कुड़िक्की'च फस चुक्का है । अते इक वार इस नूँ कुट्ट के मरिआ होइआ समझ के छड्ड गए सी । इस लई ओह आढमी ढे रसमो रिवाजाँ नाल अछ्छी तहाँ वाकिफ सी ॥ थड़्हे उत्ते बड़ी घट्ट गल्ल होई ॥ बलूँगड़े इक ढूसरे ढे उप्पर इक घेरे ढे विचकार डिगढे रहे जिथ्थे ओन्हा ढे माँ पिउ बैठे सी । कढी'क'ताँई इक वढ्ढा

बघिआड़ उठ्ठ के चुपचाप जाउंदा सी इक बलूँगड़े दे कोल अते उस नूँ चँगी तहाँ वेख के अपने पैरां नाल बिना कोई अवाज कीते आ के अपनी जग्हा ते बैठ जाउंदा सी ॥ कदे कदे इक माँ अपने बल्लूँगड़े नूँ दूर चँद्रमां दी रोशनी'च धक देंदी सी इह तसल्ली करन वास्ते कि किधरे ओ्हधा बलूँगड़ा विखाउणा रिह नां जावे ॥ कल्हा अपने थड़्हे'तों बोलदा: "तुहानूँ कनूँन पता है - तुहानूँ कनूँन पता है ॥ चँगी तहाँ वेख्खो । ओह बघिआड़ो !" अते बेचैन मातांवां अग्गे बोलण लग पैंदिआं :"वेख्खो - चँगी तहाँ वेख्खो । ओह बघिआड़ो !"

"ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਬੈਠਕ"

"पँचाइती थढ़े'ते बैठक"

ਆਖਿਰਕਾਰ - ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ - ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ "ਮੁਗਲੀ ਡੱਡੂ" ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਧੱਕਿਆ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਾਜ ਪਈ । ਓਹ ਓੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹੱਸਦਾ ਅਤੇ ਵਟ੍ਟਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜੇੜ੍ਹੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਚਮਕਦੇ ਪਏ ਸੀ ॥

आखिरकार - जढों समां आइआ माता बघिआड़ ढी गरढन ढे रोंगटे खड़े हो गए - पिता बघिआड़ ने "मुगली ड्डू" नूँ विचकार धक्किआ । जढों उस नूँ अवाज पई । ओह ओथ्थे बैठा हस्सढा अते वट्टिआं नाल खेड्ढा पिआ सी जेड़्हे चँढ़्रमां ढी रोशनी'च चमकढे पए सी ॥

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਪੰਜਿਆਂ'ਤੋਂ ਉਚ੍ਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ । ਪਰ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ :"ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ !" ਇਕ ਦਬੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ ਥੜ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਈ - ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ :"ਇਹ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ॥ ਅਜਾਦ

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਦੀਂ ਅਪਨੇ ਕਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੜਕਾਏ ॥ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ : "ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ ! ਅਜਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਅਜਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਜਾਏ ? ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ !"

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਪੰਜਿਆਂ'ਤੋਂ ਉਚ੍ਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁਕ੍ਕਿਆ । ਪਰ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ :"ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ !" ਇਕ ਫਬੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ ਥਣ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿਛ੍ਹੋਂ ਆਈ - ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ :"ਇਹ ਬਲੂੰਗੜਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ॥ ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ੇ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹੇ ਫ਼ਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਫ਼ੀਂ ਅਪਨੇ ਕਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੜ੍ਕਾਏ ॥ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ : "ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ ਓਹ ਬਘਿਆੜੋ ! ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਫ਼ਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫ਼ੇ ਹੁਕਮ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਫ਼ੇ ਹੁਕਮ ਫ਼ੇ ਬਜਾਏ ? ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ !"

ਇਕ ਅਵਾਜ'ਚ ਬਘਿਆੜ ਘੁਰ੍ ਘੁਰ੍ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੌਥਾ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ । ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਦੇ ਮਾਰਿਆ : "ਅਜਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ?" ਹੁਣ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਝੇੜਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦਲ ਨੂੰ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਇ੍ਹਦੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਦਲ ਦੇ ਘਟ੍ਟੋਂ ਘਟ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੂਰ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨਾਂ ਹੋਣ ॥

ਇਕ ਅਵਾਜ'ਚ ਬਘਿਆਫ਼ ਘੁਰ੍ ਘੁਰ੍ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਕ ਬਘਿਆਫ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੌਥਾ ਸਾਲ ਚਫ਼੍ਹਿਆ ਸੀ । ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫ਼ਾ ਸਵਾਲ ਫ਼ੇ ਮਾਰਿਆ : "ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਫ਼ਾ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਫ਼ੇਣਾ ਹੈ ?" ਹੁਣ ਜੰਗਲ ਫ਼ਾ ਕਨੂੰਨ ਕਹਿੰਫ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਝਗੜ੍ਹਾ ਝੇੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਫ਼ਲ ਨੂੰ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਫ਼ਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਫ਼੍ਹਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਫ਼ਲ ਫ਼ੇ ਘਟ੍ਟੋਂ ਘਟ ਫ਼ੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੂਰ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਬਲੂੰਗੜੇ ਫ਼ੇ ਸਾਂ ਬਾਪ ਨਾਂ ਹੋਣ ॥

"ਇਸ ਬਲੂੰਗੜੇ ਲਈ ਕੌਣ ਬੋੱਲੇਗਾ ?" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਜਾਦ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਕੌਣ ਬੋੱਲੇਗਾ ?" ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਉਸ ਲੜਾਈ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਜ੍ਹਿਧਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉ੍ਹਧੀ ਆਖਰੀ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਜਾਵੇ ॥

"ਇਸ ਬਲੂੰਗੜੇ ਲਈ ਕੌਣ ਬੋਲ੍ਲੇਗਾ ?" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਕੌਣ ਬੋਲ੍ਲੇਗਾ ?" ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆਫ਼ ਉਸ ਲੜਾਈ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਜ੍ਹਿਧਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਓ੍ਹਧੀ ਆਖਰੀ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਫ਼ੀ ਨੌਬਤ ਆ ਜਾਵੇ ॥

ਫ਼ੇਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਜੋ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਓਹ ਹੈ ਭਾੱਲੂ । ਸੈਂਦੂ ਭੂਰਾ ਰਿਛ ਜੋ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ

ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ : ਬਜ਼ੁਰ੍ਗ ਭਾੱਲੂ ਜੋ ਜਿੱਥੇ ਉ੍ਧਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਆ ਅਤੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਮੇਵੇ ਹੀ ਖਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਅਪਨੇ ਪੁੱਠਾਂ'ਤੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ'ਤੇ ਗੜਗੜਾਇਆ ॥

ਫੇਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਜੋ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਓਹ ਹੈ ਭਾਲ੍ਲੂ । ਸੌਂਢੂ ਮੂਰਾ ਰਿਛ੍ ਜੋ ਬਘਿਆੜਾਂ ਢੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਢਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾਤੰਢਾ ਹੈ : ਬਜੁਰ੍ਗ ਭਾਲ੍ਲੂ ਜੋ ਜਿਥ੍ਥੇ ਓ੍ਹਧਾ ਢਿਲ ਕਰੇ ਆ ਅਤੇ ਜਾ ਸਕਢਾ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਢ ਅਤੇ ਸੇਵੇ ਹੀ ਖਾਤੰਢਾ ਹੈ - ਅਪਨੇ ਪੁਠ੍ਠਾਂ'ਤੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ'ਤੇ ਗੜ੍ਗੜਾਇਆ ॥

"ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ - ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ ?" ਓਹ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਮੈ ਬੋਲਾਂਗਾ ਇਸ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ॥ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ'ਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਣ ਪਰ ਮੈਂ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਦਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ॥ ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂਵਾਂਗਾ ॥"

"ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ - ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ ?" ਓਹ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਸੈ ਬੋਲਾਂਗਾ ਇਸ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ॥ ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ'ਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਬਢ ਨਹੀਂ ਹਣ ਪਰ ਸੈਂ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲਢਾ ਹਾਂ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਢਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਢਿਓ ॥ ਸੈਂ ਖੁਢ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂਵਾਂਗਾ ॥"

"ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਸਾੱਢੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਦਾ ਉਸ੍ਤਾਦ ਹੈ ॥ ਭਾੱਲੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਬੋੱਲੇਗਾ? "

"ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੱਢਾ ਚਾਹਿਢਾ ਹੈ" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਢ੍ਢੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਢਾ ਤਸ੍ਤਾਢ ਹੈ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੌਣ ਬੋਲ੍ਲੇਗਾ? "

ਇਕ ਕਾਲੀ ਪਰਛਾਂਈ ਘੇਰੇ'ਚ ਆਨ ਡਿਗ੍ਗੀ ॥ ਓਹ ਸੀ ਬਘੀਰਾ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ । ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ । ਮਗਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਉ੍ਧੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਜਰ ਆਓਂਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ'ਚ ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਰੇਸ਼ਮ ਹੋਵੇ ॥ ਹਰ ਕੋਈ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਉਸਦਾ ਰਸ੍ਤਾ ਕਟ੍ਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾ ਮੱਕਾਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਤਬਾੱਕੀ । ਜੰਗਲੀ ਮੱਝ ਵਰਗਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾ ਤਰਥੱਲ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਇਕ ਜਖਮੀ ਹਾਥੀ ॥ ਮਗਰ ਉ੍ਧੀ ਅਵਾਜ ਇਨ੍ਹੀ ਕੋਮਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਦ੍ਰਖ੍ਤ'ਤੋਂ ਡਿਗਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਦ । ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਕੋਮਲ ॥

ਇਕ ਕਾਲੀ ਪਰਛਾਂਈ ਘੇਰੇ'ਚ ਆਨ ਡਿਗ੍ਗੀ ॥ ਓਹ ਸੀ ਬਘੀਰਾ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ । ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ । ਸਗਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਓ੍ਹਧੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਜਰ ਆਓਂਢੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ'ਚ ਭਿਜ੍ਜਿਆ ਹੋਇਆ ਰੇਸ਼ਸ ਹੋਵੇ ॥ ਹਰ ਕੋਈ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣਢਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਤਸਢਾ ਰਸ੍ਤਾ ਕਟ੍ਟਣ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਢਾ ਸੀ ॥

ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਝਨ੍ਹਾ ਸਕ੍ਕਾਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਤਬਾਕ੍ਕੀ । ਜੱਂਗਲੀ ਸਝ੍ਝ ਵਰਗਾ ਬਹਾਦ੍ਦਰ ਅਤੇ ਝਨ੍ਹਾ ਤਰ੍ਥਲ੍ਲ ਸਚਾਤਣ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਝਕ ਜਖਸੀ ਹਾਥੀ ॥ ਸਗਰ ਓ੍ਹਧੀ ਅਵਾਜ ਝਨ੍ਹੀ ਕੋਸਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਝਕ ਦ੍ਰਖ੍ਤ'ਤੋਂ ਤਿਗਦ੍ਦਾ ਹੋਝਆ ਸ਼ਹਿਦ੍ਦ । ਅਤੇ ਚਸੜ੍ਹੀ ਖੱਂਭਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਕੋਸਲ ॥

"ਓਹ ਕਲ੍ਹਿਆ । ਅਤੇ ਅਜਾਦ ਲੋੱਕੋ ।" ਓਹ ਸਮਿਆਇਆ । "ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਆਂਵਾਂ । ਸਗਰ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਸ਼ੁਭਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਕ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਸਰਨ ਸਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਂ ਹੋਵੇ । 'ਤੇ ਉਸ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਇਕ ਸੁੱਲ'ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁੱਲ ਕੈਣ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਬੋੱਲਿਆ ?"

"ਓਹ ਕਲ੍ਹਿਆ । ਅਤੇ ਅਜਾਦ ਲੋਕ੍ਕੋ ।" ਓਹ ਸਮਿਆਝਆ । "ਸੇਰਾ ਕੋਈ ਹਕ੍ਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਸੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੰਚਾਝਤ'ਚ ਆਂਵਾਂ । ਸਗਰ ਜੱਂਗਲ ਦਾ ਕਨੂੱਂਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ੱਂਕਾ ਸ਼ੁਭਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਝਹ ਝਕ ਬਲੂੱਂਗੜੇ ਨੂੱ ਲੈਕੇ ਸਰਨ ਸਾਰਨ ਦੀ ਗਲ੍ਲ ਨਾਂ ਹੋਵੇ । 'ਤੇ ਤਸ ਬਲੂੱਂਗੜੇ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਝਕ ਸੁਲ੍ਲ'ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਕਨੂੱਂਨ ਝਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਝਹ ਸੁਲ੍ਲ ਕੌਣ ਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਸੈਂ ਠੀਕ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ?"

"ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ! ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ !" ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ "ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਸੁਣੋ ॥ ਬਲੂੰਗੜਾ ਇਕ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਹੀ ਕਨੂੰਨ ਹੈ ॥"

"ਬਹੁਤ ਚੱਂਗਾ ! ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ !" ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭੁਖ੍ਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ "ਬਘੀਰੇ ਨੂੱ ਸੁਣੋ ॥ ਬਲੂੱਂਗੜ਼ਾ ਇਕ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਹੀ ਕਨੂੱਂਨ ਹੈ ॥"

"ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇੱਥੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥"

"ਝਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੇਰਾ ਝਥ੍ਥੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੈ ਤੁਹਾਡੀ ਝਜਾਜ਼ਤ ਚਾਹੁੱਦਾ ਹਾਂ ॥"

"ਤਾਂ ਬੋਲ ਫੇਰ ॥" ਵੀਹ'ਕ ਅਵਾਜਾਂ ਚੀਕੀਆਂ ॥

"ਤਾਂ ਬੋਲ ਫੇਰ ॥" ਵੀਹ'ਕ ਅਵਾਜਾਂ ਚੀਕੀਆਂ ॥

"ਇਕ ਨੰਗੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਬੜੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ॥ ਓਹ ਵੱਦ੍ਦਾ ਹੋਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਭਾੱਲੂ

ਨੇ ਉਧੇ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਿਆ ॥ ਹੁਣ ਉਧੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈ ਇਕ ਸੰਢਾ । ਓਹ ਭੀ ਇਕ ਮੋਟ੍ਟਾ ਤਾਜਾ । ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ । ਇੱਥੋਂ ਅੱਧੇ ਮੀਲ'ਤੋਂ ਭੀ ਘਟ੍ਟ ਦੂਰੀ'ਤੇ । ਦੇਵਾਂਗਾ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਬੂਲ ਲਵੋਂ ॥ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ?"

"ਇਕ ਨੱਗੇ ਬਲੂੱਗੜੇ ਨੂੱ ਮਾਰਨਾ ਬਡ਼ੇ ਸ਼ਰਮ ਢੀ ਗਲ੍ਲ ਹੈ ॥ ਓਹ ਵਡ੍ਢਾ ਹੋਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਸਕਢਾ ਹੈ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਓਹ੍ਧੇ ਵਲ੍ਲੋਂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ ਹੁਣ ਓਹ੍ਧੀ ਗਲ੍ਲ ਨਾਲ ਮੈ ਇਕ ਸੱਂਢਾ । ਓਹ ਮੀ ਇਕ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟਾ ਤਾਜਾ । ਹੁਂਣੇ ਹੁਂਣੇ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ । ਇਥ੍ਥੋਂ ਅਧ੍ਧੇ ਮੀਲ'ਤੋਂ ਮੀ ਘਟ੍ਟ ਢੂਰੀ'ਤੇ । ਢੇਵਾਂਗਾ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲੂੱਗੜੇ ਨੂੱ ਕਨੂੱਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਬੂਲ ਲਵੋਂ ॥ ਕਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ?"

ਓੱਥੇ ਕਈ ਅਵਾਜਾਂ ਦਾ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਪੈਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਅਵਾਜਾਂ ਆਈਆਂ "ਕੇੜ੍ਹੀ ਗੱਲ ? ਓਹ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ਾਂ'ਚ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਓਹ ਸੂਰਜ ਹੇਠਾਂ ਜਲ ਭੁੰਨ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਇਕ ਨੰਗਾ ਡੱਡੂ ਸਾੱਢਾ ਕੀ ਬੁਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਨੂੰ ਦਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ॥ ਸੰਢਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਬਘੀਰੇ ? ਇਨ੍ਹੂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ॥" ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਲ੍ਹੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਭੌਂਕਣ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ ਆਈ : "ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ - ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ !

ਓਥ੍ਥੇ ਕਈ ਅਵਾਜਾਂ ਢਾ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜ੍ਹਾ ਪੈਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਅਵਾਜਾਂ ਆਈਆਂ "ਕੇਡ੍ਹੀ ਗਲ੍ਲ ? ਓਹ ਸਰਢੀਆਂ ਢੀ ਬਾਰਿਸ਼ਾਂ'ਚ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਓਹ ਸੂਰਜ ਹੇਠਾਂ ਜਲ ਮੁੰਨ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਇਕ ਨੰਗਾ ਡਡ੍ਡੂ ਸਾਢ੍ਢਾ ਕੀ ਬੁਰਾ ਕਰ ਸਕਢਾ ਹੈ ? ਇਸ ਨੂੱ ਢਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਢਿਓ ॥ ਸੱਂਢਾ ਕਿਥ੍ਥੇ ਹੈ ਬਘੀਰੇ ? ਇਨ੍ਹੂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ॥" ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਲ੍ਹੇ ਢੀ ਮਾਰੀ ਮੌਂਕਣ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ ਆਈ : "ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ - ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜ੍ਹੋ !

ਮੁਗਲੀ ਦੀ ਹਜੇ ਭੀ ਵਟ੍ਟਿਆਂ'ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬਘਿਆੜ ਉਨ੍ਹੂ ਵੇਖ ਕੇ ਗਏ ਸੀ ॥ ਅਖੀਰ'ਚ ਓਹ ਸਾਰੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੰਢੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰੇ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਲ੍ਹਾ । ਬਘੀਰਾ । ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਅਪਨੇ ਬਘਿਆੜ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹਜੇ ਭੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੜਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਹਜੇ ਭੀ ਗੁੱਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹੂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ॥

ਮੁਗਲੀ ਢੀ ਹਜੇ ਮੀ ਵਟ੍ਟਿਆਂ'ਚ ਢਿਲਚਸਪੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੱ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲ੍ਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬਘਿਆਡ਼ ਓਨ੍ਹੂ ਵੇਖ ਕੇ ਗਏ ਸੀ ॥ ਅਖੀਰ'ਚ ਓਹ ਸਾਰੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੱਂਢੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੋਂ ਥਲ੍ਲੇ ਉਤਰੇ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਲ੍ਹਾ । ਬਘੀਰਾ । ਮਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਢੇ ਅਪਨੇ ਬਘਿਆਡ਼ ਪਿਛ੍ਹੇ ਰਹੇ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹਜੇ ਮੀ ਰਾਤ ਨੂੱ ਬਡ਼ਕਾਂ ਮਾਰਢਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਹਜੇ ਮੀ ਗੁਸ੍ਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੱ ਓਨ੍ਹੂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ॥

"ਉਏ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਾੜ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਸਵਾਰਕੇ ਕਿਹਾ । "ਕਿਓਂਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨੰਗਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਧੁਨ'ਚ ਦਹਾੜਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਦਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥"

"ਤਏ ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਢਹਾੜ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀਆਂ ਸ਼ੁਛ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰਕੇ ਕਿਹਾ । "ਕਿਓਂਕਿ ਇਕ ਢਿਨ ਆਵੇਗਾ ਜਢੋਂ ਇਹ ਨੱਂਗਾ ਬਲ੍ਹੂੱਂਗੜਾ ਤੈਨ੍ਹੂੱਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਧੁਨ'ਚ ਢਹਾੜ੍ਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਢੇਵੇਗਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨ੍ਹੂੱਂ ਆਢਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥"

"ਇਹ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ।" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ॥ ਸਮਾਂ ਆਓਣ'ਤੇ ਇ੍ਧੀ ਬੜੀ ਮਦਦ ਹੋਵੇਗੀ ॥"

"ਇਹ ਬੜੀ ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਹੋਇਆ ।" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਆਢਮੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਬਲ੍ਹੂੱਂਗੜੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ॥ ਸਮਾਂ ਆਓਣ'ਤੇ ਇ੍ਹਧੀ ਬੜੀ ਸਢਦ ਹੋਵੇਗੀ ॥"

"ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ ਓਹ ਲੋੜ ਪੈਣ'ਤੇ ਮਦਦ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਉੱਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਠੀਕ ਗਲ੍ਲ ਹੈ ਓਹ ਲੋਡ਼ ਪੈਣ'ਤੇ ਸਢਦ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਢਲ ਢੀ ਸਰਢਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਤਮ੍ਮੀਢ ਕਰ ਸਕਢਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ॥ ਓਹ ਉਸ ਵਕ੍ਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਹਰੇਕ ਦਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ'ਚ ਆਓਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉ੍ਧੀ ਤਾਕਤ ਦਿਨ ਪਰ ਦਿਨ ਘਟ੍ਦੀ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਬਘਿਆੜ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸਰਦਾਰ ਆ ਜਾਉਂਦਾਂ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਉ੍ਧੀ ਵਾਰੀ ਆਓਣ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ॥ ਓਹ ਉਸ ਵਕ੍ਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਹਰੇਕ ਢਲ ਢੇ ਸਰਢਾਰ ਢੀ ਜਿੰਢਗੀ'ਚ ਆਓਂਢਾ ਹੈ ਜਢੋਂ ਓ੍ਹਧੀ ਤਾਕਤ ਢਿਨ ਧਰ ਢਿਨ ਘਟ੍ਢੀ ਜਾਉਂਢੀ ਹੈ । ਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਬਘਿਆੜ੍ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਢੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸਰਢਾਰ ਆ ਜਾਉਂਢਾਂ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੂੰ ਓ੍ਹਧੀ ਵਾਰੀ ਆਓਣ ਤੇ ਮਾਰ ਢਿਤ੍ਤਾ ਜਾਉਂਢਾ ਹੈ ॥

"ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ।" ਉਨ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਜਾਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਓ ॥"

"ਝਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਜਾਪਫ਼ਾ ਹੈ ਝਸ ਨੂੰ ਸਿਖ੍ਖਿਆ ਫ਼ਿਓ ॥"

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲੀ ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਦੇ ਮਿਠੜੇ ਬੋੱਲਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ॥

ਅਤੇ ਝਸ ਤਹਾਂ ਸ਼ੁਗਲੀ ਸਿਤਨੀ ਫ਼ੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਫ਼ੇ ਫ਼ਲ'ਚ ਸ਼ਾਸਿਲ ਹੋਝਆ ਝਕ ਸੱਫ਼ੇ ਫ਼ੀ ਕੀਸਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਲ੍ਲੂ ਫ਼ੇ ਸਿਠੜੇ ਬੋਲ੍ਲਾਂ ਫ਼ੇ ਸਫ਼ਕੇ ॥

"ਬਘੀਰਾ ਇਕ ਟ੍ਹਾਣੀ'ਤੇ ਲੰਮਾ ਪੈਕੇ ਅਵਾਜ ਮਾਰਦਾ ਆ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ"
"ਬਘੀਰ ਝਕ ਟ੍ਹਾਣੀ'ਤੇ ਲੱਂਗ ਪੈਕੇ ਅਵਾਜ ਸ਼ਾਰਫ਼ਾ ਆ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰ"

ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੱਸ ਜਾਂ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਕਿਨ੍ਹੀ ਮਜੇ'ਚ ਗੁਜਰੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਰ ਜਾਣਗੀਆਂ ॥ ਓਹ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਢਾ ਹੋਇਆ । ਬੇਸ਼ਕ ਓਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਹਜੇ ਬਚ੍ਚਾ ਹੀ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੱਮ ਸਿਖਾਇਆ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝ੍ਹਾਇਆ। ਘਾਹ'ਚ ਹਵਾ ਦੀ ਹਰੇਕ ਝੋਂਕ । ਹਰ ਗਰਮ ਰਾਤ'ਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਇਹਸਾਸ । ਓ੍ਹਪੇ ਸਿਰ ਉਤ੍ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਉੱਲੂ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸੁਰ । ਚੰਮਗਿਦੱੜ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਝਰੀਟ ਜਦੋਂ ਓਹ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਤੇ ਅਪਨੇ ਬਸੇਰੇ'ਚ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਹਰ ਮੱਛੀ ਦੀਆਂ ਛੱਪੜ'ਚ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿਟ੍ਟਾਂ ਦਾ ਓ੍ਹਪੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਿ ਇਕ ਅਪਨੇ ਦਫਤਰ'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਇਕ

ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਕੱਮ ਨਾਲ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਬਾਹਰ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠਦਾ ਅਤੇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਖਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸੈਂ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਓਨ੍ਹੂ ਗਰਮੀ ਲਗਦੀ ਸੀ । ਓਹ ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਛਪੜੀਆਂ'ਚ ਨ੍ਹਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ (ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹੂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਮੇਵੇ ਖਾਣ'ਚ ਓਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਜਾ ਆਓਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਚ੍ਚਾ ਮਾਸ ਖਾਣ'ਚ) ਓਹ ਉਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹੂ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ ॥

ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਫ਼ਕ੍ਸ ਜਾਂ ਗਿਆਹਾਂ ਸਾਲ ਛ੍ਡ੍ਡ ਕੇ ਸੱਤੋਖ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਕਿਨ੍ਹੀ ਮਜੇ'ਚ ਗੁਜਰੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਰ ਜਾਣਗੀਆਂ ॥ ਓਹ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਡ੍ਡਾ ਹੋਇਆ । ਬੇਸ਼ਕ ਓਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਹਜੇ ਬਚ੍ਚਾ ਹੀ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕਰ੍ਮ ਸਿਖਾਇਆ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾਇਆ। ਘਾਹ'ਚ ਹਵਾ ਦੀ ਹਰੇਕ ਝੋਂਕ । ਹਰ ਗਰਮ ਰਾਤ'ਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਇਹਸਾਸ । ਓਹਦੇ ਸਿਰ ਤਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਤਲ੍ਲੂ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸੁਰ । ਚੱਮਗਿਦ੍ੜ੍ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਝਰੀਟ ਜਦੋਂ ਓਹ ਰੁਖ ਤੇ ਅਪਨੇ ਬਸੇਰੇ'ਚ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਹਰ ਸਛੁਛੀ ਦੀਆਂ ਛਪ੍ਪੜ'ਚ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿਟ੍ਟਾਂ ਦਾ ਓਹਦੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਿ ਇਕ ਅਪਨੇ ਫ਼ਫਤਰ'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਕਰ੍ਮ ਨਾਲ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਬਾਹਰ ਧੁਪ੍ਪੇ ਬੈਠਦਾ ਅਤੇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਖਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਗੱਂਦਾ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਓਨ੍ਹੂ ਗਰਮੀ ਲਗਦੀ ਸੀ । ਓਹ ਜੱਂਗਲ ਦੀਆਂ ਛਪੜ੍ਹੀਆਂ'ਚ ਨ੍ਹਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਲੋੜ੍ ਹੁੰਦੀ ਸੀ (ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹੂ ਦਸ੍ਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਮੇਵੇ ਖਾਣ'ਚ ਓਨ੍ਹਾ ਹੀ ਮਜਾ ਆਓਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਚ੍ਚਾ ਮਾਸ ਖਾਣ'ਚ) ਓਹ ਓਹਦੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਪ੍ਪਰ ਚਡ੍ਹ ਜਾਤੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹੂ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ ॥

ਬਘੀਰਾ ਇਕ ਟਾਹਣੀ'ਤੇ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਂਦਾ "ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ।" ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਗਲੀ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਫੜਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਬਾਦ'ਚੋਂ ਓਹ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਇੰਝ ਇਕ ਟ੍ਹਾਣੀ'ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਟੱਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰ ॥ ਓਹ ਉਸ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਲਗਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਓੱਥੇ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਬਘਿਆੜ ਵੱਲ ਜੋਰ ਦੀ ਘੂਰੀ ਵਟ੍ਟੇ ਤਾਂ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਨੀਵੀਂ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਇੰਜ ਮਜਾਕ ਵਾਸਤੇ ਘੂਰੀਆਂ ਵਟ੍ਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੇਲ੍ਹੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ'ਚੋਂ ਲੰਮੇ ਕੰਡੇ ਕੱਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਖੱਲ'ਚ ਪਈਆਂ ਝ੍ਰੀਟਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡ੍ਡਿਆਂ'ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਹਾੜੀ ਉਤ੍ਤਰ ਕੇ ਥੱਲੇ ਖੇਤੀਹਰ ਜਮੀਨਾਂ'ਤੇ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਬੜਾ ਜਿਗਿਆਸੂ ਹੋਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਗ੍ਗੀਆਂ'ਚ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਇਨਸਾਨਾਂ'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚਕੋਰ ਡੱਬਾ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਜ੍ਹਿਥੇ ਉਤ੍ਤੇ ਇਕ ਦਰਵਾਜਾ ਸੀ ਜੋ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਫਸਾਈ ਹੋਈ ਲੱਕੜ ਨੂੰ

ਛੇੜੇ । ਅਤੇ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹੀ ਮੱਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗਲ'ਚ ਲੁਕੋਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਇਕ ਬਾਰੀ ਡੱਬੇ'ਚ ਫੱਸਦਾ ਫੱਸਦਾ ਬਚਿਆ । ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕੀ ਓਹ ਇਕ ਕੁੜਿੱਕੀ ਸੀ ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗਰਮ'ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਸ੍ਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਿਨ'ਚ ਸੌਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਜਦੋਂ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਸੀ ਓਹ ਜਿਤ੍ਤਾ ਭੀ ਜਾਨਵਰ ਉਸ੍ਦੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਆਓਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਭੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾ ਵੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ'ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਿਆ । ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਕਦੇ ਭੀ ਡੰਗਰਾਂ'ਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਕਿਓਂਕਿ ਦਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ॥ "ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਤੇਰਾ ਹੈ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਤੂੰ ਹਜੇ ਇਨ੍ਹਾ ਜੋਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੰਗਲ'ਚ ਹਰ ਚੀਜ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕੇਂ ॥ ਪਰ ਉਸ ਸੰਢੇ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਜ੍ਹਿਧੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਗਇਆ ਸੀ । ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਾਂ ਵੱਢਾ ਡੰਗਰ ਨਾਂ ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਹੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਹੈ॥" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਵਫਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ॥

ਬਘੀਰਾ ਇਕ ਟਾਹਣੀ'ਤੇ ਲੱਮਾਂ ਪੈ ਜਾਓਂਦਾ ਅਤੇ ਅਵਾਜ ਲਗਾਓਂਦਾ "ਮੇਰੇ ਪਿਛ੍ਹੇ ਆ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ।" ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਗਲੀ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਫੜ੍ਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਬਾਦ'ਚੋਂ ਓਹ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਝੱਝ ਇਕ ਟ੍ਹਾਣੀ'ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਟਪ੍ਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰ ॥ ਓਹ ਉਸ ਥਣ੍ਹੇ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਜਨ੍ਹਾ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਜਿਥ੍ਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਲਗਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਥ੍ਥੇ ਓਨ੍ਹਾ ਪਤਾ ਚਲ੍ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਬਘਿਆੜ ਵਲ੍ਲ ਜੋਰ ਦੀ ਘੂਰੀ ਵਟ੍ਟੇ ਤਾਂ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਨੀਵੀਂ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਓਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਝੱਜ ਮਜਾਕ ਵਾਸ੍ਤੇ ਘੂਰੀਆਂ ਵਟ੍ਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੇਲ੍ਹੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ'ਚੋਂ ਲੱਮੇ ਕੰਡੇ ਕਢ੍ਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਖਲ੍ਲ'ਚ ਪਈਆਂ ਝਰੀਟਾਂ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਂ'ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਤ੍ਤਰ ਕੇ ਥਲ੍ਲੇ ਖੇਤੀਹਰ ਜਮੀਨਾਂ'ਤੇ ਜਾਓਂਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਬੜਾ ਜਿਗਿਆਸੂ ਹੋਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਗ੍ਗੀਆਂ'ਚ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਇਨਸਾਨਾਂ'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚਕੋਰ ਡਬ੍ਬਾ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੇ ਤ੍ਤੇ ਇਕ ਦਰਵਾਜਾ ਸੀ ਜੋ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਫਸਾਈ ਹੋਈ ਲਕ੍ਕੜ ਨੂੰ ਛੇੜੇ । ਅਤੇ ਡਬ੍ਬੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹੀ ਮਕ੍ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੱਗਲ'ਚ ਲੁਕੋਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਇਕ ਬਾਰੀ ਡਬ੍ਬੇ'ਚ ਫਸ੍ਸਦਾ ਫਸ੍ਸਦਾ ਬਚਿਆ । ਅਤੇ ਦਸ੍ਸਿਆ ਸੀ ਕੀ ਓਹ ਇਕ ਕੁੜਿੱਕੀ ਸੀ ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗਰਮ'ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਜੱਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਸ੍ਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਿਨ'ਚ ਸੌਣਾ ਚੱਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਜਦੋਂ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਭੁਖ੍ਖ ਲਗਦੀ ਸੀ ਓਹ ਜਿਤ੍ਤਾ ਭੀ ਜਾਨਵਰ ਓਹ੍ਦੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਆਓਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਭੀ ਇੱਜ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਗਲ੍ਲ ਦੇ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾ ਵਡ੍ਢਾ ਹੋ ਗਿਆ'ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਹੋਸ਼ ਸੱਭਾਲਿਆ । ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ੍ਸਿਆ ਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਕਦੇ ਭੀ ਡੰਗਰਾਂ'ਤੇ ਹਥ੍ਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਕਿਓਂਕਿ ਦਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੱਂਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ॥ "ਸਾਰਾ ਜੱਗਲ ਤੇਰਾ ਹੈ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਤੂੰ ਹਜੇ ਇਨ੍ਹਾ ਜੋਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੱਗਲ'ਚ ਹਰ ਚੀਜ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕੇਂ ॥ ਪਰ ਉਸ ਸੱਂਢੇ ਦੀ ਖਾਤਿਰ

ਜਿਹਧੀ ਵਜਹਾ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਗਇਆ ਸੀ । ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀ ਛੋਟ੍ਹਾ ਜਾਂ ਵਡ੍ਹਾ ਤੰਗਰ ਨਾਂ ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਹੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਹੈ॥ " ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਵਫਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ॥

ਅਤੇ ਓਹ ਵੱਢਾ'ਤੇ ਭਲਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਗਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੱਢਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗਦਾ ਕਿ ਓਹ ਕੁਝ ਸਬਕ ਸਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਣ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ॥

ਅਤੇ ਓਹ ਵਡ੍ਹਾ'ਤੇ ਮਲਵਾਨ ਹੁੰਢਾ ਗਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਡ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗਦਾ ਕਿ ਓਹ ਕੁਝ ਸਬਕ ਸਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਣ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੁਝ੍ਝਦਾ ॥

ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹੂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਜੀਅ'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਾਰਨਾ ਪਏਗਾ ॥ ਪਰ ਇਕ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਇਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਹਰ ਵਕ੍ਤ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ - ਮਗਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਓਹ ਜਰੂਰ ਬਘਿਆੜ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਜਿਹ ਓਹ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜਬਾਨ'ਚ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ॥

ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਇਕ ਜਾਂ ਢੋ ਵਾਰ ਓਨ੍ਹੂ ਢਸ੍ਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਜੀਅ'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਾ ਸਕਢਾ । ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਢਿਨ ਤਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਾਰਨਾ ਪਏਗਾ ॥ ਪਰ ਇਕ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਇਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਹਰ ਵਕ੍ਤ ਯਾਢ ਰਹਿੰਢਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਇਹ ਭੁਲ੍ਲ ਗਿਆ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ - ਮਗਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਓਹ ਜਰੂਰ ਬਘਿਆੜ ਅਖਵਾਤੰਢਾ ਜਿਹ ਓਹ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜਬਾਨ'ਚ ਬੋਲ ਸਕਢਾ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਧੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਆ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਲ੍ਹਾ ਬੁੱਢਾ'ਤੇ ਕਮਜੋਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਲੰਗੜਾ ਚੀਤਾ ਦਲ ਦੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਦੋਸ੍ਤਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ । ਜੋ ਉਧੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦ ਖੁਹੰਦ ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਜੋ ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਓਹ ਅਪਨਾ ਪੂਰਾ ਰੋਭ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹੇ ਚੰਗੇ ਜਵਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਕ ਮਰਨ ਜੋਗੇ ਬਘਿਆੜ ਅਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ'ਤੋਂ ਸੰਤੋਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ॥ "ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ।" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ । "ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਬੈਠਕ'ਚ ਕਦੇ ਭੀ ਉਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ੍ਚੁਕਾਰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਹਿੱਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ॥" ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਘੁਰ੍ਰ ਘੁਰ੍ਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਓਹ੍ਧੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਆ ਜਾਤੰਢਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜਿਤੰ ਜਿਤੰ ਕਲ੍ਹਾ ਬੁਢ੍ਢਾ'ਤੇ ਕਮਜੋਰ ਹੁੰਢਾ ਗਿਆ ਲੰਗੜ੍ਹਾ ਚੀਤਾ ਢਲ ਢੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਬੜ੍ਹਾ ਢੋਸ੍ਤਾਨਾ ਹੁੰਢਾ ਗਿਆ । ਜੋ ਓਹ੍ਧੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਰਹਿੰਢ ਖੁਹੰਢ

ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਜੋ ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਓਹ ਅਪਨਾ ਪੂਰਾ ਗੋਭ ਪਾ ਕੇ ਰਖ੍ਖ ਸਕਦਾ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਓਂਦਾ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹੇ ਚੱਂਗੇ ਜਵਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਕ ਸਰਨ ਜੋਗੇ ਬਘਿਆੜ ਅਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੱਂਗੜੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ'ਤੋਂ ਸੱਂਤੋਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ॥ "ਓਹ ਮੈਨੂੱਂ ਫਸ੍ਸਦੇ ਨੇ ।" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ । "ਕਿ ਪੱਂਚਾਇਤ ਦੀ ਬੈਠਕ'ਚ ਕਦੇ ਭੀ ਓਹ੍ਦੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਵਿਚ੍ਚਕਾਰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਹਿਮ੍ਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ॥" ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਘੁਰ੍ ਘੁਰ੍ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ॥

ਬਘੀਰਾ ਜ੍ਹੇਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਤੇ ਕੱਨ ਹਰ ਤਰਫ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਓਨ੍ਹੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ'ਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥ ਮੁਗਲੀ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ : "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਸੀਂ ਹੋ । ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ । ਮਗਰ ਓਹ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਹੈ । ਇਕ ਦੋ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਮੈਨੂੰ ਡਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ?"

ਬਘੀਰਾ ਜ੍ਹੇਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਤੇ ਕਨ੍ਨ ਹਰ ਤਰਫ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਜ਼ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ'ਚ ਦਸ੍ਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥ ਸੁਗਲੀ ਹਸ੍ਸ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ : "ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਦਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਸੀਂ ਹੋ । ਅਤੇ ਮਾਲ੍ਲੂ । ਸਗਰ ਓਹ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਹੈ । ਇਕ ਦੋ ਹਥ੍ਥ ਸੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਸੈਨੂੱਂ ਤਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋਤ਼ ਹੈ ?"

ਇਕ ਦਿਨ ਬੜੀ ਗਰਮੀ ਸੀ ਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ - ਜੋ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਧਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ॥ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਂਕੀ ਸੇਹੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ॥ ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਝ੍ਯੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਦੋਂ ਓਹ ਡੂੰਘੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਉ੍ਯੀ ਕਾਲੀ ਚਮੜੀ ਨਾਲ ਢੋਹ ਲਾਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ । "ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਕਿਨ੍ਨੀ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ ?"

ਇਕ ਢਿਨ ਬੜੀ ਗਰਸੀ ਸੀ ਕਿ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ - ਜੋ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਧਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ॥ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਂਕੀ ਸੇਹੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਢਸ੍ਸਿਆ ਸੀ ॥ ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਝ੍ਹਧੇ ਬਾਰੇ ਢਸ੍ਸਿਆ ਜਢੋਂ ਓਹ ਡੂੰਘੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਸੀ ਜਢੋਂ ਸੁਗਲੀ ਓ੍ਹਧੀ ਕਾਲੀ ਚਸੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਢੋਹ ਲਾਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ । "ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਸੈ ਤੈਨੂੱਂ ਕਿਨ੍ਨੀ ਵਾਰ ਢਸ੍ਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੇਰਾ ਢੁਸ਼ਸਨ ਹੈ ?"

"ਇਨ੍ਨੀ ਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਸ ਤਾੜ ਤੇ ਮੇਵੇ ਨੇ ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ । ਜਿਸ ਨੂੰ । ਕੁਦਰਤੀ । ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀ ਸੀ ॥ "ਉ੍ਯਾ ਕੀ ? ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੈ । ਬਘੀਰੇ । ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹੈ ਬਸ ਇਕ ਲੰਬੀ ਪੂੱਛੜ ਅਤੇ ਬੜਬੋਲਾ - ਜਿਵੇਂ ਮਾਓ ਮੋਰ ॥"

"ਇਨ੍ਹੀ ਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਸ ਤਾੜ ਤੇ ਸੇਵੇ ਨੇ ।" ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਜਿਸ ਨੂੱਂ । ਕੁਦ੍ਰਤੀ । ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀ

ਸੀ ॥ "ਓ੍ਹਧਾ ਕੀ ? ਸੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਫੀ ਨੀਂਫ ਆਈ ਹੈ । ਬਘੀਰੇ । ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਹੈ ਬਸ ਇਕ ਲੱਬੀ ਪੂਛ੍ਹਛ੍ਹੜ ਅਤੇ ਬੜ੍ਹਬੋਲਾ - ਜਿਵੇਂ ਸਾਓ ਸੋਰ ॥"

"ਮਗਰ ਇਹ ਸੌਣ ਦਾ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਇ੍ਹਧਾ ਪਤਾ ਹੈ । ਸੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਦਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹਿਰਣ ਨੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬਾੱਕੀ ਨੇ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ॥"

"ਸਗਰ ਇਹ ਸੌਣ ਫਾ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਸ਼ਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਇ੍ਹਧਾ ਪਤਾ ਹੈ । ਸੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਫਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਹਾਂ ਸੂਰਖ ਹਿਰਣ ਨੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੇ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਫਸ੍ਸਿਆ ਹੈ ॥"

"ਹੋ ! ਹੋ !" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਤਬਾੱਕੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਬਦ੍ਦੁਮੀਜੀ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨੰਗਾ । ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੁੰਗਫਲੀ ਨਹੀਂ ਖੋਦ ਸਕਦਾ ॥ ਪਰ ਮੈਂ ਤਬਾੱਕੀ ਨੂੰ ਪੂਛ'ਤੋਂ ਫੱੜਕੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਘੁਮਾਕੇ ਤਾੜ'ਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਕਿ ਓਹ ਕੁਝ ਤਮੀਜ ਸਿੱਖ ਸਕੇ ॥"

"ਹੋ ! ਹੋ !" ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਬਫ੍ਤਮੀਜੀ ਨਾਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਕਿ ਸੈਂ ਨੱਗਾ । ਆਫਮੀ ਫਾ ਬਲੂੱਗੜਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂ ਸੁੱਗਫਲੀ ਨਹੀਂ ਖੋਫ ਸਕਦਾ ॥ ਪਰ ਸੈਂ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੂੰ ਪੂਛ੍'ਤੋਂ ਫੜ੍ੜਕੇ ਫੋ ਵਾਰੀ ਘੁਸਾਕੇ ਤਾੜ੍'ਤੇ ਫੇ ਸਾਰਿਆ ਤਾਕਿ ਓਹ ਕੁਝ ਤਸੀਜ ਸਿਖ੍ਖ ਸਕੇ ॥"

"ਇਹ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫੀ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤਬਾੱਕੀ ਇਕ ਪਵਾੜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਲਗ੍ਗ ਗਈ ਹੋਈ ॥ ਓਹ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਾਂ ਕਰੇ ॥ ਮਗਰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕਲ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਲ੍ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪਨਾ ਸੰਢਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇਗਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ॥ ਬੜੇ ਬਘਿਆੜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਵੇੱਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਓਹ ਭੀ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ । ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਉਸੇ ਗੱਲ'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟ੍ਟੀ ਪੜਾਹੀ ਹੈ । ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੀ ਦਲ'ਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਕੁਝ ਹੀ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਵੇਂਗਾ ॥"

"ਇਹ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫੀ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਇਕ ਪਵਾੜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਗਲ੍ਲ ਕਹੀ ਹੋਣੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਲਗ੍ਗ ਗਈ ਹੋਣੀ ॥ ਓਹ ਅਖ੍ਖਾਂ ਖੋਲ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰਨ ਫੀ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਾਂ ਕਰੇ ॥ ਸਗਰ ਯਾਫ ਰਖ੍ਖ ਕਲ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਬੁਫ੍ਫਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜਲ੍ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਫਿਨ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪਨਾ ਸੰਢਾ ਨਹੀਂ ਸਾਰ ਸਕੇਗਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਸਰਫਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ॥ ਬੜੇ ਬਘਿਆੜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਸੀ ਜਫੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਓਹ ਭੀ ਬੁਫ੍ਫੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ । ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਉਸੇ

ਗਲ੍ਲ'ਤੇ ਮਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟ੍ਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ । ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹੇ ਦੀ ਫਲ 'ਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਕੁਝ ਹੀ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਵੇਂਗਾ ॥"

"ਅਤੇ ਓਹ ਕੇੜ੍ਹਾ ਮਰਦ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਭਰਾਂਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾਂ ਦੇਵੇ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਮਨ੍ਨਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਕ ਭੀ ਬਘਿਆੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ੍ਹਿਥੇ ਪੰਜਿਆ'ਚੋਂ ਮੈ ਕੰਡੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਹੋਣ ॥ ਯਕੀਨਨ ਓਹ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ !"

"ਅਤੇ ਓਹ ਕੇੜ੍ਹਾ ਮਰਦ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਭਰਾਂਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾਂ ਦੇਵੇ ?" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ ਦਾ ਕਨੂੱਂਨ ਮਨ੍ਨਿਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਕ ਭੀ ਬਘਿਆੜ੍ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ੍ਹਿਥੇ ਪੱਂਜਿਆ'ਚੋਂ ਮੈ ਕੱਂਡੇ ਨਹੀਂ ਕਢ੍ਢੇ ਹੋਣ ॥ ਯਕੀਨਨ ਓਹ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇ !"

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ'ਤੇ ਪੂਰਾ ਲੰਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਧੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਇਆਂ ॥ "ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ।" ਓਹ ਬੋੱਲਿਆ । "ਮੇਰੇ ਜਬਾੜੇ ਹੇਠਾਂ ਮਹਸੂਸ ਕਰ ॥"

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅੱਂਗੜ੍ਾਈ ਲਈ'ਤੇ ਪੂਰਾ ਲੱਂਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਅਧ੍ਧੀਆਂ ਬੱਂਦ ਕਰ ਲਇਆਂ ॥ "ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ।" ਓਹ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । "ਮੇਰੇ ਜਬਾੜ੍ੇ ਹੇਠਾਂ ਮਹਸੂਸ ਕਰ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਮਜਬੂਤ ਭੂਰਾ ਹੱਥ । ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਠੋੱਡੀ ਹੇਠਾਂ ਰਖਿਆ । ਜਿੱਥੇ ਘੁਮਾਵਦਾਰ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਚਮਕੀਲੇ ਵਾਲਾਂ'ਚ ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਗੰਜਾ ਧੱਬਾ ਮਹਸੂਸ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥

ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਮਜਬੂਤ ਭੂਗ ਹਥ੍ਥ । ਬਘੀਰੇ ਫੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਠੋਡ੍ਡੀ ਹੇਠਾਂ ਰਖਿਆ । ਜਿਥ੍ਥੇ ਘੁਮਾਵਫਾਰ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਚਮਕੀਲੇ ਵਾਲਾਂ'ਚ ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਗੱਂਜਾ ਧਬ੍ਬਾ ਮਹਸੂਸ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥

"ਜੰਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ । ਬਘੀਰਾ । ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ - ਇਕ ਪਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ । ਅਤੇ ਫੇਰ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਮੈਂ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜੱਮਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮਰੀ ਸੀ - ਉਦੇਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ'ਚ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਇਆ ਸੀ । ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਨੰਗਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸੀ ॥ ਹਾਂ। ਮੈ ਭੀ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜੱਮਿਆ ਸੀ ॥ ਮੈਂ ਕਦੀ ਜੰਗਲ ਨਹੀਂ ਵੇੱਖਿਆ ਸੀ ॥ ਓਹ ਜੰਗਲੇਆਂ ਪਿੱਛੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਾਟੇ'ਚ ਖਵਾਉਂਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਾਂਈ ਮੈਂ ਇਕ ਰਾਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤ੍ਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਘੀਰਾ ਹਾਂ - ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ - ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਖਿਡਾਉਨਾ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਮੈ ਛੱਲਾ ਜਿਹਾ ਤਾਲਾ ਅਪਨੇ ਪੰਜੇ ਦੀ ਇਕ ਸਟ੍ਟ ਨਾਲ ਤੋੜ ਸਿਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਨ੍ਹੱਸ ਆਇਆ ॥ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਿੱਖੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ । ਜੰਗਲ'ਚ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਜਿਆਦਾ ਖੂੰਖਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ॥ ਕਿਓਂ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?"

"ਜੰਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ । ਬਘੀਰਾ । ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹਾਂ - ਇਕ ਪਟੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ । ਅਤੇ ਫੇਰ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਮੈਂ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜਨ੍ਮਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮਰੀ ਸੀ - ਉਦੇਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ'ਚ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸੁਲ੍ਤ ਚੁਕਾਇਆ ਸੀ । ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਨੰਗਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸੀ ॥ ਹਾਂ। ਮੈ ਭੀ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜਨ੍ਮਿਆ ਸੀ ॥ ਮੈਂ ਕਦੀ ਜੰਗਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਸੀ ॥ ਓਹ ਜੰਗਲੇਆਂ ਪਿਛ੍ਛੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਾਟੇ'ਚ ਖਵਾਉਂਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਾਂਈ ਮੈਂ ਇਕ ਰਾਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਘੀਰਾ ਹਾਂ - ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ - ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਖਿਡਾਉਨਾ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਮੈ ਝਲ੍ਲਾ ਜਿਹਾ ਤਾਲਾ ਅਪਨੇ ਪੰਜੇ ਦੀ ਇਕ ਸਟ੍ਟ ਨਾਲ ਤੋੜ ਸਿਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਨ੍ਹਕ੍ਸ ਆਇਆ ॥ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਿਖ੍ਖੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ । ਜੰਗਲ'ਚ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਜਿਆਦਾ ਖੁੰਖਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ॥ ਕਿਓਂ ਇਸ ਤਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?"

"ਹਾਂ ਜੀ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਬਘੀਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ - ਸਿਰਫ ਇਕ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ॥"

"ਹਾਂ ਜੀ ।" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਬਘੀਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ - ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ੁਗਲੀ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ॥"

"ਓਹ । ਤੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈਂ ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਬੜੀ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਜੰਗਲ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਆਖਿਰਕਾਰ ਵਾਪਿਸ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ - ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਜੋ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇਂ - ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਮਾਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਨਾਂ ਜਾਵੇਂ ॥"

"ਓਹ । ਤੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈਂ ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਬੜੀ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਜੰਗਲ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਆਖਿਰਕਾਰ ਵਾਪਿਸ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ - ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਜੋ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨੇਂ - ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਮਾਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਨਾਂ ਜਾਵੇਂ ॥"

"ਮਗਰ ਕਿਓਂ - ਕਿਓਂ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਸਗਰ ਕਿਓਂ - ਕਿਓਂ ਕੋਈ ਸੈਨੂੰ ਸਾਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ?" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਉਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕੁਝ ਅੱਧੇ'ਕ ਮਿੰਟ'ਚ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਪਰੇ ਫੇਰ ਲਿਆ ॥

"ਸੇਰੇ ਵਲ੍ਲ ਵੇਖ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਓ੍ਹਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਅਖ੍ਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਤੇਂਡੁਏ ਨੇ ਕੁਝ ਅਧ੍ਧੇ'ਕ ਸਿੰਟ'ਚ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਧਰੇ ਫੇਰ ਲਿਆ ॥

"ਇਸ ਲਈ ।" ਅਪਨਾ ਪੰਜਾ ਪਤ੍ਤਿਆਂ'ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ॥ "ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜੱਮਿਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥ ਬਾਕੀ ਤੇਰੇ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇਂ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕਦੇ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਹੈਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ'ਚੋਂ ਕੰਡੇ ਕੱਢੇ ਨੇ - ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਆਦਮੀ ਹੈਂ ॥"

"ਇਸ ਲਈ ।" ਅਪਨਾ ਪੰਜਾ ਪਤ੍ਤਿਆਂ'ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ॥ "ਤੇਰੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਅਖ੍ਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਜਨ੍ਮਿਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥ ਬਾਕੀ ਤੇਰੇ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇਂ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਤੇਰੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਨਾਲ ਅਖ੍ਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕਦੇ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਹੈਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ'ਚੋਂ ਕੰਡੇ ਕਢ੍ਢੇ ਨੇ - ਕਿਓਂਕਿ ਤੂੰ ਆਦਮੀ ਹੈਂ ॥"

"ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਟ੍ਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਸੰਘਣੇ ਭਰਵਟ੍ਟਿਆਂ ਹੇਠ ਤਿਓੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਗ੍ਗ ਪਿਆ ॥

"ਸੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਗਲ੍ਲਾਂ ਢਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਸੂੰਹ ਵਟ੍ਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਸੱਂਘਣੇ ਅਰਵਟ੍ਟਿਆਂ ਹੇਠ ਤਿਓੜ੍ਹੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਤਣ ਲਗ੍ਗ ਪਿਆ ॥

"ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਕੀ ਹੈ ? ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਕਰੋ ਫਿਰ ਬੋੱਲੋ ॥ ਤੇਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਓਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈਂ ॥ ਮਗਰ ਸਿਆਣਾ ਬਣ ॥ ਮੇਰੇ ਦਿਲ'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਛੁਟ੍ਟਿਆ - ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੇਲ੍ਹੇ ਓਨ੍ਹੂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ - ਦਲ ਉ੍ਧੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਓਹ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁਲਾਉਣਗੇ । ਅਤੇ ਫੇਰ - ਅਤੇ ਫੇਰ - ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ॥" ਬਘੀਰੇ ਨੇ । ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਤੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਥੱਲੇ ਘਾਟੀ'ਚ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਝੁਗ੍ਗੀ'ਚ ਚਲਾ ਜਾ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ਓਹ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਲੈ ਆਵੀਂ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹ ਓੱਥੇ ਉਗਾਓਂਦੇ ਨੇ । ਕਿਓਂਕਿ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਜਾਂ ਭਾੱਲੂ ਜਾਂ ਦਲ'ਚ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੋ ਭੀ ਤਾਕਤਵਰ ਦੋਸ੍ਤ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਲੈਕੇ ਆ ॥"

"ਜੱਂਗਲ ਢਾ ਕਨੂੱਂਨ ਕੀ ਹੈ ? ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਕਰੋ ਫਿਰ ਬੋਲ੍ਲੋ ॥ ਤੇਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਓਹ ਜਾਣਢੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਆਢਮੀ ਹੈਂ ॥ ਸਗਰ ਸਿਆਣਾ ਬਣ ॥ ਸੇਰੇ ਢਿਲ'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਢੋਂ ਕਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਛੁਟ੍ਟਿਆ -

अते हर वार शिकार वेल्हे ओन्हू पहिली वार नालों जिआढा मिहनत करनी पैंढी है - ढल ओहधे खिलाफ अते तेरे खिलाफ हो जावेगा ॥ ओह थड़्हे'ते पँचाइत बुलाउणगे । अते फेर - अते फेर - मैनूँ पता है ॥" बघीरे ने । छाल मारदे होए किहा ॥ "तूँ छेत्ती थल्ले घाटी'च आढमीआं ढी झुग्गी'च चला जा । अते अपने नाल ओह लाल फुल्ल लै आवीं जिड़्हा ओह ओथ्थे उगाओंदे ने । किओंकि जढों समां आए उस वेले तेरे कोल मेरे जां भाल्लू जां ढल'च जो तैनूँ पिआर करदे ने । ओन्हां'तो भी ताकतवर ढोस्त होवेगा ॥ लाल फुल्ल लैके आ ॥"

ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬਘੀਰੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਅਗ੍ਗ । ਸਿਰਫ ਕੋਈ ਭੀ ਜਾਨਵਰ ਅਗ੍ਗ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਾਓਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਓਂਦਾ ਸੀ ॥ ਹਰ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਉ੍ਹਧੀ ਦਹਸ਼ਤ'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੇ ਸੌ ਤਰੀਕੇ ਇਜਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥

लाल फुल्ल ढे नाल बघीरे ढा मतलब सी अग्ग । सिरफ कोई भी जानवर अग्ग नूँ ठीक नाओं नाल नहीं बुलाओंढा सी ॥ हर व्हशी ओ्हधी ढहशत'च रहिंढा सी अते उस नूँ ढस्सण ढे सौ तरीके इजाढ करढा है ॥

"ਲਾਲ ਫੁੱਲ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਤਕਾਲਾਂ ਦੇ ਵਕ੍ਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਗ੍ਗੀਆਂ ਬਾਹਰ ਉਗਦਾ ਹੈ। ਮੈ ਕੁਝ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ॥"

"लाल फुल्ल ?" मुगली ने किहा ॥ "जो सवेरे जां तकालां ढे वक्त ओन्हां ढीआं झुग्गीआं बाहर उगढा है। मै कुझ लै आवांगा ॥"

"ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਨਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ।" ਬੜੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਬਘੀਰਾ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਯਾਦ ਰਖੀਂ ਕਿ ਓਹ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਤੌੜੀ'ਚ ਉਗ੍ਗਦਾ ਹੈ ॥ ਛੇਤ੍ਤੀ ਇਕ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈਂ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀਂ ਮਾੜੇ ਵਕ੍ਤ ਕੱਮ ਆਏਗਾ ॥"

"इह गल्ल होई नां आढमी ढे बलूँगड़े ।" बड़े फखर नाल बघीरा बोल्लिआ ॥ "याढ रखीं कि ओह छोट्टी जिही तौड़ी'च उग्गढा है ॥ छेत्ती इक चुक्क लिआईं । अते अपने कोल रख्खीं माड़े वक्त कम्म आएगा ॥"

"ਅੱਛਾ !" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਹੈ । ਓਹ ਮੇਰੇ ਬਘੀਰੇ" - ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਬਾਂਹ ਵੱਢੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਫੇਰੀ ਤੇ ਵੱਢੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਡੂੰਗੀ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ - "ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ?"

"ਅਛ੍ਹਾ !" ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਕ੍ਕਾ ਯਕੀਨ ਹੈ । ਓਹ ਮੇਰੇ ਬਘੀਰੇ" - ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਬਾਂਹ ਵਡ੍ਡੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਫੇਰੀ ਤੇ ਵਡ੍ਡੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਡੂੰਗੀ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ - "ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ?"

"ਉਸ ਟੁਟ੍ਟੇ ਤਾਲੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜਾਦੀ ਬਕਸ਼ੀ । ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥"

"ਉਸ ਟੁਟ੍ਟੇ ਤਾਲੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਅਜਾਦੀ ਬਕਸ਼ੀ । ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥"

"ਤਾਂ ਫੇਰ । ਉਸ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕਸਮ । ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੇਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ । ਮੈ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਇ੍ਧੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਾਂਗਾ । ਸ਼ਾਇਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜਿਆਦਾ ਹੀ ।" ਕਹਿ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨ੍ਹੱਸ ਗਿਆ ॥

"ਤਾਂ ਫੇਰ । ਉਸ ਸੱਂਢੇ ਢੀ ਕਸਮ । ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੇਰਾ ਮੁਲ੍ਲ ਪਾਇਆ । ਮੈ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਇ੍ਹਧੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਾਂਗਾ । ਸ਼ਾਇਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜਿਆਦਾ ਹੀ ।" ਕਹਿ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਗਿਆ ॥

"ਇਹ ਆਦਮੀ ਹੈ । ਇਹ ਪੂਰਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ॥ ਦੁਬਾਰਾ ਲੱਮੇ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਤੇਰੀ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡੱਡੂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਰਗੀ ਕਰਤੂਤ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਾਲੀ ਕਰਤੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ !"

"ਏਹ ਆਦਮੀ ਹੈ । ਏਹ ਪੂਰਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ॥ ਦੁਬਾਰਾ ਲਮ੍ਮੇ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਤੇਰੀ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡਡ੍ਡੂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਰਗੀ ਕਰਤੂਤ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਾਲੀ ਕਰਤੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ !"

ਮੁਗਲੀ ਤੇਜ ਦੌੜ੍ਦੇ ਹੋਏ ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜੰਗਲ'ਚ ਨਿੱਕਲ ਗਇਆ । ਅਤੇ ਉ੍ਧਾ ਦਿਲ ਉ੍ਧੇ ਅੰਦਰ ਬੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਗੁਫਾ'ਚ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਧੁੰਧ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਘਾਟੀ'ਚ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ॥ ਬਲੂੰਗੜੇ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਪਰ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ । ਪਿੱਛੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਉ੍ਧੇ ਸਾਹ ਲੈਣ'ਤੋਂ ਪਤਾ ਸੀ । ਕਿ ਉ੍ਧੇ ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ॥

ਸੁਗਲੀ ਤੇਜ ਫੌੜ੍ਫੇ ਹੋਏ ਫੂਰ ਬਹੁਤ ਫੂਰ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਨਿਕ੍ਕਲ ਗਇਆ । ਅਤੇ ਓ੍ਹਧਾ ਫਿਲ ਓ੍ਹਧੇ ਅੱਂਫਰ ਬਲ੍ਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਗੁਫਾ'ਚ ਆਇਆ ਜਫੋਂ ਸ਼ਾਸ ਫੀ ਧੁੱਂਧ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਲੱਂਮਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਘਾਟੀ'ਚ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ॥ ਬਲੂੱਂਗੜੇ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਪਰ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੂੱਂ । ਪਿਛ੍ਹੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਓ੍ਹਧੇ ਸਾਹ ਲੈਣ'ਤੋਂ ਪਤਾ ਸੀ । ਕਿ ਓ੍ਹਧੇ ਡਡ੍ਡੂ ਨੂੱਂ ਕੁਝ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ॥

"ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਪੁਤ੍ਰਰ ?" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਕੀ ਗਲ੍ਲ ਹੈ । ਪੁਤ੍ਤਰ ?" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਕੁਝ ਚੰਮਗਿਦ੍ਦੜ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਸਰ ਫੁਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ" ਓਨ੍ਹੇ ਮੁੜ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਅਜ ਰਾਤ ਮੈ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ।" ਅਤੇ ਓਹ ਝਾੜੀਆਂ'ਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਚੋਈ ਵਲ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਘਾਟੀ'ਚ ਵਗਦੀ ਸੀ ॥ ਓੱਥੇ ਓਨ੍ਹੇ ਪਤਾ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਲ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਅਵਾਜ ਆਈ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਂਭਰ ਦੇ ਅੜਿੰਗਨ ਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ । ਅਤੇ ਚੀਤਲ ਦਾ ਫੜਫੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਨੱਕ ਸੁਣਿਆ ਜਦੋਂ ਹਿਰਣ ਘਾਟੀ ਵਲ ਮੁੜਿਆ ॥ ਫੇਰ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ'ਚ ਭੋਂਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ : "ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਉਣ ਦਿਓ ॥ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਉ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ! ਮਾਰ ਛਾਲ । ਕਲ੍ਹਿਆ!"

"ਕੁਝ ਚੱਂਮਗਿਢ਼ਡ਼ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਸਰ ਫੁਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ" ਓਨ੍ਹੇ ਮੁਡ਼ ਜਵਾਬ ਢਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਅਜ ਰਾਤ ਮੈ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ।" ਅਤੇ ਓਹ ਝਾੜ਼ੀਆਂ'ਚੋਂ ਹੁੱਢਾ ਹੋਇ਼ਆ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਚੋਈ਼ ਵਲ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਘਾਟੀ'ਚ ਵਗਢੀ ਸੀ ॥ ਓਥ੍ਥੇ ਓਨ੍ਹੇ ਪਤਾ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਜਢੋਂ ਉਸ ਨੂੱ ਢਲ ਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਢੀ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ ਅਵਾਜ ਆਈ਼ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਂਭਰ ਢੇ ਅੜਿੰਗਨ ਢੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ । ਅਤੇ ਚੀਤਲ ਢਾ ਫਡ਼ਫਡ਼ਾਉਂਢਾ ਹੋਇ਼ਆ ਨਕ੍ਕ ਸੁਣਿਆ ਜਢੋਂ ਹਿਰਣ ਘਾਟੀ ਵਲ ਮੁਡ਼ਿਆ ॥ ਫੇਰ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਢੀ ਬਡ਼ੇ ਗੁਸ੍ਸੇ'ਚ ਭੋਂਕਣ ਢੀ ਅਵਾਜ : "ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆਡ਼ ਨੂੱ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਤਣ ਢਿਓ ॥ ਜਗ੍ਹਾ ਢਿਤ ਸਰਢਾਰ ਨੂੱ ! ਮਾਰ ਛ਼ਾਲ । ਕਲ੍ਹਿਆ!"

ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ'ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਵਕ੍ਤ ਪਕੜ ਛੁਟ ਗਈ ਹੋਈ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਉ੍ਹਧੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਚਟਖਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਭੋਂਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਜਦੋਂ ਸਾਂਭਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹੂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ॥

ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆਡ਼'ਤੋਂ ਛ਼ਾਲ ਮਾਰਢੇ ਵਕ੍ਤ ਪਕਡ਼ ਛੁਟ ਗਈ ਹੋਣੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਓ੍ਹਧੇ ਢੰਢਾਂ ਢੇ ਚਟਖਣ ਢੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਭੋਂਕਣ ਢੀ ਅਵਾਜ ਜਢੋਂ ਸਾਂਭਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹੂ ਹੇਠਾਂ ਢੇ ਮਾਰਿਆ ॥

ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ ਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਬਸ ਨ੍ਹੱਸਦਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਚੀਕਾਂ ਉ੍ਹਧੇ ਪਿੱਛੇ ਮੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਦੋੜ੍ਹਿਆ ਜਿੱਥੇ ਪੈਂਡੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ॥

ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ ਢਾ ਝੈਂਤਜਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਬਸ ਨ੍ਹਸ੍ਸਢਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਚੀਕਾਂ ਓ੍ਹਧੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਮੱਂਦ

ਹੁੰਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਛੋਡ਼ਹਿਆ ਜਿਥੇ ਧੋਂਡੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ॥

"ਬਘੀਰਾ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲਦਾ ਸੀ" ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਇਕ ਝੁਗ੍ਗੀ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਹੇਠ ਪੱਠਿਆਂ'ਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਂਠਿਆ ॥ "ਕੱਲ ਦਾ ਦਿਨ ਕਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

"ਬਘੀਰਾ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲਦਾ ਸੀ" ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ । ਜਢੋਂ ਓਹ ਇਕ ਝੁਗ੍ਗੀ ਢੀ ਖਿੜ੍ਕੀ ਹੇਠ ਪਠ੍ਠਿਆਂ'ਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਠ੍ਠਿਆ ॥ "ਕਲ੍ਲ ਢਾ ਢਿਨ ਕਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਇਕ ਢਿਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨਾ ਮੂੰਹ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ'ਤੇ ਚੁਲ੍ਹੇ'ਚ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅਗ੍ਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਉ੍ਧੇ'ਚ ਕਾਲੇ ਡਲੇ ਪਾਏ ॥ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਧੁੰਧ ਜਦੋਂ ਚਿਟ੍ਟੀ'ਤੇ ਠੰਡੀ ਸੀ । ਓਨ੍ਹੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਨੇ ਇਕ ਬੇਂਤ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਚੁੱਕੀ ਜਿੜ੍ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਟ੍ਟੀ ਨਾਲ ਲਿਪੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਮ ਲਾਲ ਕਚ੍ਚੇ ਕੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਕੰਬਲ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਕੇ । ਤਬੇਲੇ'ਚ ਗਾਂਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥

ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨਾ ਮੂੰਹ ਖਿੜ੍ਕੀ ਢੇ ਨਾਲ ਲਾਇਆ'ਤੇ ਚੁਲ੍ਹੇ'ਚ ਬਲਢੀ ਹੋਈ ਅਗ੍ਗ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਢੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਠ੍ਠ ਕੇ ਓ੍ਹਧੇ'ਚ ਕਾਲੇ ਡਲੇ ਪਾਏ ॥ ਅਤੇ ਜਢੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਧੁੰਧ ਜਢੋਂ ਚਿਟ੍ਟੀ'ਤੇ ਠੰਡੀ ਸੀ । ਓਨ੍ਹੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਢੇ ਬਚ੍ਚੇ ਨੇ ਇਕ ਬੇਂਤ ਢੀ ਟੋਕਰੀ ਚੁਕ੍ਕੀ ਜਿੜ੍ਹੀ ਅੰਢਗੋਂ ਮਿਟ੍ਟੀ ਨਾਲ ਲਿਪੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਤਸ ਨੂੰ ਗਰਮ ਲਾਲ ਕਚ੍ਚੇ ਕੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਰਿਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਕੰਬਲ ਹੇਠਾਂ ਰਖ੍ਖ ਕੇ । ਤਬੇਲੇ'ਚ ਗਾਂਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਾਲਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥

"ਬੱਸ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ?" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਅਗਰ ਇਕ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਤੇ ਫੇਰ ਡਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ॥" ਸੋ ਓਹ ਲੰਮੇ ਕਦਮ ਪੁਟ੍ਟਦਾ ਹੋਇਆ ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਉ੍ਧੇ ਹਥਾਂ'ਚੋਂ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਧੁੰਧ'ਚ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਮੁੰਡਾ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹ ਗਇਆ ॥

"ਬਸ੍ਸ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾ ਹੀ ?" ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਅਗਰ ਇਕ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਰ ਸਕਢਾ ਹੈ । ਤੇ ਫੇਰ ਡਰਨ ਢੀ ਕੋਈ ਗਲ੍ਲ ਨਹੀਂ ॥" ਸੋ ਓਹ ਲੱਂਮੇ ਕਢਮ ਪੁਟ੍ਟਢਾ ਹੋਇਆ ਨੁਕ੍ਕਰ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਓ੍ਹਧੇ ਹਥਾਂ'ਚੋਂ ਮਾਂਡਾ ਲੈ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਧੁੰਧ'ਚ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਜਢਕਿ ਮੁੰਡਾ ਡਰ ਢੇ ਮਾਰੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਢਾ ਰਿਹ ਗਇਆ ॥

"ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੇ ।" ਮੁਗਲੀ ਭਾਂਡੇ'ਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇੱਖਿਆ ਸੀ । ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਇਹ ਚੀਜ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਹ ਮੈ ਇਨ੍ਹੂ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥" ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਛੱਲ ਉਸ

ਲਾਲ ਚੀਜ ਤੇ ਸੁਟ੍ਟ ਦਿਤ੍ਤੀ ॥ ਪ੍ਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਧੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਓਨ੍ਹੂ ਬਘੀਰਾ ਮਿਲਿਆ ਓਸ ਉ੍ਹਧੀ ਖੱਲ ਤੇ ਇੰਞ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਣੀ ॥

"ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੇ ।" ਸੁਗਲੀ ਮਾਂਡੇ'ਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਸੀ । ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਇਹ ਚੀਜ ਸਰ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਹ ਸੈ ਇਨ੍ਹੂ ਕੁਞ ਖਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥" ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਕ੍ਕੀ ਹੋਈ ਛ੍ਹਲ੍ਲ ਤਸ ਲਾਲ ਚੀਜ ਤੇ ਸੁਟ੍ਟ ਦਿਤ੍ਤੀ ॥ ਪ੍ਹਾੜੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਧ੍ਧੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਓਨ੍ਹੂ ਬਘੀਰ ਮਿਲਿਆ ਓਸ ਓ੍ਹਧੀ ਖਲ੍ਲ ਤੇ ਝੰਞ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੱਂਢ੍ਰਮਣੀ ॥

"ਕਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਚੂਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।" ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਕਲ ਰਾਤ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸੀ । ਪਰ ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭੀ ਲੋੜ ਸੀ ॥ ਓਹ ਤੇਰੀ ਭਾਲ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ॥"

"ਕਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਚੂਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।" ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਕਲ ਰਾਤ ਹੀ ਮਾਰ ਢੇਣਾ ਸੀ । ਪਰ ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭੀ ਲੋੜ ਸੀ ॥ ਓਹ ਤੇਰੀ ਭਾਲ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ॥"

"ਮੈਂ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਸੀ । ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ॥ ਵੇਖ !" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅੰਗੀਠੀ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੀ ॥

"ਸੈਂ ਖੇਤਾਂ'ਚ ਸੀ । ਸੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ॥ ਵੇਖ !" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਅੱਂਗੀਠੀ ਤਪ੍ਪਰ ਚੁਕ੍ਕੀ ॥

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ! ਹੁਣ । ਮੈਂ ਵੇਂਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਇਸ ਚੀਜ'ਚ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਖੀਰ'ਚ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਪਿਆ ਹੈ ॥ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਡੱਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ?"

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ! ਹੁਣ । ਸੈਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਫ਼ਸੀ ਝਸ ਚੀਜ'ਚ ਸੁਕ੍ਕੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਪਾਤੰਢੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਖੀਰ'ਚ ਲਾਲ ਫੁਲ੍ਲ ਖਿੜ੍ ਪਿਆ ਹੈ ॥ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਝਰ ਨਹੀਂ ਲਗਢਾ ?"

"ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਡੱਰ ਕਿਓਂ ਲਗ੍ਗੂਗਾ ? ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਚੇਤ੍ਤਾ ਆਇਆ - ਜਿਹ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ - ਕਿਵੇਂ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਜੇ ਬਘਿਆੜ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਮੈਂ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਨੇੜੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿੱਘਾ'ਤੇ ਚੰਗਾ ਲਗ੍ਗਿਆ ਸੀ ॥"
"ਨਹੀਂ । ਸੈਨੂੰ ਝਰ ਕਿਓਂ ਲਗ੍ਗੂਗਾ ? ਸੈਨੂੰ ਹੁਣ ਚੇਤ੍ਤਾ ਆਝਆ - ਜਿਹ ਝਹ ਸੁਪਨਾ ਨਾਂ ਹੋਵੇ - ਕਿਵੇਂ । ਜਢੋਂ ਸੈਂ ਹਜੇ ਬਘਿਆੜ੍ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸੈਂ ਲਾਲ ਫੁਲ੍ਲ ਨੇੜੇ੍ ਲੱਂਗਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਸੈਂਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਘ੍ਘਾ'ਤੇ ਚੱਂਗਾ ਲਗ੍ਗਿਆ ਸੀ ॥"

ਉਸ ਪੁਰੇ ਦਿਨ ਮੁਗਲੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਬੈਹ ਕੇ ਅਪਨੀ ਅੰਗੀਠੀ'ਚ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਣ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਇਕ ਟ੍ਹਾਣੀ ਲੱਭੀ ਜਿੜ੍ਹੀ ਓਨ੍ਹੂ ਚੰਗੀ ਲਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਬਾੱਕੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਧੀ ਲੋੜ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਹੈ । ਓਹ ਹੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤਬਾੱਕੀ ਨ੍ਹੱਸ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ॥ ਫੇਰ ਮੁਗਲੀ ਹਜੇ ਭੀ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ । ਪੰਚਾਇਤ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ॥

ਤਸ ਪੁਰੇ ਢਿਨ ਸ਼ੁਗਲੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਬੈਹ ਕੇ ਅਪਨੀ ਅੱਂਗੀਠੀ'ਚ ਸ਼ੁਕ੍ਕੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਪਾਤੰਢਾ ਰਿਹਾ ਡ੍ਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਲਗਢੀਆਂ ਹਣ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਡ੍ਹ ਟ੍ਹਾਣੀ ਲਮ੍ਭੀ ਜਿੜ੍ਹੀ ਓਨ੍ਹੂ ਚੱਂਗੀ ਲਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਸ ਨੂੱ ਜਢੋਂ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਗੁਫਾ'ਚ ਆਡ੍ਹਆ ਅਤੇ ਤਸ ਨੂੱ ਢਸ੍ਸਿਆ ਕਿ ਓ੍ਹਧੀ ਲੋੜ੍ ਪੱਂਚਾਡ੍ਹਤ ਢੇ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਹੈ । ਓਹ ਹਸ੍ਸਢਾ ਰਿਹਾ ਜਢੋਂ ਤਕ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੁਗਲੀ ਹਜੇ ਮੀ ਹਸ੍ਸਢੇ ਹੋਏ । ਪੱਂਚਾਡ੍ਹਤ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ॥

ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਅਪਨੇ ਟੁਕੜਿਆਂ'ਤੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅਗ੍ਗੇ ਪਿੱਛੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਬਘੀਰਾ ਮੁਗਲੀ ਕੋਲ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਅੰਗੀਠੀ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੋਡਿਆਂ'ਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ - ਇਹ ਓਹ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇ ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਜੌਬਨ'ਚ ਹੁੰਦਾ ॥

ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਪਥ੍ਥਰ ਢੇ ਡ੍ਹਕ ਪਾਸੇ ਪਿਆ ਹੋਡ੍ਹਆ ਸੀ ਜੋ ਢਸ੍ਸਢਾ ਸੀ ਕਿ ਢਲ ਢੀ ਸਰਢਾਰੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੀ ਤਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਅਪਨੇ ਟੁਕੜਿਆਂ'ਤੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅਗ੍ਗੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਬਘੀਰਾ ਸ਼ੁਗਲੀ ਕੋਲ ਲੱਂਮਾ ਪਿਆ ਹੋਡ੍ਹਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਅੱਂਗੀਠੀ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੋਤਿਆਂ'ਚ ਰਖ੍ਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥ ਜਢੋਂ ਸਾਰੇ ਕਠ੍ਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ - ਡ੍ਹ ਓਹ ਕਢੇ ਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਢਾ ਜੇ ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਜੌਬਨ'ਚ ਹੁੱਢਾ ॥

"ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਬਘੀਰਾ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ ॥ "ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ॥ ਓਹ ਕੁਤ੍ਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਤਰ ਹੈ ॥ ਓਹ ਡਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥"

"ਤਸ ਨੂੱ ਕੋਈ ਹਕ੍ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਬਘੀਰਾ ਫੁਸਫੁਸਾਡ੍ਹਆ ॥ "ਸੈਂ ਢਸ੍ਸ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ॥ ਓਹ ਕੁਤ੍ਤੇ ਢਾ ਪੁਤ੍ਤਰ ਹੈ ॥ ਓਹ ਤਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥ "ਅਜਾਦ ਲੋਕੋ ।" ਓਹ ਚੀਕਿਆ । "ਕੀ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਇਕ ਚੀਤੇ ਦਾ ਸਾੱਢੀ ਸਰਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ?"

मुगली अपने पैरां'ते खड़ा हो गिआ ॥ "अजाद लोको ।" ओह चीकिआ । "की शेर खां ढल ढी सरढारी करढा है ? इक चीते ढा साढ्ढी सरढारी नाल की लैणा ढेणा है ?"

"ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਉਡੀਕ'ਚ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੋਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - " ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ॥

"इह वेख के कि ढल ढी सरढारी किसे होर ढी उडीक'च है । अते ओन्हू बोलण वास्ते आख्खिआ गिआ है - " शेर खां शुरू होइआ ॥

"ਕਿਨ੍ਹੇ ਆੱਖਿਆ ?" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਕੀ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਗਿਦ੍ਦੜ ਹਾਂ । ਜਿੜ੍ਹੇ ਇਸ ਡੰਗਰ ਮਾਰ ਕਸਾਈ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰੀਏ ? ਦਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਲ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ॥"

"किन्हे आख्खिआ ?" मुगली बोल्लिआ ॥ "की असी सारे गिद्दड़ हां । जिड़्हे इस डँगर मार कसाई ढी चापलूसी करीए ? ढल ढी सरढारी ढा फैसला ढल ही करेगा ॥"

"ਚੁੱਪ ਕਰ । ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ !" ਦੀਆਂ ਜੋਰਦਾਰ ਅਵਾਜਾਂ ਆਈਆਂ । "ਇਨ੍ਹੂ ਬੋਲਣ ਦੇ । ਇਨ੍ਹੇ ਸਾੱਢਾ ਕਨੂੰਨ ਮਨ੍ਨਿਆ ਹੈ ॥" ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਦਲ ਦੇ ਬਜੁਰ੍ਗ ਦਹਾੜੇ : "ਮਰੇ ਹੋਏ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਿਓ ॥" ਜਦੋਂ ਦਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚੂਕ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਓਨ੍ਹੂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਤਾਂਈ ਓਹ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ । ਜ੍ਰਿਯੀ ਕਿ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

"चुप्प कर । आढमी ढे बलूँगड़े !" ढीआं जोरढार अवाजां आईआं । "इन्हू बोलण ढे । इन्हे साढ्ढा कनूँन मन्निआ है ॥" अते अखीर'च ढल ढे बजुर्ग ढहाड़े : "मरे होए बघिआड़ नूँ बोलण ढिओ ॥" जढों ढल ढा सरढार शिकार करन तों चूक जाउंढा है । ओन्हू मरिआ होइआ समझिआ जाउंढा है । जढों तांई ओह जिऊंढा रहे । ज्हिधी कि बहुती ढेर नहीं है ॥

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਥਕਾਨ ਭਰਿਆ ਸਿਰ ਚੁੱਕਿਆ : -

कल्हे ने थकान भरिआ सिर चुक्किआ : -

"ਅਜਾਦ ਲੋਕੋ । ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਗਿਦ੍ਹੜੋ । ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ'ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਵਕ੍ਤ ਦੋਰਾਨ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕੁੜਿਕੀ'ਚ ਫਸਿਆ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਟੁਟ੍ਟਿਆ ॥ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚੂਕ ਗਿਆਂ ਹਾਂ ॥ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਜਾਲ ਕਿੰਵੇਂ ਵਿਛਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ ॥ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅੰਜਾਣ ਹਿਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਮੇਰੀ ਕਮਜੋਰੀ ਉਜਾਗ੍ਗਰ ਹੋ ਸਕੇ ॥ ਇਹ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਮਾਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਵੇ । ਹੁਣੇ ॥ ਇਸ ਲਈ । ਮੈਂ ਆਖਦਾਂ ਹਾਂ । ਕਿ ਕੋਣ ਆਵੇਗਾ ਇਸ ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਕੱਮ ਤਮਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ? ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ । ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਆਓ ॥"

"ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕੋ । ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫ਼ੇ ਗਿਫ਼੍ਹੜੋ । ਬਾਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ'ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਫ਼ਲ ਫ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਰਫ਼ਾਰੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਵਕ੍ਤ ਫ਼ੋਰਾਨ ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕੁੜਿ਼ਕੀ'ਚ ਫਸਿਆ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਫ਼ਾ ਕੋਈ ਹਥ੍ਥ ਪੈਰ ਟੁਟ੍ਟਿਆ ॥ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚੂਕ ਗਿਆਂ ਹਾਂ ॥ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਫ਼ੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਜਾਲ ਕਿੰਵੇਂ ਵਿਛ੍ਹਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ ॥ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਫ਼ੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਅੰਜਾਣ ਹਿਰਣ ਫ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਮੇਰੀ ਕਮਜੋਰੀ ਤਜਾਗ੍ਗਰ ਹੋ ਸਕੇ ॥ ਇਹ ਬੜ੍ਹੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹਕ੍ਕ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਥ੍ਥੇ ਹੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥਫ਼੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਮਾਰ ਫ਼ਿਤ੍ਤਾ ਜਾਵੇ । ਹੁਣੇ ॥ ਇਸ ਲਈ । ਮੈਂ ਆਖਫ਼ਾਂ ਹਾਂ । ਕਿ ਕੋਣ ਆਵੇਗਾ ਇਸ ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆਫ਼ ਫ਼ਾ ਕਮ੍ਮ ਤਮਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ? ਜੱਂਗਲ ਫ਼ੇ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ । ਇਹ ਮੇਰਾ ਹਕ੍ਕ ਹੈ । ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਆਓ ॥"

ਓਥੇ ਇਕ ਲੰਮੀ ਖਮੋਸ਼ੀ ਛਾ ਗਈ । ਕਿਓਂਕਿ ਕਿਸੇ ਭੀ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਇਨ੍ਹੀ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਕਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰੇ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਹਾੜਿਆ : "ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਇਸ ਦੰਦਬੋੜੇ ਮੂਰਖ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ? ਇ੍ਧੀ ਕਿਸਮਤ'ਚ ਮੌਤ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ! ਇਹ ਜੋ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹੇ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਜੀ ਲਈ ਹੈ ॥ ਅਜਾਦ ਲੋਕੋ । ਇਹ ਬੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ ॥ ਇਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ॥ ਮੈਂ ਇਸ ਆਦਮੀ - ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੋਂ ਥਕ ਚੁੱਕਿਆਂ ਹਾਂ ॥ ਇਨ੍ਹੇ ਦਸ ਵਰ੍ਹਿਆਂ'ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈ ਇੱਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ॥ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਭੀ ਹੱਡੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ॥ ਇਹ ਆਦਮੀ ਹੈ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਚ੍ਚਾ । ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਹਰ ਹੱਡੀ ਇਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ !"

ਓਥੇ ਇਕ ਲੱਂਮੀ ਖਮੋਸ਼ੀ ਛ੍ਹਾ ਗਈ । ਕਿਓਂਕਿ ਕਿਸੇ ਭੀ ਬਘਿਆੜ ਫ਼ੀ ਇਨ੍ਹੀ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਕਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਫ਼ੀ ਲੜਾਈ ਕਰੇ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫ਼ਹਾੜਿਆ : "ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਇਸ ਫ਼ੱਂਫ਼ਬੋੜੇ ਮੂਰਖ ਨਾਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਫ਼ੇਣਾ ਹੈ ? ਇ੍ਹਧੀ ਕਿਸਮਤ'ਚ ਮੌਤ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ! ਇਹ ਜੋ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹੇ ਬੜ੍ਹੀ ਲੱਂਮੀ ਤਮਰ ਜੀ ਲਈ ਹੈ ॥ ਅਜਾਫ਼ ਲੋਕੋ । ਇਹ ਬੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ ॥ ਇਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ੇ ਫ਼ਿਓ ॥ ਮੈਂ ਇਸ ਆਫ਼ਮੀ - ਬਘਿਆੜ ਫ਼ੀ ਮੂਰਖਤਾ ਤੋਂ ਥਕ ਚੁਕ੍ਕਿਆਂ ਹਾਂ ॥ ਇਨ੍ਹੇ ਫ਼ਸ ਵਰ੍ਹਿਆਂ'ਤੋਂ ਜੱਂਗਲ ਨੂੰ ਫ਼ੁਖੀ ਕਰਕੇ

ਰਖ੍ਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਮੈਨੂੰ ਫੇ ਦਿਓ ਆਫਮੀ ਫਾ ਬਲੂੰਗੜਾ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈ ਇਥ੍ਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ॥ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਭੀ ਹਡ੍ਡੀ ਨਹੀਂ ਫੇਵਾਂਗਾ॥ ਇਹ ਆਫਮੀ ਹੈ । ਇਕ ਆਫਮੀ ਫਾ ਬਚ੍ਚਾ । ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਫੀ ਹਰ ਹਡ੍ਡੀ ਇਸ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਫੀ ਹੈ !"

ਫੇਰ ਅੱਧੇ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਦਲ ਚੀਕਿਆ : "ਇਕ ਆਦਮੀ ! ਇਕ ਆਦਮੀ ! ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਾੱਢੇ'ਚ ਕੀ ਕੱਮ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹੂ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਦਿਓ ॥"

ਫੇਰ ਅਝ੍ਝੇ'ਤੋਂ ਜਿਆਫਾ ਫਲ ਚੀਕਿਆ : "ਇਕ ਆਫਮੀ ! ਇਕ ਆਫਮੀ ! ਇਕ ਆਫਮੀ ਫਾ ਸਾਫ੍ਹੇ'ਚ ਕੀ ਕਮ੍ਮ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹੂ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਫਿਓ ॥"

"ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਲਇਏ ?" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਖਿਜ ਕੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ॥ ਇਹ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ'ਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਇ੍ਰਧੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਅਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ॥"

"ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਫੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਖਿਲਾਫ ਕਰ ਲਇਏ ?" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਖਿਜ ਕੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਫੇ ਦਿਓ ॥ ਇਹ ਇਕ ਆਫਮੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ'ਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਇ੍ਰਧੇ ਨਾਲ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਅਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀ ਵੇਖ ਸਕਫਾ ॥"

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਫੇਰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਬੋੱਲਿਆ । "ਇਨ੍ਹੇ ਸਾੱਢਾ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾੱਢੇ ਨਾਲ ਸੁਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾੱਢੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹੇ ਕੋਈ ਭੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ॥"

ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਫੇਰ ਚੁਕ੍ਕਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । "ਇਨ੍ਹੇ ਸਾਫ੍ਹਾ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾਫ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸੁਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾਫ੍ਹੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਫੇੜ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹੇ ਕੋਈ ਭੀ ਜੰਗਲ ਫਾ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ॥"

"ਅਤੇ । ਮੈਂ ਇਕ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹੂ ਦਲ'ਚ ਕਬੂਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਇਕ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਪਰ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਇੱਜਤ ਕੁਝ ਹੈ ਜਿ੍ਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਹ ਸ਼ਾਇਦ ਲੜੂਗਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਬੜੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ ॥
"ਅਤੇ । ਮੈਂ ਇਕ ਸੱਫੇ ਫੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਈ ਸੀ ਜਫੋਂ ਇਨ੍ਹੂ ਫਲ'ਚ ਕਬੂਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਇਕ ਸੱਫੇ ਫੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੱਫੀ । ਪਰ ਬਘੀਰੇ ਫੀ ਇਜ੍ਜਤ ਕੁਝ ਹੈ ਜਿ੍ਹਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਹ ਸ਼ਾਇਫ ਲੜੂਗਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਬੜ੍ਹੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

"ਇਕ ਸੰਢਾ ਜ੍ਰਿਧਾ ਦੱਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ !"ਦਲ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ'ਚ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਦੱਸ ਸਾਲ ਪੁਰਾਨੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਕੀ ਭਾਹ ?"

"ੲਕ ਸੱਂਢਾ ਜ੍ਹਿਧਾ ਢਕ੍ਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲ੍ਲ ਪਾੲਆ ਗੲਆ ਸੀ !"ਢਲ ਧਮਕੀ ਮ੍ਹਰੇ ਲਹਿਜੇ'ਚ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਢਕ੍ਸ ਸਾਲ ਪੁਰਾਨੀਆਂ ਹ੍ਡੀਆਂ ਢਾ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਕੀ ਮ੍ਹਾਹ ?"

"ਜਾਂ ਚੁੱਕੀ ਸੌਂਹ ਦਾ ?" ਬਘੀਰਾ ਬੋੱਲਿਆ । ਅਤੇ ਉ੍ਧੇ ਚਿਟ੍ਟੇ ਦੰਦ ਬੁੱਲਾਂ ਹੇਠ ਨਜਰ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਾਦ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਨੇ !"

"ਜਾਂ ਚੁਕ੍ਕੀ ਸੌਂਹ ਢਾ ?" ਬਘੀਰਾ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਅਤੇ ਔ੍ਹਧੇ ਚਿਟ੍ਟੇ ਢੱਂਢ ਬੁਲ੍ਲਾਂ ਹੇਠ ਨਜਰ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਾਢ ਲੋਕ ਆਖਢੇ ਨੇ !"

"ਕੋਈ ਭੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ॥" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਅੜੁੱਕਿਆ ॥ "ਇਨ੍ਹੂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ!"

"ਕੋੲੰ ਮ੍ਹੀ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਢਾ ॥" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਅਡ੍ਕਿਆ ॥ "ੲਨ੍ਹ ਸੈਨ੍ਹੂੰ ਢੇ ਢਿਓ!"

"ਭਾਂਵੇ ਇ੍ਧੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਸਾੱਢਾ ਲਹੂ ਨਹੀਂ ਦੋੜ੍ਹਦਾ । ਪਰ ਇਹ ਸਾੱਢਾ ਭਰਾ ਹੈ ।" ਕਲ੍ਹਾ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ "ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹੂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਓਂਗੇ ! ਸਚ੍ਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ । ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ਤੁਹਾਡੇ'ਚ ਕੁਝ ਲੋਗ ਡੰਗਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਪਟ੍ਟੀ ਪੜ੍ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਪਿੰਡ'ਚ ਜਾਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਮੁਹਰਿਓਂ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਝਪਟ ਲਿਆਓਂਦੇ ਹੋਂ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕਾਇਰ ਹੋਂ । ਅਤੇ ਮੈ ਕਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ॥ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਰ ਜਾਉਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੀ ਜਾਨ ਵਟ੍ਟੇ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦਵਾਂ ॥ ਪਰ ਦਲ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦੀ ਖਾਤਿਰ - ਇਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਿ ਬਿਨਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਤੁਸੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਂ - ਮੈਂ ਵਾਇਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਉ੍ਧੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਦਿਓ । 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਨੇ ਕੁੱਸਕੂੰਗਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਲੜਾਈ ਕੀਤੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥ ਇ੍ਧੇ ਨਾਲ ਦਲ ਦੀਆਂ ਘਟ੍ਟੇ ਘਟ੍ਟ ਤਿੰਨ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਬਚ ਜਾਣਗੀਆਂ ॥ ਜਿਆਦਾ ਮੈ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥ ਮਗਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਨੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜੋ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਵੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਮ'ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ਇਕ ਭਰਾ ਜ੍ਰਿਧੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਬੋੱਲਿਆ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ੍ਰਿਧੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾ ਕੇ ਦਲ'ਚ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ॥ "

"ਸਾਂਵੇ ਝੁਹਧੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਸਾਡ੍ਹਾ ਲਹੂ ਨਹੀਂ ਢੋੜ੍ਹਹਦਾ । ਪਰ ਝਹ ਸਾਡ੍ਹਾ ਭਰਾ ਹੈ ।" ਕਲ੍ਹਾ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ "ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਝਨ੍ਹੂ ਝਥ੍ਥੇ ਹੀ ਮਾਰ ਢਿਓਂਗੇ ! ਸਚ੍ਚਾਈ ਤਾਂ ਝਹ ਹੈ । ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ਤੁਹਾਡੇ'ਚ ਕੁਝ ਲੋਗ ਡੰਗਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਝਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਪਟ੍ਟੀ ਪੜ੍ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਪਿੰਡ'ਚ ਜਾਕੇ ਢਰਵਾਜੇ ਸੁਹਰਿਓਂ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹੇ ਝਪਟ ਲਿਆਓਂਦੇ ਹੋਂ ॥ ਝਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕਾਝਰ ਹੋਂ । ਅਤੇ ਮੈ ਕਾਝਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ॥ ਝਹ ਯਕੀਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਰ ਜਾਉਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਢਗੀ ਢੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹੇ ਢੀ ਜਾਨ ਵਟ੍ਟੇ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਢੇ ਢਵਾਂ ॥ ਪਰ ਢਲ ਢੀ ਝਜ੍ਜਤ ਢੀ ਖਾਤਿਰ - ਝਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲ੍ਲ ਕਿ ਬਿਨਾ ਝਕ ਸਰਢਾਰ ਢੇ ਤੁਸੀ ਭੁਲ੍ਲ ਗਏ ਹੋਂ - ਮੈਂ ਵਾਝਢਾ ਕਰਢਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਓ੍ਹਹਧੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਢਿਓ । 'ਤੇ ਜਢੋਂ ਮੇਰੇ ਮਰਨ ਢਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਨੇ ਕੁਰ੍ਸ੍ਸਕੂੰਗਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਲੜਾਈ ਕੀਤੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥ ਝੁਹਧੇ ਨਾਲ ਢਲ ਢੀਆਂ ਘਟ੍ਟੋ ਘਟ੍ਟ ਤਿੰਨ ਜਿੰਢਗੀਆਂ ਬਚ ਜਾਣਗੀਆਂ ॥ ਜਿਆਢਾ ਮੈ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਢਾ ॥ ਮਗਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ । ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਨੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜੋ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਵੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਢੀ ਸ਼ਰਮ'ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਢਾ ਹਾਂ - ਝਕ ਭਰਾ ਜ੍ਹਿਧੇ ਬਾਰੇ ਚੱਂਗਾ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਜਾਉਂਢਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ੍ਹਿਧੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾ ਕੇ ਢਲ'ਚ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਕਨੂੰਨ ਸੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ॥ "

"ਇਹ ਆਦਮੀ ਹੈ - ਇਕ ਆਦਮੀ - ਇਕ ਆਦਮੀ !" ਦਲ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ'ਚ ਬੋੱਲਿਆ ॥ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਬਘਿਆੜ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦਵਾਲੇ ਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ । ਜ੍ਹਿਧੀ ਪੂਛ ਜੋਰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਹਿਲਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ॥

"ਝਹ ਆਢਮੀ ਹੈ - ਝਕ ਆਢਮੀ - ਝਕ ਆਢਮੀ !" ਢਲ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ'ਚ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ ਅਤੇ ਜਿਆਢਾਤਰ ਬਘਿਆੜ੍ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੇ ਆਲੇ ਢਵਾਲੇ ਕਠ੍ਠੇ ਹੋਣ ਲਗ ਧਏ । ਜ੍ਹਿਧੀ ਧੂਛ੍ ਜੋਰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਹਿਲਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ॥

"ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਹੱਥ'ਚ ਹੈ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਲੜਾਈ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥"

"ਹੁਣ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਹਥ੍ਥ'ਚ ਹੈ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਲੜਾਈ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਢੇ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ'ਤੇ ਅੰਗੀਠੀ ਉ੍ਧੇ ਹੱਥ'ਚ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ । ਅਤੇ ਉਬਾਸੀ ਭਰਿਆ ਮੂੰਹ ਪੰਚਾਇਤ ਵਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਪਰ ਓਹ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਗਮ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ । ਬਘਿਆੜਾਂ ਵਾਂਗ । ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹੂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉ੍ਧੇ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ॥ "ਸੁਣੋ ਤੁਸੀਂ !" ਓਹ ਚੀਕਿਆ ॥ "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਤ੍ਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅੱਜ ਰਾਤ ਚਤਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਆਦਮੀ

ਹਾਂ(ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਮੈ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤਾਂਈ ਬਘਿਆੜ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ) ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਸਚ੍ਚੇ ਨੇ ॥ ਸੋ ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਨਾ ਭਰਾ ਨਹੀਂ । ਬਲਕਿ ਕੁਤ੍ਤਾ ਸਮਝ੍ਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਮਝ੍ਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਹ ਸੋਚ੍ਚਣ ਦਾ ਕੱਮ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਹ ਕੱਮ ਮੇਰਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣੇ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਉਗੀ । ਮੈਂ । ਇਕ ਆਦਮੀ । ਇੱਥੇ ਓਹ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਲੈਕੇ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਜ੍ਜਿਥੇ'ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ । ਕੁਤ੍ਤੇ । ਡਰਦੇ ਹੋਂ ॥"

ਸੁਗਲੀ ਸਿਧ੍ਧਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ'ਤੇ ਅੱਂਗੀਠੀ ਓ੍ਹਧੇ ਹਥ੍ਥ'ਚ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅੱਂਗੜ੍ਹਾਈ ਲਈ । ਅਤੇ ਤਬਾਸੀ ਭਰਿਆ ਮੂੰਹ ਪੱਂਚਾਇਤ ਵਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਪਰ ਓਹ ਗੁਸ੍ਸੇ ਅਤੇ ਗਮ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ । ਬਘਿਆੜ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ । ਬਘਿਆੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫ਼ਕ੍ਸਿਆ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓ੍ਹਧੇ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ॥ "ਸੁਣੋ ਤੁਸੀਂ !" ਓਹ ਚੀਕਿਆ ॥ "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਤ੍ਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ੍ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਸੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅਜ੍ਜ ਰਾਤ ਚਤਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹਾਂ(ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਸੈ ਸਰਦੇ ਦਮ ਤਾਂਈ ਬਘਿਆੜ੍ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਸੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ) ਸੈਂ ਸਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਸਚ੍ਚੇ ਨੇ ॥ ਸੋ ਹੁਣ ਤੋਂ ਸੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਨਾ ਭਰਾ ਨਹੀਂ । ਬਲਕਿ ਕੁਤ੍ਤਾ ਸਮਝ੍ਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਮਝ੍ਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਹ ਸੋਚ੍ਚਣ ਦਾ ਕਮ੍ਮ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਹ ਕਮ੍ਮ ਸੇਰਾ ਹੈ । ਇਹ ਗਲ੍ਲ ਹੁਣੇ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਉਗੀ । ਸੈਂ । ਇਕ ਆਦਸੀ । ਇਥ੍ਥੇ ਓਹ ਲਾਲ ਫੁਲ੍ਲ ਲੈਕੇ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਜ੍ਹਿਥੇ'ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ । ਕੁਤ੍ਤੇ । ਤਰਦੇ ਹੋਂ ॥"

ਓਨ੍ਹੇ ਹਵਾ'ਚ ਘੁਮਾਕੇ ਅੰਗੀਠੀ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਰੱਖੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਲਾਲ ਕੋਲਿਆਂ ਨੇ ਸੁੱਕੀ ਭੂਸੀ'ਚ ਭਾਂਬੜ ਮਚਾ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਭਾਂਬੜ'ਤੋਂ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪਿਛਾਂ ਹੋ ਗਈ ॥

ਓਨ੍ਹੇ ਹਵਾ'ਚ ਘੁਮਾਕੇ ਅੱਂਗੀਠੀ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਰਖ੍ਖੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਲਾਲ ਕੋਲਿਆਂ ਨੇ ਸੁਕ੍ਕੀ ਭੂਸੀ'ਚ ਭੱਂਬੜ੍ ਸਚਾ ਫ਼ਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਪੱਂਚਾਇਤ ਭੱਂਬੜ੍'ਤੋਂ ਤਰ ਫ਼ੇ ਸਾਰੇ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ ॥

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਸੁੱਕੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਅਗ੍ਗ'ਚ ਪਾਈ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਉ੍ਧੇ'ਚ ਅਗ੍ਗ ਨਹੀਂ ਲਗ੍ਗੀ ਅਤੇ ਓਹ ਚੜ੍ਚੜ੍ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਝੁਕਦੇ ਹੋਏ ਬਘਿਆੜ੍ਾਂ 'ਚ ਘੁਮਾਇਆ ॥

ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਸੁਕ੍ਕੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਅਗ੍ਗ'ਚ ਪਾਈ ਜਫ਼ ਤਕ ਕਿ ਓ੍ਹਧੇ'ਚ ਅਗ੍ਗ ਨਹੀਂ ਲਗ੍ਗੀ ਅਤੇ ਓਹ ਚੜ੍ਚੜ੍ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਤਪ੍ਪਰ ਅਤੇ ਝੁਕਫ਼ੇ ਹੋਏ ਬਘਿਆੜ੍ਾਂ 'ਚ ਘੁਮਾਇਆ ॥

"ਤੂੰ ਉਸਤਾਦ ਹੈਂ ।" ਬਘੀਰਾ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮੌਤ'ਤੋਂ ਬਚਾ ॥ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਦੋਸ੍ਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

"ਤੂੰ ਤਸਤਾਫ ਹੈਂ ।" ਬਘੀਰਾ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮੌਤ'ਤੋਂ ਬਚਾ ॥ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਫੋਸ੍ਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥"

ਕਲ੍ਹਾ । ਬੁੱਢੜਾ ਬਘਿਆੜ ਜਿਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਜਿੰਦਗੀ'ਚ ਕਦੇ ਭੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗੀ । ਇਕ ਰਹਿਮ ਦੀ ਆਸ ਭਰੀ ਨਿਗਾਹ ਮੁਗਲੀ ਤੇ ਮਾਰੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਜਮਾਂ ਨੰਗਾਂ ਖੜਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਧੇ ਲੱਮੇ ਵਾਲ ਮੋਢਿਆਂ'ਤੇ ਡਿਗਦੇ ਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਬੱਲਦੀ ਹੋਈ ਟ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਪਰਛਾਈਂਆਂ ਨਚ੍ਚਦੀਆਂ ਅਤੇ ਟੱਪਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸੀ ॥

ਕਲ੍ਹਾ । ਬੁਢ੍ਢੜਾ ਬਘਿਆੜ ਜਿਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਜਿੰਢਗੀ'ਚ ਕਢੇ ਭੀ ਰਹਿਮ ਢੀ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗੀ । ਇਕ ਰਹਿਮ ਢੀ ਆਸ ਭਰੀ ਨਿਗਾਹ ਸੁਗਲੀ ਤੇ ਮਾਰੀ ਜਢੋਂ ਕਿ ਸੁੰਡਾ ਜਮਾਂ ਨੰਗਾਂ ਖੜਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹਧੇ ਲਮ੍ਮੇ ਵਾਲ ਸੋਢਿਆਂ'ਤੇ ਡਿਗਢੇ ਧਏ ਸੀ ਅਤੇ ਤਸ ਬਲ੍ਲਢੀ ਹੋਈ ਟ੍ਰਹਾਣੀ ਢੀ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਚ ਧਰਛ੍ਹਾਈਂਆਂ ਨਚ੍ਚਢੀਆਂ ਅਤੇ ਟਪ੍ਪਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਧਢੀਆਂ ਸੀ ॥

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ !" ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਘੂਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਮੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀ ਲੋਕ ਕੁਤ੍ਤੇ ਹੋ ॥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਲੋਕਾਂ'ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਜੇਕਰ ਓਹ ਮੇਰੇ ਲੋਗ ਹਣ ॥ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਹੋਵਾਂਗਾ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਲਹੂ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦਾ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਰਾਦਰ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਵਾਇਦਾ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਆਦਮੀ ਬਣਾਂਗਾ ਮੈ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥" ਓਨ੍ਹੇ ਅਗ੍ਗ ਨੂੰ ਲਤ੍ਤ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਚੰਗਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉੱਡਨ ਲਗ੍ਗ ਪਈਆਂ ॥ "ਦਲ'ਚ ਸਾੱਢੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ਮਗਰ ਜਾਣ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਉਧਾਰ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ ॥" ਓਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਅਗ੍ਗ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬੇਵਕੂਫਾਂ ਵਾਂਗ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਉਧੀ ਦਾੜੀ ਦੇ ਵਾਲਾਂ'ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ॥ ਬਘੀਰਾ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਿਆ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥ "ਉੱਠ । ਕੁਤ੍ਤੇ!" ਮੁਗਲੀ ਚੀਕਿਆ ॥ "ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਖੱਲ ਨੂੰ ਅਗ੍ਗ ਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ !"

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ !" ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਘੂਰਢੇ ਹੋਏ ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਸੈਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀ ਲੋਕ ਕੁਤ੍ਤੇ ਹੋ ॥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛਡ੍ਡ ਕੇ ਸੈਂ ਅਪਨੇ ਲੋਕਾਂ'ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਜੇਕਰ ਓਹ ਸੇਰੇ ਲੋਗ ਹਣ ॥ ਜੱਗਲ ਢਾ ਰਾਹ ਸੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੱਢ ਹੋ ਚੁਕ੍ਕਿਆ ਹੈ । ਸੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਸ਼ੁਲ੍ਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਢਾ ਹੈ ॥ ਸਗਰ ਸੈਂ ਤੁਹਾਡੇ'ਤੋਂ ਜਿਆਢਾ ਰਹਿਸ ਢਿਲ ਹੋਵਾਂਗਾ ॥ ਕਿਓਂਕਿ ਸਾਵੇਂ ਸੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਤੁਹਾਡਾ ਲਹੂ ਨਹੀਂ ਢੌੜ੍ਢਾ ਪਰ ਫੇਰ ਸੀ ਸੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਰਾਢਰ ਹਾਂ । ਸੈਂ ਵਾਇਢਾ ਕਰਢਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈ ਆਢਸੀਆਂ'ਚ ਆਢਸੀ ਬਣਾਂਗਾਂ ਸੈ ਆਢਸੀਆਂ ਨਾਲ

रल के तुहाडे नाल विशवास घात नहीं करांगा जिवें तुसीं लोकां ने मेरे नाल कीत्ता है ॥" ओन्हे अग्ग नूँ लत्त मारी । अते चँगारीआं उप्पर नूँ उड्डन लग्ग पईआं ॥ "ढल'च साढ्ढे किसे ढे भी नाल कोई लड़ाई नहीं होवेगी ॥ मगर जाण'तों पहिलां इक उधार चुकाउणा है ॥" ओह उस पासे चल पिआ जिथ्थे शेर खां अग्ग नूँ वेखके बेवकूफां वांग अख्खां झपक रिहा सी । अते फेर ओन्हे शेर खां नूँ ओ्हधी ढाड़ी ढे वालां'तों फड़ लिआ ॥ बघीरा मुगली ढे पिछ्छे चल पिआ जेकर कोई हादसा नां हो जावे ॥ "उठ्ठ । कुत्ते!" मुगली चीकिआ ॥ "खड़ा हो जाणा चाहिदा है । जदों इक आदमी बोल रिहा होवे । नहीं तां मै तेरी खल्ल नूँ अग्ग ला ढेवांगां !"

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਕੱਨ ਉ੍ਹਧੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਇਕਦਮ ਸਿੱਧੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਟ੍ਹਾਣੀ ਉ੍ਹਧੇ ਬਹੁਤ ਨਜਦੀਕ ਸੀ ॥

शेर खां ढे कन्न ओ्हधे सिर'ते इकदम सिध्धे पए होए सी । अते ओन्हे अपनीआं अख्खां बँद कर लईआं सी । किओंकि बलदी होई ट्हाणी ओ्हधे बहुत नजदीक सी ॥

"ਇਸ ਡੰਗਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਟੇਗਾ ਕਿਓਂਕਿ ਇਨ੍ਹੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟ੍ਟਾ ਬਲ੍ਹੰਗੜਾ ਸੀ ॥ ਤਾਂ ਕੀ । ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਵਾਨ ਆਦਮੀ ਹੋ ਜਾਇਏ । ਤਾਂ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਕਿ ਕੁਤ੍ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਲੰਗੜਿਆ । ਜੇ ਇਕ ਭੀ ਤੇਰੀ ਮੁੱਛ ਦਾ ਵਾਲ ਹਿੱਲਿਆ । 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸੰਘ'ਚ ਤੁਨ੍ਹ ਦਿਆਂਗਾਂ !" ਓਨ੍ਹੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਟ੍ਹਾਣੀ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੂੰ ਚੂੰ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ॥

"इस डँगर मारन वाले ने किहा सी कि इह मैनूँ पँचाइत'च मार सिट्टेगा किओंकि इन्हे उस वेले नहीं मारिआ सी जदों मैं छोट्टा बलूँगड़ा सी ॥ तां की । फेर जदों असीं जवान आदमी हो जाइए । तां साङ्गूँ कि कुत्तिआं नूँ कुट्टणा चाहिदा है ॥ लँगड़िआ । जे इक भी तेरी मुछ्छ दा वाल हिल्लिआ । 'ते इह लाल फुल्ल मैं तेरे सँघ'च तुङ्ग दिआंगां !" ओन्हे शेर खां ढे सिर ते बलदी होई ट्हाणी मारी अते शेर खां डर ढे मारे चूँ चूँ करन लग पिआ ॥

"ਚੱਲ ! ਜਲੇ ਹੋਏ ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਿੱਲੇ - ਹੁਣ ਤੂ ਦਫਾ ਹੋ ! ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਜਦੋਂ ਮੈ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਆਵਾਂਗਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਓਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤ੍ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਕਲ੍ਹਾ ਅਜਾਦ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹ੍ਵੇ ਅਪਨੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜੀਵੇ ॥ ਤੁਸੀਂ ਓਨ੍ਹੂ ਜਾਣ'ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੋਗੇ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੇਰੀ ਇਹੀ ਮਰਜੀ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ । ਤੁਸੀਂ ਅਪਨੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਲਮਕਾ ਕੇ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋਂਗੇ । ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕੁਝ ਚੀਜ ਹੋਂ । ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਤ੍ਤੇ ਹੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨ੍ਹੁੰਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ - ਤੇ ਫੇਰ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਓ !" ਅਗ੍ਗ ਟ੍ਹਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ । ਅਤੇ

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਟ੍ਹਾਣੀ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਇਕ ਘੇਰੇ'ਚ ਘੁਮਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਨ੍ਹੱਸ ਪਏ ਕਿਓਂਕਿ ਚੰਗਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਬਲਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ ॥ ਅਖੀਰ'ਚ ਓਥੇ ਕਲ੍ਹਾ । ਬਘੀਰਾ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਦੱਸ'ਕ ਬਘਿਆੜ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ'ਚ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ । ਉ੍ਹਧੇ ਸਾਹ'ਚ ਸਾਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਰੋਇਆ ਅਤੇ ਅਥਰ੍ਹੂ ਉ੍ਹਧੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵੱਗਣ ਲਗ ਪਏ ॥

"ਚਲ੍ਲ ! ਜਲੇ ਹੋਏ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਬਿਲ੍ਲੇ - ਹੁਣ ਤੂ ਫ਼ਫਾ ਹੋ ! ਪਰ ਯਾਫ਼ ਰਖ੍ਖੀਂ ਜਫ਼ੋਂ ਸੈ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਪੱਂਚਾਇਤ ਢੇ ਥਣ੍ਹੇ'ਤੇ ਆਵਾਂਂਗਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਆਫ਼ਮੀ ਨ੍ਹੂੰ ਆਓਣਾ ਚਾਹਿਫ਼ਾ ਹੈ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫ਼ੀ ਖਲ੍ਲ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤ੍ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਕਲ੍ਹਾ ਅਜਾਫ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹ੍ਵੇ ਅਪਨੀ ਜਿੰਫ਼ਗੀ ਜੀਵੇ ॥ ਤੁਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾ ਜਾਣ'ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੋਗੇ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੇਰੀ ਇਹੀ ਮਰਜੀ ਹੈ ॥ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਸੋਚਫ਼ਾ ਹਾਂ ਕਿ । ਤੁਸੀਂ ਅਪਨੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਲਸਕਾ ਕੇ ਇਥ੍ਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋਂਗੇ । ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕੁਝ ਚੀਜ ਹੋਂ । ਬਲਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਤ੍ਤੇ ਹੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਮੈਂ ਨ੍ਹਕ੍ਸਾਉਂਫ਼ਾ ਹਾਂ - ਤੇ ਫੇਰ ਫ਼ਫਾ ਹੋ ਜਾਓ !" ਅਗ੍ਗ ਟ੍ਹਾਣੀ ਢੇ ਇਕ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਟ੍ਹਾਣੀ ਖਬ੍ਬੇ ਸਜ੍ਜੇ ਇਕ ਘੇਰੇ'ਚ ਘੁਸਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਫ਼ਿਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ੍ ਚੀਕਾਂ ਸਾਰਫ਼ੇ ਹੋਏ ਨ੍ਹਕ੍ਸ ਪਏ ਕਿਓਂਕਿ ਚੱਂਗਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੀ ਖਲ੍ਲ ਬਲਣ ਲਗ ਪਈ ਸੀ ॥ ਅਖੀਰ'ਚ ਓਥੇ ਕਲ੍ਹਾ । ਬਘੀਰਾ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਫ਼ ਕੁਝ ਫ਼ਕ੍ਸ'ਕ ਬਘਿਆੜ੍ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਫ਼ੀ ਤਰ੍ਫਫ਼ਾਰੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਨੇ ਅੱਂਫ਼ਰੋਂ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨ੍ਹੂੰ ਤਕਲੀਫ ਫ਼ੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ੀ ਤਕਲੀਫ ਜੋ ਤਸ ਨ੍ਹੂੰ ਜਿੰਫ਼ਗੀ'ਚ ਅਜ੍ਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਫ਼ੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ । ਓ੍ਹਧੇ ਸਾਹ'ਚ ਸਾਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਰੋਇਆ ਅਤੇ ਅਥਰ੍ਹੂ ਓ੍ਹਧੇ ਸ੍ਮੂੰਹ ਤੇ ਵਗ੍ਗਣ ਲਗ ਪਏ ॥

"ਇਹ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਛੱਡਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ ॥ ਕੀ ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਬਘੀਰੇ ?"

"ਇਹ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ ਛ੍ਡ੍ਡਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਫ਼ਾ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਫ਼ਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ ॥ ਕੀ ਮੈਂ ਸਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਬਘੀਰੇ ?"

"ਨਹੀਂ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ॥ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਥਰ੍ਹੂ ਨੇ ਜਿੜ੍ਹੇ ਆਦਮੀ ਨ੍ਹੂੰ ਆਓਂਦੇ ਨੇ ।" ਬਘੀਰਾ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਹੁਣ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਹੂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਤ੍ਹੂ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ॥ ਯਕੀਨੀ ਜੰਗਲ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੁਣ ਤੋ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹਾ ਨ੍ਹੂੰ ਵੱਗਣ ਦੇ । ਮੁਗਲੀ ॥ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਥਰ੍ਹੂ ਨੇ ॥" ਤੇ ਮੁਗਲੀ ਬੈਠ ਗਿਆ 'ਤੇ ਇੰਝ ਰੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਉ੍ਹਧਾ ਦਿਲ ਟੁਟ੍ਟ ਜਾਉਗਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਜਿੰਦਗੀ'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਇਆ ॥

"नहीं । छोट्टे भरा ॥ इह तां सिरफ अथरू ने जिड़्हे आदमी नूँ आओंदे ने ।" बघीरा बोल्लिआ ॥ "हुण मैनूँ पता लग्ग गिआ है कि तू जवान हो गिआं है । अते हुण तू बलूँगड़ा नहीं रहिआ॥ यकीनी जँगल तेरे वास्ते हुण तो बँढ हो चुक्किआ है ॥ इन्हा नूँ वग्गण ढे । मुगली ॥ इह सिरफ अथरू ने ॥" ते मुगली बैठ गिआ 'ते ईँझ रोइआ जिवें के ओ्हधा ढिल टुट्ट जाउगा । अते ओह जिंदगी'च पहिलां कदे भी नहीं सी रोइआ ॥

"हुण ।" ओह बोॅलिआ "मैं आदमीआं कोल जावांगा ॥ पर पहिलां मैं अपनी मां नूँ अलविदा कहि लवां ॥" अते ओह उस गुफा वल्ल टुर पिआ जिॅथे माता बघिआड़ पिता बघिआड़ दे नाल रहिंदी सी । अते ओह माता'ते सिर रॅख के रोइआ जदकि चार बलूँगड़े विजोग दा भैंकणां भैंके ॥

"हुण ।" ओह बोल्लिआ "मैं आदमीआं कोल जावांगा ॥ पर पहिलां मैं अपनी मां नूँ अलविदा कहि लवां ॥" अते ओह उस गुफा वल्ल टुर पिआ जिथ्थे माता बघिआड़ पिता बघिआड़ दे नाल रहिंदी सी । अते ओह माता'ते सिर रख्ख के रोइआ जदकि चार बलूँगड़े विजोग दा भौंकणां भौंके ॥

"तुसीं मैनूँ भुॅल नहीं जाणा ?" मुगली बोॅलिआ ॥

"तुसीं मैनूँ भुल्ल नहीं जाणा ?" मुगली बोल्लिआ ॥

"असीं तेरे रसुे ते नहीं जा सकदे" बलूँगड़िआं ने किहा ॥ "प्याड़ी हेठां आईं जदॅों तू जवान हो जाएंगा । फेर असीं गॅलां करांगे । अते असीं खेतां'च आ के रात नूँ तेरे नाल खेडांगे ॥"

"अस्सीं तेरे रस्ते ते नहीं जा सकदे" बलूँगड़िआं ने किहा ॥ "प्हाड़ी हेठां आईं जदों तू जवान हो जाएंगा । फेर अस्सीं गल्लां करांगे । अते अस्सीं खेतां'च आ के रात नूँ तेरे नाल खेडांगे ॥"

"छेत्ती आईं !" पिता बघिआड़ ने किहा "ओह । सिआणे छोट्टे डड्डू । छेत्ती वापिस आईं । किॅयंकि असीं बुॅढे हो जावांगे । मैं'ते तेरी मां ॥"
"छेत्ती आईं !" पिता बघिआड़ ने किहा "ओह । सिआणे छोट्टे डड्डू । छेत्ती वापिस आईं । किओंकि अस्सीं बुढ्ढे हो जावांगे । मैं'ते तेरी मां ॥"

"छेत्ती आईं !" माता बघिआड़ ने किहा । "मेरे छोट्टे जिहे नंगे पुत्तर ॥ किॅयंकि । सुण । आदमी दे बच्चे । तैनूँ मैं

ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥"

"ਛੇਤੀ ਆਈਂ !" ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨੰਗੇ ਪੁਤਰ ॥ ਕਿਓਂਕਿ । ਸੁਣ । ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ । ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਵਧ੍ਧ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥"

"ਮੈਂ ਜਰੂਰ ਆਵਾਂਗਾ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਂਗਾ ॥ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ! ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਾਂ ਭੁੱਲਣ !"

"ਮੈਂ ਜਕ਼ਰ ਆਵਾਂਗਾ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖਲ੍ਲ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਵਿਛ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਂਗਾ ॥ ਮੈਨੂੰ ਭੁਲ੍ਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ! ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਾਂ ਭੁਲ੍ਲਣ !"

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਪ੍ਹਾੜੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤ੍ਰਰਿਆ । ਓਨ੍ਹਾ ਰਹਸਮਈ ਚੀਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਪ੍ਹਾੜੀ ਹੇਠਾਂ ਤਤ੍ਤਰਿਆ । ਓਨ੍ਹਾ ਰਹਸਮਈ ਚੀਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥

ਸਿਉਨੀ ਦਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ-ਗੀਤ
ਸਿਤਨੀ ਢਲ ਢਾ ਸ਼ਿਕਾਰ-ਗੀਤ

ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਿਨ ਸਾਂਭਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਵਾਜ
ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਢਿਨ ਸਾਂਮਰ ਕਰਢੇ ਸੀ ਅਵਾਜ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਢੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਹਿਰਣ ਨੇ ਮਾਰੀ ਛਲਾਂਗ । ਇਕ ਹਿਰਣ ਨੇ ਮਾਰੀ ਛਲਾਂਗ
ਇਕ ਹਿਰਣ ਨੇ ਮਾਰੀ ਛ਼ਲਾਂਗ । ਇਕ ਹਿਰਣ ਨੇ ਮਾਰੀ ਛ਼ਲਾਂਗ
ਜੰਗਲ'ਚ ਉਸ ਛਪੜੀ'ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗਲੀ ਮ੍ਰਿਗ ਬੁਝਾਓਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਸ
ਜੱਂਗਲ'ਚ ਤਸ ਛ਼ਪੜੀ'ਤੋਂ ਜਿਥ੍ਥੇ ਜੱਂਗਲੀ ਸ਼੍ਰਿਗ ਬੁਝ਼ਾਓਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਸ
ਇਹ ਮੈਂ ॥ ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਨਜਰ ਰਖ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ । ਵੇੱਖੋ
ਇਹ ਸੈਂ ।। ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਨਜਰ ਰਖ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ । ਵੇਖ਼ਖੋ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਢੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !

ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਿਨ ਸਾਂਭਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਵਾਜ
ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਢਿਨ ਸਾਂਮਰ ਕਰਢੇ ਸੀ ਅਵਾਜ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਢੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਅਤੇ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਪਿਛਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ । ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਪਿਛਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ
ਅਤੇ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਪਿਛ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ । ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਪਿਛ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੁਰਿਆ
ਤਾਂ ਕਿ ਲੈ ਜਾ ਸਕੇ ਦਲ ਤਾਂਈ ਸੁਨੇਹਾ
ਤਾਂ ਕਿ ਲੈ ਜਾ ਸਕੇ ਢਲ ਤਾਂਈ ਸ਼ੁਨੇਹਾ
ਅਸੀਂ ਭਾੱਲਿਆ ਅਤੇ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਹੈ ਹਿਨਹਿਨਾਇਆ
ਅਸੀਂ ਭਾਲ੍ਲਿਆ ਅਤੇ ਲਭ੍ਭਿਆ ਅਤੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਹੈ ਹਿਨਹਿਨਾਇ਼ਆ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਢੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !

ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਿਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦਾ ਦਲ ਬੋੱਲਿਆ
ਜਿਵੇਂ ਫੁਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਿਨ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦਾ ਦਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਜੰਗਲ'ਚ ਪੈਰ ਜੋ ਛੱਡਣ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ !
ਜੰਗਲ'ਚ ਪੈਰ ਜੋ ਛਡ੍ਡਣ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ !
ਅੱਖਾਂ ਜੋ ਨੇਹਰੇ'ਚ ਸਕਣ ਵੇਖ - ਸਕਣ ਵੇਖ
ਅਖ੍ਖਾਂ ਜੋ ਨੇਹ੍ਰੇ'ਚ ਸਕਣ ਵੇਖ - ਸਕਣ ਵੇਖ
ਜਬਾਨ - ਬੋਲੋ ਇ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ! ਸੁਣੋ ! ਵੇ ਸੁਣੋ !
ਜਬਾਨ - ਬੋਲੋ ਇ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ! ਸੁਣੋ ! ਵੇ ਸੁਣੋ !
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !
ਇਕ ਵਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ !

ਕਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

का ढा शिकार

ਤੇਂਦੁਏ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਣ ਉਹਦੇ ਧੱਬੇ : ਉਹਦੇ ਸਿੰਙ'ਤੇ ਹੈ
तेंदुए ढी खुशी हण ओ्हधे धब्बे : ओ्हधे सिंङ'ते है
ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ ।
मझ्झाँ नूँ नाज़ ।
ਰਹੋ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ
रहो साफ सुथरे । किओंकि शिकारी ढी ताकत ढस्सढी है
ਉਹਦੀ ਖੱਲ ਦੀ ਚਮਕ ॥
ओ्हधी खल्ल ढी चमक ॥
ਜੇ ਲਗ੍ਗੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕਿ ਝੋਟ੍ਟਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਟਕਾ । ਜਾਂ ਸੰਘਨੇ ਭਰਵਟ੍ਟਿਆਂ ਵਾਲਾ
जे लग्गे झह पता कि झोट्टा तुहानूँ ढे सकढा है पटका । जाँ सँघने भरवट्टिआं वाला
ਸਾਂਭਰ ਹੈ ਸਕਦਾ ਪਾੜ ।
साँभर है सकढा पाड़ ।
ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਕੱਮ ਛੱਡੋ ਸਾਨੂੰ ਦੇਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ । ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ
नहीं अपना कम्म छ्ड्डो सान्नूँ ढेन वास्ते सुनेहा । किओंकि सान्नूँ झह
ਦੱਸ ਰੁਤ੍ਤਾਂ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਪਤਾ ॥
ढस्स रुत्तां'तों पहिलां ही है पता ॥
ਅਨਜਾਣਾਂ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖੋ ਨਾਂ ਦਬਾਕੇ । ਮੰਨ੍ਹੋ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਭੈਣ
अनजाणां ढे बलूँगड़िआं नूँ रख्खो नां ढबाके । मन्न्हो ओन्हा नूँ तुसी भैण
'ਤੇ ਭਰਾ ।
'ते भरा ।
ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਹਣ ਛੋਟ੍ਟੇ ਤੇ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੇ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਛ ਹੈ
भावें ओह हण छोट्टे ते म्होट्टे । हो सकढा है कि रिछ है
ਉਨ੍ਹਾ ਦੀ ਮਾਂ ॥
ओन्हा ढी माँ ॥
"ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ !" ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਰ
"मेरे वरगा नहीं है कोई !" फखर नाल कहिंढा है बलूँगड़ा कर

ਅਪਨਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ।

अपना पहिला शिकार ।

ਪਰ ਜੰਗਲ ਹੈ ਵੱਢਾ ਅਤੇ ਬਲੂੰਗੜਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ॥ ਦਿਓ ਓਨ੍ਹੂ ਇਹ

पर जँगल है वढ्ढा अते बलूँगड़ा छोट्टा ॥ ढिओ ओन्हू इह

ਸੋਚ੍ਚਣ'ਤੇ ਰਹੋ ਤੁਸੀ ਸ਼ਾਂਤ ॥

सोच्चण'ते रहो तुसी शाँत ॥

ਭਾੱਲੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

भाल्लू ढे सिधाँत

ਕਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

का ढा शिकार

ਜੋ ਭੀ ਇੱਥੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਓਹ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ'ਚੋਂ ਕੱਢਣ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਚੀਤੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ'ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਓਨ੍ਹਾ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭਾੱਲੂ ਇਨ੍ਹੂ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਵੱਢਾ । ਸੰਜੀਦਾ । ਬੁੱਢੜਾ ਭੂਰਾ ਰਿਛ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ । ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਕ ਤੇਜ ਤਰ੍ਹਾਰ ਸਿਖ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਸਿਰਫ ਓਨ੍ਹਾ'ਕੁ ਹੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਦਲ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਨ੍ਹੱਸ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਬਿਤ੍ਹ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਆ ਜਾਵੇ - "ਪੈਰ ਜੋ ਕਰਨ ਨਾਂ ਅਵਾਜ । ਅੱਖਾਂ ਜੋ ਹਨੇਰੇ'ਚ ਭੀ ਸਕਣ ਵੇਖ । ਕਨ੍ਹ ਜੋ ਸੁਣ ਸਕਣ ਗੁਫਾ'ਚ ਹਵਾਂਵਾਂ । ਅਤੇ ਚਿਟ੍ਟੇ ਤਿੱਖੇ ਦੰਦ । ਇਹ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਣ ਸਾੱਢੇ ਭਰਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਤਬਾੱਕੀ ਗਿਦ੍ਦੜ ਅਤੇ ਲੱਕੜਬੱਘੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥" ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ । ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਿਆਦਾ ਸਿਖਣਾ ਪਿਆ ॥ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਘੀਰਾ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ ਜੰਗਲ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਸੀ । ਕਿ ਓਧਾ ਪਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । 'ਤੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਦ੍ਖੁ'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੰਮਿਓਂਦਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਮੁਗਲੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਪਾਠ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਮੁੰਡਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਇਨ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਹ ਤਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਤਰਨਾ ਇੰਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦੌੜ੍ਹਨਾ ॥ ਸੋ ਭਾੱਲੂ । ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਲੱਕੜ'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾਏ : ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਏ ਕਿ ਟ੍ਹਾਣੀ ਸੜੀ ਗਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਆ ਹੈ । ਜੰਗਲੀ ਮੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬੋੱਲੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਪੰਜਾਹ ਫੁਟ੍ਟ ਉਤ੍ਤੇ ਮਖੀਲ ਨੇੜੇ ਆਓਂਦਾ ਸੀ । ਮੰਗੂ ਚਮਗਿਦ੍ੜ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਛੇੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਰੋਵਰ'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਭੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਕਿਸੇ ਦੀ ਛੇੜ ਛਾੜ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।' ਤੇ ਓਹ ਘੁਸਪੈਠਿ' ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ ਅਤੇ । ਫੇਰ । ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਨਜਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਭੀ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੋਲਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ । ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਓਧਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ । ਜਦੋਂ ਭੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਓਪਰੀ ਜਗ੍ਹਾ'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ॥ ਇ੍ਥਾ ਮਤਲਬ ਹੈ । ਕਿ "ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਓ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ" ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ "ਫੇਰ ਭੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਕਰ । ਅਪਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ॥"

ਜੋ ਭੀ ਇਥ੍ਥੇ ਦਸ੍ਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਓਹ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ'ਚੋਂ ਕਢ੍ਢਣ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਚੀਤੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ'ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਓਨ੍ਹਾ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਲ੍ਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭਾਲ੍ਲੂ ਇਨ੍ਹੂ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਵਡ੍ਢਾ । ਸੱਜੀਦਾ । ਬੁਢ੍ਢੜਾ ਭੂਰਾ ਰਿਛ੍ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ । ਕਿ ਓ੍ਹਧੇ ਕੋਲ ਇਕ ਤੇਜ ਤਰਾ ਰ ਸਿਖ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਜਵਾਨ ਬਘਿਆੜ ਸਿਰਫ ਓਨ੍ਹਾ'ਕੁ ਹੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਦਲ ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਬਿਤ੍ਤ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਆ ਜਾਵੇ - "ਪੈਰ ਜੋ ਕਰਨ ਨਾਂ ਅਵਾਜ । ਅਖ੍ਖਾਂ ਜੋ ਹਨੇਰੇ'ਚ ਭੀ ਸਕਣ ਵੇਖ । ਕਞ੍ਞ ਜੋ ਸੁਣ ਸਕਣ ਗੁਫਾ'ਚ ਹਵਾਂਵਾਂ । ਅਤੇ ਚਿਟ੍ਟੇ ਤਿਖ੍ਖੇ ਦੰਦ । ਇਹ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਣ ਸਾਡ੍ਢੇ ਭਰਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਗਿਢ੍ਢੜ ਅਤੇ ਲਕ੍ਕੜਬਚ੍ਚੇ ਨੂੰ ਛਡ੍ਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥" ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ । ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਿਆਦਾ ਸਿਖਣਾ ਪਿਆ ॥ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਘੀਰਾ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ ਜੰਗਲ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਸੀ । ਕਿ ਓ੍ਹਧਾ ਪਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ । 'ਤੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਰ੍ਰਖ੍ਖ'ਤੇ ਰਖ੍ਖ ਕੇ ਸੌਂਮਿਓਂਦਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਮੁਗਲੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਪਾਠ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਮੁੰਡਾ ਚਡ੍ਹਨਾ ਇਨ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਹਾਂ ਓਹ ਤਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਤਰਨਾ ਡੂੰਞ੍ਞ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਦੌੜ੍ਹਨਾ ॥ ਸੋ ਭਾਲ੍ਲੂ । ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਲਕ੍ਕੜ'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਾਏ : ਕਿਵੇਂ ਵੇਖਿਏ ਕਿ ਟ੍ਹਾਣੀ ਸੜੀ ਗਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਆ ਹੈ । ਜੰਗਲੀ ਮਖ੍ਖੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲ੍ਲੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਪੰਜਾਹ ਫੁਟ੍ਟ ਉਤੇ ਮਖੀਲ ਨੇੜੇ ਆਓਂਦਾ ਸੀ । ਮੰਗੂ ਚਮਗਿਢ੍ਢੜ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਛੇੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਪ੍ਪਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਓਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਰੋਵਰ'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਭੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਕਿਸੇ ਦੀ ਛੇੜ ਛਾੜ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।' ਤੇ ਓਹ ਘੁਸਪੈਠਿ' ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ ਅਤੇ । ਫੇਰ । ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਨਜਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਸਹ੍ਹ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਭੀ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੋਲਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ । ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਓ੍ਹਧਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ । ਜਦੋਂ ਭੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਓਪਰੀ ਜਗ੍ਹਾ'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ॥ ਇ੍ਹਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ । ਕਿ "ਮੈਨੂੰ ਇਥ੍ਥੇ ਕਲ੍ਹਾ ਛਡ੍ਡ ਦਿਓ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਭੁਖ੍ਖਾ ਹਾਂ" ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ "ਫੇਰ ਭੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ । ਅਪਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ॥"

ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਇਗਾ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਜਬਾਨੀ ਸਿਖਣਾ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਇਕ ਹੀ ਚੀਜ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਪਰ । ਜਿਵੇਂ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕੜੀਆਂ ਪਾਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਓਹ ਗੁੱਸੇ'ਚ ਆ ਕੇ ਨ੍ਹੱਸ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ । "ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੀ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਇਗਾ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਥ੍ਹਾ ਕੁਝ ਸੂੰਹ ਜਬਾਨੀ ਸਿਖਣਾ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਓਹ ਇਕ ਹੀ ਚੀਜ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਥਕ੍ਕ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਪਰ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕੜੀਆਂ ਪਾਕੇ ਰਖ੍ਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਓਹ ਗੁਸ੍ਸੇ'ਚ ਆ ਕੇ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ। "ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੀ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਮਗਰ ਜਰਾ ਸੋਚ੍ਚੋ ਕਿ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੈ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਜਿਹ ਉ੍ਧਾ ਵੱਸ ਚਲਦਾ ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਨਾ ਸੀ ॥ "ਇ੍ਧਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਰਦਾਸ੍ਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?"

"ਸਗਰ ਜਗ ਸੋਚ੍ਚੋ ਕਿ ਓਹ ਕਿਥ੍ਹਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੈ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਜਿਹ ਓ੍ਹਧਾ ਵਸ੍ਸ ਚਲਦਾ ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ੍ ਦੇਨਾ ਸੀ ॥ "ਇ੍ਹਧਾ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਕਿਸ ਤਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹੀਆਂ ਵਡ੍ਢੀਆਂ ਵਡ੍ਢੀਆਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ਬਰਦ੍ਧਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?"

"ਕਿ ਜੰਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਨਿੱਕੀ'ਤੋ ਨਿੱਕੀ ਚੀਜ ਮਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ? ਨਹੀਂ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਇਹ ਚੀਜਾਂ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਪੋੱਲੇ ਜਿਹੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥"

"ਕਿ ਜੱਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਏਸੀ ਨਿਕ੍ਕੀ'ਤੋ ਨਿਕ੍ਕੀ ਚੀਜ ਮਾਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ? ਨਹੀਂ ॥ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਇਹ ਚੀਜਾਂ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਪੋਲ੍ਲੇ ਜਿਹੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਭੁਲ੍ਲ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥"

"ਪੋੱਲੇ ਜਿਹੇ ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਨਰਮੀ ਦਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੜਿਆ ?" ਬਘੀਰਾ ਅੜੁੱਕਿਆ ॥ "ਇ੍ਧਾ ਮੂੰਹ ਅੱਜ ਤੇਰੀ ਨਰਮੀ ਸਦਕਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਰੀਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਨਰਮੀ ॥ ਹਾਂ ॥"

"ਪੋਲ੍ਲੇ ਜਿਹੇ ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਨਰਮੀ ਦਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁਢ੍ਢੜਿਆ ?" ਬਘੀਰਾ ਅਡ੍ਕਿਆ ॥ "ਇ੍ਹਧਾ ਸੂੰਹ ਅਜ੍ਜ ਤੇਰੀ ਨਰਮੀ ਸਦ੍ਕਾ ਬੁਰੀ ਤਹਾਂ ਝਰੀਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਨਰਮੀ ॥ ਹਾਂ ॥"

"ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤਾਂਈ ਝਰੀਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਆਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹੂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਇ੍ਧਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਨਾ ਪਏ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬੜੀ ਸਮਝ੍ਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਮੈਂ ਇਨ੍ਹੂ ਹੁੰਣ ਜੰਗਲ ਦੇ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿੜ੍ਹੇ ਇ੍ਧੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਪ ਲੋਕਾਂ'ਤੋਂ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਜੰਤੁਆਂ'ਤੋਂ ਜਿੜ੍ਹੇ ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇ੍ਧੇ ਅਪਨੇ ਦਲ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ॥ ਇਹ ਹੁਣ ਅਪਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹੂ ਇਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਨੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ॥ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ

ਜਿਹੀ ਪਿਟਾਈ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ?"

"ਚੱਂਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਝਨ੍ਹੂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤਾਂਈ ਝਰੀਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਛਿਆਂ ਜੋ ਝਨ੍ਹੂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਝੂਹਧੇ ਕਿ ਝਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਨਾ ਪਏ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਬੜੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਮੈਂ ਝਨ੍ਹੂ ਹੁੱਣ ਜੱਂਗਲ ਦੇ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹੇ ਝੂਹਧੀ ਰਖ੍ਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਪ੍ਪ ਲੋਕਾਂ'ਤੋਂ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਜੱਂਤੁਆਂ'ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹੇ ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਝੂਹਧੇ ਅਪਨੇ ਦਲ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ॥ ਝਹ ਹੁਣ ਅਪਨੀ ਸੁਰਖ੍ਖਿਆ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਝਨ੍ਹੂ ਝਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਨੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ॥ ਕੀ ਝਹ ਗਲ੍ਲ ਥੋਡ਼੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਪਿਟਾਈ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ?"

"ਚੰਗਾ ਹੈ। ਵੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਨਾਂ ਛੱਡੀਂ ॥ ਇਹ ਕੋਈ ਦ੍ਰੁਖ ਦਾ ਤਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ੍ਜਿਥੇ ਉਤ੍ਤੇ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਖੂੰਡੇ ਪੰਜੇ ਤੇਜ ਕਰੇਂ ॥ ਪਰ ਓਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕੇੜ੍ਹੇ ਨੇ ? ਮੈਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾਂ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਇਕ ਪੰਜਾ ਅਗ੍ਗੇ ਕਰਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ। ਛੈਨੀ ਵਾਂਗ ਪਾਤ੍ਰ ਨੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਿਆ "ਮੈਂ ਹਜੇ ਭੀ ਜਾਣਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥"

"ਚੱਂਗਾ ਹੈ। ਵੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਨਾਂ ਛਡ੍ਡੀਂ ॥ ਝਹ ਕੋਈ ਦ੍ਰੁਖ੍ਤ ਦਾ ਤਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜ੍ਹਿਥੇ ਤਤ੍ਤੇ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਖੂੰਡੇ ਪੰਜੇ ਤੇਜ ਕਰੇਂ ॥ ਪਰ ਓਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕੇੜ੍ਹੇ ਨੇ ? ਮੈਂ ਮਦ੍ਦ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮਦ੍ਦ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾਂ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਝਕ ਪੰਜਾ ਅਗ੍ਗੇ ਕਰਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ। ਛੈਨੀ ਵਾਂਗ ਪਾਤ੍ਰ ਨੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਿਆ "ਮੈਂ ਹਜੇ ਭੀ ਜਾਣਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥"

"ਮੈਂ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਓਹ ਦੱਸੇਗਾ - ਜਿਹ ਓਹ ਦੱਸਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ॥ ਆ। ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ !"

"ਮੈਂ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਤੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਓਹ ਦਸ੍ਸੇਗਾ - ਜਿਹ ਓਹ ਦਸ੍ਸਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ॥ ਆ। ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ !"

"ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰੁਖ ਵਾਂਗ ਭਿਨਭਿਨਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿਜੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਦ੍ਰੁਖ ਦੇ ਤਨੇ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰਕਦਾ ਹੋਇਆ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ'ਚ ਬੋੱਲਿਆ। "ਮੈਂ ਬਘੀਰੇ ਕਰਕੇ ਅਇਆ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ। ਬੁੱਡੜੇ ਮੋਟ੍ਟੂ ਭਾੱਲੂ !"

"ਸੇਰਾ ਸਿਰ ਸ਼ਹਿਦ ਢੀ ਸਖ੍ਖੀਆਂ ਢੇ ਦ੍ਰੁਖ੍ਤ ਵਾਂਗ ਸਿਨਸਿਨਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਝਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿਜੀ ਹੋਈ ਅਵਾਜ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਸਿਰ ਤਪ੍ਪਰ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਝਕ ਦ੍ਰੁਖ੍ਤ ਢੇ ਤਨੇ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰਕਢਾ ਹੋਝਆ ਬੜੇ ਗੁਸ੍ਸੇ'ਚ

ਬੋਲ੍ਲਿਆ । "ਸੈਂ ਬਘੀਰੇ ਕਰਕੇ ਅਝਆ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ । ਬੁਡ੍ਢੇ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੂ ਭਾਲ੍ਲੂ !"

"ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀ ਹੈ ।" ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਓਹ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ'ਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੜੀ ਸਟ੍ਟ ਵੱਜੀ ਸੀ ।। "ਚਲ ਫੇਰ । ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾ । ਜਿੜ੍ਹੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਸਿਖਾਏ ਨੇ ।।"

"ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗਲ੍ਲ ਨਹੀ ਹੈ ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਓਹ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਸੀ'ਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੜੀ ਸਟ੍ਟ ਵਜ੍ਜੀ ਸੀ ।। "ਚਲ ਫੇਰ । ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾ । ਜਿੜ੍ਹੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅਜ੍ਜ ਸਿਖਾਏ ਨੇ ।।"

"ਕੇੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ?" ਫੜੀ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ । ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਬਾਨਾ ਨੇ ॥ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਆਓਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥"

"ਕੇੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਫੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਫ ?" ਫੜੀ ਮਾਰਫਾ ਹੋਇਆ । ਮੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ।। "ਜੱਗਲ ਫੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਬਾਨਾ ਨੇ ।। ਅਤੇ ਸੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਆਓਂਫੀਆਂ ਨੇ ।।"

"ਤੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ'ਕੁ ਆਓਂਦਾ । ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ॥ ਵੇਖ । ਓਹ ਬਘੀਰੇ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਕਦੇ ਭੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ॥ ਕਦੇ ਭੀ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਘਿਆੜ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਉ੍ਧੇ ਸਿਖਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਧਨਵਾਦ ਕਹਿਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ ॥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਵੱਢੇ ਵਿਦਵਾਨਾ ॥"

"ਤੈਨੂੰ ਥੋਡ਼ਾ'ਕੁ ਆਓਂਫਾ । ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ।। ਵੇਖ । ਓਹ ਬਘੀਰੇ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਉਸਤਾਫ ਫੇ ਕਫੇ ਭੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਫੇ ।। ਕਫੇ ਭੀ ਇਕ ਨਿਕ੍ਕਾ ਜਿਹਾ ਬਘਿਆੜ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਓ੍ਹਧੇ ਸਿਖਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਧਨਵਾਫ ਕਹਿਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ ।। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਲੋਕਾਂ ਫਾ ਸ਼ਬਫ ਬੋਲ ਵਫ੍ਢੇ ਵਿਫਵਾਨਾ ।।"

"ਸਾਢੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ। ਤੇਰੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ । ਭਾੱਲੂ ਦੀ ਜਬਾਨ'ਚ ਓਹ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਏ ਜਿੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਲੋਗ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥

"ਸਾਫੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ। ਤੇਰੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਭਾਲ੍ਲੂ ਫੀ ਜਬਾਨ'ਚ ਓਹ ਸ਼ਬਫ ਬੋਲਫਿਆਂ ਹੋਏ ਜਿੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਲੋਗ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ।।

"ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ॥ ਹੁਣ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ॥"

"ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ॥ ਹੁਣ ਪਰਿੰਢਿਆਂ ਢੇ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਮੁੜ ਬੋੱਲਿਆ । ਅਤੇ ਵਾਕ ਦੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਇੱਲ੍ਹ ਦੀ ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ॥

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਮੁੜ੍ਹ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਅਤੇ ਵਾਕ ਢੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਇਲ੍ਲ੍ਹ ਢੀ ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ॥

"ਹੁਣ ਸੱਪ - ਲੋਕਾਂ ਦੇ ।" ਬਘੀਰਾ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"ਹੁਣ ਸ਼ਪ੍ਪ - ਲੋਕਾਂ ਢੇ ।" ਬਘੀਰ੍ਹ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

ਜਵਾਬ ਸੀ ਇਕ ਫੁਫਕਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ । 'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਜਿੱਥੇ ਓਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । 'ਤੇ ਚਿਕਨੀ ਖੱਲ'ਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਭੈੜੇ'ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਮੂੰਹ ਬਨਾ ਕੇ ਚਿੜਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

ਜਵਾਬ ਸੀ ਇਕ ਫੁਫਕਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ । 'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਢੇਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਾੜ੍ਹੀ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਢੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ੍ਹ ਗਿਆ । ਜਿਥ੍ਥੇ ਓਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ । 'ਤੇ ਚਿਕਨੀ ਖਲ੍ਲ'ਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅਡ੍ਡੀਆਂ ਨਾਲ ਢੋਲ ਵਜਾਤਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਮੈਂਡ੍ਹੇ'ਤੋਂ ਮੈਂਡ੍ਹਾ ਮੂੰਹ ਬਨਾ ਕੇ ਚਿਡ੍ਹਾਤਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

"ਓਥੇ - ਓਥੇ ! ਇਹ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਝਰੀਟ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਸੀ ।" ਭੂਰੇ ਰਿੱਛ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਕਿਸੀ ਦਿਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇਂਗਾ ॥" ਫੇਰ ਓਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਦੱਸਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿੰਝ ਹਾਥੀ ਅਗ੍ਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਤਲਾਈ ਕੰਡੇ ਲੈਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੱਪ'ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਓਹ ਬੋਲਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਮੁਗਲੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਹਾਦਸਿਆਂ'ਤੋਂ ਸੁਰਖਿਇਤ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਂ ਹੀ ਸੱਪ । ਪਰਿੰਦੇ । ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਇਨ੍ਹੂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ ॥

"ਓਥੇ - ਓਥੇ ! ਇਹ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ਝਰੀਟ ਢੇ ਕਾਬਿਲ ਸੀ ।" ਭੂਰੇ ਰਿਛ੍ਛ੍ਹ ਨੇ ਪਿਆਰ ਢੇ ਨਾਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਕਿਸੀ ਢਿਨ ਤੂੰ ਸੈਨੂੰ ਯਾਢ ਕਰੇਂਗਾ ॥" ਫੇਰ ਓਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਢਸ੍ਸਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿੰਝ ਹਾਥੀ ਅਗ੍ਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਢਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ

ਕਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਤਲਾਈ ਕੰਡੇ ਲੈਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਸਪ੍ਪਾਂ ਢੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਢ ਪਾਣੀ ਢੇ ਸਪ੍ਪ'ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਓਹ ਬੋਲਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਓਂਢੇ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਸੁਗਲੀ ਜੰਗਲ ਢੇ ਹਾਢਸਿਆਂ'ਤੋਂ ਸੁਰਖਿਇਤ ਹੈ। ਕਿਓਂਕਿ ਨਾਂ ਹੀ ਸਪ੍ਪ। ਪਰਿੰਢੇ। ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਇਨ੍ਹੂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ ॥

"ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਗੱਲ । ਅਪਨੀ ਮੋਟ੍ਟੀ ਜੱਤ ਭਰੇ ਢਿੱਡ'ਤੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤ੍ਤੀ ॥

"ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਡਰਨ ਢੀ ਲੋੜ੍ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਗਲ੍ਲ। ਅਪਨੀ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੀ ਜਤ੍ਤ ਮਰੇ ਢਿਡ੍ਡ'ਤੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਹਥ੍ਥ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤ੍ਤੀ ॥

"ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਪਨੇ ਕਬੀਲੇ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਨੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਫੇਰ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ । "ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਖੈਰ ਕਰ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ! ਇਹ ਕੀ ਤੂੰ ਉਪੱਰ ਹੇਠਾਂ ਨਚ੍ਚੀ ਜਾਨ ਡਿਹਾਂ ਹੈਂ?"

"ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਪਨੇ ਕਬੀਲੇ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਨੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਫੇਰ ਜੋਰ ਢੇ ਨਾਲ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ। "ਸੇਰੀਆਂ ਹਡ੍ਡੀਆਂ ਢੀ ਖੈਰ ਕਰ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ! ਇਹ ਕੀ ਤੂੰ ਤੁਧਰ ਹੇਠਾਂ ਨਚ੍ਚੀ ਜਾਨ ਡਿਹਾਂ ਹੈਂ?"

ਮੁਗਲੀ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੀ ਜੱਤ ਨੂੰ ਖਿਚ੍ਚ ਕੇ ਅਤੇ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਲਤ੍ਤਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਉਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਜਦੋਂ ਦੋਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਓਹ ਜਿਨ੍ਹੀ ਉਚ੍ਚੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕਬੀਲਾ ਬਣਾਉਨਾ ਪਏਗਾ । 'ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ'ਚ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ ॥"

ਸੁਗਲੀ ਬਘੀਰੇ ਢੇ ਸੋਢੇ ਢੀ ਜਤ੍ਤ ਨੂੰ ਖਿਚ੍ਚ ਕੇ ਅਤੇ ਜੋਰ ਜੋਰ ਢੀ ਲਤ੍ਤਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਤਨ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਜਢੋਂ ਢੋਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਓਹ ਜਿਨ੍ਗੀ ਤਚ੍ਚੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋਲ ਸਕਢਾ ਸੀ । ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੈਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕਬੀਲਾ ਬਣਾਤਨਾ ਪਏਗਾ । 'ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੀ ਅਗਵਾਈ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ'ਚ ਪੂਰੇ ਢਿਨ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ ॥"

"ਇਹ ਕੀ ਨਵੀਂ ਨਦਾਨੀ ਹੈ । ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟ੍ਟੂ?" ਬਘੀਰਾ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"ਇਹ ਕੀ ਨਵੀਂ ਨਢਾਨੀ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟ੍ਟੂ?" ਬਘੀਰਾ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

"ਹਾਂ । ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਮਿਟ੍ਟੀ ਭਾੱਲੂ'ਤੇ ਸੁਟ੍ਟੇ । " ਮੁਗਲੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਆਹ

!"

"ਹਾਂ। ਅਤੇ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸਿਟ੍ਟੀ ਮਾਲ੍ਲੂ'ਤੇ ਸੁਟ੍ਟੇ। " ਸੁਗਲੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਰੇ ਨਾਲ ਏਹ ਵਾਡ਼ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਆਹ !"

"ਠਾ !" ਭਾੱਲੂ ਦੇ ਵੱਢੇ ਪੰਜੇ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਪਿੱਠ'ਤੋਂ ਠਾਂਹ ਮਾਰਿਆ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੁੰਡਾ ਅੱਗਲੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ'ਚ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਓਹ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਿਛ ਗੁੱਸੇ'ਚ ਸੀ ॥

"ਠਾ !" ਮਾਲ੍ਲੂ ਦੇ ਵਡ੍ਢੇ ਪੰਜੇ ਨੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਪਿਠ੍ਠ'ਤੋਂ ਠਾਂਹ ਮਾਰਿਆ। ਅਤੇ ਜਦ੍ਹੋਂ ਸੁੰਡਾ ਅਗ੍ਗਲੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ'ਚ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਓਹ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਿਛ ਗੁਸ੍ਸੇ'ਚ ਸੀ ॥

"ਮੁਗਲੀ" ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ। "ਤੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗਲ - ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਹੈਂ ॥"

"ਸੁਗਲੀ" ਮਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ। "ਤੂੰ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗਲ - ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਹੈਂ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਵਲ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੈਂਦੁਆ ਭੀ ਗੁੱਸੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੜ੍ਹੀਆਂ ਪਥਰਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ॥

ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਵਲ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ਝਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੇਂਦੁਆ ਭੀ ਗੁਸ੍ਸੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਢੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਬਡ਼ੀਆਂ ਪਥਰਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ॥

"ਤੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੀ - ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰ - ਓਹ ਲੋਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ॥ ਇਹ ਬੜੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ॥"

"ਤੂੰ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੀ - ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਢਰ - ਓਹ ਲੋਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਕੋਈ ਕਨੂੱਨ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਸਭ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ॥ ਝਹ ਬਡ਼ੇ ਸ਼ਰਮ ਢੀ ਗਲ੍ਲ ਹੈ ॥"

"ਜਦੋਂ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭਨ੍ਨਿਆ ਸੀ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ(ਹਾਲੇ ਭੀ ਓਹ ਉੱਧੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ) । "ਮੈ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। 'ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾਧਾ ॥ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨਾ ਜਰਾ'ਕ ਨੱਕ ਸੁੜਕਾਇਆ ॥

"ਜਦੋਂ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।" ਸੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ(ਹਾਲੇ ਭੀ ਓਹ ਓਹ੍ਹਦੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ) । "ਸੈ ਫੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। 'ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਫ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾਧਾ ॥ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨਾ ਜਗਾ'ਕ ਨਕ੍ਕ ਸੁੜ੍ਕਾਇਆ ॥

"ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰ੍ਦੀ !" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਨੱਕ ਫੜ੍ਫੜ੍ਾਇਆ "ਪ੍ਹਾੜ੍ੀ ਚੋਈ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ! ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਠੰਡ ! ਅਤੇ ਫੇਰ ! ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਾ ?"

"ਬਾਂਫ੍ਰ ਲੋਕਾਂ ਫ੍ੀ ਹਮਫ੍ਰ੍ੀ !" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਨਕ੍ਕ ਫੜ੍ਫੜ੍ਾਇਆ "ਪ੍ਹਾੜ੍ੀ ਚੋਈ ਫ੍ੀ ਚੁਪ੍ਪੀ ! ਗਰਮੀਆਂ ਫ੍ੇ ਸੂਰਜ ਫ੍ੀ ਠੰਝ ! ਅਤੇ ਫੇਰ ! ਆਫ੍ਮੀ ਫ੍ਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਾ ?"

"ਅਤੇ ਫੇਰ । ਅਤੇ ਫੇਰ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਵੇ'ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਖਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਦਿਤ੍ਤੀਆਂ । ਅਤੇ ਓਹ - ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੇ ਹਥੀਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਭੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਖੂਨ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਿਰਫ ਪੂਛ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਅਤੇ ਫੇਰ । ਅਤੇ ਫੇਰ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਮੇਵੇ'ਤੇ ਚੱਂਗੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਖਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਫ੍ਿਤ੍ਤੀਆਂ । ਅਤੇ ਓਹ - ਓਹ ਸੈਨੂੰ ਅਪਨੇ ਹਥੀਂ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਫ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਫ੍ੇ ਤਪ੍ਪਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਸੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਭੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫ੍ਾ ਹੀ ਖੂਨ ਹੈ ਪਰ ਸੇਰੀ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੂਛ੍ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਝ੍ਕ ਫ੍ਿਨ ਸੈਂਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫ੍ਾ ਸਰਫ੍ਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਫ੍ਾ ਹੈ ॥"

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਣ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋੱਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਓਨ੍ਹਾਂ ਫ੍ਾ ਕੋਈ ਸਰਫ੍ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਝੂਠ ਬੋਲਫ੍ੇ ਹਣ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਝੂਠ ਬੋੱਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਓਹ ਬੜੇ ਰਹਿਮਦਿਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਓਣ ਦਾ ਸਦ੍ਦਾ ਦਿਤ੍ਤਾ॥ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ'ਚ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਲੈਕੇ ਗਏ ? ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ॥ ਓਹ ਅਪਨੇ ਸਖ੍ਤ ਪੰਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥ ਓਹ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ॥ ਮੈਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ! ਭੈੜੇ ਭਾਲ੍ਲੂ । ਮੈਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕ ! ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਖੇਡਾਂਗਾ ॥"

"ਓਹ ਬਡ਼ੇ ਰਹਿਮਫ੍ਿਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਨੂੰ ਫ੍ੁਬਾਰਾ ਆਓਣ ਫ੍ਾ ਸਫ੍ਾ ਫ੍ਿਤ੍ਤਾ॥ ਸੈਨੂੰ ਕਫ੍ੇ ਬਾਂਫ੍ਰ ਲੋਕਾਂ'ਚ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਲੈਕੇ ਗਏ ? ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਸਕਫ੍ੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੈਂ ਹੋ ਸਕਫ੍ਾ ਹਾਂ ॥ ਓਹ ਅਪਨੇ ਸਖ੍ਤ ਪੰਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੈਨੂੰ ਸਾਰਫ੍ੇ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥ ਓਹ ਸਾਰੇ ਫ੍ਿਨ ਖੇਝਫ੍ੇ ਨੇ ॥ ਸੈਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਣ ਫ੍ੇ ! ਸੈਡ਼ੇ ਭਾਲ੍ਲੂ । ਸੈਨੂੰ ਤਪ੍ਪਰ ਚੁਕ੍ਕ ! ਸੈਂ

ओन्हां नाल फेर खेडांगा ॥"

"ਸੁਣ । ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਉ੍ਹੀ ਅਵਾਜ ਇੰਝ ਗਰਜੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗਰਮ ਰਾਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਗਰਜ ॥ "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਜੰਗਲ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ - ਸਿਰਫ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਬਿਰਾਦਰੀ'ਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਬੋੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਗਰ ਓਹ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਭੀ ਓਹ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਓਹੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਬੁਰੀ ਨਜਰ ਨਾਲ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਸਾੱਢੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਣ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਹ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਚਟਰ ਪਟਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇੰਜ ਜਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਹ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਜੰਗਲ'ਚ ਬੜੇ ਵੱਢੇ ਕੱਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ । ਪਰ ਇਕ ਡਿਗਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਵਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਹਾੱਸੇ ਵੱਲ ਲਗਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਂਦਰ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਂਦਰ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਂਦਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਂਦਰ ਮਰਦੇ ਨੇ ॥ ਕੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ?"

"ਸ੍ਰੁਣ । ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲ੍ਰੂੰਗੜੇ ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਓ੍ਹਧੀ ਅਵਾਜ ਡੈਂਝ ਗਰਜੀ ਜਿਵੇਂ ਡ੍ਹਕ ਗਰਮ ਰਾਤ ਢੀ ਬਿਜਲੀ ਢੀ ਗਰਜ ॥ "ਮੈਂ ਤੈਨ੍ਹੂੰ ਪੂਰਾ ਜੱਂਗਲ ਢਾ ਕਨ੍ਹੂੰਨ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਹਰ ਤਹਾਂ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਢਾ ਸਿਖਾਡ੍ਹਆ ਹੈ - ਸਿਰਫ ਡ੍ਹਕ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਛ੍ਡ੍ਹ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਰ੍ਰੁਖ੍ਤਾਂ'ਤੇ ਰਹਿੰਢੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਕੋਈ ਕਨ੍ਹੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਜੱਂਗਲ ਢੀ ਬਿਰਾਢਰੀ'ਚੋਂ ਛ੍ਕਿਆ ਹੋਡ੍ਹਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੀ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਬੋਲ੍ਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਗਰ ਓਹ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਮੀ ਓਹ ਸ੍ਰੁਣਢੇ ਨੇ ਓਹੀ ਸ਼ਬਢ ਡ੍ਹਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਢੇ ਨੇ । ਬ੍ਰੁਰੀ ਨਜਰ ਨਾਲ ਡ੍ਹਾਤੀਆਂ ਮਾਰਢੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਤ੍ਪ੍ਪਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਡੈਂਤਜਾਰ ਕਰਢੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਸਾਢ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾਂ ਸਰਢਾਰਾਂ ਢੇ ਹਣ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੀ ਕੋਈ ਯਾਢਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਹ ਫਡ਼ਾਂ ਮਾਰਢੇ ਨੇ ਤੇ ਚਟਰ ਪਟਰ ਕਰਢੇ ਨੇ ਅਤੇ ਡੈਂਜ ਜਤਾਉਂਢੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਹ ਬਡ਼ੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਬਡ਼ੇ ਵਢ੍ਢੇ ਕਮ੍ਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ । ਪਰ ਡ੍ਹਕ ਡਿਗਢਾ ਹੋਡ੍ਹਆ ਮੇਵਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਢਿਮਾਗ ਹਾਸ੍ਸੇ ਵਲ੍ਲ ਲਗਾ ਢੇਂਢਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਸਮ ਕ੍ਰੁਝ ਮ੍ਰੁਲ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ ॥ ਅਸੀਂ ਜੱਂਗਲ ਵਾਲਿਆਂ ਢਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਢੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਬਾਂਢਰ ਪਾਣੀ ਪੀਂਢੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਢੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਬਾਂਢਰ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਢੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਬਾਂਢਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਢੇ ਨੇ । ਅਸੀਂ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਮਰਢੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਬਾਂਢਰ ਮਰਢੇ ਨੇ ॥ ਕੀ ਅਜ੍ਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤ੍ਰੂੰ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲ੍ਲ ਕਰਢੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੁਣਿਆ ਹੈ ?"

"ਨਹੀਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋੱਲਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਗਲ ਹੁਣ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾੱਲੂ ਬੋਲ ਹਟਿਆ ਸੀ ॥

"ਨਹੀਂ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲ੍ਲਿਆ। ਕਿਓਂਕਿ ਜੰਗਲ ਹੁਣ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਚੁਕ੍ਕਿਆ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ ਹਟਿਆ ਸੀ ॥

"ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਜਬਾਨ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਦਿਮਾਗੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਬਹੁਤ ਦੁਸ਼੍ਟ। ਗੰਦੇ। ਬੇਸ਼ਰਮ ਨੇ। ਅਤੇ ਓਹ ਚਾਹ੍ਵਾਨ ਨੇ। ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਚੀਜ ਦੇ ਚਾਹ੍ਵਾਨ ਹੋਣ। ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ॥ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਓਦੋਂ ਭੀ ਜਦੋਂ ਓਹ ਸਾੱਢੇ ਸਿਰਾਂ'ਚ ਮੇਵੇ ਅਤੇ ਗੰਦ ਸਿਟ੍ਟਦੇ ਨੇ ॥"

"ਜੱਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਜਬਾਨ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਢਿਮਾਗੋਂ ਕਢ੍ਢ ਢਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਬਹੁਤ ਢੁਸ਼੍ਟ। ਗੱਂਢੇ। ਬੇਸ਼ਰਮ ਨੇ। ਅਤੇ ਓਹ ਚਾਹ੍ਵਾਨ ਨੇ। ਜੇਕਰ ਕਢੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਚੀਜ ਢੇ ਚਾਹ੍ਵਾਨ ਹੋਣ। ਕਿ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਗ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਲ੍ਲ ਧਿਆਨ ਢੇਣ ॥ ਅਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਲ੍ਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਢੇਂਢੇ ਓਢੋਂ ਭੀ ਜਢੋਂ ਓਹ ਸਾਢ੍ਢੇ ਸਿਰਾਂ'ਚ ਸੇਵੇ ਅਤੇ ਗੱਂਢ ਸਿਟ੍ਟਢੇ ਨੇ ॥"

ਹਜੇ ਓਹ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬੋੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਚੋਂ ਮੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਤੇ ਓਹ ਕਮਜੋਰ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ'ਚ ਖੰਗੱਨ ਚੀਕਣ ਅਤੇ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਣ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਸੀ ॥

ਹਜੇ ਓਹ ਮਾੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਚੋਂ ਸੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਟ੍ਰਹਾਣੀਆਂ ਢੀ ਵਾਛ੍ਹੜ੍ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਤੇ ਓਹ ਕਮਜੋਰ ਟ੍ਰਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਖੰਗਞ੍ਞ ਚੀਕਣ ਅਤੇ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਣ ਢੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਸ੍ਰੁਣ ਸਕਢੇ ਸੀ ॥

"ਬਾਂਦਰ ਲੋਕ ਵਰਜਤ ਹਣ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਤ ਹਣ ॥ ਯਾਦ ਰਖੀਂ ॥"

"ਬਾਂਢਰ ਲੋਕ ਵਰਜਤ ਹਣ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਤ ਹਣ ॥ ਯਾਢ ਰਖੀਂ ॥"

"ਵਰਜਤ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹਜੇ ਭੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਸੀ ॥"

"ਵਰਜਤ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਪਰ ਸੈਨੂੰ ਹਜੇ ਭੀ ਲਗਢਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਖਬਰਢਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਢਾ ਸੀ ॥"

"ਮੈਂ - ਮੈਂ? ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਿਟ੍ਟੀ ਪੈਣ ਜੋਗ੍ਗਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡ੍ਡੂਗਾ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ! ਹਾਂ !"

"ਸੈਂ - ਸੈਂ? ਸੈਨੂੰ ਕਿੰਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਡਹ ਮਿਟ੍ਟੀ ਪੈਣ ਜੋਨ੍ਗਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡੂਗਾ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ! ਹਾਂ !"

ਇਕ ਤਾਜੀ ਵਾੱਛੜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤ੍ਤੇ ਪਈ ਅਤੇ ਓਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ॥ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਜੋ ਬਾਂਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਪਰ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਵ੍ਰੁਸ਼ੀ ਕਦੇ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਐਸਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਸ੍ਤਾ ਇਕ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ॥ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਿਮਾਰ ਬਘਿਆੜ ਕਦੇ ਇਕ ਜਖਮੀ ਚੀਤਾ ਜਾਂ ਰਿੱਛ ਮਿਲਿਆ । ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ । ਅਤੇ ਉਸ'ਤੇ ਮੇਵੇ ਅਤੇ ਸੋਟ੍ਟੀਆਂ ਸਿਟ੍ਟ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉੱਮੀਦ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਲੋਕੀਂ ਜੋਰ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਕੇ ਬੇਤੁਕੇ ਗਾਣੇ ਗਾਉਣ ਲਗ ਜਾਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਓਤਾ ਦੇਂਦੇ ਕੇ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪਸ'ਚ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਗੱਲ ਦੇ ਲੜਨ ਲਗ ਜਾਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਛੱਡ ਜਾਉਂਦੇ ਜਿੱਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਵੇਖ ਸਕਣ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਨੂੰਨ'ਤੇ ਰਿਵਾਇਤਾਂ । ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ੍ਦਾਸ਼੍ਤ ਨੇ ਕਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਸੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇ੍ਧਯਾ ਖਾਮਿਆਜਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਕੇ ਕੀਤ੍ਤਾ "ਜੋ ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ ਹੁਣ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਾਲੇ ਓਹ ਬਾਦ'ਚੋਂ ਸੋਚਣਗੇ ।" ਅਤੇ ਇਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਂਦਾ ॥ ਕੋਈ ਭੀ ਵ੍ਰੁਸ਼ੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ । ਮਗਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਭੀ ਵ੍ਰੁਸ਼ੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦਾ । ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਭਾੱਲੂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਰਾਜ ਸੀ ॥

ਡਕ ਤਾਜੀ ਵਾਛ੍ਛ੍ਛ੍ਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਸਿਰ ਤਤ੍ਤੇ ਪਈ ਅਤੇ ਓਹ ਢੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ । ਅਤੇ ਸ੍ਗਲੀ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਜੋ ਬਾਂਢ੍ਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਪ੍ਪਰ ਢ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਕਢੇ ਤਪ੍ਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਢੇ । ਡਸ ਲਈ ਏਸ੍ਹਾ ਕਢੇ ਕੋਈ ਸੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਡਆ ਜਢੋਂ ਬਾਂਢ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਢਾ ਰਸ੍ਤਾ ਡਕ ਹੋਡਆ ਹੋਵੇ ॥ ਪਰ ਜਢੋਂ ਕਢੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਕ ਬਿਮਾਰ ਬਘਿਆਡ਼ ਕਢੇ ਡਕ ਜਖਮੀ ਚੀਤਾ ਜਾਂ ਰਿਛ੍ਛ ਮਿਲਿਆ । ਬਾਂਢ੍ਰਾਂ ਨੇ ਤਸ ਨੂੰ ਸਤਾਡਆ । ਅਤੇ ਤਸ'ਤੇ ਸੇਵੇ ਅਤੇ ਸੋਟ੍ਟੀਆਂ ਸਿਟ੍ਟ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਢੇ ਅਤੇ ਤਮ੍ਮੀਢ ਕਰਢੇ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਲ੍ਲ ਧਿਆਨ ਢੇਵੇਗਾ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਲੋਕੀਂ ਜੋਰ ਢੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਕੇ ਬੇਤੁਕੇ ਗਾਣੇ ਗਾਤਣ ਲਗ ਜਾਤੰਢੇ । ਅਤੇ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਓਤਾ ਢੇਂਢੇ ਕੇ ਢ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਤਪ੍ਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜ੍ਨ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪਸ'ਚ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਗਲ੍ਲ ਢੇ ਲੜ੍ਨ ਲਗ ਜਾਤੰਢੇ । ਅਤੇ ਸਰੇ ਹੋਏ ਬਾਂਢ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਛ੍ਡ੍ਡ ਜਾਤੰਢੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਲੋਗ ਵੇਖ ਸਕਣ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਢੀ ਸਰਢਾਰੀ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਢੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਕਨੂੰਨ'ਤੇ ਰਿਵਾਡਤਾਂ । ਪਰ ਡਹ ਸਮ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਢੇ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੀ ਯਾਢ੍ਹਾਸ਼੍ਤ ਨੇ ਕਢੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਢਿਤ੍ਤਾ । ਸੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡ੍ਹਧਾ ਖਾਮਿਆਜਾ ਏਵੇਂ ਹੀ ਡਹ ਗਲ੍ਲਾਂ ਮਾਰਕੇ ਕੀਤ੍ਤਾ "ਜੋ ਬਾਂਢ੍ਰ ਲੋਗ ਹੁਣ ਸੋਚਢੇ ਨੇ ਜੱਂਗਲ ਵਾਲੇ ਓਹ ਬਾਢ'ਚੋਂ ਸੋਚਣਗੇ ।" ਅਤੇ ਡਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਢਿਲਾਸਾ ਢੇਂਢਾ ॥ ਕੋਈ ਭੀ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਢਾ । ਸਗਰ ਢੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਭੀ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਲ੍ਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਢੇਂਢਾ । ਅਤੇ ਡਸ ਲਈ ਓਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ

ਜਢੋਂ ਸੁਗਲੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਮਾਲ੍ਲੂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਰਾਜ ਸੀ ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਭੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਭੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ॥ ਪਰ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ । ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗ੍ਗਾ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹੇਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਬੀਲੇ'ਚ ਰਖਨਾ ਬੜਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਤੇਜ ਹਵਾਂਵਾਂ'ਤੋ ਬਚਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੰਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸੋ । ਜੇਕਰ ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ । ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਇਹ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਲਕੜਹਾਰੇ ਦਾ ਬਚ੍ਚਾ ਹੋਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ । ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਹੁਨਰ ਓਨ੍ਹੂ ਵਿਰਾਸਤ'ਚ ਮਿਲੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ੍ਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਝੁਗ੍ਗੀਆਂ ਬਨਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬਿਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੋਚ੍ਚੇ ਕਿ ਇਹ ਓਹ ਇਹ ਕਿੰਝ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ । ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਚ ਵੇਖਦੇ ਸੀ । ਕਿ ਉਹ੍ਧਾ ਖੇਡ ਕਿਨ੍ਹਾ ਅਦਭੁਤ ਸੀ ॥ ਇਸ ਵਾਰ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਓਹ ਸਚ੍ਚੀਂ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਜਾਨਵਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ - ਇਨ੍ਹੇ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋ ਦੇਵੇ'ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਈਰਖਾ ਕਰੇ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਭਾੱਲੂ ਬਘੀਰੇ ਤੇ ਮੁਗਲੀ ਦਾ ਚੁਪਚਾਪ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਸੌਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ । ਤੇਂਦੁਏ ਅਤੇ ਰਿਛ ਵਿਚਕਾਰ ਸੈਂ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਕਸਮ ਖਾਦੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਹ੍ਧਾ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਕਢੇ ਮੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਢਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਢੀ ਕਿਸੇ ਮੀ ਗਲ੍ਲ ਢਾ ਕਢੇ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਢਾ ॥ ਪਰ ਇਕ ਬਾਂਢਰ ਨੂੰ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ । ਜੋ ਤਸ ਨੂੰ ਬਹੁਨ ਚੱਂਗਾ ਲਗ੍ਗਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢਕ੍ਸਿਆ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਬੀਲੇ'ਚ ਰਖਨਾ ਬੜਾ ਫਾਇਢੇਮੱਂਢ ਹੋ ਸਕਢਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਤੇਜ ਹਵਾਂਵਾਂ'ਤੋ ਬਚਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੰਣ ਸਕਢਾ ਹੈ । ਸੋ । ਜੇਕਰ ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਪਕੜ੍ ਲੈਂਢੇ ਨੇ । ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਇਹ ਸਿਖਾਤਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਢੇ ਨੇ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਸੁਗਲੀ ਇਕ ਲਕੜ੍ਹਾਰੇ ਢਾ ਬਚ੍ਚਾ ਹੋਣ ਢੀ ਖਾਤਿਰ । ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਹੁਨਰ ਓਨ੍ਹੂ ਵਿਰਾਸਤ'ਚ ਮਿਲੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ੍ਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਢੀਆਂ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਝੁਗ੍ਗੀਆਂ ਬਨਾਇਆ ਕਰਢਾ ਸੀ ਬਿਨਾ ਇਸ ਗਲ੍ਲ ਢੇ ਸੋਚ੍ਚੇ ਕਿ ਇਹ ਓਹ ਇਹ ਕਿੰਝ ਕਰਢਾ ਸੀ ॥ ਬਾਂਢਰ ਲੋਗ । ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਚ ਵੇਖਢੇ ਸੀ । ਕਿ ਓ੍ਹਧਾ ਖੇਡ ਕਿਨ੍ਹਾ ਅਢਭੁਤ ਸੀ ॥ ਇਸ ਵਾਰ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਓਹ ਸਚ੍ਚੀਂ ਇਕ ਸਰਢਾਰ ਚਾਹੁੰਢੇ ਨੇ ਤੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਸਮ ਤੋਂ ਸਮਝ੍ਢਾਰ ਜਾਨਵਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਢੇ ਨੇ - ਇਨ੍ਹੇ ਸਮਝ੍ਢਾਰ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਲ੍ਲ ਤਵਜ੍ਜੋ ਢੇਵੇ'ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਈਰਖਾ ਕਰੇ ॥ ਇਸ ਲਈ ਓਹ ਮਾਲ੍ਲੂ ਬਢੀਰੇ ਤੇ ਸੁਗਲੀ ਢਾ ਚੁਪਚਾਪ ਪਿਛ੍ਛਾ ਕਰਢੇ ਰਹੇ ਜਢੋਂ ਤਕ ਕੇ ਢੁਪਹਿਰ ਢਾ ਸੌਣ ਢਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਤੇ ਬਹੁਨ ਸ਼ਰਮਿੰਢਾ ਸੀ । ਤੇਂਢੁਏ ਅਤੇ ਰਿਛ੍ ਵਿਚਕਾਰ ਸੌਂ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਕਸਮ ਖਾਢੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਬਾਢ ਓ੍ਹਧਾ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਢੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਓਨ੍ਹੂ ਯਾਦ ਆਈ ਓਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤ੍ਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਉ੍ਧੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ'ਤੇ ਬ੍ਹਾਂਵਾਂ'ਤੇ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਹੱਥ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਸਖ਼ਤ । ਮਜਬੂਤ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਹੱਥ - ਅਤੇ ਫੇਰ ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਉ੍ਧੇ ਮੂੰਹ'ਤੇ ਫਿਰੀਆਂ । ਅਤੇ ਓਹ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚੋਂ

ਹੇਠਾਂ ਵੇਖਦਾ ਪਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਲੂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜੋਰ ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਨੀਂਦ'ਚੋਂ ਉਠਾ ਦਿਤ੍ਤਾ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਤਨੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਹਰ ਦੰਦ ਨਾਲ ਘੁਟ੍ਟ ਕੇ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜਿਤ੍ਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ'ਚ ਜੋਰ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਉੱਪਰਲੀ ਟ੍ਹਾਂਣੀਆਂ'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਜਾਨ ਦੀ ਬਘੀਰਾ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਹੀ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਅਤੇ ਚੀਕਣ ਲਗ੍ਗੇ : "ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ! ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਗ ਸਾੱਢੇ ਹੁਨਰ'ਤੇ ਸਾਢੀ ਮੱਕਾਰੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਾਢੀ ਤਰੀਫ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥" ਫੇਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ'ਤੇ ਇਕ ਚੀਜ ਹੈ ਜਿੜ੍ਹੀ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਚੌਂਕ ਨੇ । ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਸਤ੍ਤਰ ਜਾਂ ਸੌ ਫੁਟ੍ਟ ਜਮੀਨ'ਤੋਂ ਉਚ੍ਚੇ ਅਤੇ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥ ਦੋ ਤਗੜੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬ੍ਹਾਂਵਾਂ'ਤੋਂ ਫੜ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਲੈ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ । ਵੀਹ ਫੁਟ੍ਟ ਇਕ ਵਾਰ'ਚ ॥ ਜਿਹ ਕਿਧਰੇ ਓਹ ਕਲ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਓਹ ਇ੍ਹਧੇ'ਤੋਂ ਦੁਗਨੇ ਤੇਜ ਚਲੇ ਜਾਉਂਦੇ । ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਜਨ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ ਬਿਮਾਰ'ਤੇ ਸਿਰ ਚਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇਜ ਦੌੜ'ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਿਆ । ਭਾਵੇਂ ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਨਜਾਰਾ ਓਨ੍ਹੂ ਡਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਛਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਜੋਰ ਦੇ ਝਟਕੇ ਉ੍ਹਧਾ ਦਿਲ ਮੂੰਹ'ਚ ਲਿਆਓਨ ਡਹੇ ਸੀ ॥ ਉ੍ਹਧਾ ਰਾਖਾ ਕਦੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੈ ਚੜਦਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਸਭ'ਤੋਂ ਉਚ੍ਚੀ ਪਤਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜਨ ਹੇਠ ਮੁੜ ਤੁੜ ਕੇ ਕੜਕ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਦੀਆਂ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਖੰਗ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾ'ਚ ਅਗ੍ਗੇ'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ॥ ਕਦੇ ਕਦੇ ਓਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਜੰਗਲ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਤਾਂਈ ਦੂਰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਹਾਜ'ਤੇ ਲੰਮੀ ਬੱਲੀ'ਤੇ ਚੜਕੇ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਤਕ ਸਮੁੰਦਰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤ੍ਤੇ ਉ੍ਹਧੇ ਮੂੰਹ'ਤੇ ਚੰਡ ਮਾਰਦੇ । ਅਤੇ ਓਹ'ਤੇ ਉ੍ਹਧੇ ਦੋ ਰਾਖੇ ਫੇਰ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਉਤਰ ਆਓਂਦੇ ॥ ਸੋ । ਨੱਠਦਾ ਫਿਰਦਾ ਤੋੜ ਭਨ੍ਹ ਕਰਦਾ ਖੋਂ ਖੋਂ ਕਰਦਾ'ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ । ਪੂਰਾ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਬੀਲਾ ਅਪਨੇ ਕੈਦੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤੀ ਰਸ੍ਤੇ ਛਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ॥

ਅਗਲੀ ਗਲ੍ਲ ਜੋ ਓਨ੍ਹੂ ਯਾਢ ਆਈ ਓਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਸਹਿਸੂਸ ਕੀਤ੍ਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਅੋ੍ਹਧੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ'ਤੇ ਬ੍ਹਾਂਵਾਂ'ਤੇ ਜੋਰ ਜੋਰ ਢੀ ਹਥ੍ਥ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਸਖ੍ਤ । ਸਜਬੂਤ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਹਥ੍ਥ - ਅਤੇ ਫੇਰ ਢ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਢੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਅੋ੍ਹਧੇ ਮੂੰਹ'ਤੇ ਫਿਰੀਆਂ । ਅਤੇ ਓਹ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੇਖਢਾ ਧਇਆ ਸੀ ਜਢੋਂ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜੋਰ ਢੀ ਗਰ੍ਜ ਨਾਲ ਜੱਂਗਲ ਨੂੰ ਨੀਂਢ'ਚੋਂ ਤਠਾ ਢਿਤ੍ਤਾ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਤਨੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਹਰ ਢੰਢ ਨਾਲ ਘੁਟ੍ਟ ਕੇ ਫਤ੍ਹ ਲਿਆ ॥ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜਿਤ੍ਤ ਢੀ ਖੁਸ਼ੀ'ਚ ਜੋਰ ਢੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਢ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਤਪ੍ਪਰਲੀ ਟ੍ਹਾਂਣੀਆਂ'ਚ ਚਤ੍ਹ ਗਏ ਜਿਥ੍ਥੇ ਜਾਨ ਢੀ ਬਘੀਰਾ ਜੁਰ੍ਅਤ ਨਹੀ ਸੀ ਕਰ ਸਕਢਾ । ਅਤੇ ਚੀਕਣ ਲਗ੍ਗੇ : "ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ! ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਸਾਰੇ ਲੋਗ ਸਾਢ੍ਢੇ ਹੁਨਰ'ਤੇ ਸਾਢੀ ਸਕ੍ਕਾਰੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਾਢੀ ਤਰੀਫ ਕਰਢੇ ਨੇ ॥" ਫੇਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਤਤਾਰੀ ਮਾਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਢੀ ਤਤਾਰੀ ਢ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਢੀ ਧਰਤੀ'ਤੇ ਇਕ ਚੀਜ ਹੈ ਜਿਹ੍ਹੀ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਢਾ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਆਮ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਚੌਂਕ ਨੇ । ਤਪ੍ਪਰ ਥਲ੍ਲੇ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਸਤ੍ਤਰ ਜਾਂ ਸੌ ਫੁਟ੍ਟ ਜਮੀਨ'ਤੋਂ ਤਚ੍ਚੇ ਅਤੇ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਢੇ ਨੇ ॥ ਢੋ ਤਗੜੇ ਬਾਂਢਰਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬ੍ਹਾਂਵਾਂ'ਤੋਂ ਫਤ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਲੈ ਢ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਧਏ । ਵੀਹ ਫੁਟ੍ਟ ਇਕ ਵਾਰ'ਚ ॥ ਜਿਹ ਕਿਧਰੇ ਓਹ ਕਲ੍ਹੇ ਹੁੰਢੇ ਤਾਂ ਓਹ ਇ੍ਹਧੇ'ਤੋਂ ਢੁਗਨੇ ਤੇਜ ਚਲੇ ਜਾਤੰਢੇ ।

ਧਰ ਸੁੰਡ ਦੇ ਵਜਨ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਕਰ ਛਿਤਾ ॥ ਬਿਮਾਰ'ਤੇ ਸਿਰ ਚਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਗਲੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇਜ ਦੌੜ'ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਿਆ । ਭਾਵੇਂ ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਨਜਾਰਾ ਓਨ੍ਹੂ ਡਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਛਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਜੋਰ ਦੇ ਝਟਕੇ ਓਹਧਾ ਛਿਲ ਸੂੰਹ'ਚ ਲਿਆਓਨ ਤਹੇ ਸੀ ॥ ਓਹਧਾ ਰਾਖਾ ਕਦੇ ਰੁਖ਼ਤ ਦੇ ਉਪ੍ਪਰ ਲੈ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਸਭ'ਤੋਂ ਉਚ੍ਚੀ ਪਤਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜਨ ਹੇਠ ਮੁੜ੍ ਤੁੜ੍ ਕੇ ਕੜ੍ਕ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਦੀਆਂ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਖੰਗ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾ'ਚ ਅਗ੍ਗੇ'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਰੁਖ਼ਤ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ॥ ਕਦੇ ਕਦੇ ਓਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਜੰਗਲ ਕਈ ਸੀਲਾਂ ਤਾਂਈ ਦੂਰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਹਾਜ'ਤੇ ਲੰਮੀ ਬਲ੍ਲੀ'ਤੇ ਚੜ੍ਕੇ ਕਈ ਸੀਲਾਂ ਦੂਰ ਤਕ ਸਮੁੰਦਰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤ੍ਤੇ ਓਹਧੇ ਸੂੰਹ'ਤੇ ਚੰਡ ਮਾਰਦੇ । ਅਤੇ ਓਹ'ਤੇ ਓਹਧੇ ਢੇ ਰਾਖੇ ਫੇਰ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਉਤਰ ਆਓਂਦੇ ॥ ਸੋ । ਨਠ੍ਠਦਾ ਫਿਰਦਾ ਤੋੜ੍ ਭਜ੍ਜ ਕਰਦਾ ਖੋਂ ਖੋਂ ਕਰਦਾ'ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ । ਪੂਰਾ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਬੀਲਾ ਅਪਨੇ ਕੈਦੀ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਰੁਖ਼ਤੀ ਰਸ੍ਤੇ ਛਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ॥

ਕੁਝ ਵਕ੍ਤ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਕਿਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਵੇ ॥ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੂ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ । 'ਤੇ ਓਹ ਸੋਚ੍ਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾੱਲੂ ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ । ਜਿਸ ਰਫ਼੍ਤਾਰ ਨਾਲ ਬਾਂਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ । ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ੍ਧੇ ਦੋਸ੍ਤ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਛੁਟ ਜਾਣਗੇ ॥ ਥੱਲੇ ਵੇਖਨਾ ਫਿਜ਼ੂਲ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉੱਪਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਦੂਰ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਵੇੱਖਿਆ । ਰਣ ਜੋ ਹੈ ਬਾਜ ਓਹ ਤਿਕੜ੍ਮਬਾਜੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ੍ਧੀ ਨਿਹ੍ਹਾ ਜੰਗਲ'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਰਣ ਨੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਬਾਂਦਰ ਕੁਝ ਚੁੱਕੀ ਲਏ ਚੱਲੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੈਂ'ਕੁ ਗਜ ਉੱਡ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਇਆ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਰ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਖ਼ੱਾਂ ਉਤ੍ਤੇ ਖਿਚ੍ਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਬਾਜਾਂ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋੱਲਿਆ ਕਿ "ਸਾੱਢੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ ਤੇਰਾ'ਤੇ ਮੇਰਾ ॥" ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਆਨ ਪਇਆਂ । ਪਰ ਰਣ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਣ ਮੌਕੇ'ਤੇ ਅਗਲੇ ਦ੍ਰਖ਼ੱ'ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ'ਤੇ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਭੂਰਾ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਉੱਪਰ ਆਓਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇੱਖਿਆ ॥ "ਮੇਰੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਦੇ !" ਮੁਗਲੀ ਚੀੱਕਿਆ ॥ "ਸਿਉਨੀ ਦਲ ਦੇ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਦੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀਂ ॥"

ਕੁਛ੍ਛ ਵਕ੍ਤ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਕਿਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਛਿਤਾ ਜਾਵੇ ॥ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੂ ਗੁਸ੍ਸਾ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਥ੍ਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਕੁਛ੍ਛ ਹੋਰ ਸੀ । 'ਤੇ ਓਹ ਸੋਚ੍ਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਲ੍ਲੂ ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ । ਜਿਸ ਰਫ਼੍ਤਾਰ ਨਾਲ ਬਾਂਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ । ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ੍ਧੇ ਫ਼ੋਸ੍ਤ ਬਹੁਤ ਪਿਛ੍ਛੇ ਛੁਟ ਜਾਣਗੇ ॥ ਥਲ੍ਲੇ ਵੇਖਨਾ ਫਿਜ਼ੂਲ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ਼ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਢਾ ਉਪ੍ਪਰੀ ਹਿਸ੍ਸਾ ਹੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਫ਼ੂਰ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਵੇਖ੍ਖਿਆ । ਰਣ ਜੋ ਹੈ ਬਾਜ ਓਹ ਤਿਕੜ੍ਮਬਾਜੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਓਹ੍ਧੀ ਨਿਹ੍ਹਾ ਜੰਗਲ'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ

ਕੁਝ ਚੀਜਾਂ ਫੇ ਸਰਨ ਫਾ ਝੰਤਜਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਰਣ ਨੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਬਾਂਫਰ ਕੁਝ ਚੁਕ੍ਕੀ ਲਏ ਚਲ੍ਲੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੌ'ਕੁ ਗਜ ਤਡ਼ੁ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਡ਼ਿਆ ਡ਼ਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫਾ ਚੁਕ੍ਕਿਆ ਹੋਡ਼ਿਆ ਮਾਰ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ਜਫੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਫ਼ਖ੍ਤਾਂ ਤ੍ਤੇ ਖਿਚ੍ਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਬਾਜਾਂ ਫੀ ਸਫ਼ ਲਈ ਅਵਾਜ'ਚ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਕਿ "ਸਾਫ਼ੇ ਫੋਵਾਂ ਫਾ ਡ਼ਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ ਤੇਗ'ਤੇ ਸੇਗ ॥" ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਫੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸੁੰਡ ਫੇ ਨੇਡ਼੍ਹੇ ਆਨ ਪਡ਼ਆਂ । ਪਰ ਰਣ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਏਣ ਸੌਕੇ'ਤੇ ਅਗਲੇ ਫ਼ਖ੍ਤ'ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ'ਤੇ ਡ਼ਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਸ਼ੂਰਾ ਸੂੰਹ ਫੇਰ ਤਪ੍ਪਰ ਆਓਂਫਾ ਹੋਡ਼ਿਆ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ॥ "ਸੇਰੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਫੇ !" ਸੁਗਲੀ ਚੀਕ੍ਕਿਆ ॥ "ਸਿਤਨੀ ਫਲ ਫੇ ਸ਼ਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਚਾਡ਼ਤੀ ਥਡ਼੍ਹੇ ਫੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਫਕ੍ਸੀਂ ॥"

"ਕ੍ਰਿਧੇ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਾਂ । ਭਰਾ ?" ਰਣ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇੱਖਿਆ । ਪਰ ਉ੍ਹਧੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਜਰੂਰ ਸੀ ॥

"ਕ੍ਹਿਧੇ ਵਲ੍ਲੋਂ ਫਕ੍ਸਾਂ । ਮਰਾ ?" ਰਣ ਨੇ ਕਫੇ ਮੀ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖ੍ਖਿਆ । ਪਰ ਓ੍ਹਧੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਜਰੂਰ ਸੀ ॥

"ਮੁਗਲੀ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਹੈ ਡੱਡੂ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਆਖਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ! ਮੇਰੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਦੇ !"

"ਸੁਗਲੀ । ਜਿਡ਼੍ਹਾ ਹੈ ਤਡ੍ਡੂ ॥ ਆਫਮੀ ਫਾ ਬਲੂੰਗਡ਼ਾ ਸੈਨੂੰ ਆਖਫੇ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ! ਸੇਰੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਫੇ !"

ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਚੀਕ ਮਾਰਕੇ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੂ ਹਵਾ'ਚ ਉਛਾੱਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਰਣ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਉਚ੍ਚੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਇਕ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਕਣ ਬਰਾਬਰ ਨਜਰ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਓੱਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ । ਅਪਨੀ ਦੂਰਬੀਨੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਖ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿਲੋਰੇ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਰਾਖੇ ਦ੍ਰਖ਼ਾਂ'ਚ ਨ੍ਹੱਸਦੇ ਪਏ ਸੀ ॥

ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਫ਼ ਚੀਕ ਮਾਰਕੇ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸੀ ਜਫੋਂ ਓਨ੍ਹੂ ਹਵਾ'ਚ ਤਲ੍ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਰਣ ਨੇ ਹਾਮੀ ਮਰੀ ਅਤੇ ਤਚ੍ਚੀ ਤਡਾਰੀ ਮਾਰੀ ਜਫੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਡ਼ਕ ਸਿਟ੍ਟੀ ਫੇ ਕਣ ਬਰਾਬਰ ਨਜਰ ਆਓਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਓਥ੍ਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ । ਅਪਨੀ ਫ਼ੂਰਬੀਨੀ ਅਖ੍ਖਾਂ ਨਾਲ ਫ਼ਖ੍ਤਾਂ ਫੇ ਹਿਲੋਰੇ ਵੇਖਫਾ ਰਿਹਾ ਜਫੋਂ ਸੁਗਲੀ ਫੇ ਰਾਖੇ ਫ਼ਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਨ੍ਹਸ੍ਸਫੇ ਪਏ ਸੀ ॥

"ਓਹ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਦੇ ।" ਹਾੱਸਾ ਦਬਾਓਂਦੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਕਦੇ ਭੀ ਓਹ ਕੱਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜ੍ਰਿਧੇ ਬਾਰੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ॥ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਕੱਮਾਂ'ਚ ਟੰਗ ਅਡ਼ਾਉਨੀ ਹੀ ਕੱਮ ਹੈ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ॥ ਇਸ ਵਾਰ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨਿਗ੍ਹਾ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਆਪੇ ਗਲੇ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਭਾੱਲੂ ਕੋਈ ਅਨਾੜੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ

ਪਤਾ ਹੈ। ਬਕਰੀਆਂ'ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥"

"ਓਹ ਬਹੁਤਾ ਫੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਉਂਦੇ।" ਹਾਸ੍ਸਾ ਫਬਾਓਂਦੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਕਦੇ ਭੀ ਓਹ ਕਮ੍ਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜ੍ਹਿਧੇ ਬਾਰੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ॥ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਕਮ੍ਮਾਂ'ਚ ਟੱਂਗ ਅੜਾਉਨੀ ਹੀ ਕਮ੍ਮ ਹੈ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਫਾ ॥ ਇਸ ਵਾਰ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨਿਯ੍ਹਾ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਆਪੇ ਗਲੇ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਓਂਕਿ ਭਾਲ੍ਲੂ ਕੋਈ ਅਨਾੜੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਬਕਰੀਆਂ'ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਧ੍ਧ ਮਾਰ ਸਕਫਾ ਹੈ ॥"

ਸੋ ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਹੇਠਾਂ ਨੱਪ ਕੇ। ਅਪਨੇ ਖੰਭਾਂ'ਤੇ ਡੋਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਤੇ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥

ਸੋ ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰ ਹੇਠਾਂ ਨਪ੍ਪ ਕੇ। ਅਪਨੇ ਖੱਭਾਂ'ਤੇ ਡੋਲਫਾ ਰਿਹਾ। ਅਤੇ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਫਾ ਰਿਹਾ ॥

ਇਨ੍ਹੇ ਨੂੰ। ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ ॥ ਬਘੀਰਾ ਇੰਞ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪਰ ਪਤਲੀਆਂ ਕਮਜੋਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਉਯੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਟੁਟ੍ਟ ਗਇਆਂ। ਅਤੇ ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਫਿਸਲ ਪਇਆ। 'ਤੇ ਉਯੇ ਪੰਜੇ ਦ੍ਖ਼ੁ ਦੀ ਛਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ॥

ਇਨ੍ਹੇ ਨੂੰ। ਭਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ ॥ ਬਘੀਰਾ ਇੰਞ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪਰ ਪਤਲੀਆਂ ਕਮਜੋਰ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਓ੍ਹਧੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਟੁਟ੍ਟ ਗਇਆਂ। ਅਤੇ ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਫਿਸਲ ਪਇਆ। 'ਤੇ ਓ੍ਹਧੇ ਪੰਜੇ ਦ੍ਰਖ਼੍ਤ ਫੀ ਛ੍ਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ॥

"ਤੂੰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ?" ਓਹ ਬਿਚਾਰੇ ਭਾੱਲੂ'ਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਜੋ ਕਿ ਬੇਢੰਗੀ ਦੁੜਕੀ ਚਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਕਿ ਓਹ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਘੇਰੂਗਾ ॥ "ਉਨ੍ਹ ਘਸੁੱਨ ਮਾਰਕੇ ਅਧ ਮਰਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹ ਖਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ?"

"ਤੂੰ ਆਫਮੀ ਫੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਖਬਰਫਾਰ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ?" ਓਹ ਬਿਚਾਰੇ ਭਾਲ੍ਲੂ'ਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਜੋ ਕਿ ਬੇਫੰਗੀ ਫੁੜ੍ਕੀ ਚਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਕਿ ਓਹ ਬਾਂਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਘੇਰੂਗਾ ॥ "ਓਨ੍ਹੂ ਘਸੁਨ੍ਨ ਮਾਰਕੇ ਅਧ ਮਰਿਆ ਕਰਨ ਫੀ ਕੀ ਲੋੜ੍ ਸੀ ਜੇ ਤੂੰ ਓਨ੍ਹੂ ਖਬਰਫਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ?"

"ਛੇਤ੍ਤੀ ਕਰੋ ! ਛੇਤ੍ਤੀ ! ਅਸੀਂ - ਅਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਫੜ੍ਹ ਲਇਏ !" ਭਾੱਲੂ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"ਛੇਤੀ ਕਰੋ ! ਛੇਤੀ ! ਅਸੀਂ - ਅਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਫੜ੍ਹ ਲਇਏ !" ਮਾਲ੍ਲੂ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

"ਇਸ ਰਫ੍ਤਾਰ ਨਾਲ ! ਇਕ ਜਖਮੀ ਗਉ ਭੀ ਨਹੀਂ ਥੱਕੇਗੀ ॥ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸਤਾਦ - ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟਣ ਵਾਲ੍ਇਆ - ਇਕ ਮੀਲ ਉਪੱਰ ਥੱਲੇ ਦੇ ਗੇੜੇ ਤੈਨੂੰ ਫਾੜ੍ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣਗੇ ॥ ਬੈਹ ਜਾ'ਤੇ ਸੋਚ ! ਇਕ ਮਨਸੂਬਾ ਬਨਾ ॥ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਗਏ'ਤੇ ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਦੇਣਗੇ ॥"

"ਇਸ ਰਫ੍ਤਾਰ ਨਾਲ ! ਇਕ ਜਖਮੀ ਗਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਥਕ੍ਕੇਗੀ ॥ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਸਤਾਦ - ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟਣ ਵਾਲਿਆ - ਇਕ ਮੀਲ ਤਪਰ੍ ਥਲ੍ਲੇ ਦੇ ਗੇਡ਼ੇ ਤੈਨੂੰ ਫਾੜ੍ ਕੇ ਰਖ੍ਖ ਦੇਣਗੇ ॥ ਬੈਹ ਜਾ'ਤੇ ਸੋਚ ! ਇਕ ਮਨਸੂਬਾ ਬਨਾ ॥ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪਿਛ੍ਛਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਗਏ'ਤੇ ਓਹ ਓਨ੍ਹੂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਦੇਣਗੇ ॥"

"ਓਹ ਹੋ ! ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਾਂਈ ਸੁਟ੍ਟ ਭੀ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੋਣਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋਣੇ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਣ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮਰੇ ਹੋਏ ਚੱਮਗਿਦ੍ਦੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਰੱਖ ! ਮੈਨੂੰ ਕਾਲੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇ ! ਮੈਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਮਖੀਲ'ਚ ਰੋਲ ਤਾਕਿ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਮਰ ਸਕਾਂ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਕੜ੍ਬੱਘੇ ਨਾਲ ਦਫਨ ਕਰ ਦੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਰਿਛ ਹਾਂ ! ਓਹ ਹੋ ! ਮੁਗਲੀ । ਮੁਗਲੀ ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਭਨੰਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਤੈਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਖਬਰਦਾਰ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ? ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜ ਦਾ ਸਬਕ ਮੈਂ ਉਯ੍ਧੇ ਦਿਲੋ ਦਿਮਾਗ'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੋਣਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾ ਜੰਗਲ'ਚ ਕੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ॥"

"ਓਹ ਹੋ ! ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਤਾਂਈ ਸੁਟ੍ਟ ਭੀ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੋਣਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਥਕ੍ਕ ਗਏ ਹੋਣੇ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਣ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮਰੇ ਹੋਏ ਚਮ੍ਮਗਿਦ੍ਦੜ ਮੇਰੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਰਖ੍ਖ ! ਮੈਨੂੰ ਕਾਲੀਆਂ ਹਡ੍ਡੀਆਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇ ! ਮੈਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮਖ੍ਖੀਆਂ ਦੇ ਮਖੀਲ'ਚ ਰੋਲ ਤਾਕਿ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਮਰ ਸਕਾਂ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਕ੍ਕੜ੍ਬਘ੍ਘੇ ਨਾਲ ਦਫਨ ਕਰ ਦੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਰਿਛ ਹਾਂ ! ਓਹ ਹੋ ! ਮੁਗਲੀ । ਮੁਗਲੀ ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਭਨੰਣ ਦੇ ਬਜਾਏ ਤੈਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਖਬਰਦਾਰ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ? ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜ ਦਾ ਸਬਕ ਮੈਂ ਓ੍ਹਧੇ ਦਿਲੋ ਦਿਮਾਗ'ਚੋਂ ਕਢ੍ਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੋਣਾ । ਅਤੇ ਓਹ ਚੋਣਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾ ਜੰਗਲ'ਚ ਕਲ੍ਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ॥"

ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੰਜੇ ਕੱਨਾਂ'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਲਿਟਕੇ ਸਿਸਕਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੰਜੇ ਕਨ੍ਨਾਂ'ਤੇ ਰਖ੍ਖੇ ਅਤੇ ਲਿਟਕੇ ਸਿਸਕਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥

"ਘਟ੍ਟੋ ਘਟ੍ਟ ਓਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਦੱਸੇ ਸੀ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਬੜ੍ਹੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਭਾੱਲੂ ! ਨਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਹੀ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਯਾੱਦਾਸ਼੍ਤ ਹੈ ॥ ਜੰਗਲ ਕੀ ਸੋਚ੍ਚੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ । ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ। ਇੱਕੀ ਸੇਹੇ ਵਾਂਗ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਲਵਾਂ । 'ਤੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਾਂ ?"

"ਘਟ੍ਟੋ ਘਟ੍ਟ ਓਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਦਸ੍ਸੇ ਸੀ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਬੜ੍ਹੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਭਾਲ੍ਲੂ ! ਨਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਜ੍ਜਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਂ ਹੀ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਯਾਦ੍ਹਾਸ਼੍ਤ ਹੈ ॥ ਜੰਗਲ ਕੀ ਸੋਚ੍ਚੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ । ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ। ਇਕ੍ਕੀ ਸੇਹੇ ਵਾਂਗ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਲਵਾਂ । 'ਤੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਾਂ ?"

"ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਕਿ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਕੀ ਸੋਚ੍ਚੂਗਾ ? ਓਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਤਕ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੋਣਾ ॥"

"ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਕਿ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਕੀ ਸੋਚ੍ਚੂਗਾ ? ਓਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਤਕ ਮਰ ਚੁਕ੍ਕਾ ਹੋਣਾ ॥"

"ਜਾਂ ਤੇ ਓਹ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡ ਖੇਡ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਦੇਣ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਲਸ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟਣ । ਮੈਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ'ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਹ ਚੰਗਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਢੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਉਸ੍ਹੇ ਕੋਲ ਓਹ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜ੍ਹੀਆਂ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਮਗਰ(ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਵੱਢੀ ਬਦੀ ਹੈ) ਓਹ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠਾਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਹ । ਕਿਓਂਕਿ ਦ੍ਰੁਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਸਾੱਢੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ॥" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਅਗਲਾ ਪੰਜਾ ਬੜ੍ਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਚਟ੍ਟਿਆ ॥

"ਜਾਂ ਤੇ ਓਹ ਤਸ ਨੂੰ ਖੇਡ ਖੇਡ ਵਿਚ ਟ੍ਰਹਾਣੀਆਂ'ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟ ਦੇਣ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਲਸ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਨਾਂ ਸੁਟ੍ਟਣ । ਮੈਨੂੰ ਆਦ੍ਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ'ਤੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਓਹ ਚੱਂਗਾ ਸਿਖ੍ਖਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਮਝ੍ਦਾਰ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡ੍ਢੀ ਗਲ੍ਲ ਇਹ ਕਿ ਓ੍ਹਦੇ ਕੋਲ ਓਹ ਅਖ੍ਖਾਂ ਨੇ ਜਿਹਡ਼ੀਆਂ ਸਾਰੇ ਜੱਂਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਮਗਰ(ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਵਡ੍ਢੀ ਬਦੀ ਹੈ) ਓਹ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠਾਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਹ । ਕਿਓਂਕਿ ਦ੍ਰੁਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਸਾਢ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ॥" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨਾ ਅਗਲਾ ਪੰਜਾ ਬੜ੍ਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਚਟ੍ਟਿਆ ॥

"ਮੂਰਖ ਹਾਂ ਮੈਂ ! ਓਹ । ਮੋ੍ਟ੍ਟਾ । ਭੂਰਾ । ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਦਨ ਵਾਲਾ ਮੂਰਖ ਹਾਂ ਮੈਂ ।" ਇਕ ਝਟਕੇ'ਚ ਸਿੱਧਾ ਹੋਕੇ । ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ : 'ਹਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਚੀਜ'ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਓਹ । ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ । 'ਕਾ' ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਸੱਪ'ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਇਨ੍ਹੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਲੋੱਕੀ ॥ ਓਹ ਜਵਾਨ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਓ੍ਹਦਾ ਨਾਂਉ ਫੁਸਫੁਸਾਉਨ ਭਰ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼੍ਮ ਪੂਛ ਠੰਡੀ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ॥ ਚਲੋ ਕਾ ਕੋਲ ਚੱਲਿਏ ॥"

"ਮੂਰਖ ਹਾਂ ਮੈਂ ! ਓਹ । ਮ੍ਹੋਟ੍ਹਾ । ਮੂਰਾ । ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਦਨ ਵਾਲਾ ਮੂਰਖ ਹਾਂ ਮੈਂ ।" ਇਕ ਝਟਕੇ'ਚ ਸਿਧ੍ਧਾ ਹੋਕੇ । ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ : 'ਹਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਚੀਜ'ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਓਹ । ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ । 'ਕਾ' ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਦੇ ਸਪ੍ਪ'ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਇਨ੍ਹੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪ੍ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਲੋਕ੍ਕੀ ॥ ਓਹ ਜਵਾਨ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ਓ੍ਹਧਾ ਨਾਂਤ ਫੁਸਫੁਸਾਤਨ ਮਰ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਟ ਪੂਛ ਠੰਡੀ ਪੈ ਜਾਤੰਦੀ ਹੈ ॥ ਚਲੋ ਕਾ ਕੋਲ ਚਲ੍ਲਿਏ ॥"

"ਓਹ ਸਾੱਢੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ? ਓਹ ਸਾੱਢੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ - ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਹੂਸ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਓਹ ਸਾਡ੍ਢੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ? ਓਹ ਸਾਡ੍ਢੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ - ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਹੂਸ ਅਖ੍ਖਾਂ ਵਾਲਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਓਹ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰ੍ਗ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮੱਕਾਰ ਹੈ ॥ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ । ਕਿ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭੁੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬੜੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਓਨ੍ਹੂ ਕਈ ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕਰ ॥"

"ਓਹ ਬਹੁਤ ਬਜੁਰ੍ਗ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਕ੍ਕਾਰ ਹੈ ॥ ਸਮ ਤੋਂ ਵਧ੍ਧ । ਕਿ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭੁਖ੍ਖਾ ਹੁੰਢਾ ਹੈ ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਬੜ੍ਹੀ ਤਸੀਢ ਨਾਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਓਨ੍ਹੂ ਕਈ ਬਕਰੀਆਂ ਢਾ ਵਾਡ੍ਢਾ ਕਰ ॥"

"ਓਹ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਣ'ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੂਰਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਸੋੱਦਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸੈਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਜਾਗ੍ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ ਆਪ ਹੀ ਅਪਨੀਆਂ ਬਕਰੀਆਂ ਮਾਰੇ ?" ਬਘੀਰਾ । ਜੋ ਕਾ ਬਾਰੇ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ । ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ ॥

"ਓਹ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਣ'ਤੋਂ ਬਾਢ ਪੂਰਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਸੋਂਢਾ ਹੈ ॥ ਓਹ ਸ਼ਾਡ੍ਢ ਸੈਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਜਾਗ੍ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਿ ਓਹ ਸਿਰਫ ਆਪ ਹੀ ਅਪਨੀਆਂ ਬਕਰੀਆਂ ਮਾਰੇ ?" ਬਘੀਰਾ । ਜੋ ਕਾ ਬਾਰੇ ਜਿਆਢਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਢਾ । ਕੁਢਰਤੀ ਸ਼ਕ੍ਕੀ ਸੀ ॥

"ਤਾਂ ਫੇਰ । ਤੂੰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੱਠੇ । ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥" ਇੱਥੇ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਭੂਰਾ ਮੋਢਾ ਜ਼ਿਧਾ ਰੰਗ ਉਡ ਚੁੱਕਾ ਸੀ । ਤੇਂਦੁਏ ਨਾਲ ਰ੍ਰੁੜਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਚੱਲ ਪਏ ਕਾ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਅਜਗਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼'ਚ ॥

"ਤਾਂ ਫੇਰ । ਤੂੰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਠ੍ਠੇ । ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ । ਤਸ ਨੂੰ ਸਮਝ੍ਹਾਤਣ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥" ਇਥ੍ਥੇ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ

ਅਪਨਾ ਮੂਰਾ ਸੋਢਾ ਜ੍ਹਿਧਾ ਰੱਂਗ ਤਡ ਚੁਕ੍ਕਾ ਸੀ । ਤੇਂਢੁਏ ਨਾਲ ਗੱਂਡ਼ਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਚਲ੍ਲ ਧਏ ਕਾ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਢੇ ਅਜਗਰ ਢੀ ਤਲਾਸ਼'ਚ ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਇਕ ਤਤ੍ਤੇ ਤਨੇਂ'ਤੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਸੇਕਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ । ਓਹ ਅਪਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਵੀਂ ਖੱਲ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਪਿਛ੍ਛਲੇ ਦੱਸ ਦਿਨਾਂ'ਤੋਂ ਓਹ ਅਪਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਚਮੜ੍ਹੀ ਲਾਹੁਣ'ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਰਾਮ ਫਰਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਓਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ- ਅਪਨਾ ਵੱਢਾ ਫੀਨੇ ਨੱਕ ਵਰਗਾ ਸਿਰ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨਾ ਤੀਹ ਫੁਟ੍ਟਾ ਸ਼ਰੀਰ ਮਰੋੜ ਕੇ ਗੰਢਾਂ ਪਾ ਅਤੇ ਟੇਢਾ ਵੀਂਗਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਓਣ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਬੁੱਲ ਚਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਇਕ ਤਤ੍ਤੇ ਤਨੇਂ'ਤੇ ਲੱਂਗਾ ਪਿਆ ਦੁਪਹਿਰ ਢੀ ਧੁਪ੍ਪ ਸੇਕਢਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ । ਓਹ ਅਪਨੀ ਸੋਹਣੀ ਨਵੀਂ ਖਲ੍ਲ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਪਿਛ੍ਲੇ ਢਸ੍ਸ ਢਿਨਾਂ'ਤੋਂ ਓਹ ਅਪਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਚਮੜ੍ਹੀ ਲਾਹੁਣ'ਤੋਂ ਬਾਢ ਅਰਾਮ ਫਰਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਓਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਢਾਰ ਸੀ- ਅਪਨਾ ਵਢ੍ਢਾ ਫੀਨੇ ਨਕ੍ਕ ਵਰਗਾ ਸਿਰ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨਾ ਤੀਹ ਫੁਟ੍ਟਾ ਸ਼ਰੀਰ ਮਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਂਢਾਂ ਪਾ ਅਤੇ ਟੇਢਾ ਵੀਂਗਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਓਣ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਢੇ ਭੋਜਨ ਢਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਬੁਲ੍ਲ ਚਟ੍ਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

"ਇਨ੍ਹੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਅਪਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ । ਜਦੋਂ ਹੀ ਓਨ੍ਹੇ ਸੋਹਣੀ ਚਿਤਕਬਰੀ ਭੂਰੀ'ਤੇ ਪੀਲੀ ਚਮੜ੍ਹੀ ਵੇਖੀ ॥ "ਖਬਰਦਾਰ ਰਹੀਂ । ਬਘੀਰਿਆ ! ਇਨ੍ਹੂ ਦਿਸਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਟ੍ਟ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਭੀ ਇਹ ਅਪਨੀ ਖੱਲ ਲਾਹੁਦਾਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਬੜ੍ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥"

"ਇਨ੍ਹੇ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਅਪਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਢੇ ਹੋਏ ਮਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਜਢੋਂ ਹੀ ਓਨ੍ਹੇ ਸੋਹਣੀ ਚਿਤਕਬਰੀ ਮੂਰੀ'ਤੇ ਪੀਲੀ ਚਮੜ੍ਹੀ ਵੇਖੀ ॥ "ਖਬਰਢਾਰ ਰਹੀਂ । ਬਘੀਰਿਆ ! ਇਨ੍ਹੂ ਢਿਸਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਟ੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੰਢਾ ਹੈ । ਜਢੋਂ ਮੀ ਇਹ ਅਪਨੀ ਖਲ੍ਲ ਲਾਹੁਢਾਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਬੜ੍ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰਢਾ ਹੈ ॥"

ਕਾ ਇਕ ਜਹਰੀਲਾ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਸਚ੍ਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਜਹਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਜਦਿਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ - ਮਗਰ ਉਧੀ ਤਾਕਤ ਘੁਟ੍ਟਣ ਵਿਚ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘੁਟ੍ਟ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕਹਿਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥ "ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ !" ਭਾੱਲੂ ਅਪਨੇ ਪੁੱਠਾਂ'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹੋਏ ਚੀਕਿਆ ॥ ਅਪਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾ ਭੀ ਬੋਲਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਲਗਾਈ ਅਵਾਜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ॥ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰ ਲਈ । ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਹਾਦਸੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥

का इक जहरीला सप्प नहीं सी - सच्चाई इह है कि ओह जहरीले सप्पां'तों नफरत करदा सी । अते ओन्हां नूँ बुजदिल कहिंदा सी - मगर ओ्हधी ताकत घुट्टण विच सी । अते जदों इक वार ओन्हें किसे नूँ घुट्ट लिआ होवे ते फेर कहिन वास्ते होर कुझ भी नहीं रहिंदा सी ॥ "वधीआ शिकार होवे !" भाल्लू अपने पुठ्ठां'ते बैठदे होए चीकिआ ॥ अपने किसम दे बाकी सप्पां वांग का भी बोला सी । अते पहिलां सह्ह लई लगाई अवाज नूँ नहीं सुणिआ ॥ फेर ओन्हे सिर नीवां करके कुँडली मार लई । अते किसे भी हाढसे वास्ते तिआर हो गिआ ॥

"ਸਾਂਢੇ ਸਭ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਉਏ । ਭਾੱਲੂ । ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ? ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ । ਬਘੀਰੇ ॥ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਘਟ੍ਟੋ ਘਟ੍ਟ ਇਕ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਹੈ ? ਇਕ ਹਿਰਣੀ ਹੁਣੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਕ ਜਵਾਨ ਹਿਰਣ ਹੀ ਸਹੀ ? ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾੱਲੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਖੂਹ ॥"
"

साढ्ढे सभ ढा वधीआ शिकार होवे ।" ओन्हे जवाब ढित्ता ॥ "उए । भाल्लू । तूँ इथ्थे की कर रिहा हैं ? वधीआ शिकार होवे । बघीरे ॥ साङ्गूँ घट्टो घट्ट इक नूँ भोजन चाहिढा है ॥ किसे शिकार ढी कोई खबर है ? इक हिरणी हुणे । जां फेर इक जवान हिरण ही सही ? मैं इन्हां खाल्ली हां जिन्हां कि इक सुक्किआ होइआ खूह ॥"

"ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਦੀ ਕਾ ॥ ਓਹ ਬਹੁਤ ਵੱਢਾ ਹੈ ॥

"असीं शिकार कर रहे हां ।" भाल्लू ने बेपरवाही नाल बोल्लिआ ॥ ओन्हू पता सी कि तैनूँ छेत्ती नहीं करनी चाहिढी का ॥ ओह बहुत वढ्ढा है ॥

"ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ਆਓਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਓ ।" ਕਾ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਇਕ ਘਸੁੱਨ ਘਟ੍ਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਬਘੀਰੇ ਜਾਂ ਭਾੱਲੂ । ਪਰ ਮੈਂਨੂੰ - ਮੈਂਨੂੰ ਇੰਤਜਾਰ ਹੀ ਇੰਤਜਾਰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਚ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਾਂਈ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬਾਂਦਰ ਦੇ ਮਿਲਨ ਦੀ ਉਮੀਦ'ਚ ॥ ਪੱਸ਼ਾ ! ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ ਓਹ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਸੀ ॥ ਸੜੀਆਂ ਸੋਟ੍ਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ॥"

"मैनूँ अपने नाल आओण ढी इजाज़त ढेओ ।" का बोल्लिआ ॥ "इक घसुन्न घट्ट जां वध्ध तुहाडे लई कुझ भी नहीं । बघीरे जां भाल्लू । पर मैंनूँ - मैंनूँ इँतजार ही इँतजार कई ढिनां वास्ते लक्कड़ ढे रस्ते'च करना पैंढा है अते अध्धी रात तांई चड़्हना पैंढा है सिरफ इक निक्के जिहे बांढर ढे मिलन ढी उमीढ'च

॥ पश्शा ! ट्हाणीआं ओह नहीं रहीआं जढों मैं जवान सी ॥ सड़ीआं सोट्टीआं अते सुक्कीआं ट्हाणीआं ने सारीआं ॥"

"ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰੇ ਬਹੁਤੇ ਵਜਨ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਤਾਲੁੱਕ ਹੈ ।" ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"शाइद तेरे बहुते वजन ढा इस गल्ल नाल कुझ तालुक्क है ।" भाल्लू बोल्लिआ ॥

"ਓਹ ਮੇਰੀ ਲੰਬਾਈ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ - ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ ।" ਕਾ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਗੁਰੂਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ॥ ਮਗਰ ਇਹ ਸੱਭ ਲਈ । ਇਸ ਨਵੀਂ ਉਗ੍ਗੀ ਹੋਈ ਲੱਕੜ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ॥ ਮੈ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਡਿਗਦਾ ਡਿਗਦਾ ਬਚਿਆ - ਮੇਰੇ ਫਿਸਲਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਕਿਓਂਕਿ ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਨੇ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਨੂੰ ਘੁਟ੍ਟ ਕੇ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੈੜੇ ਨਾਉਂਆਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ॥"

"ओह मेरी लँबाई ठीक ठाक है - ठीक ठाक है ।" का ने थोड़्हे गुरूर नाल बोलिआ ॥ मगर इह सभ्भ लई । इस नवीं उग्गी होई लक्कड़ ढा कसूर है ॥ मै पिछ़ले शिकार ढे दौरान डिगढा डिगढा बचिआ - मेरे फिसलण ढी अवाज ने किओंकि मेरी पूछ़ ने द्रख्त नूँ घुट्ट के फड़िआ नहीं सी । बांढर लोकां नूँ उठा ढित्ता । अते ओन्हां ने मैनूँ बहुत भैड़े नाउंआं नाल बुलाइआ ॥"

"ਬਿਨਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ । ਪੀਲਾ ਗਡੋਇਆ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਹੇਠ ਕਿਹਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ॥

"बिनां पैरां वाला । पीला गडोइआ ।" बघीरे ने अपनीआं मुछ़्छ़ां हेठ किहा । जिवें कि कुझ याढ करन ढी कोशिश कर रिहा होवे ॥

"ਸ ਸ ਸ ! ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਇਹ ਕਿਹ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ?" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"स स स ! ओन्हां ने मैनूँ कढे इह किह के बुलाइआ है ?" का ने किहा ॥

"ਕੁਝ ਇੰਝ ਹੀ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਪਿਛਲੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ । ਮਗਰ ਅਸੀਂ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਓਹ ਕੁਝ ਭੀ ਕਹਿਣਗੇ - ਭਾਂਵੇ ਤੇਰੇ ਪੂਰੇ ਦੰਦ ਟੁਟ੍ਟ ਜਾਣ । ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਬਚ੍ਚੇ'ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਲ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ । ਕਿਓਂਕਿ(ਓਹ ਬੇਸ਼ਕ ਬੇਸ਼ਰਮ ਲੋਗ ਹਣ । ਇਹ ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ) - ਕਿਓਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਬਕਰੇ ਦੇ ਸਿੰਙਾਂ' ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਬਘੀਰਾ ਬੜੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਕੁਝ ਤੈਂਝ ਹੀ ਸਾਡ੍ਹੂੰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਪਿਛ਼ਲੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨ੍ਹੂੰ। ਸਗਰ ਅਸੀਂ ਗੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ॥ ਓਹ ਕੁਝ ਭੀ ਕਹਿਣਗੇ - ਭਾਂਵੇ ਤੇਰੇ ਪੂਰੇ ਢੱਢ ਟੁਟ੍ਟ ਜਾਣ। ਅਤੇ ਤੈਨ੍ਹੂੰ ਇਕ ਬਚ੍ਚੇ'ਤੋਂ ਵਧ੍ਧ ਨਾਲ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਿਓਂਕਿ(ਓਹ ਬੇਸ਼ਕ ਬੇਸ਼ਰਮ ਲੋਗ ਹਣ। ਇਹ ਬਾਂਢਰ ਲੋਗ) - ਕਿਓਂਕਿ ਤੈਨ੍ਹੂੰ ਬਕਰੇ ਢੇ ਸਿੰਙੀਂ' ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਘੀਰਾ ਬਡ਼ੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ॥

ਹੁਣ ਇਕ ਸੱਪ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾ ਵਰਗਾ ਚਤਰ ਬੁੱਢਾ ਅਜਗਰ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਗੁੱਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਕਾ ਦੇ ਗਲੇ ਦੇ ਦੋੱਵੇ ਪਾਸੇ ਵਢੀਆਂ ਨਿਗਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨ੍ਹੂੰ ਫੜ੍ਕਦੇ'ਤੇ ਵੱਢਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ ॥

ਹੁਣ ਇਕ ਸਪ੍ਪ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾ ਵਰਗਾ ਚਤਰ ਬੁਢ੍ਢਾ ਅਜਗਰ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਗੁਸ੍ਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਕਾ ਦੇ ਗਲੇ ਦੇ ਦੋਂਵੇ ਪਾਸੇ ਵਢੀਆਂ ਨਿਗਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨ੍ਹੂੰ ਫੜ੍ਕਦੇ'ਤੇ ਵਢ੍ਢਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ ॥

"ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ।" ਓਨ੍ਹੇ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥ "ਜਦੋਂ ਮੈ ਸੂਰਜ ਹੇਠ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਿਆ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਉਤ੍ਤੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ॥"

"ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਢਲ ਲਈ ਹੈ।" ਓਨ੍ਹੇ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਜਢੋਂ ਮੈ ਸੂਰਜ ਹੇਠ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲਿਆ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਤਤ੍ਤੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ॥"

"ਅਸੀਂ - ਅਸੀਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਹੁਣ।" ਭਾੱਲੂ ਬੋੱਲਿਆ। ਪਰ ਲਫਜ ਉ੍ਹਿਯੇ ਗਲੇ'ਚ ਅਟਕ ਗਏ। ਕਿਓਂਕਿ ਇਹ ਉ੍ਹਿਯੀ ਯਾਦ'ਚ ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਕੋਈ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਦਿਲਚਸ੍ਪੀ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

"ਅਸੀਂ - ਅਸੀਂ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਢਾ ਪਿਛ੍ਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਹੁਣ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ। ਪਰ ਲਫਜ ਓ੍ਹਢੇ ਗਲੇ'ਚ ਅਟਕ ਗਏ। ਕਿਓਂਕਿ ਇਹ ਓ੍ਹਢੀ ਯਾਢ'ਚ ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਢੋਂ ਜੰਗਲ ਢੇ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਕੋਈ ਬਾਂਢਰਾਂ ਢੀ ਕਿਸੇ ਗਲ੍ਲ ਬਾਰੇ ਢਿਲਚਸ੍ਪੀ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

"ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟ੍ਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਦੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਅਪਨੇ ਜੰਗਲ'ਚ। ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਿਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਕਾ ਨੇ ਬੜੇ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਬੋੱਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਜਿਗਿਆਸਾ ਨਾਲ ਫੁੱਲਿਆ ॥

"ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟ੍ਟੀ ਗਲ੍ਲ ਨਹੀਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਛ੍ਛਾ ਕਰਨਾ ਦੋ ਇਸ ਤਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਅਪਨੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ । ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਿਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਛ੍ਛਾ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।" ਕਾ ਨੇ ਬਡ਼ੇ ਇਜ਼੍ਜ਼ਤ ਨਾਲ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਜਿਗਿਆਸਾ ਨਾਲ ਫੁਲ੍ਲਿਆ ॥

"ਬੇਸ਼ਕ ।" ਭਾੱਲੂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ । "ਮੈਂ ਇਕ ਬੁਜ਼ੁਰ੍ਗ ਅਤੇ ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਬਲੂੰਗਡ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਡ਼ਾ ਮੂਰਖ ਉਸਤਾਦ ਹੋਣ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਇੱਥੇ -"

"ਬੇਸ਼ਕ ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ । "ਮੈਂ ਇਕ ਬੁਜੁਰ੍ਗ ਅਤੇ ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਬਲੂੰਗਡ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਡ਼ਾ ਮੂਰਖ ਉਸਤਾਦ ਹੋਣ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਇਥ੍ਥੇ -"

"ਬਘੀਰਾ ਹੈ ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਉਧਾ ਜਬਾਡ਼ਾ ਝਟ੍ਟ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਲੀਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ॥ "ਮੁਸੀਬਤ ਇਹ ਹੈ । ਕਾ ॥ ਓਹ ਮੇਵੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤਾਡ਼ਾਂ ਦੇ ਪਤ੍ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਸਾੱਢਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗਡ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਹੋਣਾ । ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਬਘੀਰਾ ਹੈ ।" ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਅਤੇ ਓਹਧਾ ਜਬਾਡ਼ਾ ਝਟ੍ਟ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਓਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਲੀਮੀ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀ ਸੀ ॥ "ਮੁਸੀਬਤ ਇਹ ਹੈ । ਕਾ ॥ ਓਹ ਮੇਵੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤਾਡ਼ਾਂ ਦੇ ਪਤ੍ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡ੍ਢਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗਡ਼ਾ ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਹੋਣਾ । ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਮੈਂ ਇੱਕੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਸੀ(ਉਧੇ ਕੰਡੇ ਓਨ੍ਹੂ ਢੀਠ ਬਨਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ) ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ ਨੂੰ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਦੇ ਦਲ'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ॥ ਇੱਕੀ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥"

"ਮੈਂ ਇਕ੍ਕੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਸੀ(ਓਹਧੇ ਕੱਂਡੇ ਓਨ੍ਹੂ ਢੀਠ ਬਨਾ ਢਿੰਦੇ ਨੇ) ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ ਨੂੰ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਦੇ ਦਲ'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ॥ ਇਕ੍ਕੀ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥"

"ਮਗਰ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ॥ ਓਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗਡ਼ਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗਡ਼ਿਆਂ'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹਾਦਰ - ਮੇਰਾ ਅਪਨਾ ਸਿਖ । ਜਿਡ੍ਹਾ ਭਾੱਲੂ ਦਾ ਨਾਂਉ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲਾਂ'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ । ਮੈਂ - ਅਸੀਂ - ਓਨ੍ਹੂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਕਾ ॥"

"ਸਗਰ ਝਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ॥ ਓਹ ਝਸ ਤਹਾਂ ਢਾ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਕਢੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹਾਢਰ - ਮੇਰਾ ਅਪਨਾ ਸਿਖ । ਜਿਝ੍ਹਾ ਮਾਲ੍ਲੂ ਢਾ ਨਾਂਤ ਸਾਰੇ ਜੱਂਗਲਾਂ'ਚ ਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਢੇਵੇਗਾ ॥ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ । ਮੈਂ - ਅਸੀਂ - ਓਨ੍ਹੂ ਪਿਆਰ ਕਰਢੇ ਹਾਂ । ਕਾ ॥"

"ਸ਼ਤ੍ਚ ! ਸ਼ਤ੍ਚ !" ਕਾ ਨੇ । ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਹੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ਕਾਫੀ ਕਿੱਸੇ ਹਣ ਮੈ ਕਿਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ॥"

"ਸ਼ਾਤ੍ਚ ! ਸ਼ਾਤ੍ਚ !" ਕਾ ਨੇ । ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਢੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਭੀ ਪਤਾ ਹੇ ਕਿ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੁੰਢਾ ਹੈ ॥ ਕਾਫੀ ਕਿਸ੍ਸੇ ਹਣ ਮੈ ਕਿਹ ਸਕਢਾ ਹਾਂ - ॥"

"ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਰਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਜੇ ਹੋਇਏ । 'ਤੇ ਤਰੀਫ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਿਏ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਜਲ੍ਹੀ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਾੱਢਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੁਣ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ'ਚ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਓਹ ਸਿਰਫ ਕਾ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇਂ ॥"

"ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਰਾਤ ਢੀ ਲੋੜ੍ ਹੈ ਜਢੋਂ ਅਸੀ ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਰਜ੍ਜੇ ਹੋਇਏ । 'ਤੇ ਤਰੀਫ ਠੀਕ ਤਹਾਂ ਕਰ ਸਕਿਏ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਜਲ੍ਢੀ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਾਢ੍ਢਾ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲੂੱਂਗੜ੍ਹਾ ਹੁਣ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਢੇ ਹਥ੍ਥਾਂ'ਚ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਾਨ੍ਹੂੱਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ'ਚੋਂ ਸਿਰਫ ਕਾ ਤੋਂ ਡਰਢੇ ਨੇਂ ॥"

"ਓਹ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਬੜ੍ਬੜੇ । ਮੂਰਖ । ਅਭਿਮਾਨੀ - ਅਭਿਮਾਨੀ । ਮੂਰਖ । ਅਤੇ ਬੜ੍ਬੜੇ ਨੇ । ਬਾਂਦਰ ॥ ਮਗਰ ਇਕ ਆਦਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥ ਓਹ ਜਿੜ੍ਹੇ ਮੇਵੇ ਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਅੱਕ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਤਾਂਈ ਇਕ ਸੋਟ੍ਟੀ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ । ਕਿ ਉਧੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜਰੂਰੀ ਕੱਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਓਹ ਉਧੇ ਦੋ ਟੋਟ੍ਟੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ॥ ਉਸ ਆਦਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ'ਤੋਂ ਸੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਿਦਾ ॥ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ 'ਪੀਲੀ ਮੱਛੀ' ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ?"

"ਓਹ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਢੇ ਨੇ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੱਂਗੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਬਡ਼ਬਡ਼ੇ । ਮੂਰਖ । ਅਭਿਮਾਨੀ - ਅਭਿਮਾਨੀ । ਮੂਰਖ । ਅਤੇ ਬਡ਼ਬਡ਼ੇ ਨੇ । ਬਾਂਢਰ ॥ ਮਗਰ ਇਕ ਆਢਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਹਥ੍ਥੀ ਚੱਂਗੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਢਾ ॥ ਓਹ ਜਿਝ੍ਹੇ ਮੇਵੇ ਕਠ੍ਠੇ ਕਰਢੇ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਅਕ੍ਕ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਢੇ ਮਾਰਢੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਅਧ੍ਧੇ ਢਿਨ ਤਾਂਈ ਝਕ ਸੋਟ੍ਟੀ ਚੁਕ੍ਕੀ ਫਿਰਢੇ ਨੇ । ਕਿ ਓਹਧੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜਰੂਰੀ ਕਮ੍ਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਓਹ ਓਹਧੇ ਢੋ ਟੋਟ੍ਟੇ ਕਰ ਢਿੰਢੇ ਨੇ ॥ ਤਸ ਆਢਮੀ - ਜਿਹੀ - ਚੀਜ'ਤੋਂ ਸਡ਼ਨਾ ਨਹੀਂ

ਚਾਹਿਦਾ ॥ ਓਹ ਸੈਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ 'ਪੀਲੀ ਸਲੂਛੀ' ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ?"

"ਗਡ - ਗਡ - ਗਡੋਇਆ ।" ਬਘੀਰੇ ਨਿ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਿੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥"

"ਗਡ - ਗਡ - ਗਡੋਇਆ ।" ਬਘੀਰੇ ਨਿ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਿੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸ੍ਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ॥"

"ਸਾਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਪਨੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਆਹ - ਸੱਪ ! ਸਾਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲਦੀ ਹੋਈ ਯਾਦ੍ਦਾਸ਼੍ਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਹੁਣ । ਓਹ ਬਲੂੰਗੜਾ ਲੈਕੇ ਕਿੱਧਰ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ ?"

"ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸ੍ਸਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਪਨੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਆਹ - ਸਪ੍ਪ ! ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁਲ੍ਲਦੀ ਹੋਈ ਯਾਦ੍ਦਾਸ਼੍ਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਹੁਣ । ਓਹ ਬਲੂੰਗੜਾ ਲੈਕੇ ਕਿੱਧਰ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ ?"

"ਸਿਰਫ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ । ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ । ਕਾ ॥"

"ਸਿਰਫ ਜੱਂਗਲ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ । ਸੂਰਜ ਡੁਬ੍ਬਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ । ਕਾ ॥"

"ਸੈਂਨੂੰ ? ਕਿਵੇਂ ? ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਓਹ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਣ । ਪਰ ਮੈਂ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਜਾਂ ਡੱਡੂਆਂ ਦਾ - ਜਾਂ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਛਪੜੀ'ਤੇ ਹਰੀ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ॥"

"ਸੈਂਨੂੰ ? ਕਿਵੇਂ ? ਸੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਢਾ ਹਾਂ ਜਢੋਂ ਓਹ ਸੇਰੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਣ । ਧਰ ਸੈਂ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਢਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਢਾ । ਜਾਂ ਡਡ੍ਡੂਆਂ ਢਾ - ਜਾਂ ਫੇਰ ਧਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਛਪੜੀ'ਤੇ ਹਰੀ ਗੱਂਢਗੀ ਢਾ ॥"

"ਉਤ੍ਤੇ ! ਉਤ੍ਤੇ । ਉਤ੍ਤੇ । ਉਤ੍ਤੇ ! ਹਿੱਲੋ ! ਇੱਲੋ ! ਇੱਲੋ ਉੱਪਰ ਵੇਖ । ਸਿਉਨੀ ਦੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਭਾੱਲੂ !"

"ਤਤ੍ਤੇ ! ਤਤ੍ਤੇ । ਤਤ੍ਤੇ । ਤਤ੍ਤੇ ! ਹਿਲ੍ਲੋ ! ਡਲ੍ਲੋ ! ਡਲ੍ਲੋ ਤਪ੍ਪਰ ਵੇਖ । ਸਿਤਨੀ ਢੇ ਬਘਿਆਡ਼ਾਂ ਢੇ ਢਲ ਢੇ ਭਾਲ੍ਲੂ !"

ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਉੜ੍ਹੇ ਵੇੱਖਿਆ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਅਵਾਜ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ । ਅਤੇ ਓਥੇ ਰਣ ਬਾਜ ਸੀ । ਸੂਰਜ ਉ੍ਹਧੇ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਮੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਖੰਭਾਂ'ਤੇ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਰਣ ਦਾ ਸੌਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਛਾਨ ਮਾਰਿਆ'ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਕਰਕੇ ਭਾੱਲੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ॥

ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਤਤ੍ਤੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਇ੍ਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਅਵਾਜ ਕਿਥ੍ਥੋਂ ਆਈ । ਅਤੇ ਓਥੇ ਰਣ ਬਾਜ ਸੀ । ਸੂਰਜ ਓ੍ਹਧੇ ਤ੍ਪ੍ਪਰ ਨੂੰ ਮੁ੍ੜੇ ਹੋਏ ਖੰਭਾਂ'ਤੇ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥ ਰਣ ਦ੍ਹਾ ਸੌਣ ਦ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਛ੍ਹਾਨ ਮਾਰਿਆ'ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਕਰਕੇ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ॥

"ਕੀ ਹੈ ?" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਕੀ ਹੈ ?" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਮੈਂ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੇੱਖਿਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ॥ ਮੈ ਵੇੱਖਿਆ ॥ ਬਾਂਦਰ ਲੋਗ ਉਸ ਨੂੰ ਨਦੀ ਪਾਰ ਬਾਂਦਰ ਸ਼ਹਿਰ -ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ ਨੇ ॥ ਓਹ ਓਥੇ ਇਕ ਰਾਤ । ਜਾਂ ਦੱਸ ਰਾਤਾਂ ਜਾਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰਿਹ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਚੰਮਗਿਦ੍ੜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਰਾ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣ ॥ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ॥ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਹੇਠਾਂ ਸਭ ਨੂੰ !"

"ਸੈਂ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਾਂਢਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਢਸ੍ਸ ਢਿਆਂ ॥ ਸੈ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ॥ ਬਾਂਢਰ ਲੋਗ ਤਸ ਨੂੰ ਨਢੀ ਪਾਰ ਬਾਂਢਰ ਸ਼ਹਿਰ -ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਲ੍ਲ ਲੈ ਗਏ ਨੇ ॥ ਓਹ ਓਥੇ ਇਕ ਰਾਤ । ਜਾਂ ਢਸ੍ਸ ਰਾਤਾਂ ਜਾਂ ਇਕ ਘੱਟਾ ਰਿਹ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥ ਸੈਂ ਚੱਸਗਿਛ੍ੜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਢੇ ਵੇਲੇ ਜਰਾ ਨਿਗਾਹ ਰਖ੍ਖਣ ॥ ਇ੍ਹ ਸੇਰਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ॥ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਹੇਠਾਂ ਸਭ ਨੂੰ !"

"ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਆਵੇ ਤੈਨੂੰ ਰਣ ।" ਬਘੀਰਾ ਚੀਕਿਆ ॥ "ਅਗਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਕ੍ਤ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਾਂਗਾ । ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਸਿਰਫ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਾਂਗਾ । ਓਹ ਬਾਜਾਂ'ਚੋਂ ਬਾਜ !"

"ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਢ ਆਵੇ ਤੈਨੂੰ ਰਣ ।" ਬਘੀਰਾ ਚੀਕਿਆ ॥ "ਅਗਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਕ੍ਤ ਸੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਢ ਰਖਾਂਗਾ । ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਸਿਰਫ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਾਂਗਾ । ਓਹ ਬਾਜਾਂ'ਚੋਂ ਬਾਜ !"

"ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਰਹੇ ॥ ਮੈਂ ਭੀ ਕੁਝ ਘਟ੍ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।" ਅਤੇ ਰਣ ਨੇ ਉੱਪਰ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਕੱਢਿਆ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ॥

"ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਸੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਰਹੇ ॥ ਸੈਂ ਭੀ ਕੁਝ ਘਟ੍ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । " ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੇ ਤਪ੍ਪਰ ਗੋਲ ਚਕ੍ਕਰ ਕਢ੍ਢਿਆ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਲ੍ਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ॥

"ਉਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਜਬਾਨ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕਰਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬੜੇ ਫ਼ਖਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਇਨ੍ਹੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਰੱਖੇ ਓਦੋਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰੁਖ਼ਾਂ'ਚ ਘਸੀਟ੍ਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ !"

"ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਜਬਾਨ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਣੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲ੍ਲੀ ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਬਡ਼ੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਇਨ੍ਹੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੇ ਪਰਿੰਢਿਆਂ ਢੇ ਚੋਣਵੇ ਸ਼ਬਢ ਯਾਢ ਰਖ੍ਖੇ ਓਢੋਂ ਜਢੋਂ ਤਸ ਨੂੰ ਢ੍ਰਖ਼ਾਂ'ਚ ਘਸੀਟ੍ਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ !"

"ਉਧੇ'ਚ ਇਹ ਕੁਟ੍ਟ ਕੁਟ੍ਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਧੇ'ਤੇ ਬੜਾ ਫੱਖਰ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਓ੍ਹਧੇ'ਚ ਇਹ ਕੁਟ੍ਟ ਕੁਟ੍ਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਧਰ ਮੈਨੂੰ ਓ੍ਹਧੇ'ਤੇ ਬਡ਼ਾ ਫਕ੍ਖਰ ਹੈ । ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਾਞ੍ਞੂੰ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਢਾ ਹੈ ॥"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ । ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਕਦੇ ਓੱਧਰ ਗਏ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਹ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਦਰਅਸਲ ਓਹ ਪੁਰਾਨਾ ਉਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ । ਗੁਮ ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਦਬਿਆ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਘਟ੍ਟ ਹੀ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਆਦਮੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ॥ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ ਕਦੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਂਦਰ ਓਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਖ਼ੁਦ੍ਦਾਰ ਜਾਨਵਰ ਇ੍ਧੀ ਨਜਰ'ਚ ਨਹੀ ਆਵੇਗਾ ਸਿਰਫ ਸੋੱਕੇ ਦੇ ਸਮੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ । ਜਦੋਂ ਅੱਧ ਪਚਦ੍ਦੀਆਂ ਛਪੜੀਆਂ'ਤੇ ਤਲਾਉਆਂ'ਚ ਮਾੜ'ਕ ਪਾਣੀ ਬਚ੍ਚਿਆ ਹੋਵੇ ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿਥ੍ਥੇ ਹੈ । ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਜੱਗਲ ਢੇ ਲੋਗ ਕਢੇ ਓਧ੍ਧਰ ਗਏ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਹ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਕਹਿੰਢੇ ਸੀ ਢਰਅਸਲ ਓਹ ਪੁਰਾਨਾ ਤਜੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ । ਗੁਮ ਅਤੇ ਜੱਗਲ'ਚ ਢਬਿਆ ਹੋਇਆ । ਅਤੇ ਵ੍ਹਸ਼ੀ ਘਟ੍ਟ ਹੀ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਢੇ ਨੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਕਢੇ ਆਢਮੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ॥ ਜੱਗਲੀ ਸੂਰ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰ ਸਕਢੇ ਨੇ ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ ਕਢੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਂਢਰ ਓਥੇ ਰਹਿੰਢੇ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਢਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਖ਼ੁਢ੍ਢਾਰ ਜਾਨਵਰ ਇ੍ਹਧੀ ਨਜਰ'ਚ ਨਹੀ ਆਵੇਗਾ ਸਿਰਫ ਸੋਕ੍ਕੇ ਢੇ ਸਮੇ ਨੂੰ ਛ੍ਡ੍ਡ ਕੇ । ਜਢੋਂ ਅਧ੍ਧ ਪਚਛ੍ਛੀਆਂ ਛ੍ਪੜ੍ਹੀਆਂ'ਤੇ ਤਲਾਤਆਂ'ਚ ਮਾੜ੍ਹਾ'ਕ ਪਾਣੀ ਬਚ੍ਚਿਆ ਹੋਵੇ ॥

"ਇਹ ਪੂਰੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ - ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਬੜਾ ਸੰਜੀਦਾ ਲਗ ਰਿਆ ਸੀ ॥ "ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ।" ਬੜਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਓਨ੍ਹੇ ਬੋੱਲਿਆ ॥

"ਇਹ ਪੂਰੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ - ਅਧ੍ਧੀ ਰਾਤ ਢਾ ਸਫਰ ਹੈ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੜਾ ਸੰਜੀਢਾ ਲਗ ਰਿਆ ਸੀ ॥ "ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੇਤ੍ਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤ੍ਤੀ ਜਾ ਸਕਢਾ ਹਾਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ।" ਬੜ੍ਹਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਓਨ੍ਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥

"ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਰ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ॥ ਭਾੱਲੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ॥ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਪੈਰ ਪੁਟ੍ਟਣੇ ਚਾਹਿਦੇ ਨੇ - ਕਾ'ਤੇ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ॥"

"ਸਾਞ੍ਞੂੰ ਤੇਗ ਝੰਤਜਾਰ ਕਰਨ ਢੀ ਜੁਰ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਢੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਚਲ ॥ ਸਾਞ੍ਞੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਪੈਰ ਪੁਟ੍ਟਣੇ ਚਾਹਿਢੇ ਨੇ - ਕਾ'ਤੇ ਮੈਞ੍ਞੂੰ ॥"

"ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਹੋਣ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਰੋਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।" ਕਾ ਨੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਕਿਹਾ ॥ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੂੀ ਛੇਤੂੀ ਕਰਨ ਦੀ । ਪਰ ਉਧਾ ਸਾਹ ਫੁਲ ਗਿਆ'ਤੇ ਉਨ੍ਹੂ ਬੈਠਨਾ ਪੈ ਗਿਆ । 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹੂ ਛੱਡ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਕਿ ਓਹ ਬਾਦ'ਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਛੇਤੂੀ ਛੇਤੂੀ ਤੌਂਦੁਆ ਚਾਲ'ਚ ਅਗ੍ਗੇ ਵਧਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਕਾ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਪਰ । ਇੰਝ ਜਤਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਘੀਰਾ ਕਰਦਾ । ਵੱਢਾ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਸੱਪ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਇਕ ਪ੍ਹਾੜੀ ਚੋਈ'ਤੇ ਪ੍ਹੁੰਚੇ । ਬਘੀਰਾ ਅਗ੍ਗੇ ਵੱਧ ਗਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾ ਤੈਰਿਆ । ਉਧਾ ਸਿਰ ਅਤੇ ਉਧੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਦੋ ਪੈਰ ਪਾਣੀ'ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਪਰ ਰੜੇ ਮਦਾਨ'ਚ ਕਾ ਨੇ ਦੂਰੀ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਲਈ ॥

"ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾਂ ਹੋਣ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਰੋਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕਢਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲ ਸਕਢਾ ਹਾਂ ।" ਕਾ ਨੇ ਥੋਡ਼ੀ ਢੇਰ ਬਾਢ ਕਿਹਾ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਝਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤ੍ਤੀ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕਰਨ ਢੀ । ਪਰ ਓਹ੍ਧਾ ਸਾਹ ਫੁਲ ਗਿਆ'ਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੈਠਨਾ ਪੈ ਗਿਆ । 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਢੇ ਓਨ੍ਹੂ ਛਡ੍ਡ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਕਿ ਓਹ ਬਾਢ'ਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਛੇਤ੍ਤੀ ਛੇਤ੍ਤੀ ਤੇਂਢੁਆ ਚਾਲ'ਚ ਅਗ੍ਗੇ ਵਧਣ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਕਾ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਪਰ । ਝੰਝ ਜਤਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਝਢ ਬਘੀਰਾ ਕਰਢਾ । ਵਢ੍ਢਾ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਢਾ ਸਪ੍ਪ ਬਘੀਰੇ ਢੇ ਹਰ ਕਢਮ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ ॥ ਜਢੋਂ ਓਹ ਝਕ ਪ੍ਹਾੜੀ ਚੋਈ'ਤੇ ਪ੍ਹੁੰਚੇ । ਬਘੀਰਾ ਅਗ੍ਗੇ ਵਧ੍ਧ ਗਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਛਾਲਾ ਮਾਰੀਆਂ ਜਢੋਂ ਕਿ ਕਾ ਤੈਰਿਆ । ਓਹ੍ਧਾ ਸਿਰ ਅਤੇ ਓਹ੍ਧੀ ਗਰਢਨ ਢੇ ਢੋ ਪੈਰ ਪਾਣੀ'ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਪਰ ਰੜੇ ਸਢਾਨ'ਚ ਕਾ ਨੇ ਢੂਰੀ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਲਈ ॥

"ਉਸ ਟੁਟ੍ਟੇ ਤਾਲੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਅਜਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਦੋਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੁਟ੍ਟ ਰਹੀ ਸੀ । "ਤੂੰ ਕੋਈ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ !"

"ਉਸ ਟੁਟ੍ਟੇ ਤਾਲੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਸੈਨੂੰ ਅਜਾਦ ਕਰਵਾਇਆ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੁਟ੍ਟ ਰਹੀ ਸੀ। "ਤੂੰ ਕੋਈ ਹੌਲੀ ਚਲ੍ਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ!"

"ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਨਾਲੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਿਤਕਬਰਾ ਡੱਡੂ ਕਿਹਾ ॥"

"ਸੈਨੂੰ ਭੁਖ੍ਖ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਨਾਲੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਚਿਤਕਬਰਾ ਡਡ੍ਡੂ ਕਿਹਾ ॥"

"ਕੀੜਾ - ਗਡੋਇਆ। ਅਤੇ ਸਿਰ'ਤੋਂ ਪੈਰ ਤਾਂਈ ਪੀਲਾ ॥"

"ਕੀੜਾ - ਗਡੋਇਆ। ਅਤੇ ਸਿਰ'ਤੋਂ ਪੈਰ ਤਾਂਈ ਪੀਲਾ ॥"

"ਹਰ ਕੋਈ ॥ ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਚੱਲਿਏ।" ਅਤੇ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਮੀਨ'ਚ ਗੱਡ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅਡੋਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟ੍ਟਾ ਰਸ੍ਤਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਉਧੇ'ਤੇ ਡਟਿਆ ਰ੍ਹਵੇ ॥

"ਹਰ ਕੋਈ ॥ ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਚਲ੍ਲਿਏ।" ਅਤੇ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਮੀਨ'ਚ ਗਡ੍ਡ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਅਪਨੀਆਂ ਅਡੋਲ ਅਖ੍ਖਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟ੍ਟਾ ਰਸ੍ਤਾ ਲਭ੍ਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਓਹ੍ਧੇ'ਤੇ ਡਟਿਆ ਰ੍ਹੰਵੇ ॥

ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਚ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਗ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸੀ ॥ ਓਹ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਗਰਕ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰ'ਚ ਲਿਆਏ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀ ਸੀ ਵੇੱਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਖੰਡ੍ਹਰ ਸੀ ਇਹ ਬੜਾ ਨਿਰਾਲਾ'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ॥ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟ੍ਟੀ ਪ੍ਹਾੜੀ ਦੇ ਉਤ੍ਤੇ ਬਨਵਾਇਆ ਸੀ ॥ ਹਜੇ ਭੀ ਤੁਸੀਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਰਸ੍ਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਸਕਦੇ ਸੀ ਜਿਤ੍ਹੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਵਲ ਜਾਓਂਦੇ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਫਟ੍ਟੀਆਂ ਘਸੇ'ਤੇ ਜੰਗਾਲ ਦੇ ਖਾਦੇ ਹੋਏ ਕਬਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕੀਆਂ ਸੀ ॥ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਚ'ਤੇ ਦਿਵਾਰਾਂ ਉਤ੍ਤੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਉਗ੍ਗ ਆਏ ਸੀ। ਕਿਲੇ ਦੀਆਂ ਬੁਰਜਦਾਰ ਕੰਧਾ ਹੇਠਾਂ ਢਿਹ'ਤੇ ਗੱਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਵੇਲਾਂ ਬੁਰਜਾਂ ਦੀ ਖਿੜਕੀਆਂ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝੂਲਦੇ ਗੁੱਛੇ ਬਣਕੇ ਨਿਕਲਣ ਡ੍ਹਇਆਂ ਸੀ ॥

ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ'ਚ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਗ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸੀ ॥ ਓਹ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਗਰਕ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰ'ਚ ਲਿਆਏ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀ ਸੀ ਵੇੱਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਖੰਡ੍ਹਰ ਸੀ ਇਹ ਬੜਾ ਨਿਰਾਲਾ'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ॥ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟ੍ਟੀ ਪ੍ਹਾੜੀ ਦੇ ਉਤ੍ਤੇ ਬਨਵਾਇਆ ਸੀ ॥ ਹਜੇ ਭੀ ਤੁਸੀਂ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਦੇ

ਰਸ੍ਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਸਕਦੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਵਲ ਜਾਓਂਦੇ ਸੀ ਜਿਥ੍ਥੇ ਲਕ੍ਕੜ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਫਟ੍ਟੀਆਂ ਧਸੇ'ਤੇ ਜੱਂਗਾਲ ਦੇ ਖਾਦੇ ਹੋਏ ਕਬਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕੀਆਂ ਸੀ ॥ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਚ'ਤੇ ਦਿਵਾਰਾਂ ਤ੍ਤੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਤ੍ਗ ਆਏ ਸੀ । ਕਿਲੇ ਦੀਆਂ ਬੁਰ੍ਜਦਾਰ ਕੱਂਧਾ ਹੇਠਾਂ ਢਿਹ'ਤੇ ਗਲ੍ਲ ਚੁਕ੍ਕੀਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਜੱਂਗਲੀ ਵੇਲਾਂ ਬੁਰ੍ਜਾਂ ਦੀ ਖਿੜ੍ਕੀਆਂ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝੂਲਦੇ ਗੁਛ੍ਛੇ ਬਣਕੇ ਨਿਕਲਣ ਨ੍ਹਿਝਆਂ ਸੀ ॥

ਇਕ ਮਹਾਨ ਬਿਨਾ ਛਤ੍ਤ ਦਾ ਮਹਲ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੇ ਸਰਤਾਜ ਸੀ । ਅਤੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਅਤੇ ਫੁਵ੍ਹਾਰੇ ਫਟੇ ਪਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਲਾਲ'ਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੱਣੇ ਪਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਪੱਥਰ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਾਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਘਾਹ'ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਉਪੱਰ ਉੱਠੇ ਅਤੇ ਪਾਸੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥ ਮਹਲ'ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ ਬਿਨਾ ਛਤ੍ਤ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਹੀ ਕਤਾਰਾਂ ਜਿੜ੍ਹੇ ਇੰਝ ਜਾਪਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਖਾਲੀ ਮਖੀਲ ਕਾਲਕ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ । ਬੇਸ਼ਕਲਾ ਵੱਢਾ ਪੱਥਰ ਜਿੜ੍ਹਾ ਮੂਰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਲਗ੍ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨੁਕਰਾਂ'ਚ ਖੱਡੇ'ਤੇ ਟੋਏ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਸਾਂਝੇ ਖੂਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਟੁਟ੍ਟੇ ਹੋਏ ਗੁੰਬਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਚੋਂ ਜੰਗਲੀ ਅੰਞ੍ਜੀਰ ਫੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅਤੇ ਇੰਝ ਢੌਂਗ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ'ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜੰਗਲ'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਭੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕਿਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਝ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਨ ॥ ਓਹ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ'ਚ ਗੋਲ ਘੇਰਾ ਬਨਾ ਕੇ ਬੈਹ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਚਿਚ੍ਚੜੀਆਂ ਕੱਢਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਰਕਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਝ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਹ ਆਦਮੀ ਹੋਣ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਬਿਨਾ ਛਤ੍ਤ ਦੇ ਘਰਾਂ'ਚ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਨ੍ਹੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਟ੍ਟਾਂ'ਤੇ ਪਲਸ੍ਤਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਇਕ ਕੋਨੇ'ਚ ਜਮਾਂ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਰੋਂਦੇ ਅਤੇ ਭੀੜ'ਚ ਘਸੀਟਦੇ ਹੋਏ ਲੜਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਚਬੂਤਰਿਆਂ'ਚ ਉੱਪਰ ਖੱਡਨ ਲਗ੍ਗ ਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ'ਤੇ ਸੰਤਰਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਲਗ੍ਗ ਜਾਉਂਦੇ'ਤੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਤੋਂ ਫੁੱਲ'ਤੇ ਫੱਲ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ੍ਗਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦੇ ॥ ਓਹ ਮਹਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਸੁਰੰਗਾ ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਨ੍ਹੇਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਲਦੇ । ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕਦੇ ਭੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਵੇੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਇਕ ਦੋ ਜਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਬਣਾਕੇ ਐਂਵੇ ਹੀ ਘੁੱਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਓਹ ਇੰਝ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਦਮੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਛਪੜੀਆਂ'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਟਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਇਸ ਉਤ੍ਤੇ ਲੜਦੇ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਦਲ ਬਣਾਕੇ ਨ੍ਹੱਸਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਚੀਕਦੇ : "ਜੰਗਲ'ਚ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗਾ ਅਕਲਮੰਦ'ਤੇ ਚੰਗਾ'ਤੇ ਚੰਟ'ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ'ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥" ਅਤੇ ਓਹ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਉਂਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਸ਼ਹਿਰ'ਤੋਂ ਥਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਾਪਿਸ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਉਂਦੇ । ਇਸ ਉੱਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਗ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ॥

ਇਕ ਮਹਾਨ ਬਿਨਾ ਛਤ੍ਤ ਦਾ ਮਹਲ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੇ ਸਰਤਾਜ ਸੀ । ਅਤੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਅਤੇ ਫੁਵ੍ਹਾਰੇ ਫਟੇ ਪਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਲਾਲ'ਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਣ੍ਣੇ ਪਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਪਥ੍ਥਰ ਜਿਥ੍ਥੇ ਗਜੇ ਢੇ ਹਾਥੀ ਰਹਿੰਢੇ ਸੀ ਘਾਹ'ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਤਪਰ੍ ਤਠ੍ਠੇ ਅਤੇ ਧਾਸੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥ ਸਹਲ'ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਸਕਢੇ ਸੀ ਬਿਨਾ ਛਤ੍ਤ ਢੇ ਸਕਾਨਾਂ ਢੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਹੀ ਕਤਾਰਾਂ ਜਿਠ੍ਹੇ ਝੈਂਝ ਜਾਧਢੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਖਾਲੀ ਸਖੀਲ ਕਾਲਕ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ । ਬੇਸ਼ਕਲਾ ਵਠ੍ਠਾ ਧਥ੍ਥਰ ਜਿਠ੍ਹਾ ਸੂਰਤ ਹੋਝਆ ਕਰਢਾ ਸੀ ਜਿਠ੍ਹਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਲਨ੍ਗਿਆ ਹੋਝਆ ਸੀ । ਗਲੀਆਂ

ढे नुकरां'च खड्डे'ते टोए पए होए सी जिथ्थे कदे साँझे खूह होइआ करदे सी । अते मँदरां ढे टुट्टे होए गुँबद जिन्हां'चों जँगली अँजीर फुट्टे होए सी ॥ बांदर इस जग्हा नूँ अपना शहिर कहिंदे सी। अते इँझ ढोंग करदे सी कि ओह जँगल ढे लोकां'तों नफरत करदे ने किओंकि ओह जँगल'च रहिंदे ने ॥ अते फेर भी ओन्हां नूँ इह नहीं सी पता इमारतां किस वास्ते बनाईआं गईआं सी अते ओन्हां नूँ किँझ इस्तमाल करन ॥ ओह राजे ढे ढरबार'च गोल घेरा बना के बैह जाउंदे सी । चिच्चड़ीआं कढ्ढके अपने आप नूँ खुरकदे सी अते इँझ विखावा करदे सी जिवें कि ओह आढमी होण । जां फेर बिना छत्त ढे घरां'च अँढर बाहर न्हस्सदे रहिंदे सी । अते पुराणीआं इट्टां'ते पलस्तर ढे टुकड़े इक कोने'च जमां करके भुल्ल जाउंदे सी । अते रोंदे अते भीड़'च घसीटदे होए लड़दे सी अते फेर थोड़ी ढेर बाढ राजे ढे बाग ढे चबूतरिआं'च उप्पर खेड्डन लग्ग जाउंदे अते गुलाब'ते सँतरिआं ढे ढ्रख्तां नूँ हिलाउण लग्ग जाउंदे'ते ढ्रख्तां'तों फुल्ल'ते फल्ल हेठां डिग्गदे होए वेखदे ॥ ओह महल ढे सारे रस्ते'ते सुरँगा अते कई सौ न्हेरे कमरिआं नूँ चँगी तर्हां भालदे । पर ओन्हां नूँ इह सभ कदे भी याढ नहीं रहिंढा कि ओन्हां ने की वेख्खिआ है अते की नहीं । अते इक ढो जां बहुतिआं ढे ढल बणाके ऐंवे ही घुम्मदे रहिंदे अते कहिंदे कि ओह इँझ कर रहे ने जिवें आढमी करदे ने ॥ ओह छपड़ीआं'चों पाणी पींदे सी अते पाणी नूँ मटमैला कर ढिंदे । अते फेर ओह इस उत्ते लड़दे । अते फेर ओह ढल बणाके न्हस्सदे सी अते चीकदे : "जँगल'च बांढर लोकां वरगा अकलमँढ'ते चँगा'ते चँट'ते ताकतवर'ते कुलवँत ढूजा कोई नहीं है ॥" अते ओह फेर शुरू हो जाउंदे जढों तक कि ओह शहिर'तों थक नहीं सी जाउंदे अते फेर वापिस ढ्रख्तां'ते चड़्ह जाउंदे । इस उम्मीढ नाल कि जँगल ढे लोग ओन्हां वल्ल धिआन ढेणगे ॥

ਮੁਗਲੀ । ਜਿਨ੍ਹੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਹੇਠ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆਓਂਦੀ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਓਨ੍ਹ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵੱਲ ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ । ਅਤੇ ਸੌਣ ਦੇ ਬਜਾਏ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਮਗਰੋਂ ਕਰਦਾ । ਓਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਚ੍ਚੇ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਗਾਣੇ ਗਾਏ ॥ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤ੍ਤੀ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾ ਲਈ ਨਵਾਂ ਇਤਹਾਸ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਗਾ ਕਿ ਡੰਡੀਆ ਅਤੇ ਸੋਟ੍ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਂਵੇ ਬੁਣ ਕੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਠੰਡ'ਤੋਂ ਬਚ੍ਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕੁਝ ਵੇਲਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਕੱਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਉ੍ਧੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਮਗਰ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ'ਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸ੍ਪੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ'ਤੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਪੁਟ੍ਟਣ ਲਗ ਪਏ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉੱਪਰ ਹੇਠਾਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਕੇ । ਖੰਗਣ ਲਗ ਪਏ ॥

ਸ੍ਗਲੀ । ਜਿਨ੍ਹੇ ਜੱਗਲ ਦੇ ਕਨੂੱਨ ਹੇਠ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ । ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨਾਂ ਤੇ ਚੱਂਗੀ ਲਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੱ ਇਹ ਸਮਝ ਆਓਂਦੀ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਓਨ੍ਹ ਠੱਂਡੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਲ੍ਲ ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ । ਅਤੇ ਸੌਣ ਦੇ ਬਜਾਏ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਗਲੀ ਲੱਂਮੇ ਸਫਰ ਸਗਰੋਂ ਕਰਦਾ । ਓਹ ਹਥ੍ਥ ਜੋੜ੍ ਕੇ ਨਚ੍ਚੇ ਅਤੇ

ओन्हां ने अपने बेवकूफी भरे गाणे गाए ॥ इक बांदर ने तकरीर कीत्ती अते अपने साथीआं नूँ दस्सिआ मुगली नूँ अगवा कर के ओन्हां ने बांदर लोका लई नवां इतहास रचिआ है । किओंकि मुगली ओन्हां नूँ विखाउगा कि डँडीआ अते सोट्टीआं नूँ किंवे बुण के बारिश अते ठँड'तों बच्चिआ जा सकदा है ॥ मुगली ने कुझ वेलां चुक्कीआं अते अँदर बाहर करके कम्म करन लग पिआ । अते बांदरां ने ओहधी नकल करन दी कोशिश कीत्ती । मगर कुझ ही मिंटां'च ओन्हां दी दिलचस्पी खतम हो गई'ते ओह अपने दोस्तां दीआं पूछां पुट्टण लग पए जां फेर उप्पर हेठां छालां मारके । खँगण लग पए ॥

"ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ'ਚ ਇਕ ਅਨਜਾਨ ਹਾਂ ॥ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕਿ ਆਓ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓ ॥"

"ਮੈਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਢਾ ਹਾਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ ਢੇ ਇਸ ਹਿਸ੍ਸੇ'ਚ ਇਕ ਅਨਜਾਨ ਹਾਂ ॥ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕਿ ਆਓ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ'ਤੇ ਜਾਣ ਢੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਢਿਓ ॥"

ਵੀਹ ਜਾਂ ਤੀਹ ਬਾਂਦਰ ਉਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮੇਵੇ'ਤੇ ਪਪੀਤੇ ਲੈਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਸੜਕ'ਤੇ ਲੜਣ ਲਗ ਪਏ । ਅਤੇ ਜੋ ਮਾੜਾ ਮੋਟ੍ਟਾ ਫਲ ਦਾ ਬਚਿਆ ਸੀ ਓਹ ਲੈਕੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣਾ ਇਕ ਵੱਢੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸੀ ॥ ਮੁਗਲੀ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ'ਤੇ ਨਾਲੇ ਓਹ ਭੁੱਖਾ ਭੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਸੁਨਸਾਨ ਸ਼ਹਿਰ'ਚ ਰਿਹ ਰਿਹ ਕੇ ਅਣਜਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਘੁੱਮ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲਗ੍ਗਿਆ ਕਿ ਓਹ ਬੇਸ਼ਕ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ॥ "ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਭੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਓਹ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਦੀ ਅਵਾਜ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ - ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਹੱਥ ॥ 'ਤੇ ਜੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਫਾਕੇ ਕਟ੍ਟਾਂ ਜਾਂ ਇੱਥੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ । ਇਹ ਸਭ ਮੇਰਾ ਅਪਨਾ ਕਸੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੇ ਜੰਗਲ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਭਾੱਲੂ ਜਰੂਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾਰ੍ਹੂਗਾ । ਮਗਰ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਹੀ ਬ੍ਰੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਪਤ੍ਤਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਜਾਏ ॥"

वीह जां तीह बांदर ओ्हधे वास्ते मेवे'ते पपीते लैण वास्ते चले गए ॥ मगर ओह सड़क'ते लड़ण लग पए । अते जो माड़ा म्होट्टा फल ढा बचिआ सी ओह लैके वापिस जाणा इक वढ्ढी मुसीबत सी ॥ मुगली थक्किआ होइआ सी । अते ओन्हू गुस्सा चड़्हिआ होइआ सी'ते नाले ओह भुख्खा भी सी । अते ओह सुनसान शहिर'च रिह रिह के अणजानां ढीआं शिकार ढी सद्द लई अवाज लगाउंढा होइआ घुम्म रिहा सी । पर किसे ने भी कोई जवाब नहीं दित्ता । अते मुगली नूँ लग्गिआ कि ओह बेशक बड़ी माड़ी जग्हा पहुँच गिआ है ॥ "भाल्लू ने बांदर - लोकां बारे जो भी दस्सिआ सी ओह सभ कुझ ठीक है ।" ओन्हे

ਅਪਨੇ ਆਪ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਸਹ੍ਹ ਦੀ ਅਵਾਜ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ - ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਹਥ੍ਥ ॥ 'ਤੇ ਜੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਥ੍ਥੇ ਫਾਕੇ ਕਟ੍ਟਾਂ ਜਾਂ ਇਥ੍ਥੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ । ਇਹ ਸਭ ਮੇਰਾ ਅਪਨਾ ਕਸੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੇ ਜੰਗਲ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਜਰੂਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾਡ੍ਹੂਗਾ । ਮਗਰ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਹੀ ਬਹੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਪਤ੍ਤਿਆਂ ਦਾ ਪਿਛ੍ਛਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਜਾਏ ॥"

ਹਜੇ ਓਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਪਿਛਾਂ ਖਿਚ੍ਹ ਲਿਆ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੂੰਡੀਆਂ ਵੱਢਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਕਿ ਓਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਹੋਵੇ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਦੰਦ ਭੀਚ ਲਏ ਪਰ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਮਗਰ ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨਾਲ ਚਬੂਤਰੇ ਉਤ੍ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਤ੍ਹਾ ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਧ ਭਰੇ ਸਰੋਵਰ ਉਤ੍ਤੇ ਸੀ ॥ ਚਬੂਤਰੇ ਦੇ ਵਿਚ੍ਚਕਾਰ ਇਕ ਖੰਡ੍ਹਰ ਹੋਇਆ ਗਰਮੀਆਂ'ਚ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ । ਜਿਤ੍ਹਾ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਅੱਧੀ ਛਤ੍ਤ ਬੈਹ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਮਹਲ'ਤੋਂ ਆਓਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰੰਗੀ ਰਸ੍ਤਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਥੇ'ਤੋਂ ਰਾਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਦਿਵਾਰਾਂ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਜਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਚਿਟ੍ਟਾ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਜਾਲੀ ਦਾ ਕੱਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜ੍ਹਿਥੇ'ਚ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ'ਤੇ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਪ੍ਹਾੜੀ ਪਿਛਿਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਖੁੱਲੇ ਕੱਮ'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । 'ਤੇ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰਛਾਂਈਆਂ ਇੰਝ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਲੇ ਸ਼ਨੀਲ ਉਤ੍ਤੇ ਕਢ੍ਹਾਈ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੋਵੇ ॥ ਥੱਕਿਆ । ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ । ਅਤੇ ਭੁੱਖਾ । ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਸਣ'ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ । ਵੀਹ ਇਕ ਵਾਰ'ਚ । ਇਹ ਦੱਸਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹੇ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਪਤਵੰਤ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹਾ ਮੂਰਖ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ "ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀਂ ਅਜਾਦ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀ ਬਚਿਤ੍ਤੁਰ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬਚਿਤ੍ਤੁਰ ਲੋਗ ਹਾਂ ! ਅਸੀਂ ਸਭ ਇਹ ਕਿਹ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸੋ ਇਹ ਜਰੂਰ ਸਚ੍ਚ ਹੋਣਾ ।" ਸਾਰੇ ਚੀਕੇ ॥ "ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਓਂਕਿ ਨਵਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਵਾਪਿਸ ਜੰਗਲ - ਦੇ - ਲੋਕਾਂ ਤਾਂਈ ਲੈਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਓਹ ਭਵਿਖ'ਚ ਸਾੱਢੇ'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਸਕਣ । ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਉਤ੍ਤਮ੍ਤਾ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂਗੇ ॥" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਕਈ ਸੋ ਬਾਂਦਰ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰੀਫ ਕਰਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਰੁੱਕ ਜਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੱਠੇ ਚੀਕਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ :"ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ" ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕਾਈਆਂ । ਅਤੇ "ਹਾਂ" ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ । ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਨਾਲ ਉਸ੍ਦਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾ ਗਿਆ ॥ "ਤਬਾੱਕੀ ਗਿਦ੍ਦੜ ਨੇ ਵੱਢਿਆ ਹੋਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਪਾਗਲਪਨ ਹੈ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਦਿਵਾਨਗੀ ਹੈ । ਪਾਗਲਪਨ ॥ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਨੇ ? ਹੁਣ ਇਕ ਬਦ੍ਦੂਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਤ੍ਹਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਵੇਗਾ ॥ ਜੇਕਰ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਵੱਢਾ ਬਦ੍ਦੂਲ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਨ੍ਹੇਰੇ'ਚ ਨ੍ਹੱਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ॥ ਮਗਰ ਮੈਂ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ॥"

ਹਜੇ ਓਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਕੋਲ ਪੁਜ੍ਜਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਖਿਚ੍ਚ ਲਿਆ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੂੰਡੀਆਂ ਵਢ੍ਢਣ ਲਗ ਪਏ ਤਾਕਿ ਓਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜਾਰ ਹੋਵੇ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਢੱਦ ਭੀਚ ਲਏ ਪਰ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਮਗਰ ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨਾਲ ਚਬੂਤਰੇ ਉਤ੍ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਡ੍ਹਾ ਲਾਲ ਪਥ੍ਥਰ ਦੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਧ੍ਧ ਭਰੇ ਸਰੋਵਰ ਉਤ੍ਤੇ ਸੀ ॥ ਚਬੂਤਰੇ ਦੇ ਵਿਚ੍ਚਕਾਰ ਇਕ ਖੱਡ੍ਹਰ ਹੋਇਆ ਗਰਮੀਆਂ'ਚ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ । ਜਿਡ੍ਹਾ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਚੁਕ੍ਕੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਅਧ੍ਧੀ ਛੁਤ੍ਤ ਬੈਹ ਚੁਕ੍ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਮਹਲ'ਤੋਂ ਆਓਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰੰਗੀ ਰਸ੍ਤਾ ਬੱਦ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਤੋਂ ਰਾਣੀਆਂ ਅੱਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਦਿਵਾਰਾਂ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਜਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਚਿਟ੍ਟਾ ਦੁਧ੍ਧ ਵਰਗਾ ਜਾਲੀ ਦਾ ਕਮ੍ਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜ੍ਹਿਧੇ'ਚ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਕੀਮਤੀ ਪਥ੍ਥਰ'ਤੇ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਦ੍ਹੋਂ ਚੱਦ੍ਰਮਾਂ ਫ੍ਹਾੜੀ ਪਿਛ੍ਹਿਓਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਖੁਲ੍ਲੇ ਕਮ੍ਮ'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । 'ਤੇ ਜਮੀਨ'ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰਛਾਂਈਆਂ ਡੈਂਜ਼ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਲੇ ਸ਼ਨੀਲ ਉਤ੍ਤੇ ਕਡ੍ਹਾਈ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੋਵੇ ॥ ਥਕ੍ਕਿਆ । ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ । ਅਤੇ ਭੁਖ੍ਖਾ । ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਸ੍ਸਣ'ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜਦ੍ਹੋਂ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ । ਵੀਹ ਇਕ ਵਾਰ'ਚ । ਇਹ ਦਸ੍ਸਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹੇ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਪਤਵੰਤ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਿਨ੍ਹਾ ਮੂਰਖ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡ੍ਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ "ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀਂ ਅਜਾਦ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀ ਬਚਿਤ੍ਤਰ ਹਾਂ ॥ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬਚਿਤ੍ਤਰ ਲੋਗ ਹਾਂ ! ਅਸੀਂ ਸਭ ਇਹ ਕਿਹ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸੋ ਇਹ ਜਰੂਰ ਸਚ੍ਚ ਹੋਣਾ ।" ਸਾਰੇ ਚੀਕੇ ॥ "ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਓਂਕਿ ਨਵਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਗਲ੍ਲ ਵਾਪਿਸ ਜੰਗਲ - ਦੇ - ਲੋਕਾਂ ਤਾਂਈ ਲੈਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਓਹ ਭਵਿਖ'ਚ ਸਾਡ੍ਢੇ'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਸਕਣ । ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਉਤ੍ਤਮ੍ਤਾ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸ੍ਸਾਂਗੇ ॥" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕੁਝ ਇਤਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਬਾਂਦਰ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰੀਫ ਕਰਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਠ੍ਠੇ ਹੋ ਗਏ । ਅਤੇ ਜਦ੍ਹੋਂ ਕੋਈ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਰੁਕ੍ਕ ਜਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਠ੍ਠੇ ਚੀਕਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ :"ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ" ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਅਖ੍ਖਾਂ ਝਪਕਾਈਆਂ । ਅਤੇ "ਹਾਂ" ਕਿਹਾ ਜਦ੍ਹੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁਛ੍ਛਿਆ । ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਨਾਲ ਓਹਧਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾ ਗਿਆ ॥ "ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਗਿਛ੍ਛ ਨੇ ਵਢ੍ਢਿਆ ਹੋਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । "ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਪਾਗਲਪਨ ਹੈ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਦਿਵਾਨਗੀ ਹੈ । ਪਾਗਲਪਨ ॥ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਨੇ ? ਹੁਣ ਇਕ ਬਛ੍ਛਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਡ੍ਹਾ ਚੱਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢਕ੍ਕ ਲਵੇਗਾ ॥ ਜੇਕਰ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਵਢ੍ਢਾ ਬਛ੍ਛਲ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਨ੍ਹੇਰੇ'ਚ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ॥ ਮਗਰ ਮੈਂ ਥਕ੍ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ॥"

ਓਹੀ ਬਦ੍ਦੂਲ ਦੋ ਚੰਗੇ ਦੋਸ੍ਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਹੇਠ ਇਕ ਗਰਕ ਹੋਏ ਟੋਏ'ਚ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਬਘੀਰਾ ਅਤੇ ਕਾ । ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕ ਕਿਨ੍ਨੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾ ਤਦਾਦ'ਚ ਸੀ । ਕੋਈ ਭੀ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੌ ਬਾਂਦਰ ਨਾਂ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਕੁਝ ਹੀ ਲੋਗ

ਇ੍ਧੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਣ ॥

ओही बह्दल ढो चँगे ढोस्त शहिर ढी ढिवार हेठ इक गरक होए टोए'च वेख रहे सी । किओंकि बघीरा अते का । इह चँगी तहाँ जाणदे होए कि बांदर - लोक किन्ने खतरनाक अते जिआदा तढाढ'च सी । कोई भी जोखम नहीं लैणां चाहुँदे सी ॥ बांदर नहीं लड़दे सी जढों तक कि इक जानवर ढे मुकाबले सौ बांदर नाँ होण । अते जँगल'च कुझ ही लोग इ्हधी परवाह करदे हण ॥

"ਮੈਂ ਪੱਛਮ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਵੱਲ ਜਾਵਾਂਗਾ ।" ਕਾ ਫੁੱਸਫੁਸਾਇਆ । "ਅਤੇ ਢਲਾਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੇਠਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥ ਓਹ ਕਈ ਸੌ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਚੱੜ੍ਹਣਗੇ । ਮਗਰ -"

"मैं पछ्रछ्रम ढी ढिवार वल्ल जावांगा ।" का फुस्सफुसाइआ । "अते ढलान ढा सहारा लै के छेत्ती हेठाँ पहुँच जावांगा ॥ ओह कई सौ नहीं मेरी पिठ'ते चड़्ह्हणगे । मगर -"

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਭਾੱਲੂ ਜੇ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ । ਮਗਰ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਬਨ ਪਵੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਜਦੋਂ ਬਦ੍ਦੂਲ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਵੇਗਾ ਮੈਂ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥ ਓਹ ਓਥੇ ਬਹਿ ਕੇ ਮੁੰਡੇ'ਤੇ ਕੋਈ ਗੋਸ਼ਠੀ ਕਰਨ ਢਹੇ ਨੇ ॥"

"मैनूँ पता है ।" बघीरे ने किहा ॥ "ओह भाल्लू जे इ्थ्थे हुँढा । मगर साङ्गूँ जो बन पवे करना चाहिढा है ॥ जढों बह्दल चँढ़्मां नूँ ढक्क लवेगा मैं चबूतरे'ते जावांगा ॥ ओह ओथे बहि के मुँडे'ते कोई गोशठी करन ढहे ने ॥"

"ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਠੋਰ ਹੋਕੇ ਬੋੱਲਿਆ । ਅਤੇ ਸਿਰਕਦਾ ਹੋਇਆ ਪੱਛਮ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਵੱਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ॥ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟ੍ਟ ਖੰਡ੍ਹਰ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਵੱਢੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਪਰ ਰਸ੍ਤਾ ਲੱਭਣ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਗ ਗਿਆ ॥ ਬਦ੍ਦੂਲ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਕਿ ਅਗ੍ਗੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ ॥ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ ਢਲਾਨ ਉਤ੍ਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਾਜ ਕੀਤ੍ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਓਨ੍ਹੂ ਜਿਆਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੱਕ ਵੱਢਨ'ਚ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ - ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜੋ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਪੰਜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਸੱਠ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ॥ ਓਥੇ ਡੱਰ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਪੈਣ ਲਗ ਪਇਆਂ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਘੀਰਾ ਰੁਲਦੇ ਅਤੇ ਲਤ੍ਤਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ'ਤੇ ਚਲਦਾ ਅੜੰਗਾ ਖਾ ਕੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਚੀਕਿਆ :"ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ! ਮਾਰ ਦਿਓ ! ਮਾਰੋ ! "ਗੁੱਥਮ ਗੁੱਥਾ ਹੁੰਦੇ । ਚੱਕ ਵੱਢਦੇ । ਖਰੋਚਦੇ । ਪਾੜ੍ਦੇ । 'ਤੇ ਖਿਚ੍ਚੁਦੇ ਹੋਇਆਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਬਘੀਰੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜ ਛਿਹ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਫੜ੍ਕੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਉਤ੍ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਸੀਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਗੁੰਬਦ'ਚ ਹੋਈ ਮੋਰੀ'ਚ ਧੱਕ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਿਖਾਇਏ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਰੂਰ

ਬਹੁਤ ਖਰੋਚਾਂ ਲਗਦੀਆਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਫੁਟ੍ਟ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ੍ਗਦਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਇੰਝ ਡਿਗ੍ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਉਤ੍ਤਰਿਆ ॥

"ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਠੋਰ ਹੋਕੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਅਤੇ ਸਿਰਕਢਾ ਹੋਇਆ ਪਛ੍ਛਮ ਢੀ ਢਿਵਾਰ ਵਲ੍ਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ॥ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟ੍ਟ ਖੌਫ੍ਹਨਾਕ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਵਡ੍ਢੇ ਸਪ੍ਪ ਨੂੰ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਉਪ੍ਪਰ ਰਸ੍ਤਾ ਲਭ੍ਭਣ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਗ ਗਿਆ ॥ ਬਛ੍ਛਲ ਨੇ ਚੱਢ੍ਢਮਾਂ ਨੂੰ ਢਕ੍ਕ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਕਿ ਅਗ੍ਗੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬਘੀਰੇ ਢੇ ਪੈਰਾਂ ਢੀ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਪੈਰ ਰਖ੍ਖਣ ਢੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣੀ ॥ ਕਾਲਾ ਤੇਂਦੁਆ ਢਲਾਨ ਉਤ੍ਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਾਜ ਕੀਤ੍ਤੇ ਚਢ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਓਨ੍ਹੂ ਜਿਆਢਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚਕ੍ਕ ਵਢ੍ਢਨ'ਚ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ - ਸਜ੍ਜੇ ਖਬ੍ਬੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਜੋ ਮੁਗਲੀ ਢੇ ਇਰ੍ਦ ਗਿਰ੍ਦ ਪੰਜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਸਠ੍ਠ ਢਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ॥ ਓਥੇ ਡਰ ਅਤੇ ਗੁਸ੍ਸੇ ਢੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਪੈਣ ਲਗ ਪਇਆਂ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਘੀਰਾ ਕਲਢੇ ਅਤੇ ਲਤ੍ਤਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ'ਤੇ ਚਲਢਾ ਅਡ਼ੰਗਾ ਖਾ ਕੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਚੀਕਿਆ :"ਇਥ੍ਥੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ! ਮਾਰ ਢਿਓ ! ਮਾਰੋ ! "ਗੁਥ੍ਥਮ ਗੁਥ੍ਥਾ ਹੁੰਢੇ । ਚਕ੍ਕ ਵਢ੍ਢਦੇ । ਖਰੋਚਦੇ । ਪਾਡ਼ਦੇ । 'ਤੇ ਖਿਚ੍ਚਦੇ ਹੋਇਆਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਢਾ ਢੇਰ ਬਘੀਰੇ ਨੇਡ਼੍ਹੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜ ਛਿਹ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਫਡ਼ਕੇ ਗਰਮੀਆਂ ਢੇ ਘਰ ਢੀ ਢਿਵਾਰ ਉਤ੍ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਸੀਟ੍ਟਿਆ ਅਤੇ ਗੁੰਬਢ'ਚ ਹੋਈ ਮੋਰੀ'ਚ ਧਕ੍ਕ ਢਿਤ੍ਤਾ ॥ ਇਕ ਆਢਮੀ ਢੇ ਸਿਖਾਇਏ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਬਹੁਤ ਖਰੋਚਾਂ ਲਗਢੀਆਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਪੰਢ੍ਰਾਂ ਫੁਟ੍ਟ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ੍ਗਢਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਝੱਝ ਡਿਗ੍ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਉਤ੍ਤਰਿਆ ॥

"ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿ" ਬਾਂਦਰ ਚੀਕੇ । "ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾਂ ਸਿਟ੍ਟਿਏ । ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂਗੇ - ਜੇਕਰ ਜਹਰੀਲੇ - ਲੋਗ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ॥"

"ਇਥ੍ਥੇ ਹੀ ਰਹਿ" ਬਾਂਢਰ ਚੀਕੇ । "ਜਢੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਢੋਸ੍ਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾਂ ਸਿਟ੍ਟਿਏ । ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂਗੇ - ਜੇਕਰ ਜਹਰੀਲੇ - ਲੋਗ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਂਢਾ ਛ੍ਡ੍ਡ ਢੇਣ ॥"

"ਸਾੱਢੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋੱਲਿਆ'ਤੇ ਜਲਦੀ'ਚ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਕੱਢੀ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਅਪਨੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੂੜੇ'ਚ ਸਰਸਰਾਹਟ ਅਤੇ ਫੁਫਕਾਰ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਤਸੱਲੀ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਅਵਾਜ ਕੱਢੀ ॥

"ਸਾਢ੍ਢੇ ਸਾਰਿਆਂ ਢੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ।" ਮੁਗਲੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ'ਤੇ ਜਲਢੀ'ਚ ਸਪ੍ਪਾਂ ਢੀ ਸਢ਼ ਲਈ ਅਵਾਜ ਕਢ੍ਢੀ ॥ ਓਨ੍ਹੂ ਅਪਨੇ ਆਲੇ ਢੁਆਲੇ ਕੂਡ਼ੇ'ਚ ਸਰਸਰਾਹਟ ਅਤੇ ਫੁਫਕਾਰ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੀ ਤਸਲ੍ਲੀ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਅਵਾਜ ਕਢ੍ਢੀ ॥

"ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਸ਼ਸ਼ ! ਫੱਨ੍ਹ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ !" ਅੱਧੇ'ਕ ਦਰਜਨ ਅਵਾਜਾਂ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋੱਲਿਆ(ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਹਰ ਗੱਰਕ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜਲ੍ਹੀ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਪੁਰਾਨਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਨਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਸੀ) ॥ "ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਖੜਾ ਰਿਹ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਤਕਲੀਫ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥"

"ਬਗਬਰ ਸ਼ਸ਼ਸ਼ ! ਫਨ੍ਹ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਢੇ !" ਅਧ੍ਧੇ'ਕ ਫ਼ਰਜਨ ਅਵਾਜਾਂ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਬੋਲ੍ਲਿਆ(ਹਿੰਫ਼ੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਹਰ ਗਰ੍ਕ ਹੋਈ ਜਹ੍ਹਾ ਜਲ੍ਫ਼ੀ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਪ੍ਪਾਂ ਫ਼ੀ ਰਿਹਾਇ਼ਸ਼ ਬਣ ਜਾਤੰਫ਼ੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਪੁਰਾਨਾ ਗਰਮੀਆਂ ਫ਼ਾ ਘਰ ਨਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੀ ਤਫ਼ਿਆ ਸੀ) ॥ "ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਸਾਞ੍ਞੂੰ ਤਕਲੀਫ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਫ਼ੇ ਨੇ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਖੜ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਖੁੱਲੇ ਹੋਏ ਕੱਮ'ਚੋਂ ਝਾਤ੍ਤੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘਮਾਸਾਨ ਲੜਾਈ - ਚੀਕਾਂ । ਚਟਰਪਟਰ । ਅਤੇ ਗੁੱਥਮ ਗੁੱਥੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਜਦੋਂ ਅਪਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਹੇਠ ਪਿਛਾਂ ਹਟਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱੜਦਿਆਂ ਤੁੱੜਦਿਆਂ ਜੋਰਾਂ ਦੀ ਖੰਘਿਆ ॥ ਜਦੋਂ'ਤੋਂ ਓਹ ਜੱਮਿਆ ਸੀ । ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਘੀਰਾ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

ਸ਼ੁਗਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਫ਼ਾ ਸੀ ਖੜ੍ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਲੇ ਹੋਏ ਕਮ੍ਮ'ਚੋਂ ਝਾਤ੍ਤੀਆਂ ਮਾਰਫ਼ਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁਣਫ਼ਾ ਰਿਹਾ ਕਾਲੇ ਤੇਂਫ਼ੁਏ ਫ਼ੇ ਆਲੇ ਫ਼ੁਆਲੇ ਘਮਾਸਾਨ ਲੜਾਈ - ਚੀਕਾਂ । ਚਟਰਪਟਰ । ਅਤੇ ਗੁਥ੍ਥਸ ਗੁਥ੍ਥੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਜਫ਼ੋਂ ਅਪਨੇ ਫ਼ੁਸ਼ਮਨਾ ਫ਼ੇ ਫ਼ੇਰਾਂ ਹੇਠ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਹਟਫ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਹੁੰਫ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਤ੍ਤ਼ਫ਼ਿਆਂ ਤੁਤ੍ਤ਼ਫ਼ਿਆਂ ਜੋਰਾਂ ਫ਼ੀ ਖੰਘਿਆ ॥ ਜਫ਼ੋਂ'ਤੋਂ ਓਹ ਜਨ੍ਮਿਆ ਸੀ । ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਘੀਰਾ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਫ਼ੀ ਖਾਤਿਰ ਲਫ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

"ਭਾੱਲੂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੋਣਾ । ਬਘੀਰਾ ਕਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਜੋਰ ਦੀ ਬੋੱਲਿਆ : "ਸਰੋਵਰ ਵਲ ਆ ਜਾ । ਬਘੀਰੇ ॥ ਘੁਮੇਟੜੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸਰੋਵਰ'ਤੇ ਆ ਜਾ ॥ ਘੁਮੇਟੜੀਆਂ ਖਾ ਅਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ! ਪਾਣੀ'ਚ ਆ ਜਾ !"

"ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇਫ਼ੇ ਹੀ ਹੋਣਾ । ਬਘੀਰਾ ਕਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਫ਼ਾ ।" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ॥ ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਜੋਰ ਫ਼ੀ ਬੋਲ੍ਲਿਆ : "ਸਰੋਵਰ ਵਲ ਆ ਜਾ । ਬਘੀਰੇ ॥ ਘੁਮੇਟੜ਼ੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸਰੋਵਰ'ਤੇ ਆ ਜਾ ॥ ਘੁਮੇਟੜ਼ੀਆਂ ਖਾ ਅਤੇ ਛ਼ਾਲ ਮਾਰ ! ਪਾਣੀ'ਚ ਆ ਜਾ !"

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਮਹਫ਼ੂਜ਼ ਹੈ ਓਨ੍ਹੇ ਉਸ'ਚ ਨਵੀਂ ਹਿੰਮੱਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ॥ ਓਹ ਬੜ੍ਹਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਅਪਨਾ ਰਸ੍ਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਇੰਚ ਇੰਚ ਕਰਕੇ । ਸਿੱਧਾ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵੱਲ ਟੁਰੀ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਹੋਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ 'ਤੇ ਫੇਰ ਗਰਕ ਹੋਈ ਦਿਵਾਰ ਜਿੜ੍ਹੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਉਧੇ'ਤੋਂ ਫੜੱਕਦੀ

ਹੋਈ ਭਾੱਲੂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਉੱਠੀ ॥ ਬੁੱਢੇ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਜੋਰ ਲਾ ਛੱਡਿਆ । ਪਰ ਓਹ ਇਸ੍ਹੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਿਆ ॥ "ਬਘੀਰੇ ।" ਓਹ ਚੀਕਿਆ "ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ ! ਮੈਂ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ! ਮੈਂ ਛੇਤ੍ਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ! ਅਹੋਰਾ ! ਪੱਥਰ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਫਿਸਲ ਰਹੇ ਨੇ ! ਮੇਰੇ ਆਓਣ ਦਾ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰੋ । ਓਹ ਬਦਨਾਮ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕੋਂ !" ਓਹ ਛੇਤ੍ਰੀ ਛੇਤ੍ਰੀ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸਿਰਫ ਬਾਂਦਰਾਂ'ਚ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਮਗਰ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਪੁੱਠਿਆਂ'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸੁਟ੍ਟਿਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਫੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ ਓਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹੇ ਜੱਫੀ ਪਾਈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਫਟ੍ਟ - ਫਟ੍ਟ - ਫਟ੍ਟ ਕਰਕੇ ਕੁਟ੍ਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਪਨਚੱਕੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਥਪੇੜੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ॥ ਛਲਕਣ'ਤੇ ਟੁਟ੍ਟਣ ਦੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਘੀਰਾ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਰਸ੍ਤਾ ਬਣਾਕੇ ਸਰੋਵਰ ਤਾਂਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਾਂਦਰ ਉਧਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥ ਤੇਂਦੁਆ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸਿਰਫ ਉਧਾ ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਂਦਰ ਤਿੰਨ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਿਆਈ'ਤੇ ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਥੱਲੇ ਨਚ੍ਚਦੇ ਹੋਏ ਖੜੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਉਧੇ'ਤੇ ਟੁਟ੍ਟ ਪੈਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਜਿਹ ਓਹ ਭਾੱਲੂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਓਂਦਾ ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀ ਚੌਂਦੀ ਹੋਈ ਠੋੱਡੀ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕੀ । ਅਤੇ ਬੇਬਸੀ'ਚ ਅਪਨੀ ਰਖਿਆ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਈ "ਸਾਡੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੁ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ'ਚ" ਕਿਓਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਕਾ ਨੇ ਆਖਰੀ ਮੋਕੇ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਪੂਛ ਹਿਲਾਈ ਸੀ ॥ ਭਾੱਲੂ ਭੀ । ਬਾਂਦਰਾਂ ਹੇਠ ਅਧ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਸਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ । ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੂੰ ਮਦਦ ਮੰਗਦੇ ਸੁਣਿਆ ॥

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਕ ਨੇ ਫਕ੍ਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਸਹਫੂਜ਼ ਹੈ ਓਨ੍ਹੇ ਤਸ'ਚ ਨਵੀਂ ਹਿੰਮਤ੍ਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਛਿਤ੍ਤੀ ॥ ਓਹ ਬੜਾ ਤਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਅਪਨਾ ਰਸ੍ਤਾ ਬਣਾਤੰਦਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਡੁੱਚ ਡੁੱਚ ਕਰਕੇ । ਸਿਖ੍ਧਾ ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਲ੍ਲ ਟੁਰੀ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਚੁਪ੍ਪ ਹੋਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਤੰਦਾ ਸੀ ॥ 'ਤੇ ਫੇਰ ਗਰਕ ਹੋਈ ਛਿਵਾਰ ਜਿਤ੍ਹੀ ਜੱਂਗਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਓਹਧੇ'ਤੋਂ ਫੜ੍ਕ੍ਕਦੀ ਹੋਈ ਮਾਲ੍ਲੂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਤਠ੍ਠੀ ॥ ਬੁਢ੍ਢੇ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵਲ੍ਲੋਂ ਪੂਰਾ ਜੋਰ ਲਾ ਛਡ੍ਡਿਆ । ਧਰ ਓਹ ਡਸ੍ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਿਆ ॥ "ਬਘੀਰੇ ।" ਓਹ ਚੀਕਿਆ "ਸੈਂ ਡਥ੍ਥੇ ਹਾਂ ! ਸੈਂ ਚਡ੍ਹ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ! ਸੈਂ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ! ਅਹੋਰਾ ! ਧਥ੍ਥਰ ਸੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਫਿਸ੍ਲ ਰਹੇ ਨੇ ! ਸੇਰੇ ਆਓਣ ਢਾ ਡੈਂਤਜਾਰ ਕਰੋ । ਓਹ ਬਫ਼ਨਾਸ ਬਾਂਫ਼ਰ - ਲੋਕੋਂ !" ਓਹ ਛੇਤ੍ਤੀ ਛੇਤ੍ਤੀ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਚਡ੍ਹ ਗਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਂਫ਼ਰਾਂ'ਚ ਗੁੱਸ ਹੋਣ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਸਗਰ ਓਨ੍ਹੇਂ ਅਪਨੇ ਆਧ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਧੁਠ੍ਠਿਆਂ'ਤੇ ਸਿਖ੍ਧਾ ਸੁਟ੍ਟਿਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰ ਧਸਾਰ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਫਡ੍ਹ ਸਕਢਾ ਸੀ ਓਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹੇ ਜਫ੍ਫੀ ਪਾਈ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਫਟ੍ਟ - ਫਟ੍ਟ - ਫਟ੍ਟ ਕਰਕੇ ਕੁਟ੍ਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਪਨਚਕ੍ਕੀ ਢਾ ਚਕ੍ਕਰ ਥਪੇਡ਼ੇ ਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ॥ ਛ੍ਲਕਣਾ'ਤੇ ਟੁਟ੍ਟਣ ਢੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਫਕ੍ਸਿਆ ਕਿ ਬਘੀਰਾ ਲਡ਼ਢਾ ਹੋਡ਼ਆ ਰਸ੍ਤਾ ਬਣਾਕੇ ਸਰੋਵਰ ਤਾਂਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥ੍ਥੇ ਬਾਂਫ਼ਰ ਓ੍ਹਧਾ ਪਿਛ੍ਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥ ਤੇਂਢੁਆ ਲੱਸਾਂ ਪੈ ਸਾਹ ਲੈਣ ਢੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਸਿਰਫ ਓ੍ਹਧਾ ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ । ਜਢੋਂ ਕਿ ਬਾਂਫ਼ਰ ਤਿੰਨ ਪੌਡ਼ੀਆਂ ਢੀ ਡੁੰਘਿਆਈ'ਤੇ ਲਾਲ ਪਥ੍ਥਰ ਢੀਆਂ ਪੌਡ਼ੀਆਂ'ਤੇ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਤਪ੍ਪਰ ਥਲ੍ਲੇ ਨਚ੍ਚਦੇ ਹੋਏ ਖੜੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਹਰ ਤਰਫੋਂ ਓ੍ਹਧੇ'ਤੇ ਟੁਟ੍ਟ ਪੈਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਜਿਹ ਓਹ ਮਾਲ੍ਲੂ ਢੀ ਸਫ਼ਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਓਂਢਾ ॥ ਤਸ ਵੇਲੇ ਬਘੀਰੇ

ਨੇ ਅਪਨੀ ਚੌਂਢੀ ਹੋਈ ਠੋਡ੍ਹੀ ਤਪ੍ਪਰ ਚੁਕ੍ਕੀ । ਅਤੇ ਬੇਬਸੀ'ਚ ਅਪਨੀ ਰਖਿਆ ਢੀ ਖਾਤਿਰ ਸਪ੍ਪਾਂ ਢੀ ਸਹ੍ਹ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਈ "ਸਾਡੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ'ਚ" ਕਿਓਂਕਿ ਤਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਕਾ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸੋਕੇ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਪੂਛ੍ ਹਿਲਾਈ ਸੀ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਭੀ । ਬਾਂਢਰਾਂ ਹੇਠ ਅਧ ਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਸ੍ਸਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ । ਜਢੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਕਾਲੇ ਤੇਂਢੁਏ ਨੂੰ ਸਢਢ ਸੱਂਗਢੇ ਸੁਣਿਆ ॥

ਕਾ ਹਾਲੇ ਹੀ ਪੱਛਮ ਦੀ ਦਿਵਾਰ ਤੇ ਪੁਜਿਆ ਸੀ। ਓਨ੍ਹੇ ਵੱਲ ਖਾੱਧਾ ਤੇ ਇਕ ਪਰਛਤ੍ਤੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਟੋਏ'ਚ ਡਿਗ ਪਿਆ ॥ ਓਹ ਅਪਨੀ ਫਾਏਦੇਮੰਦ ਜਗ੍ਹਾ ਛਡਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰੇ'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ । ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਉਯੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਰ ਕੱਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ'ਚ ਨੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ਜਦੋਂ ਤਾਂਈ ਭਾੱਲੂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਚਲਦੀ ਰਹੀ । ਬਾਂਦਰ ਸਰੋਵਰ'ਚ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚੀਕਦੇ ਰਹੇ । ਅਤੇ ਮੰਗੂ ਚੰਮਗਿਦ੍ੜ ਗ੍ਹਾਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਉਡਦਿਆ ਹੋਇਆ ਵੱਢੀ ਜੰਗ ਦੀ ਖਬਰ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੇ ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਚਿੰਘਾੜਿਆ । ਅਤੇ । ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੇ ਖਿੱਲਰੇ ਹੋਏ ਦਲ ਦ੍ਰਖ੍ਤੀ - ਰਸਤਿਆਂ ਥਾਂਈ ਠੰਡੀਆ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵੱਲ ਅਪਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਤਾਂਈ ਦਿਨ ਦੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ ਫੇਰ ਕਾ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਬੇਸਬਰ । ਸਿੱਧਾ। ਅਤੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਆਇਆ ॥ ਇਕ ਅਜਗਰ ਦੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉਯੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਰ'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਤ੍ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਵਜਨ ਨਾਲ ਹਾਸਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਨੇਜੇ ਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਭਨ੍ਨਦੇ ਹੋਏ ਲੱਠੇ ਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਕ ਹਥੋੜੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਜ੍ਜਿਧਾ ਵਜਨ ਅੱਧਾ'ਕ ਟੰਨ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਠੰਡੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਉਯੀ ਮੁੱਠ'ਚ ਬੈਠਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਓਹ ਲੜਦਾ ਸੀ ॥ ਇਕ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਫੁਟ੍ਟਾ ਅਜਗਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਠ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਓਹ ਠੀਕ ਛਾਤ੍ਤੀ'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰੇ । ਅਤੇ ਕਾ ਤੀਹ ਫੁਟ੍ਟ ਲੰਮਾਂ ਸੀ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ॥ ਉਯਾ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਭਾੱਲੂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਵਾਲੇ ਭੀੜ ਦੇ ਇਕਦਮ ਕੇਂਦਰ'ਚ ਸੀ ॥ ਇਸ ਵਾਰ ਨੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੇ । ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ ॥ ਬਾਂਦਰ "ਕਾ ! ਇਹ ਕਾ ਹੈ ! ਭੱਜੋ ! ਭੱਜੋ !" ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਕੇ ਨ੍ਹਸੇ ॥

ਕਾ ਹਾਲੇ ਹੀ ਪਛ੍ਛਮ ਢੀ ਢਿਵਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰੁਜਿਆ ਸੀ। ਓਨ੍ਹੇ ਵਲ੍ਲ ਖਾਧ੍ਧਾ ਤੇ ਇਕ ਪਰਛ੍ਤੀ ਢਾ ਪਥ੍ਥਰ ਟੋਏ'ਚ ਡਿਗ ਪਿਆ ॥ ਓਹ ਅਪਨੀ ਫਾਏਢੇਮੱਢ ਜਗ੍ਹਾ ਛ੍ਡਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੱਢਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਜਾਂ ਢੋ ਵਾਰ ਕੁੱਂਡਲ ਮਾਰੇ'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ । ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਓ੍ਹਧੇ ਸ਼ਰੀਰ ਢੇ ਸਾਰੇ ਪੈਰ ਕਮ੍ਮ ਕਰਨ ਢੀ ਹਾਲਤ'ਚ ਨੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ਜਢੋਂ ਤਾਂਈ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨਾਲ ਲਡ਼ਾਈ ਚਲਢੀ ਰਹੀ । ਬਾਂਢਰ ਸਰੋਵਰ'ਚ ਬਘੀਰੇ ਢੇ ਆਲੇ ਢੁਆਲੇ ਚੀਕਢੇ ਰਹੇ । ਅਤੇ ਸੱਂਗੂ ਚੱਂਮਗਿਛ੍ਛ੍ਹ੍ ਹਾਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਤ੍ਡਢਿਆ ਹੋਇਆ ਵਢ੍ਢੀ ਜੱਂਗ ਢੀ ਖਬਰ ਪੂਰੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਪਹੁੱਂਚਾਤ੍ਂਢਾ ਰਿਹਾ । ਜਢੋਂ ਤਕ ਕੇ ਜੱਂਗਲੀ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਚਿੰਘਾੜ਼ਿਆ । ਅਤੇ । ਢੂਰ ਢਰਾਜ ਬਾਂਢਰਾਂ ਢੇ ਖਿਲ੍ਲਰੇ ਹੋਏ ਢਲ ਢ੍ਰਖ੍ਤੀ - ਰਸ੍ਤਿਆਂ ਥਾਂਈ ਠੱਂਡੀਆ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਲ੍ਲ ਅਪਨੇ ਲੋਕਾਂ ਢੀ ਸਢਢ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਅਤੇ ਲਡ਼ਾਈ ਢੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਤਾਂਈ ਢਿਨ ਢੇ ਪਰਿੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਤ੍ਠਾ ਢਿਤ੍ਤਾ ॥ ਫੇਰ ਕਾ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਬੇਸਬਰ । ਸਿਧ੍ਧਾ। ਅਤੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਆਇਆ ॥ ਇਕ ਅਜਗਰ ਢੀ ਮਾਰਨ ਢੀ ਤਾਕਤ ਓ੍ਹਧੇ ਸਿਰ ਢੇ ਵਾਰ'ਚ ਹੁੱਢੀ ਹੈ ਜਿਤ੍ਹੀ ਤਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਢੇ ਵਜਨ ਨਾਲ ਹਾਸਿਲ ਹੁੱਢੀ ਹੈ ॥ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ

इक नेजे दा । जां फेर भन्नदे होए लठ्ठे दा । जां फेर इक हथोड़े दा खिआल कर सकदे हों ज्हिधा वजन अध्धा'क टँन होवे । अते जिस नूँ इक ठँडे अते शांत दिमाग वाला ओ्हधी मुठ्ठ'च बैठा चला रिहा होवे । तां तुसी समझ सकदे हों का किवें लगदा सी जदों ओह लड़दा सी ॥ इक चार जां पँज फुट्टा अजगर इक आदमी नूँ ठ्हां मार सकदा है जेकर ओह ठीक छात्ती'ते वार करे । अते का तीह फुट्ट लँमां सी । जिवें कि तुसी जाणदे ही हो ॥ ओ्हधा पहिला वार भाल्लू दे आले दुवाले भीड़ दे इकदम केंदर'च सी ॥ इस वार ने मूँह बँद कर के खामोश कर दित्ते । अते दूजे दी लोड़ नहीं पई ॥ बांदर "का ! इह का है ! भज्जो ! भज्जो !" दीआं चीकां मारके न्हसे ॥

ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਅਪਨੇ ਵਢੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੰਗਾ ਵਤੀਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਰਾਤ ਦਾ ਚੋਰ । ਜੋ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਇੰਜ ਫਿਸਲ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਚਪੀਤੇ ਕਾਈ ਉਗ੍ਗਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਬਾਂਦਰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿੜ੍ਹਾ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਓਹ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁੱਕੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਟ੍ਹਾਣੀ ਜਾਂ ਸੜੇ ਹੋਏ ਤਨੇ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਣੇ'ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਭੀ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਓਂਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਟ੍ਹਾਣੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਨ ਲਵੇ ॥ ਕਾ ਓਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ ਜਿਸਤੋਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਬਾਂਦਰ ਡਰਦੇ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੀ ਉ੍ਹਧੀ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਹਦਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ । ਕੋਈ ਭੀ ਉ੍ਹਧੀ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਉ੍ਹਧੀ ਜੱਫੀ'ਤੋਂ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਓਹ ਡੱਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਥਥਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛਤ੍ਤਾਂ ਵੱਲ ਨ੍ਹੱਸੇ । ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਚੈਨ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ॥ ਉ੍ਹਧੀ ਜਤ੍ਤ ਬਘੀਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੀ ਸੀ ਪਰ ਓਨ੍ਹੇਂ ਲੜਾਈ'ਚ ਬਹੁਤਾ ਸਿਹਾ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਕਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਪਨਾ ਮੂੰਹ ਖੋੱਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਫੁਫਕਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਬੋੱਲਿਆ । ਅਤੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਬਾਂਦਰ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਓਥੇ ਹੀ ਅਪਨੀ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਂਵਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੁਕੇ ਰਹੇ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਮੁੜ ਤੁੜ ਕੇ ਟੁਟ੍ਟ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ ॥ ਦਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਘਰਾਂ'ਤੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਰੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਉਸ ਖਮੋਸ਼ੀ'ਚ ਜਿੜ੍ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ'ਤੇ ਛਾ ਗਈ ਸੀ ਉਸ'ਚ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਸਰੋਵਰ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹੋਏ ਅਪਨੇ ਪਾਸੇ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ॥ ਫੇਰ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ॥ ਬਾਂਦਰ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੇ ਹੋਰ ਉਚ੍ਚੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ॥ ਓਹ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ'ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ । ਅਤੇ ਚਾਰਦਵਾਰੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਫਿਸਲਣ ਲਗ ਪਏ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਨਚ੍ਚਦੇ ਹੋਏ । ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ'ਚ ਅਪਨੀ ਅੱਖ ਜਾਲੀ'ਤੇ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉੱਲੂਆਂ ਵਾਂਗ ਅਪਨੇ ਅਗਲੇ ਦੰਦਾਂ'ਚੋਂ ਅਪਨਾ ਠੱਠਾ'ਤੇ ਨਫਰਤ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਚੀਕ ਮਾਰੀ ॥

बांदरां दीआं कई पुशतां अपने वढेरिआं दीआं का बारे कहाणीआं सुण के डर दे मारे चँगा वतीरा करन नूँ मजबूर हो गईआं सन । रात दा चोर । जो ट्हाणीआं'च इँज फिसल सकदा सी जिवें चुप्प चपीते काई उग्गदी है । अते हमेशां ही सभ तों ताकतवर बांदर चोरी कर लैंदा सी जिड़्हा कदे होइआ होवे । ओह अपने आप नूँ इक सुक्की मरी होई ट्हाणी जां सड़े होए तने वांग बणा लैंदा सी कि सिआणे'तों सिआणा भी धोखा खा जाओंदा सी । जदों तक कि ओह ट्हाणी ओन्हां नूँ फड़्ह न लवे ॥ का ओह सभ

ਕੁਝ ਸੀ ਜਿਸਤੋਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਬਾਂਦਰ ਡਰਦੇ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੀ ਓਹਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਹਦਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ । ਕੋਈ ਭੀ ਓਹਦੀ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਅਖ੍ਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਓਹਦੀ ਜਫ੍ਫੀ'ਤੋਂ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ॥ ਅਤੇ ਓਹ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਥਥਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛ੍ਤਾਂ ਵਲ੍ਲ ਨ੍ਹਸ੍ਸੇ । ਅਤੇ ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਚੈਨ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ॥ ਓਹਦੀ ਜਤ੍ਤ ਬਘੀਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੀ ਸੀ ਪਰ ਓਨ੍ਹੇਂ ਲੜਾਈ'ਚ ਬਹੁਤਾ ਸਿਹਾ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਕਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਪਨਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਫੁਫਕਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਅਤੇ ਫੂਰ ਫਰਾਜ ਬਾਂਦਰ ਜਿਥ੍ਥੇ ਸੀ ਓਥੇ ਹੀ ਅਪਨੀ ਠੰਡੀਆਂ ਗੁਫਾਂਵਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੁਕੇ ਰਹੇ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਸੁਡ਼ ਤੁਡ਼ ਕੇ ਟੁਟ੍ਟ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ ॥ ਦਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਘਰਾਂ'ਤੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਰੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਉਸ ਖਮੋਸ਼ੀ'ਚ ਜਿਡ਼੍ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ'ਤੇ ਛ੍ਹਾ ਗਈ ਸੀ ਉਸ'ਚ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਸਰੋਵਰ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲਦੇ ਹੋਏ ਅਪਨੇ ਪਾਸੇ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ॥ ਫੇਰ ਰੌਲਾ ਰਪ੍ਪਾ ਫੁਬਾਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ॥ ਬਾਂਦਰ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੇ ਹੋਰ ਉਚ੍ਚੇ ਚਡ਼੍ਹ ਗਏ ॥ ਓਹ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਡ੍ਡੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ'ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ । ਅਤੇ ਚਾਰਦਵਾਰੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਫਿਸਲਣ ਲਗ ਪਏ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਨਚ੍ਚਦੇ ਹੋਏ । ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ'ਚ ਅਪਨੀ ਅਖ੍ਖ ਜਾਲੀ'ਤੇ ਰਖ੍ਖੀ ਅਤੇ ਉਲ੍ਲੂਆਂ ਵਾਂਗ ਅਪਨੇ ਅਗਲੇ ਫੰਡਾਂ'ਚੋਂ ਅਪਨਾ ਠਠ੍ਠਾ'ਤੇ ਨਫਰਤ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਚੀਕ ਮਾਰੀ ॥

"ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਕੁੜਿਕੀ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ । ਮੇਰੇ'ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਾਹੋ ਵਿਸਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜੇ ਨੂੰ ਲਇਏ ਤੇ ਚੱਲਿਏ ॥ ਓਹ ਫੇਰ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥"

"ਆਫਮੀ ਫੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗਫ਼ੇ ਨੂੰ ਕੁਫ਼ਿਕੀ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਫ੍ਢੋ । ਮੇਰੇ'ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਫਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸਾਹੋ ਵਿਸਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਆਫਮੀ ਫੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗਫ਼ੇ ਨੂੰ ਲਇਏ ਤੇ ਚਲ੍ਲਿਏ ॥ ਓਹ ਫੇਰ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਨੇ ॥"

"ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਹ ਹਿਲੱਣਗੇ ਨਹੀਂ ॥ ਤੁਸੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੁਕੋ !" ਕਾ ਫੁਫਕਾਰਿਆ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ॥ "ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ । ਭਰਾ । ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ" - ਇਹ ਬਘੀਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸੀ ॥

"ਜਫੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਫਾ ਓਹ ਹਿਲਣ੍ਣਗੇ ਨਹੀਂ ॥ ਤੁਸੀ ਇਥ੍ਥੇ ਹੀ ਰੁਕੋ !" ਕਾ ਫੁਫਕਾਰਿਆ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ॥ "ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ । ਭਰਾ । ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਫ਼ ਲਈ ਅਵਾਜ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ" - ਇਹ ਬਘੀਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸੀ ॥

"ਮੈਂ - ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਲੜਾਈ'ਚ ਰੋ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ "ਭਾਲ੍ਲੂ । ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਟ੍ਟ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ ?"

"ਸੈਂ - ਸੈਂ ਸ਼ਾਇਫ਼ ਲੜਾਈ'ਚ ਰੋ ਧਿਆ ਹੋਣਾ ।" ਬਧੀਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਫ਼ਿਤਾ ॥ "ਮਾਲ੍ਲੂ । ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਟ੍ਟ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ ?"

"ਮੈਂਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਿਚ੍ਚੁਕੇ ਕਈ ਸੌ ਛੋਟ੍ਟੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਾਲੁਆਂ'ਚ ਨਹੀਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ।" ਅਪਨੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਆਹ ! ਮੈਨੂੰ ਦਰ੍ਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ਕਾ । ਤੇਰਾ ਸਾਂਢੇ' ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਢਾ ਇਹਸਾਨ ਹੈ । ਸਾਢੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਤੇਰੀ ਬਦੋਲਤ ਹਣ - ਮੇਰੀ ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ॥"

"ਸੈਂਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਖਿਚ੍ਚਕੇ ਕਈ ਸੌ ਛੋਟ੍ਟੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਾਲੁਆਂ'ਚ ਨਹੀਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਫ਼ਿਤ੍ਤਾ ।" ਅਪਨੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਜੋਰ ਜੋਰ ਦੀ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਲ੍ਲੂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ॥ "ਆਹ ! ਸੈਨੂੰ ਫ਼ਰ੍ਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ਕਾ । ਤੇਰਾ ਸਾਫ਼ੇ' ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਫ਼੍ਫ਼ਾ ਇਹਸਾਨ ਹੈ । ਸਾਫ਼ੀਆਂ ਜਿੰਫ਼ਗੀਆਂ ਤੇਰੀ ਬਫ਼ੋਲਤ ਹਣ - ਮੇਰੀ ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਫ਼ੀ ॥"

"ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ॥ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?"

"ਕੋਈ ਗਲ੍ਲ ਨਹੀਂ ॥ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ਾ ਬਲੂੰਗਫ਼ਾ ਕਿਥ੍ਥੇ ਹੈ ?"

"ਇੱਥੇ । ਇਕ ਕੁੜਿੱਕੀ'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿੱਕਲ ਸਕਦਾ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ ਟੁਟ੍ਟੇ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਗੋਲਾਈ ਉਸ੍ਹੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਸੀ ॥

"ਇਥ੍ਥੇ । ਇਕ ਕੁਫ਼ਿਕ੍ਕੀ'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਸੈਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕ੍ਕਲ ਸਕਦਾ ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਰੋਂਫ਼ੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ ਟੁਟ੍ਟੇ ਗੁੰਬਫ਼ ਫ਼ੀ ਗੋਲਾਈ ਓਹ੍ਧੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਰ ਤਪ੍ਪਰ ਸੀ ॥

"ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ॥ ਇਹ ਮਾਓ ਮੋਰ ਵਾਂਗ ਨਚ੍ਚਦਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾਂਢੇ ਬਚ੍ਚੇ ਮਿਧ ਸੁਟ੍ਟੇਗਾ ।" ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਗਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ॥ ਇਹ ਸਾਓ ਸੋਰ ਵਾਂਗ ਨਚ੍ਚਫ਼ਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਸਾਫ਼ੇ ਬਚ੍ਚੇ ਸਿਧ ਸੁਟ੍ਟੇਗਾ ।" ਅੱਫ਼ਰੋਂ ਨਾਗਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਉਹੋ !" ਕਾ ਨੇ ਮੁੱਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ । "ਇਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੇ ਦੋਸ੍ਤ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਨੇ ॥ ਪਿਛਾਂ ਨੂੰ ਹੋਕੇ ਖੜਾ ਹੋ । ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ॥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕੋ ਲਵੋ । ਓਹ ਜਹਰੀਲੇ ਲੋਕੋ ॥ ਮੈਂ ਦਿਵਾਰ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥"

"ਓਹ੍ਹੋ !" ਕਾ ਨੇ ਸੁਕ੍ਸਕਗਾਉਂਫ਼ੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ । "ਇਸ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ੇ ਬਲੂੰਗਫ਼ੇ ਫ਼ੇ ਫ਼ੋਸ੍ਤ ਹਰ ਜਗਹਾ ਨੇ ॥ ਧਿਫ਼ਾਂ ਨੂੰ

होके खड़ा हो । आदमी दे बलूँगड़े ॥ अपने आप नूँ लुको लवो । ओह जहरीले लोको ॥ मैं दिवार तोड़ रिहा हाँ ॥"

ਕਾ ਨੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਬਦਰੰਗੀ ਤਰੇੜ ਸੰਗਮਰਮਰ'ਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖੀ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਚ ਇਕ ਕਮਜੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ । ਵੇੱਖਿਆ । ਸਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹਲਕੇ ਜਿਹੇ ਦੂਰੀ ਨਾਪਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਠੋੱਕਿਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਛਿਹ ਫੁਟ੍ਟ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ । ਅਤੇ ਅੱਧਾ'ਕੁ ਦਰਜਨ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨੱਕ ਗ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਘਸੁੰਨ ਮਾਰੇ ॥ ਜਾਲੀ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਕੱਮ ਟੁਟ੍ਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਰ ਇਕ ਮਿਟ੍ਟੀ ਅਤੇ ਘਟ੍ਟੇ ਦੇ ਬਦ੍ਦੂਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ'ਚ ਡਿਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਮੋਰੀ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਪਨੀ ਇਕ ਇਕ ਬਾਂਹ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ'ਤੇ ਪਾਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥

का ने बड़े धिआन नाल जढों तक कि उस नूँ इक बढ़रँगी तरेड़ सँगमरमर'च नहीं ढिखी ज्हिधे'च इक कमजोर जग्हा सी । वेख्खिआ । सिर ढे नाल ढो तिँन वारी हलके जिहे ढूरी नापण वास्ते ठोक्किआ । अते फेर अपने शरीर ढे छिह फुट्ट हिस्से नूँ जमीन ढे उप्पर चुक्किआ । अते अध्धा'कु ढरजन पूरी ताकत नाल पहिलां नक्क ग्हां करके घसुँन मारे ॥ जाली ढा होइआ होइआ कम्म टुट्ट गिआ अते ढूर इक मिट्टी अते घट्टे ढे बढ्ढल ढी शकल'च डिग पिआ । अते मुगली ने मोरी'चों बाहर छ़ाल मारी अते भाल्लू अते बघीरे ढे विचकार अपनी इक इक बाँह ढोवां ढी गरढन'ते पाके खड़ा हो गिआ ॥

"ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਸਟ੍ਟ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ ?" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਪੋੱਲੇ ਜਿਹੇ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥

"की तैनूँ सट्ट लग्गी है ?" भाल्लू ने पोल्ले जिहे जफ्फी पाउंढे होए किहा ॥

"ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦਰ੍ਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਭੀ ਝ਼ਰੀਟਾਂ ਨਹੀਂ ਪਇਆਂ ਨੇ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ॥ ਮਗਰ । ਓਹ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨ੍ਹੂੰ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਵਤੀਰਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੋ ! ਤੁਹਾਡਾ ਲਹੂ ਵਗਨ ਡਿਹਾ ਹੈ ॥"

"मेरा पूरा शरीर ढर्द कर रिहा है । मैं भुक्खा हां । अते बिलकुल भी झ़रीटां नहीं पइआं ने मैन्हूं ॥ मगर । ओह । ओन्हां ने तुहानूँ बड़ा बुरा वतीरा कीत्ता है । मेरे भरावो ! तुहाडा लहू वगन डिहा है ॥"

"ਬਾਕੀ ਭੀ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਬੁੱਲ ਚਟ੍ਟਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥

"ਬਾਕੀ ਭੀ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਬੁਲ੍ਲ ਚਟ੍ਟਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚਬੂਤਰੇ'ਤੇ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥

"ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੇ ਤੂੰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈਂ । ਓਹ ਮੇਰੀ ਛੋਟ੍ਟੇ ਡੱਡੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ !" ਰੂੰ ਰੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਝਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਝਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੇ ਤੂੰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈਂ । ਓਹ ਸੇਰੀ ਛੋਟ੍ਟੇ ਡਡ੍ਡੂਆਂ ਢੀ ਸ਼ਾਨ !" ਰੂੰ ਰੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਇ੍ਹਧਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸੀਂ ਬਾਦ'ਚੋਂ ਕਰਾਂਗੇ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸੁੱਕੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਕਿਹਾ ਜਿੜ੍ਹੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਈ ॥ "ਮਗਰ ਇੱਥੇ ਕਾ ਹੈ ਜ੍ਰਿਧਾ ਸਾੱਢੇ ਉਤ੍ਤੇ ਇਹ ਜੰਗ ਜਿਤ੍ਤੁਨ ਦਾ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਇਹਸਾਨ ਹੈ ॥ ਇ੍ਹਧਾ ਧਨਵਾਦ ਸਾੱਢੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰ । ਮੁਗਲੀ ॥"

"ਝ੍ਹਧਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸੀਂ ਬਾਢ'ਚੋਂ ਕਰਾਂਗੇ" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਸੁਕ੍ਕੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਕਿਹਾ ਜਿੜ੍ਹੀ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੱਂਢ ਨਹੀਂ ਆਈ ॥ "ਸਗਰ ਝਥ੍ਥੇ ਕਾ ਹੈ ਜ੍ਹਿਧਾ ਸਾਢ੍ਢੇ ਉਤ੍ਤੇ ਝਹ ਜੱਂਗ ਜਿਤ੍ਤਨ ਢਾ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਤਣ ਢਾ ਝਹਸਾਨ ਹੈ ॥ ਝ੍ਹਧਾ ਧਨਵਾਢ ਸਾਢ੍ਢੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਸੁਤਾਬਕ ਕਰ । ਸੁਗਲੀ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਅਜਗਰ ਦਾ ਸਿਰ ਉ੍ਧੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਫੁਟ੍ਟ ਉਚ੍ਚਾ ਘੁੱਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

ਸੁਗਲੀ ਸੁੜਿਆ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਅਜਗਰ ਢਾ ਸਿਰ ਓ੍ਹਧੇ ਸਿਰ ਢੇ ਤਪ੍ਪਰ ਝਕ ਫੁਟ੍ਟ ਤਚ੍ਚਾ ਘੁਸ੍ਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥

"'ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਇ੍ਹਧੀ ਚਮੜੀ ਬੜੀ ਕੂਲੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਖਿਆਲ ਰੱਖੀਂ । ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ । ਕਿ ਜਿਸ ਸਵੇਰ ਜਾਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਦੇ ਘੁਸਮੁੱਸੇ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਖੱਲ ਲਾਹੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਬਾਂਦਰ ਨ ਸਮਝ ਲਵਾਂ ॥"

"'ਤੇ ਫੇਰ ਝਹ ਹੈ ਆਢਮੀ ਢਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ।" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਝ੍ਹਧੀ ਚਮੜੀ ਬੜੀ ਕੂਲੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਝਹ ਬਾਂਢਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਖਿਆਲ ਰਖ੍ਖੀਂ । ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲੂੰਗੜੇ । ਕਿ ਜਿਸ ਸਵੇਰ ਜਾਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਢੇ ਘੁਸਮੁਸ੍ਸੇ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਖਲ੍ਲ ਲਾਹੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਬਾਂਢਰ ਨ ਸਮਝ ਲਵਾਂ ॥"

"ਤੇਰੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤੂ ॥ "ਮੈਂ ਜਿਊਂਦਾ ਅੱਜ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹਾਂ ॥ ਜਦੋਂ ਭੀ ਤੂੰ ਭੁੱਖਾ ਹੋਵੇਗਾਂ ਓਹ ਕਾ । ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

"ਤੇਰੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ'ਚ ਇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਫੌੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਫਿਤਾ ॥ "ਮੈਂ ਜਿਊਂਫਾ ਅਜ੍ਜ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹਾਂ ॥ ਜਫੋਂ ਮੀ ਤੂੰ ਮੁਖ੍ਖਾ ਹੋਵੇਗਾਂ ਓਹ ਕਾ । ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

"ਬਹੁਤ ਧਨਵਾਦ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਭਾਵੇਂ ਉ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਟਿਮਕਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾ ਬ੍ਹਾਦਰ ਕਿੜ੍ਹਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੂਗਾ ? ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਰਦੇਸ ਜਾਵੇਗਾ'ਤੇ ਮੈਂ ਇ੍ਹਧੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥"

"ਬਹੁਤ ਧਨਵਾਫ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਮਰਾ" ਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਮਾਵੇਂ ਓ੍ਹਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਟਿਮਕਫੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾ ਬ੍ਹਾਫਰ ਕਿੜ੍ਹਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ੍ਹਗਾ ? ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁ੍ਛ੍ਛ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਫੋਂ ਇਹ ਪਰਫੇਸ ਜਾਵੇਗਾ'ਤੇ ਮੈਂ ਇ੍ਹਧੇ ਪਿ੍ਛ੍ਛੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥"

"ਮੈਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ । - ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹਾਂ - । ਮਗਰ ਮੈਂ ਬਕਰੀਆਂ ਨਠਾ ਕੇ ਲਿਓਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ੍ਤੁਮਾਲ ਕੀਤੂ ਜਾ ਸਕੇ ॥ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਖਾੱਲੀ ਢਿੱਡ ਹੋਵੇਂ ਓਦੋਂ ਆਈਂ'ਤੇ ਵੇਖੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜਾਂ'ਚ ਕੁਝ ਹੁਨਰ ਹੈਗੇ ਨੇ[ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਹੱਥ ਅਗ੍ਗੇ ਪਸਾਰੇ] । ਅਤੇ ਕਦੇ ਤੂੰ ਕੁੜਿਕੀ'ਚ ਫਸਿਆਂ ਹੋਵੇਂ । ਮੈ ਉਧਾਰ ਜੋ ਤੇਰਾ । ਬਘੀਰੇ ਦਾ । ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਦਾ । ਮੇਰੇ ਉਤ੍ਤੇ ਹੈ। ਚੁਕਾ ਸਕਾਂਗਾ ॥ ਸਭ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ । ਮੇਰੇ ਉਸ੍ਤਾਦੋ ॥"

"ਮੈਂ ਕੁਝ ਮੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਫਾ । - ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹਾਂ - । ਮਗਰ ਮੈਂ ਬਕਰੀਆਂ ਨਠਾ ਕੇ ਲਿਓਂਫਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ॥ ਜਫੋਂ ਤੂੰ ਖਾਲ੍ਲੀ ਢਿ੍ਡ ਹੋਵੇਂ ਓਫੋਂ ਆਈਂ'ਤੇ ਵੇਖੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਚ੍ਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜਾਂ'ਚ ਕੁਝ ਹੁਨਰ ਹੈਗੇ ਨੇ[ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਹਥ੍ਥ ਅਗ੍ਗੇ ਪਸਾਰੇ] । ਅਤੇ ਕਫੇ ਤੂੰ ਕੁੜਿ੍ਕੀ'ਚ ਫਸਿਆਂ ਹੋਵੇਂ । ਮੈ ਉਧਾਰ ਜੋ ਤੇਰਾ । ਬਘੀਰੇ ਫਾ । ਅਤੇ ਮਾਲ੍ਲੂ ਫਾ । ਮੇਰੇ ਤ੍ਤੇ ਹੈ। ਚੁਕਾ ਸਕਾਂਗਾ ॥ ਸਮ ਫਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ । ਮੇਰੇ ਤਸ੍ਤਾਫੋ ॥"

"ਚੰਗਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ।" ਭਾੱਲੂ ਗੜਗੜਾਇਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਧਨਵਾਦ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੂ ਸੀ ॥ ਅਜਗਰ ਨੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਮੋਢੇ'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ॥ "ਇਕ ਵੱਢੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ'ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਭਰੀ ਜਬਾਨ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੜੀ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਆਦਮੀ ॥ ਮਗਰ ਹੁਣ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ॥ ਜਾ ਅਤੇ ਸੌਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜੋ ਆਓਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾਂ ਵੇੱਖੇਂ ॥"

"ਚੱਂਗਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ।" ਮਾਲ੍ਲੂ ਗੜ੍ਗੜ੍ਹਾਇਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਧਨਵਾਫ ਬੜੀ ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਸੀ ॥

ਅਜਗਰ ਨੇ ਇਕ ਸਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੋਲੇ ਜਿਹੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਸੁਗਲੀ ਦੇ ਸੋਢੇ'ਤੇ ਰਖ੍ਖਿਆ ॥ "ਇਕ ਵਡ੍ਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ'ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਭਰੀ ਜਬਾਨ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਬੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਆਦ੍ਮੀ ॥ ਸਗਰ ਹੁਣ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਦੋਸ੍ਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ॥ ਜਾ ਅਤੇ ਸੌਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਚੱਨ੍ਡ੍ਰਮਾਂ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਜੋ ਆਓਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾਂ ਵੇਖ੍ਖੇਂ ॥"

ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਪ੍ਹਾੜਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦਰਾ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੇ ਕੱਠਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁਰਜ ਇੰਝ ਜਾਪਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਿਲਦੇ ਹੋਏ ਫਟੇ ਲੀੜੇ ॥ ਭਾਲੂ ਹੇਠਾਂ ਸਰੋਵਰ'ਤੇ ਪੀਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀ ਖੱਲ ਦੁਰਸ੍ਤ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾ ਫਿਸਲ ਕੇ ਚਬੂਤਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਜਬਾੜਾ ਦਬਾਇਆ ਜਿਸਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣਕੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇ੍ਧਰੇ ਵੱਲ ਖਿਚ ਪਈਆਂ ॥

ਚੱਨ੍ਡ੍ਰਮਾਂ ਪ੍ਹਾੜਿਆਂ ਪਿਛ੍ਹੇ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਂਬਦੇ ਹੋਏ ਬਾਂਦ੍ਰਾ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੇ ਕਠ੍ਠਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁਰਜ ਝੱਂਝ ਜਾਪਦੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਿਲਦੇ ਹੋਏ ਫਟੇ ਲੀੜੇ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਹੇਠਾਂ ਸਰੋਵਰ'ਤੇ ਪੀਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਅਪਨੀ ਖਲ੍ਲ ਦੁਰਸ੍ਤ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਜਦ੍ਹੋਂ ਕਿ ਕਾ ਫਿਸਲ ਕੇ ਚਬੂਤਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਜਬਾੜ੍ਹਾ ਦ੍ਬਾਇਆ ਜਿਸਦ੍ਹੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣਕੇ ਬਾਂਦ੍ਰਾਂ ਦ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖ੍ਖਾਂ ਇ੍ਹਧੇ ਵਲ੍ਲ ਖਿਚ ਪਈਆਂ ॥

"ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਕੀ ਹਾਲੇ ਭੀ ਵੇਖਣ ਜੋਗ੍ਗੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ?"

"ਚੱਨ੍ਡ੍ਰਮਾਂ ਛਿਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਕੀ ਹਾਲੇ ਭੀ ਵੇਖਣ ਜੋਗ੍ਗੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ?"

ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੋਂ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਉਤ੍ਤੋਂ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਹਵਾ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ ਆਈ "ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਓਹ ਕਾ ॥"

ਦਿਵਾਰਾਂ'ਤੋਂ ਦ੍ਰੁਖ੍ਖਾਂ ਉਤ੍ਤੋਂ ਰੋਂਦ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹਵਾ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ ਆਈ "ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਓਹ ਕਾ ॥"

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ॥ ਨਾਚ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਕਾ ਦੀ ਭੁਖ ਦਾ ਨਾਚ ॥ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ'ਤੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇੱਖੋ ॥"

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ॥ ਨਾਚ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਕਾ ਦ੍ਹੀ ਭੁਖ ਦ੍ਹਾ ਨਾਚ ॥ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ'ਤੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖ੍ਖੋ ॥"

ਓਹ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀਂ ਇਕ ਵੱਢੇ ਘੇਰੇ'ਚ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਘੁੱਮਿਆ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਅੰਗਰੇਜੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅੱਠ ਵਰਗੇ ਗੋਲੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹੁਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਕੋਮਲ । ਤਿਕੋਣ ਜਿੜ੍ਹੇ ਚਕੋਰ ਅਤੇ ਪੰਜਕੋਣ'ਚ ਬਦਲ ਜਾਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਟਿੱਲਿਆਂ'ਤੇ ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰਦਾ । ਬਿਨਾ ਸਾਹ ਲਏ । ਬਿਨਾ ਜਲ੍ਹੂਬਾਜੀ । ਦੇ ਬਿਨਾ ਰੁਕੇ । ਅਪਨਾ ਗਾਣਾ

ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ॥ ਹ੍ਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਧੁੰਦੀਆ ਬਦਲਦੀਆਂ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਓੱਝਲ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਪਰ ਓਹ ਉ੍ਧੀ ਖੱਲ ਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਸੀ ॥

ਓਹ ਫੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀਂ ਇਕ ਵਡ੍ਡੇ ਘੇਰੇ'ਚ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਸਜ੍ਜੇ ਖਬ੍ਬੇ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਘੁਮ੍ਮਿਆ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਅੱਂਗਰੇਜੀ ਫੇ ਅਖ੍ਖਰ ਅਠ੍ਠ ਵਰਗੇ ਗੋਲੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਫੇ ਨਾਲ ਵਾਹੁਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਅਤੇ ਕੋਮਲ । ਤਿਕੋਣ ਜਿ੍ਹੇ ਚਕੋਰ ਅਤੇ ਪੱਂਜਕੋਣ'ਚ ਬਫ੍ਲ ਜਾਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਟਿਲ੍ਲਿਆਂ'ਤੇ ਕੁੱਂਡਲੀ ਮਾਰਫਾ । ਬਿਨਾ ਸਾਹ ਲਏ । ਬਿਨਾ ਜਲ੍ਫਬਾਜੀ । ਫੇ ਬਿਨਾ ਰੁਕੇ । ਅਪਨਾ ਗਾਣਾ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਫਾ ਰਿਹਾ ॥ ਹ੍ਨੇਰਾ ਹੁੱਫਾ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਧੂੱਫੀਆ ਬਫ੍ਲਫੀਆਂ ਕੁੱਂਡਲੀਆਂ ਓਹ੍ਝਲ ਹੋ ਗਈਆਂ । ਪਰ ਓਹ ਓ੍ਹਧੀ ਖਲ੍ਲ ਫੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣ ਸਕਫੇ ਸੀ ॥

ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਇੰਜ ਚੁਪ ਚਾਪ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਗਲੇਆਂ'ਚ ਗੜ੍ਗੜਾਓਂਦੇ ਰਹੇ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ॥

ਭਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਇੰਜ ਚੁਪ ਚਾਪ ਖੜੇ੍ ਹੋ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਪਥ੍ਥਰ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਗਲੇਆਂ'ਚ ਗਫ਼ਗਫ਼ਾਓਂਫੇ ਰਹੇ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਫੇ ਗਰਫਨ ਫੇ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜੇ੍ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਵੇਖਫਾ ਰਿਹਾ'ਤੇ ਹੈਗਾਨ ਹੁੱਫਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕੋਂ ।" ਅਖੀਰ'ਚ ਕਾ ਦੀ ਅਵਾਜ ਆਈ । "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਜਾਂ ਪੈਰ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਿਨਾ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ? ਬੋੱਲੋ !"

"ਬਾਂਫਰ - ਲੋਕੋਂ ।" ਅਖੀਰ'ਚ ਕਾ ਫੀ ਅਵਾਜ ਆਈ । "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹਥ੍ਥ ਜਾਂ ਪੈਰ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਫੇ ਬਿਨਾ ਹਿਲਾ ਸਕਫੇ ਹੋਂ ? ਬੋਲ੍ਲੋ !"

"ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਿਨਾ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਜਾਂ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ । ਓਹ ਕਾ !"

"ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਫੇ ਬਿਨਾ ਅਸੀਂ ਹਥ੍ਥ ਜਾਂ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾ ਸਕਫੇ । ਓਹ ਕਾ !"

"ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ! ਸਾਰੇ ਇਕ ਕਦਮ ਮੇਰੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਆਓ ॥"

"ਬਹੁਤ ਚੱਂਗਾ ! ਸਾਰੇ ਇਕ ਕਫ਼ਮ ਮੇਰੇ ਨੇ੍ਹ ਆਓ ॥"

ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਮਜਬੂਰੀ'ਚ ਗ੍ਯਾਂ ਹੋ ਗਇਆਂ । ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ'ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਇਕ ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਦਮ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਯਾਂ

ਭਰਿਆ ॥

ਬਾਂਫਰਾਂ ਫੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਮਜਬੂਰੀ'ਚ ਯਹਾਂ ਹੋ ਗਝਆਂ । ਅਤੇ ਮਾਲ੍ਲੂ'ਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਝਕ ਆਕੜਿਆ ਹੋਝਆ ਕਫਸ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯਹਾਂ ਮਰਿਆ ॥

"ਨੇੜ੍ਹੇ !" ਕਾ ਨੇ ਫੁਫਕਾਰ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਟੁਰਨ ਲਗ ਪਏ ॥

"ਨੇਡ੍ਹੇ !" ਕਾ ਨੇ ਯੁਯਕਾਰ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਸਾਰੇ ਝਕ ਵਾਰੀ ਯੇਰ ਟੁਰਨ ਲਗ ਪਏ ॥

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਹੱਥ ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਰੱਖੇ । ਅਤੇ ਦੋ ਮਹਾਨ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਇੰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ'ਤੋਂ ਉੱਠੇ ਹੋਣ ॥

ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਹਥ੍ਥ ਮਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਬਘੀਰੇ ਨੂੰ ਫੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਰਖ੍ਖੇ । ਅਤੇ ਫੋ ਸਹਾਨ ਫ੍ਰਸ਼ੀ ਝੰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ'ਤੋਂ ਉਠ੍ਠੇ ਹੋਣ ॥

"ਅਪਨਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਮੋੱਢੇ'ਤੇ ਰੱਖ ।" ਬਘੀਰਾ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ ॥ "ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੱਖੀਂ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਰੂਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ - ਜਰੂਰ ਵਾਪਸ ਕਾ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਆਹ !"

"ਅਪਨਾ ਹਥ੍ਥ ਮੇਰੇ ਸੋਫ੍ਫੇ'ਤੇ ਰਖ੍ਖ ।" ਬਘੀਰਾ ਯੁਸਯੁਸਾਝਆ ॥ "ਝਥ੍ਥੇ ਹੀ ਰਖ੍ਖੀਂ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਸੈਂਨੂੰ ਜਰੂਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਫਾ ਹੈ - ਜਰੂਰ ਵਾਪਸ ਕਾ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਫਾ ਹੈ ॥ ਆਹ !"

"ਬੁੱਢਾ ਕਾ ਸਿਰਫ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਗੋਲੇ ਵਾਹੁਣ ਢਿਹਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਚੱਲਿਏ ॥" ਅਤੇ ਤਿੰਨ੍ਹੇਂ ਦਿਵਾਰ'ਚ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ'ਚੋਂ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਨਿੱਕਲ ਗਏ ॥

"ਬੁਫ੍ਫਾ ਕਾ ਸਿਰਯ ਸਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਗੋਲੇ ਵਾਹੁਣ ਫਿਹਾ ਹੈ ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਚਲ੍ਲਿਏ ॥" ਅਤੇ ਤਿੰਨ੍ਹੋਂ ਫਿਵਾਰ'ਚ ਖਾਲੀ ਜਯਹਾ'ਚੋਂ ਜੱਂਗਲ ਵਲ੍ਲ ਨਿਕ੍ਕਲ ਗਏ ॥

"ਉਫ੍ਫੇ !" ਸ਼ਾਂਤ ਦ੍ਰਖ੍ਖਾਂ ਹੇਠ ਜਦੋਂ ਓਹ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਓਦੋਂ ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਾ ਨੂੰ ਦੋਸ੍ਤ ਬਨਾਂਵਾਂਗਾ ।" ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝਝਕੋੜਿਆ ॥

"ਉਫ਼ਹੋ !" ਸ਼ਾਂਤ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠ ਜਦੋਂ ਓਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਓਦੋਂ ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਾ ਨੂੰ ਦੋਸ੍ਤ ਬਨਾਂਵਾਂਗਾ ।" ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝਝਕੋੜਿਆ ॥

"ਓਨ੍ਹੂ ਸਾੱਢੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਪਤਾ ਹੈ ।" ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ । ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਥੋੜੇ ਹੀ ਵਕ੍ਤ'ਚ । ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਓੱਥੇ ਰਹਿ ਜਾਉਂਦਾ । ਮੈ ਉਯੇ ਸੰਘ'ਚ ਟੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ॥"

"ਓਨ੍ਹੂ ਸਾਢ੍ਹੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਪਤਾ ਹੈ ।" ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ । ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਥੋੜੇ ਹੀ ਵਕ੍ਤ'ਚ । ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਓਥ੍ਥੇ ਰਹਿ ਜਾਉਂਦਾ । ਮੈ ਓ੍ਹਧੇ ਸੰਘ'ਚ ਟੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ॥"

"ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਿਕਲਣ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਲੋੱਕੀ ਇਸ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਟੁਰਣਗੇ" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਇ੍ਹਧਾ ਅਪਨੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ - ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

"ਚੱਫ਼ਮਾਂ ਢੇ ਫੇਰ ਨਿਕਲਣ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਲੋਕ੍ਕੀ ਇਸ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਟੁਰਣਗੇ" ਮਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਝ੍ਹਧਾ ਅਪਨੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ - ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥"

"ਮਗਰ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਗਰ ਦੀ ਮਨਮੋਹਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ॥ "ਮੈਂ ਇਕ ਵੱਢੇ ਸੱਪ'ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵੇੱਖਿਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਗੋਲੇ ਵਾਹੁਣ ਢਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਾਂਈ ਕਿ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ॥ ਅਤੇ ਉ੍ਹਧਾ ਨੱਕ ਇਕਦੱਮ ਸੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਹਾ ! ਹਾ !"

"ਸਗਰ ਇਸ ਸਭ ਢਾ ਕੀ ਸਤਲਬ ਸੀ ?" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਗਰ ਢੀ ਸਨਮੋਹਣ ਢੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ॥ "ਮੈਂ ਇਕ ਵਡ੍ਢੇ ਸਪ੍ਪ'ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਗੋਲੇ ਵਾਹੁਣ ਢਿਹਾ ਸੀ ਜਢੋਂ ਤਾਂਈ ਕਿ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ॥ ਅਤੇ ਓ੍ਹਧਾ ਨਕ੍ਕ ਇਕਢਮ੍ਮ ਸੁਜ੍ਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਹਾ ! ਹਾ !"

"ਮੁਗਲੀ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ । "ਉ੍ਹਧਾ ਨੱਕ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕਨ੍ਹ । ਪਾੱਸੇ'ਤੇ ਪੰਜੇ । ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਅਤੇ ਮੋਢਿਆਂ'ਤੇ ਚੱਕ ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਿਰਫ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ॥ ਨਾਂ ਹੀ ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਬਘੀਰਾ ਮਜੇ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ॥"

"ਸੁਗਲੀ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ । "ਓ੍ਹਧਾ ਨਕ੍ਕ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸੁਜ੍ਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਤਹਾਂ ਸੇਰੇ ਕਞ੍ਞ । ਪਾਸ੍ਸੇ'ਤੇ ਪੰਜੇ । ਅਤੇ ਮਾਲ੍ਲੂ ਢੀ ਗਰਢਨ ਅਤੇ ਸੋਢਿਆਂ'ਤੇ ਚਕ੍ਕ ਵਡ੍ਢੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਿਰਫ ਤੇਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ॥ ਨਾਂ ਹੀ ਮਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਬਘੀਰਾ ਮਜੇ ਨਾਲ ਕਈ ਢਿਨਾਂ ਤਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ॥"

"ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਭਾੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਾੱਢੇ ਕੋਲ ਮੁੜ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ॥"

"ਇਹ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਭਾਲ੍ਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਾਢ੍ਹੇ ਕੋਲ ਮੁੜ੍ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਹੈ ॥"

"ਸਚ੍ਚ ਹੈ। ਮਗਰ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਇ੍ਯਾਦੀ ਵੱਢੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ ਸਮਾਂ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਕੇ ਜਿੜ੍ਹਾ ਅਸੀਂ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਜਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਜਖਮੀ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਵਾਲ - ਮੇਰੀ ਪਿਠ ਕੋਈ ਅੱਧੀ'ਕ ਪੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਅਪਨੀ ਇੱਜਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ ॥ ਕਿਓਂਕਿ। ਯਾਦ ਕਰ। ਮੁਗਲੀ। 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਲੇ ਤੇਂਦੁਏ ਨੂੰ। ਮਜਬੂਰ ਹੋਕੇ ਅਪਨੇ ਬਚਾਓ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਅਤੇ ਭਾੱਲੂ'ਤੇ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ੍ਟੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਭੁੱਖੇ ਨਚ੍ਚ ਕੇ ਝੱਲਾ ਬਣਨਾ ਪਇਆ ॥ ਇਹ ਸਭ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲੂੰਗੜੇ। ਤੇਰੇ ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡੱਨ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ॥"

"ਸਚ੍ਚ ਹੈ। ਸਗਰ ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਝ੍ਹਧੀ ਵਡ੍ਢੀ ਕੀਸਤ ਚੁਕਾਤਣੀ ਪਈ ਸਸਾਂ ਜ਼ਾਝਆ ਕਰਕੇ ਜਿਡ੍ਹਾ ਅਸੀਂ ਵਧੀਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਜਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਜਖਸੀ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਵਾਲ - ਸੇਰੀ ਪਿਠ ਕੋਈ ਅਧ੍ਧੀ'ਕ ਪੁਟ੍ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਅਤੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਸਾਙ੍ਹੂੰ ਅਪਨੀ ਝ੍ਜ੍ਜਤ ਢੀ ਕੀਸਤ ਚੁਕਾਤਣੀ ਪਈ ॥ ਕਿਓਂਕਿ। ਯਾਢ ਕਰ। ਸੁਗਲੀ। 'ਤੇ ਸੈਂ ਕਾਲੇ ਤੇਂਢੁਏ ਨੂੰ। ਸਜਬੂਰ ਹੋਕੇ ਅਪਨੇ ਬਚਾਓ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾ ਢੀ ਸਢਢ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਅਤੇ ਸਾਲ੍ਲੂ'ਤੇ ਸੈਙ੍ਹੂੰ ਢੋਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ੍ਟੇ ਪਰਿੰਢਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ੁਖ੍ਖੇ ਨਚ੍ਚ ਕੇ ਝਲ੍ਲਾ ਬਣਨਾ ਪਝਆ ॥ ਝਹ ਸਸ। ਆਢਸੀ ਢੇ ਬਲੂੰਗੜੇ। ਤੇਰੇ ਬਾਂਢਰ - ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤ੍ਨ ਕਰਕੇ ਹੋਝਆ ॥"

"ਸਚ੍ਚ ਹੈ। ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਢਿੱਡ ਦੁਖੀ ਹੈ ॥"

"ਸਚ੍ਚ ਹੈ। ਝਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਢੁਖੀ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਸੈਂ ਝਕ ਆਢਸੀ ਢਾ ਸ਼ੈਤਾਸੀ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਸੇਰੇ ਅੱਢਰ ਸੇਰਾ ਢਿਡ੍ਡੂ ਢੁਖੀ ਹੈ ॥"

"ਹਾਂ! ਜੰਗਲ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾੱਲੂ ?"

"ਹਾਂ! ਜੱਗਲ ਢਾ ਕਨ੍ਨੂੰਗ ਕੀ ਕਹਿੰਢਾ ਹੈ। ਸਾਲ੍ਲੂ ?"

ਭਾੱਲੂ ਮੁਗਲੀ'ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨਹੀ ਸੀ ਲਿਆਓਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮਗਰ ਓਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਓਹ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। "ਦੁਖ ਕਦੇ ਭੀ ਸਜਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥ ਮਗਰ ਯਾਦ ਰਖ। ਬਘੀਰੇ। ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੈ ॥"

ਭਾਲ੍ਲੂ ਮੁਗਲੀ'ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨਹੀ ਸੀ ਲਿਆਓਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮਗਰ ਓਹ ਜੱਗਲ ਦੇ ਕਨੂੱਨ ਦੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਸੋ ਓਹ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ । "ਦੁਖ ਕਦੇ ਭੀ ਸਜਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥ ਮਗਰ ਯਾਦ ਰਖ । ਬਘੀਰੇ । ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੈ ॥"

"ਮੈਂ ਯਾਦ ਰਖਾਂਗਾ ॥ ਪਰ ਇਨ੍ਹੇ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੁਟ੍ਟ ਪੈਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਮੁਗਲੀ । ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ?"

"ਮੈਂ ਯਾਦ ਰਖਾਂਗਾ ॥ ਧਰ ਇਨ੍ਹੇ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੁਟ੍ਟ ਪੈਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਸੁਗਲੀ । ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ?"

"ਕੁਝ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਭਾੱਲੂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਦੋੱਵੇ ਜਖਮੀ ਹੋਂ ॥ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ॥"

"ਕੁਝ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਭਾਲ੍ਲੂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਢੋਂਵੇ ਜਖਮੀ ਹੋਂ ॥ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ॥"

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਇਕ ਤੇਂਦੁਏ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਉਧੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਿੱਠ ਥਪਥਪਾਈ(ਓਨ੍ਹੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟਿਆ ਹੋਵੇ) ਮਗਰ ਸਤ੍ਤ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਇਹ ਕੜੀ ਸਜਾ ਸੀ ਜ੍ਜਿਧੇ'ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਬਚਨਾ ਚਾਹ੍ਵੇਗਾ ॥ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਹੋ ਹਟਿਆ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਛਿੱਕ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਬੋੱਲੇ ਖੁਰਕਿਆ ॥

ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਇਕ ਤੇਂਦੁਏ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਓ੍ਹਧੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਿਠ੍ਠ ਥਪਥਪਾਈ(ਓਨ੍ਹੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਅਪਨੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟਿਆ ਹੋਵੇ) ਮਗਰ ਸਤ੍ਤ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਸ੍ਤੇ'ਤੇ ਇਹ ਕੜ੍ਹੀ ਸਜਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਬਚਨਾ ਚਾਹ੍ਵੇਗਾ ॥ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਮ ਹੋ ਹਟਿਆ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਛਿਕ੍ਕ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਬੋਲ੍ਲੇ ਖੁਰਕਿਆ ॥

"ਹੁਣ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਹ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਘੱਰ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥"

"ਹੁਣ ।" ਬਘੀਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਹ ਜਾ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਘਰ੍ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥"

ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਸਜਾ ਮਗਰੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਨੁਕ੍ਤਾਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥

ਜੱਗਲ ਦੇ ਕਨੂੱਨ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਸਜਾ ਮਗਰੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥

ਮੁਗਲੀ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਪਿਠ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੁਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਧੀ ਗੁਫਾ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਉਧਾ ਘਰ ਸੀ'ਤੇ ਲਾਹਿਆ'ਤੇ ਓਹ ਉੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ॥

ਮੁਗਲੀ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਬਘੀਰੇ ਦੀ ਪਿਠ ਤੇ ਰਖ੍ਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੁਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹਧੀ ਗੁਫਾ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹਧਾ ਘਰ ਸੀ'ਤੇ ਲਾਹਿਆ'ਤੇ ਓਹ ਉਠ੍ਠਿਆ ਨਹੀਂ ॥

ਬਾਂਦਰ - ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੀਤ ਏ ਸੜਕ

बांदर - लोकां दा गीत ए सड़क

ਮਾਰ ਛਾਲਾਂ ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰਾਂ'ਤੇ
मार छालां इत्थे असीं जा रहे हां फुल्लां दे हारां'ते
ਅੱਧ'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਈਰਖਾਲੂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਰਸ੍ਤੇ'ਤੇ
अध्ध'च पहुँचे हां ईरखालू चँद्रमां दे रस्ते'ते
ਕੀ ਤੁਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਈਰਖਾ ਸਾਂਢੇ ਫੁੱਦਕਦੇ ਹੋਏ ਦਲਾਂ'ਤੇ ?
की तुसी नहीं करदे ईरखा सांढ्ठे फुद्दकदे होए दलां'ते ?
ਕੀ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਢੀ ਇਹ ਖ੍ਵਾਇਸ਼ ਕਿ ਤੁਹਾਢੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋਰ ਹੱਥ ਹੁੰਦੇ ?
की नहीं तुहाढी इह ख्वाइश कि तुहाढे थोड़्हे होर हत्थ हुँढे ?
ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਜੇਕਰ ਸਾਢੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੁੜੀ -
की तुहानूँ लगदा नहीं चँगा जेकर साढीआं पूछां हुँढीआं मुड़ी -
ਇੰਝ ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਕਮਾਨ ?
ईंझ जिवें कामदेव दा कमान ?

ਹੁਣ ਹੋਂ ਤੁਸੀ ਗੁੱਸੇ । ਪਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕੋਈ
हुण हों तुसी गुस्से । पर नहीं गल्ल कोई
ਭਾ । ਪਿੱਛੇ ਤੇਰੇ ਹੈ ਲਟਕਦੀ ਪੂਛ ਪਈ !
भा । पिछ्छे तेरे है लटकदी पूछ पई !

ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਾਣੀਆਂ'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਪੰਗਤ ਲਗਾ
इत्थे असीं ट्राणीआं'ते बैठे हां पँगत लगा
ਸੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਪਤਾ
सोणीआं गल्लां बारे सोच के जो सानूँ है पता
ਸੁਪਨੇ ਲੈਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੱਮਾਂ ਦੇ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ
सुपने लैके ओन्हां कम्मां दे जो चाहुँदे हां असीं करना
ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਿੰਟ'ਚ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਕਦੇ ਨੇ ਨਿਪਟਾ
इक जां दो मिंट'च जो असीं सकदे ने निपटा
ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ

ਕੁਝ ਚੱਂਗਾ ਅਤੇ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ
ਕਰ ਸਕਿਏ ਅਸੀਂ ਹੈ ਮੁਰਾਦ ਇਹੀ
ਕਰ ਸਕਿਏ ਅਸੀਂ ਹੈ ਮੁਰਾਦ ਇਹੀ
ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕੋਈ
ਭੁਲ੍ਲ ਚੁਕ੍ਕੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਗਲ੍ਲ ਕੋਈ
ਭਾ। ਪਿੱਛੇ ਤੇਰੇ ਹੈ ਲਟਕਦੀ ਪੂਛ ਪਈ!
ਆ। ਪਿਛ੍ਛੇ ਤੇਰੇ ਹੈ ਲਟਕਦੀ ਪੂਛ੍ ਪਈ!

ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਹੈ ਸੁਣੀ
ਜੋ ਗਲ੍ਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਹੈ ਸੁਣੀ
ਚੰਮਗਿਦ੍ੜ ਜਾਂ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪਰਿੰਦੇ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੀਤ੍ਤੀ -
ਚੱਂਮਗਿਦ੍ੜ੍ ਜਾਂ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪਰਿੰਦੇ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੀਤ੍ਤੀ -
ਖੱਲ ਜਾਂ ਖੰਭ ਜਾਂ ਮੱਛੀ ਦਾ ਕੰਡਾ
ਖਲ੍ਲ ਜਾਂ ਖੱਂਭ ਜਾਂ ਮਛ੍ਛੀ ਦਾ ਕੱਂਡਾ
ਬੜਬੜਾਓ ਛੇਤ੍ਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕੱਠਾ!
ਬੜ੍ਬੜਾਓ ਛੇਤ੍ਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕਠ੍ਠਾ!
ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ! ਸ਼ਾਨਦਾਰ! ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ!
ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ! ਸ਼ਾਨਦਾਰ! ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ!
ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ!
ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ਹੁਣ ਆਦ੍ਮੀ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ!
ਆਓ ਆਪਾਂ ਸੋਚ੍ਚਿਏ ਕਿ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ... ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਕੋਈ।
ਆਓ ਆਪਾਂ ਸੋਚ੍ਚਿਏ ਕਿ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ... ਨਹੀਂ ਗਲ੍ਲ ਕੋਈ।
ਭਾ। ਪਿੱਛੇ ਤੇਰੇ ਹੈ ਲਟਕਦੀ ਪੂਛ ਪਈ!
ਆ। ਪਿਛ੍ਛੇ ਤੇਰੇ ਹੈ ਲਟਕਦੀ ਪੂਛ੍ ਪਈ!
ਇਹ ਹੈ ਤਰੀਕਾ ਬਾਂਦਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ॥
ਇਹ੍ ਹੈ ਤਰੀਕਾ ਬਾਂਦ੍ਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ॥

ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੋ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਢੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਾਬੂ ਚੀੜ ਦੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਘੁਟ੍ਟ ਕੇ ਗਲਾ
ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੋ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਢੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਾਬੂ ਚੀੜ੍ ਦੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ'ਚ ਘੁਟ੍ਟ੍ ਕੇ ਗਲਾ
ਓਹ ਹਵਾਈਆਂ ਜਿੱਥੇ। ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ'ਤੇ ਉਂਚਾਈ। ਜਿੱਥੇ ਝੂਲਦੇ ਨੇ ਜੰਗਲੀ ਅੰਗੂਰ

ओह हवाईआं जिथ्थे । है रोशनी'ते उंचाई । जिथ्थे झूलदे ने जँगली अँगूर

ਜਿੜ੍ਹਾ ਚੰਗਾ ਸ਼ੋਰ ਅਸੀਂ ਹੈ ਪਾਉਂਦੇ । ਅਤੇ ਉਸ ਕੂੜੇ ਦੀ ਕਸਮ

जिड़्हा चँगा शोर असीं है पाउंदे । अते उस कूड़े दी कसम

ਬੇਸ਼ਕ । ਬੇਸ਼ਕ । ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਕੱਮ !

बेशक । बेशक । असीं करन जा रहे हां कुझ वधीआ कम्म !

ਚੀਤਾ ! ਚੀਤਾ !

चीता ! चीता !

ਕੀ ਹੋਇਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ । ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ?

की होइआ शिकार ढा । बहादर शिकारी ?

ਭਾ । ਉਡੀਕ ਸੀ ਲੰਮੀ'ਤੇ ਠੰਡੀ ॥

भा । उडीक सी लँमी'ते ठँडी ॥

ਕਿ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਸੀ ਤੂੰ ਮਾਰਣ ਜਿੱਸ ਨੂੰ ਗਇਆ ?

कि होइआ उस शिकार ढा सी तूँ मारण जिस्स नूँ गइआ ?

ਭਾ । ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਜੰਗਲ'ਚ ਬੈਹ ਗਇਆ

भा । ओह हेठाँ शाँत जँगल'च बैह गइआ

ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਓਹ ਤਾਕਤ ਜ੍ਹਿਧਾ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਫੱਖਰ ?

किथ्थे है ओह ताकत ज्हिधा सी तैनूँ फख्खर ?

ਭਾ । ਇਹ ਹੈ ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ'ਤੇ ਸੱਜੇ ਗਈ ਉਤਰ ॥

भा । इह है मेरे खब्बे'ते सज्जे गई उतर ॥

ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਓਹ ਫੁਰਤੀ ਜ੍ਹਿਯੇ ਨਾਲ ਮਚਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ?

किथ्थे है ओह फुरती ज्हिधे नाल मचाउंढा सी तूँ छेत्ती ?

ਭਾ । ਚਲਿਆਂ ਮਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਗੁਫਾ ਤੇ ਅਪਨੀ ॥

भा । चलिआं मरन वास्ते गुफा ते अपनी ॥

ਚੀਤਾ ! ਚੀਤਾ !

चीता ! चीता !

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਲੜਾਈ ਮਗਰੋਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀ ਗੁਫਾ ਛੱਡੀ ਸੀ । ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਜੋਤ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੈਂਡੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਮਗਰ ਓਹ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜ੍ਹੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਘਟ੍ਟੇ ਘਟ੍ਟ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਬਨਾ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਚ੍ਚੀ ਸੜਕ'ਤੇ ਹੀ ਰਹਿਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਘਾਟੀ'ਚ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਉਂਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਓ'ਤੇ ਓਹ ਕੁਝ ਵੀਹ'ਕ ਮੀਲ ਓਦੋਂ ਤਕ ਟੁਰਿਆ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਂ ਦਿਖੀ ਜਿਸ'ਤੋਂ ਓਹ ਅਨਜਾਣ ਸੀ ॥ ਘਾਟੀ ਇਕ ਖੁੱਲੇ ਮਦਾਨ'ਚ ਖੁਲਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਨੇ ਵੱਢ ਕੇ ਬਨਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਓਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਥਰ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥ ਓੱਥੇ ਇਕ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਪਿੰਡ ਸੀ । ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਸੰਘਨਾ ਜੰਗਲ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਚਰਾਗਾਹ ਨੂੰ ਇੰਞ ਆਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵੱਢਿਆ ਹੋਵੇ ॥ ਮਦਾਨ'ਚ ਸਭ ਤਰਫ । ਡੰਗਰ'ਤੇ ਮੱਝਾਂ ਚਰਨ ਢ੍ਹਿਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਮੁੰਡੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੱਝਾਂ ਚਰਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਕੇ ਭੱਜ ਗਏ । ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਅਵਾਰਾ ਕੁਤ੍ਤੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਦੇ ਹਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਭੌਂਕਣ ਲਗ ਪਏ ॥ ਮੁਗਲੀ ਟੁਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਭੁੱਖ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਓੱਥੇ ਓਨ੍ਹੇ ਵੱਢੀ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਝਾੜੀ ਵੇਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ'ਤੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅਗ੍ਗੇ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਧੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥

ਹੁਣ ਸਾਞੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਲੜਾਈ ਮਗਰੋਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀ ਗੁਫਾ ਛੱਡੀ ਸੀ । ਓਹ ਹੇਠਾਂ ਜੋਤ੍ਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥ੍ਥੇ ਪੈਂਡੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਮਗਰ ਓਹ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜ੍ਹੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਘਟ੍ਟੇ ਘਟ੍ਟ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ'ਚ ਬਨਾ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਚ੍ਚੀ ਸੜਕ'ਤੇ ਹੀ ਰਹਿਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਘਾਟੀ'ਚ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਉਂਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹਧੇ'ਤੇ ਓਹ ਕੁਞ ਵੀਹ'ਕ ਮੀਲ ਓਢੋਂ ਤਕ ਟੁਰਿਆ ਜਢੋਂ ਤਕ ਕਿ ਤਸ ਨੂੰ ਓਹ ਜਨ੍ਹਾ ਨਾਂ ਢਿਖੀ ਜਿਸ'ਤੋਂ ਓਹ ਅਨਜਾਣ ਸੀ ॥

ਘਾਟੀ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮਦਾਨ'ਚ ਖੁਲਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਨੇ ਵਢ੍ਹ ਕੇ ਬਨਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਓਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਪਥ੍ਥਰ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥ ਓਥ੍ਥੇ ਇਕ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਪਿੰਡ ਸੀ । ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਸੰਘਨਾ ਜੰਗਲ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਚਰਾਗਾਹ ਨੂੰ ਡੰਝ ਆਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕ੍ਹੀ ਨਾਲ ਵਢ੍ਢਿਆ ਹੋਵੇ ॥ ਮਦਾਨ'ਚ ਸਭ ਤਰਫ । ਡੰਗਰ'ਤੇ ਮਝ੍ਝਾਂ ਚਰਨ ਦ੍ਰਹਿਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਮੁੰਡੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮਝ੍ਝਾਂ ਚਰਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਾਂਗਰਾਂ ਮਾਰਕੇ ਭਜ੍ਜ ਗਏ । ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਅਵਾਰਾ ਕੁਤ੍ਤੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਦੇ ਹਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਭੌਕਣ ਲਗ ਪਏ ॥ ਮੁਗਲੀ ਟੁਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾ ਭੁਖ੍ਖ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਓਥ੍ਥੇ ਓਨ੍ਹੇ ਵਢ੍ਢੀ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਝਾੜੀ ਵੇਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ'ਤੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅਗ੍ਗੇ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਕ੍ਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥

"ਓਫ੍ਹੋ !" ਓਨ੍ਹ ਕਿਹਾ ਕਿਓਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਇਕ'ਤੋਂ ਵੱਧ ਓਨ੍ਹ ਵੇਖਿਆਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਓਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼'ਚ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ "'ਤੇ ਫੇਰ ਇੱਥੇ ਭੀ ਆਦਮੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ'ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ॥" ਓਹ ਦਰਵਾਜੇ ਨੇੜੇ ਬੈਹ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਓਹ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲਿਆ । 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੂਰਿਆ । ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਗਲੀ'ਚ ਨ੍ਹੱਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਅਵਾਜਾਂ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ । ਜੋ ਇਕ ਵੱਢਾ। ਮੋਟ੍ਟਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹ ਚਿਟ੍ਟੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੱਥੇ'ਤੇ ਲਾਲ'ਤੇ ਪੀਲਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਪੰਡਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜੇ ਤਾਂਈ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਸੌ'ਕੁ ਬੰਦਾ ਭੀ ਆਇਆ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਘੂਰੀਆਂ ਵਟ੍ਟੀਆਂ ਉਂਧੇ ਉਤ੍ਤੇ ਚੀਕੇ ਅਤੇ ਉਂਧੇ ਉਤ੍ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ॥

"ਓਫ੍ਹੋ !" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ਕਿਓਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰਕਾਵਟਾਂ ਇਕ'ਤੋਂ ਵਧ੍ਧ ਓਨ੍ਹੇ ਵੇਖਿਆਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਓਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼'ਚ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ "'ਤੇ ਫੇਰ ਇਥ੍ਥੇ ਭੀ ਆਦਮੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ'ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ॥" ਓਹ ਦਰਵਾਜੇ ਨੇੜੇ ਬੈਹ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਓਹ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲਿਆ । 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੂਰਿਆ । ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਗਲੀ'ਚ ਨ੍ਹੱਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਅਵਾਜਾਂ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ । ਜੋ ਇਕ ਵੱਢਾ। ਮੋਟ੍ਟਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹ ਚਿਟ੍ਟੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੱਥੇ'ਤੇ ਲਾਲ'ਤੇ ਪੀਲਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਪੰਡਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜੇ ਤਾਂਈ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਸੌ'ਕੁ ਬੰਦਾ ਭੀ ਆਇਆ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਘੂਰੀਆਂ ਵਟ੍ਟੀਆਂ ਉਂਧੇ ਉਤ੍ਤੇ ਚੀਕੇ ਅਤੇ ਉਂਧੇ ਉਤ੍ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ॥

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ । ਕੋਈ ਤਮੀਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਿਰਫ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਰੱਵਇਆ ਹੈ ॥" ਸੋ ਓਨ੍ਹ ਅਪਨੇ ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਪਿਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਸੁਟ੍ਟੇ'ਤੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਭੈੜਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਨਾ ਲਿਆ ॥

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ । ਕੋਈ ਤਮੀਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਿਰਫ ਸਲੇਟੀ ਬਾਂਦਰਾਂ

ढा ङन्हां वरगा रव्वङआ है ।।" सो ओन्हे अपने लँमे वाल पिछां नूँ सुट्टे'ते भीड़ नूँ वेख भैड़ा जिहा मूँह बना लिआ ।।

"ध्रिये'च डरन वाली किड़ी गॅल है ?" पंडत ने किहा ॥ "ऊ्यीआं ब्रांवां'ते लतुं दे निशानां नुं वेखे ॥ इह निशान बखिआड़ां दे चॅक वॅढण दे हन ॥ इह कोयी होर नहीं इक बखिआड़ी - बच्चा है जो जंगलें नुॅस आइआ है ॥"

"ङ्हधे'च ङरन वाली किङ्ही गल्ल है ?" पँङत ने किहा ।। "ओ्हधीआं ब्हांवां'ते लत्तां ढे निशानां नूँ वेखो ।। ङह निशान बघिआड़ां ढे चक्क वढ्ढण ढे हण ।। ङह कोई होर नहीं ङक बघिआड़ी - बच्चा है जो जँगलों न्हङ्स आङआ है ।।"

बेशक । नाल खेडन करके । बलूँगड़िआं ने जरूरत'तें जिआदा जोर दीआं दंदीआ वॅढीआं सी । अते दंदीआं वॅढण दे चिट्टे निशान ऊ्यीआं लतुं'ते ब्रांवां'ते हर पासे सी ॥ मगर ओह संसार'च आखरी आदमी होऊगा जिङ्हा इन्हां नूँ दंदीआं वॅढणा कहे । किऊंकि उस नूँ पता सी कि असली दंदीआं वॅढणा किस नूँ कहिंदे ने ॥

बेशक । नाल खेङन करके । बलूँगड़िआं ने जरूरत'तों जिआढा जोर ढीआं ढँढीआ वढ्ढीआं सी । अते ढँढीआं वढ्ढण ढे चिट्टे निशान ओ्हधीआं लत्तां'ते ब्हांवां'ते हर पास्से सी ।। मगर ओह सँसार'च आखरी आढमी होउगा जिङ्हा इन्हां नूँ ढँढीआं वढ्ढणा कहे । किओंकि उस नूँ पता सी कि असली ढँढीआं वढ्ढणा किस नूँ कहिंढे ने ।।

"ऊए ! ऊए !" दे तिंन तींवीआं ने कॅठे किहा ॥ "बिचारा हाइ । इन्नु बघिआड़ां ने वॅढिआ ! इह सोहणा मुंडा है ॥ ध्रियीआं अॅखां लाल अग्ग वरगीआं ने ॥ मेरी इॅज़त दी कसम । मसूआ इह ऊ्ये वरगा नहीं लगदा है जिस तेरे मुंडे नुं चीता चुॅक के लै गिआ सी ॥"

"ओए ! ओए !" ढो तिंन तींवींआं ने कठ्ठे किहा ।। "बिचारा हाङ । ङन्हू बघिआड़ां ने वढ्ढिआ ! ङह सोहणा मुँडा है ।। ङ्हधीआं अख्खां लाल अग्ग वरगीआं ने ।। मेरी ङज्ज़त ढी कसम । मसूआ ङह ओ्हधे वरगा नहीं लगढा है जिस तेरे मुँडे नूँ चीता चुक्क के लै गिआ सी ।।"

"मैनुं वेखण दे ।" इक तीवीं ने किहा ज्रियीआं कलाईआं अते अॅडीआं'ते तांबे दे भारी कड़े पाऐ होऐ सी । ऊन्हे मुगली'ते अपने हॅथ दा अॅखां ऊत्ते छॅजा बणाके झात्ती मारी ॥ "बेशक इह ओह मुंडा नहीं है ॥ इह पतला है । मगर वेखण नुं इह मेरे मुंडे वरगा ही लगदा है ॥"

"ਸੈਨੂੰ ਵੇਖਣ ਢੇ।" ਇਕ ਤੀਵੀਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਹਧੀਆਂ ਕਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਅਡ੍ਹੀਆਂ'ਤੇ ਤਾਂਬੇ ਢੇ ਭਾਰੀ ਕੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਗਲੀ'ਤੇ ਅਪਨੇ ਹਥ੍ਥ ਢਾ ਅਖ੍ਖਾਂ ਤ੍ਤੇ ਛ੍ਜ੍ਜਾ ਬਣਾਕੇ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ॥ "ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਓਹ ਸੁੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਹ ਪਤਲਾ ਹੈ। ਸਗਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਸੇਰੇ ਸੁੰਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥"

ਪੰਡਤ ਇਕ ਚਲਾਕ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਸੂਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਵ੍ਹੁਟੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਅਸਮਾਨ'ਚ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਵੇੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ : "ਜੋ ਜੰਗਲ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ ਸੋ ਜੰਗਲ ਨੇ ਮੋੜ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾ। ਮੇਰੀ ਭੈਣ। ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਭੇਟ੍ਟਾ ਦੇਣਾ ਨਾਂ ਭੁੱਲੀਂ ਜਿੜ੍ਹਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ'ਚ ਦੂਰ ਤਾਂਈ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥"

ਪੰਡਤ ਇਕ ਚਲਾਕ ਆਢਮੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਸੂਆ ਪਿੰਡ ਢੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਆਢਮੀ ਢੀ ਵ੍ਹੁਟੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹੇਂ ਉਪ੍ਪਰ ਅਸਮਾਨ'ਚ ਇਕ ਸਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਅਤੇ ਬਡ਼ੀ ਸੰਜੀਢਗੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ : "ਜੋ ਜੰਗਲ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ ਸੋ ਜੰਗਲ ਨੇ ਸੋਡ਼ ਢਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਸੁੰਡੇ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾ। ਸੇਰੀ ਭੈਣ। ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਭੇਟ੍ਟਾ ਢੇਣਾ ਨਾਂ ਭੁਲ੍ਲੀਂ ਜਿਡ਼੍ਹਾ ਲੋਕਾਂ ਢੀ ਜਿੰਢਗੀ'ਚ ਢੂਰ ਤਾਂਈ ਝਾਤ੍ਤੀ ਸਾਰ ਸਕਢਾ ਹੈ ॥"

"ਉਸ ਸੰਢੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। "ਪਰ ਇਹ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਲਗ੍ਗਾ ਹੈ ! ਫੇਰ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਹਾਂ। 'ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਰੂਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਉਸ ਸੱਢੇ ਢੀ ਕਸਮ ਜ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ਸੇਰਾ ਸੁਲ੍ਲ ਪਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। "ਪਰ ਇਹ ਇੰਝ ਜਾਪਢਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਢਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਲਗ੍ਗਾ ਹੈ ! ਫੇਰ। ਜੇ ਸੈਂ ਆਢਮੀ ਹਾਂ। 'ਤੇ ਫੇਰ ਸੈਨੂੰ ਇਕ ਆਢਮੀ ਜਰੂਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹਿਢਾ ਹੈ ॥"

ਭੀੜ ਛਟ ਗਈ ਜਦੋਂ ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਝ੍ਗ੍ਗੀ'ਤੇ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਆੱਖਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਰੋਗਨ ਕੀਤ੍ਤਾ ਪਲੰਗ ਡਿੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।'ਤੇ ਇਕ ਵੱਢਾ ਸਾਰਾ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਚ ਅਨਾਜ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਤੇ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਤੇ ਹਾੱਸਾ ਲਿਆਓਣ ਵਾਲੇ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਉਭਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੱਧਾ'ਕ ਦਰਜਨ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਕ ਆਲੇ'ਚ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਦਿਓਤੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਦਿਵਾਰ'ਤੇ ਇਕ ਅਸਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ'ਚ ਵੇਚ੍ਚੇ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥

ਮੀਡ਼ ਛਟ ਗਈ ਜਢੋਂ ਜਨਾਨੀ ਨੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਝ੍ਗ੍ਗੀ'ਤੇ ਚਲ੍ਲਣ ਨੂੰ ਆਖ੍ਖਿਆ। ਜਿਥ੍ਥੇ ਇਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਢਾ ਰੋਗਨ ਕੀਤ੍ਤਾ ਪਲੱਗ ਡਿਠ੍ਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।'ਤੇ ਇਕ ਵਢ੍ਢਾ ਸਾਰਾ ਸਿਟ੍ਟੀ ਢਾ ਸਾੱਡਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੇ'ਚ ਅਨਾਜ

ਰਖ੍ਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । 'ਤੇ ਜ੍ਹਿਥੇ'ਤੇ ਹਾਕ੍ਸਾ ਲਿਆਓਣ ਵਾਲੇ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਤਮਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਧ੍ਧਾ'ਕ ਫ਼ਰਜਨ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂਬੇ ਫ਼ੇ ਭਾਂਡੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਆਲੇ'ਚ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਫ਼ਿਓਤੇ ਫ਼ੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ । ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਾਰ'ਤੇ ਇਕ ਅਸਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸੀ । ਜਿਸ ਤਹਾਂ ਫ਼ੇ ਮੇਲੇ'ਚ ਵੇਚ੍ਚੇ ਜਾਉਂਫ਼ੇ ਨੇ ॥

ਓਨ੍ਹ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੰਮਾਂ ਵੱਫ਼ਾ ਗਲਾਸ ਦੁੱਧ ਦਾ'ਤੇ ਨਾਲ ਰੋਟ੍ਟੀ ਦਿਤ੍ਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ੇਰ ਓਨ੍ਹ ਓਹਦੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੱਥ ਫ਼ੇਰਿਆ ਅਤੇ ਉਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਚ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਉਧਾ ਅਸਲੀ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿੜ੍ਹਾ ਜੰਗਲੋਂ ਮੁੜ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੀਤਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹ ਕਿਹਾ "ਨੱਥੂ ਓਹ ਨੱਥੂ!" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਇੰਝ ਜਾਹਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹ ਕਦੀ ਭੀ ਇਹ ਨਾਂਓ ਨਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ॥ "ਤੈਨੂੰ ਓਹ ਦਿਨ ਚੇਤ੍ਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਜੁਤ੍ਤੀਆਂ ਦਿਤ੍ਤੀਆਂ ਸੀ ?" ਓਨ੍ਹ ਉਧੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾ ਸਖ਼ੁ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਝ ਹੋਵੇ ॥ "ਨਹੀਂ" ਓਨ੍ਹ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ "ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਜੁਤ੍ਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੱਥੂ ਵਰਗਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਤ੍ਤ ਬਨਾਂਵਾਂਗੀ ॥"

ਓਨ੍ਹੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਸਾਂ ਵਡ੍ਢਾ ਗਲਾਸ ਫ਼ੁਧ੍ਧ ਫ਼ਾ'ਤੇ ਨਾਲ ਰੋਟ੍ਟੀ ਫ਼ਿਤ੍ਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ੇਰ ਓਨ੍ਹੇ ਓਹਫ਼ੇ ਸਿਰ'ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹਥ੍ਥ ਫ਼ੇਰਿਆ ਅਤੇ ਓ੍ਹਧੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚ ਝਾਤ੍ਤੀ ਮਾਰੀ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਫ਼ ਓਹ ਓ੍ਹਧਾ ਅਸਲੀ ਸੁੰਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿੜ੍ਹਾ ਜੱਂਗਲੋਂ ਸੁੜ੍ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੀਤਾ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ॥ ਸੋ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ "ਨਥ੍ਥੂ ਓਹ ਨਥ੍ਥੂ!" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਝੱਂਝ ਜਾਹਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਕਫ਼ੀ ਮੀ ਝਹ ਨਾਂਓ ਨਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ॥ "ਤੈਨੂੰ ਓਹ ਫ਼ਿਨ ਚੇਤ੍ਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਫ਼ਿਨ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਜੁਤ੍ਤੀਆਂ ਫ਼ਿਤ੍ਤੀਆਂ ਸੀ ?" ਓਨ੍ਹੇ ਓ੍ਹਧੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਹਥ੍ਥ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾ ਸਖ਼ਤ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਝ ਹੋਵੇ ॥ "ਨਹੀਂ" ਓਨ੍ਹੇ ਫ਼ੁਖੀ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ "ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੇ ਕਫ਼ੇ ਮੀ ਜੁਤ੍ਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਥ੍ਥੂ ਵਰਗਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਤ੍ਤ ਬਨਾਂਵਾਂਗੀ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਕੁਝ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਕਦੇ ਛਤ੍ਤ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ॥ ਮਗਰ ਜਦ ਓਨ੍ਹ ਛੱਪਰ ਨੂੰ ਵੇੱਖਿਆ । ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲਗ੍ਗਿਆ ਕਿ ਓਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਨ੍ਹੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ'ਚ ਕੋਈ ਭੀ ਕੁੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ੍ਗੀ ॥ "ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹ ਅਖੀਰ'ਚ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । "ਜੇਕਰ ਓਹ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ? ਹੁਣ ਮੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖ'ਤੇ ਝੱਲਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸਾੱਢੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ'ਚ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋੱਲੀ ਜਰੂਰ ਬੋਲਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥"

ਸੁਗਲੀ ਕੁਝ ਠੀਕ ਸਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਕਫ਼ੇ ਛਤ੍ਤ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਝਆ ॥ ਸਗਰ ਜਫ਼ ਓਨ੍ਹੇ ਛਪ੍ਪਰ ਨੂੰ ਵੇਖ੍ਖਿਆ । ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝਹ ਲਗ੍ਗਿਆ ਕਿ ਓਹ ਝਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋੜ੍ ਕੇ ਜਫ਼ੋਂ ਚਾਹੇ ਓਫ਼ੋਂ ਹੀ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਸਕਫ਼ਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਖਿੜ੍ਕੀ'ਚ ਕੋਈ ਮੀ ਕੁੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ੍ਗੀ ॥ "ਆਫ਼ਮੀ ਹੋਣ ਫ਼ਾ ਕੀ ਫਾਝਫ਼ਾ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । "ਜੇਕਰ ਓਹ ਆਫ਼ਮੀ ਫ਼ੀ ਬੋਲੀ ਨਾਂ ਸਮਝ੍ਝ ਸਕੇ ? ਹੁਣ ਸੈ ਝਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਖ'ਤੇ ਝਲ੍ਲਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਝਕ ਆਫ਼ਮੀ ਸਾਫ਼ੇ ਨਾਲ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਸੈਨੂੰ ਝਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੀ ਬੋਲ੍ਲੀ

ਜਰੂਰ ਬੋਲਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥"

ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਮਜੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਹਿਰਣਾ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਦੀ ਸਾਂਗ ਲਾਉਣੀ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਦੀ ਘੁਰ੍ਰ ਘੁਰ੍ਰ ਕਰਨੀ । ਜਦੋਂ ਓਹ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ'ਚ ਸੀ ॥ ਸੋ ਜਦੋਂ ਹੀ ਮਸੂਆ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੀ ਮੁਗਲੀ ਉਂਧੀ ਨਕਲ ਬਖੂਬੀ ਲਾਹ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਣ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਓਨ੍ਹੇ ਝੁਗ੍ਗੀ'ਚ ਪਈ ਕਈ ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸਿੱਖ ਲਏ ॥

ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਮਜੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਿਖ੍ਖਿਆ ਸੀ ਹਿਰਣਾ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਦੀ ਸਾਂਗ ਲਾਉਣੀ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਦੀ ਘੁਰ੍ਰ ਘੁਰ੍ਰ ਕਰਨੀ । ਜਦ੍ਹੋਂ ਓਹ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ'ਚ ਸੀ ॥ ਸੋ ਜਦ੍ਹੋਂ ਹੀ ਮਸੂਆ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੀ ਮੁਗਲੀ ਓ੍ਹਧੀ ਨਕਲ ਬਖੂਬੀ ਲਾਹ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਣ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਓਨ੍ਹੇ ਝੁਗ੍ਗੀ'ਚ ਪਈ ਕਈ ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਨਾ�उਂ ਸਿਖ੍ਖ ਲਏ ॥

ਸੌਣ ਵੇਲ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਨ ਪਈ । ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਗਲੀ ਐਸੀ ਕਿਸੀ ਚੀਜ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਵੇਗਾ ਜਿੜ੍ਹੀ ਤੇਂਦੁਏ ਦੇ ਜਾਲ ਵਰਗੀ ਲਗ੍ਗੇ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਝੁਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜਾ ਬੰਦ ਕੀਤ੍ਤਾ ਓਹ ਖਿੜਕੀ ਥਾਂਈ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਗਇਆ ॥ "ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਦੇ ।" ਮਸੂਆ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਯਾਦ ਰੱਖ ਓਹ ਅੱਜ ਤਕ ਮੰਜੇ'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਤ੍ਤਾ ॥ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਕਈ ਹੀ ਸਾਂਢੇ ਪੁਤ੍ਤੁਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਭੇਂਜਿਆ ਗਇਆ ਹੈ'ਤੇ ਓਹ ਨ੍ਹੱਸੇਗਾ ਨਹੀਂ ॥"

ਸੌਣ ਵੇਲ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸ਼ੁਸ਼ਕਲ ਆਨ ਪਈ । ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ੁਗਲੀ ਐਸੀ ਕਿਸੀ ਚੀਜ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਵੇਗਾ ਜਿੜ੍ਹੀ ਤੇਂਦੁਏ ਦੇ ਜਾਲ ਵਰਗੀ ਲਗ੍ਗੇ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਝੁਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਜਦ੍ਹੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦ੍ਵਰਵਾਜਾ ਬੰਦ ਕੀਤ੍ਤਾ ਓਹ ਖਿੜ੍ਕੀ ਥਾਂਈ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਗਇਆ ॥ "ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਦੇ ।" ਮਸੂਆ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਯਾਦ ਰੱਖ ਓਹ ਅਜ੍ਜ ਤਕ ਮੰਜੇ'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਤ੍ਤਾ ॥ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਕਈ ਹੀ ਸਾਢ੍ਢੇ ਪੁਤ੍ਤਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਭੇਜ੍ਜਿਆ ਗਇਆ ਹੈ'ਤੇ ਓਹ ਨ੍ਹਸ੍ਸੇਗਾ ਨਹੀਂ ॥"

ਸੋ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਸਾਫ ਘਾਹ'ਤੇ ਜਿੜ੍ਹਾ ਇਕ ਖੇਤ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਸੀ । ਖੁਲ ਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ । ਮਗਰ ਉਂਧੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਕੂਲੇ ਸਲੇਟੀ ਨੱਕ ਨੇ ਉਂਧੀ ਠੋੱਡੀ ਹੇਠ ਠੋੱਕਿਆ ॥

ਸੋ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਸਾਫ ਘਾਹ'ਤੇ ਜਿੜ੍ਹਾ ਇਕ ਖੇਤ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਸੀ । ਖੁਲ ਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ । ਸਗਰ ਓ੍ਹਧੇ ਅਖ੍ਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਕੂਲੇ ਸਲੇਟੀ ਨਕ੍ਕ ਨੇ ਓ੍ਹਧੀ ਠੋਡ੍ਡੀ ਹੇਠ ਠੋਕ੍ਕਿਆ ॥

"ਫੁਰ੍ਰ !" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ(ਓਹ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਸਭ'ਤੋਂ ਵੱਢਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸੀ) ॥ "ਇਹ ਇਕ ਸਸ੍ਤਾ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਵੀਹ ਮੀਲ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਇਨਾਮ ਹੈ ॥ ਤੇਰੇ'ਤੋਂ ਲੱਕੜ ਬਲਣ ਦੇ ਧੂੰਵੇ ਅਤੇ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਬੋ ਆਓਂਦੀ ਹੈ । ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ ਹੁਣੇ ਹੀ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈਂ ॥ ਉੱਠ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਮੈਂ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ॥"

"ਫੁਰ੍ਰ !" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ(ਓਹ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਸਭ'ਤੋਂ ਵਡ੍ਡਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਸੀ) ॥ "ਇਹ ਇਕ ਸਸ੍ਤਾ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਪਿਛੁ੍ਛਾ ਵੀਹ ਮੀਲ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਇਨਾਮ ਹੈ ॥ ਤੇਰੇ'ਤੋਂ ਲਕ੍ਕੜ ਬਲਣ ਦੇ ਧੂੰਵੇ ਅਤੇ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਬੋ ਆਓਂਦੀ ਹੈ । ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈਂ ॥ ਉਠ੍ਠ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਮੈਂ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ॥"

"ਕੀ ਜੰਗਲ'ਚ ਸਭ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਣ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਕੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਕੀ ਜੰਗਲ'ਚ ਸਭ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਣ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਫ੍ਫੀ ਪਾਕੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਸਾਰੇ ਠੀਕ ਨੇ ਸਿਰਫ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਜਿੜ੍ਹੇ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਨਾਲ ਸੱਜ ਗਏ ਸੀ ॥ ਹੁਣ । ਸੁਣ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕੇ ਉਯੀ ਜਤੂ ਫੇਰ ਮੋ੍ਟ੍ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਉਂਦੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਖਮੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਓਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ'ਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵੇਨਗੰਗਾ'ਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ ॥"

"ਸਾਰੇ ਠੀਕ ਨੇ ਸਿਰਫ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ'ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਜਿੜ੍ਹੇ ਲਾਲ ਫੁਲ੍ਲ ਨਾਲ ਸਜ੍ਜ ਗਏ ਸੀ ॥ ਹੁਣ । ਸੁਣ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕੇ ਓ੍ਹਧੀ ਜਤ੍ਤ ਫੇਰ ਮ੍ਹੋਟ੍ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਉਂਦੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਹਾਂ ਜਖਮੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਓਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ'ਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹਡ੍ਡੀਆਂ ਵੇਨਗੰਗਾ'ਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ ॥"

"ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਭੀ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤੂ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਖਬਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਛੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ਅੱਜ ਰਾਤ ਮੈਂ ਬੜਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ - ਨਵੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ - ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਲਿਆਇਆ ਕਰ ॥"

"ਇਸ ਗਲ੍ਲ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਭੀ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟਾ ਜਿਹਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਖਬਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਛੁ੍ਛੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ਅਜ੍ਜ ਰਾਤ ਮੈਂ ਬੜ੍ਹਾ ਥਕ੍ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ - ਨਵੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਨਾਲ ਬੜ੍ਹਾ ਥਕ੍ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ - ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਖਬਰਾਂ ਲਿਆਇਆ ਕਰ ॥"

"ਤੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇਗਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਹੈਂ? ਆਦਮੀ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ?" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਬੜਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਤੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲ੍ਲੇਗਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਹੈਂ? ਆਦਮੀ ਤੈਨੂੰ ਭੁਲ੍ਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ?" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਬੜ੍ਹਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਉੱਠ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ਮੈਂ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆਂ ਹਾਂ"

"ਉਠ੍ਠ ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ ਮੈਂ ਖਬਰ ਲਿਆਇਆਂ ਹਾਂ"

"ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਮੈਂ ਇਹ ਭੀ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ॥"

"ਕਢੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰਖ੍ਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਗੁਫਾ'ਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥ ਮਗਰ ਮੈਂ ਇਹ ਭੀ ਯਾਦ ਰਖ੍ਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢ੍ਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ॥"

"ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਹੋਰ ਦਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਵੇ ॥ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੰਝ ਜਿਵੇਂ ਡੱਡੂਆਂ ਦਾ ਛੱਪੜੀ'ਚ ਟਰ੍ ਟਰ੍ ਕਰਨਾ ॥ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਵਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜਾਰ ਬਾਂਸਾਂ'ਚ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਤ੍ਥੇ ਚਰਾਗਾਹ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਨੇ ॥"

"ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਹੋਰ ਦਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢ੍ਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਾਵੇ ॥ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ਇੰਝ ਜਿਵੇਂ ਡਡ੍ਡੂਆਂ ਦਾ ਛਪ੍ਪੜੀ'ਚ ਟਰ੍ ਟਰ੍ ਕਰਨਾ ॥ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਥ੍ਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਵਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜਾਰ ਬਾਂਸਾਂ'ਚ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਤ੍ਥੇ ਚਰਾਗਾਹ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਨੇ ॥"

ਉਸ ਰਾਤ ਦੇ ਤਿਨ ਮਹਿਨਿਆਂ ਤਾਂਈ ਮੁਗਲੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ ਨਹੀਂ ਟੱਪਿਆ। ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਸਿੱਖਣ'ਚ ਮਸਰੂਫ ਸੀ ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਆਲੇ ਦੁਵਾਲੇ ਇਕ ਕਪੜਾ ਵਲ੍ਹੇਟਣਾ ਪਿਆ । ਜ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖਿਜ ਚੜਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਣਾ ਪਿਆ । ਜ੍ਹਿਧੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਨਹੀ ਲਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਬਾਰੇ । ਜ੍ਹਿਧਾ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਨਾ ਓ੍ਹਧੀ ਸਮਝ'ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਚ੍ਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ । ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜੰਗਲ'ਚ ਜਿੰਦਗੀ'ਤੇ ਭੋਜਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਨਾ ਗੁੱਸਾ ਕਾਬੂ'ਚ ਰੱਖ ਸਕੋਂ । ਮਗਰ ਜਦੋਂ ਓਹ ਓ੍ਹਧਾ ਮਜਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਕਿ ਓਹ ਖੇਡਾਂ ਨਹੀ ਸੀ ਖੇਡਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਪਤੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਡਾਉਂਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਗਲਤ ਬੋਲਦਾ ਸੀ । ਸਿਰਫ ਇਹ ਗਿਆਨ ਕਿ ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੰਗੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟ੍ਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੁਟ੍ਟਣ'ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਸੀ ॥

ਉਸ ਰਾਤ ਢੇ ਤਿਨ ਮਹਿਨਿਆਂ ਤਾਂਈ ਸ਼ੁਗਲੀ ਪਿੰਡ ਢਾ ਢਰਵਾਜਾ ਨਹੀਂ ਟਪ੍ਪਿਆ। ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਆਢਮੀਆਂ ਢੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਸਿਖ੍ਖਣ'ਚ ਮਸਰ੍ਫ ਸੀ ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਆਲੇ ਦੁਵਾਲੇ ਇਕ ਕਪੜਾ ਵਲ੍ਹੇਟਣਾ ਪਿਆ । ਜ੍ਹਿਧੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖਿਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਸਿਖ੍ਖਣਾ ਪਿਆ । ਜ੍ਹਿਧੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਨਹੀ ਲਗ੍ਗੀ । ਅਤੇ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਬਾਰੇ । ਜ੍ਹਿਧਾ ਇਸ੍ਤਮਾਲ ਕਰਨਾ ਓ੍ਹਧੀ ਸਮਝ'ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ॥ ਫੇਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਚ੍ਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁਸ੍ਸਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ । ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਸ੍ਸਾ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜੰਗਲ'ਚ ਜਿੰਦਗੀ'ਤੇ ਭੋਜਨ ਇਸ ਗਲ੍ਲ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਨਾ ਗੁਸ੍ਸਾ ਕਾਬੂ'ਚ ਰਖ੍ਖ ਸਕੋਂ । ਮਗਰ ਜਦੋਂ ਓਹ ਓ੍ਹਧਾ ਮਜਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਕਿ ਓਹ ਖੇਡਾਂ ਨਹੀ ਸੀ ਖੇਡਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਪਤੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਡਾਉਂਦਾ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਗਲਤ ਬੋਲਦਾ ਸੀ । ਸਿਰਫ ਇਹ ਗਿਆਨ ਕਿ ਛੋਟ੍ਟੇ ਨੰਗੇ ਬਲ੍ਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗਲ੍ਲ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਢੋ ਟੋਟ੍ਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੁਟ੍ਟਣ'ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਸੀ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਭੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਜੰਗਲ'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਵ੍ਰਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਮਜੋਰ ਸੀ । ਮਗਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਲੋੱਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਬਲ੍ਲੂ ਵਾਂਗ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਤਾਕਤ ਬਾਰੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਭੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਜੰਗਲ'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਵ੍ਰਸ਼ਿਆਂ ਢੇ ਸ਼ੁਕਾਬਲੇ ਕਮਜੋਰ ਸੀ । ਸਗਰ ਪਿੰਡ'ਚ ਲੋਕ੍ਕੀ ਕਹਿੰਢੇ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਬਲ੍ਢ ਵਾਂਗ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ ॥

ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਰਤ੍ਤੀ ਭਰ ਭੀ ਇਹ ਅੰਦਾਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤ ਕਿੰਝ ਆਦਮੀ ਆਦਮੀ'ਚ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥ ਜਦੋਂ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ ਦਾ ਖੋਤ੍ਤਾ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਟੋਏ'ਚ ਫਿਸਲ ਗਇਆ । ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਓ੍ਹਧੀ ਪੂਛ ਫੱੜਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਟਕਾ ਕੇ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜੇ ਦੇ ਬਜਾਰ ਦੇ ਸਫਰ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤ੍ਤੀ ॥ ਇਹ ਭੀ । ਬੜੀ ਬੇਤਰਤੀਬੀ

ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ ਛੋਟ੍ਹੀ ਜਾਤ ਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਉ੍ਹਧਾ ਖੋਤ੍ਹਾ'ਤੇ ਉ੍ਹਧੇ'ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤਾ ਮਾੜਾ ਸੀ ॥ ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹੂ ਝਿੜਕੇ ਮਾਰੇ । ਤਾਂ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿਤ੍ਹੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਓਹ ਖੋਤ੍ਹੇ'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਮਸੂਆ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਛੇਤ੍ਹੀ'ਤੋਂ ਛੇਤ੍ਹੀ ਕਿਸੇ ਕੱਮ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਉਗਾ ॥ ਇਸ ਦੀ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਹੋਈ । ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਤ । ਕਿਓਂਕਿ ਉਨ੍ਹੂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਓਹ ਚੌਪਾਲ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਜਿਤ੍ਹਾ ਇਕ ਵੱਢੇ ਅੰਞੀਰ ਦੇ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਹੇਠਾਂ ਬਨੇ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਲਗਦਾ ਸੀ ॥ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਚੌਪਾਲ ਸੀ । ਇੱਥੇ ਮੁੱਖੀਆ ਅਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਅਤੇ ਨਾਈ । ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖਬਰ ਰਖਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਬੁੱਢਾ ਬਲਦੇਵ । ਪਿੰਡ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ । ਜਿ੍ਹਧੇ ਕੋਲ ਵੱਢੀ ਬੰਦੂਕ ਸੀ । ਮਿਲਦੇ ਸੀ ਹੁੱਕਾ ਪੀਂਦੇ ਸੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਉੱਪਰਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਬ੍ਹੈਂਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਗ ਥੜ੍ਹੇ ਹੇਠਾਂ ਮੋਰੀ'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਤ ਦੁੱਧ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਪਵਿਤ੍ਰੁਰ ਸੀ । ਅਤੇ ਬੁੱਢੇ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਵਾਲੇ ਬਹਿ ਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਾਂਈ ਹੁੱਕਾ ਗੁੜਗੁੜਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥ ਓਹ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਦਿਓਤਿਆਂ'ਤੇ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਭ੍ਹੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਉਨ੍ਹਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਜਿਆਦਾ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵ੍ਰਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਬਚ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨਾਂ ਨਿੱਕਲ ਜਾਂਣ ॥ ਜਿਆਦਾਤਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜੰਗਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ ਹਿਰਣ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤ੍ਹੀ ਪੁਟ੍ਹ ਦੇਂਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਦੇ'ਕੁ ਤਾਂਈ ਚੀਤਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ । ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥

ਅਤੇ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨ੍ਹੂੰ ਰਤ੍ਹੀ ਭਰ ਭੀ ਝ੍ਹ ਅੰਦਾਜਾ ਨਹੀਂ ਸ੍ਹੀ ਕਿ ਜਾਤ ਕਿੰਞ ਆਦਮੀ ਆਦਮੀ'ਚ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦ੍ਹੀ ਹੈ ॥ ਜਦ੍ਹੋਂ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ ਦ੍ਹਾ ਖੋਤ੍ਹਾ ਸਿਟ੍ਹੀ ਦੇ ਟੋਏ'ਚ ਫਿਸਲ ਗਇਆ । ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਓ੍ਹਧੀ ਪ੍ਰੂਛ੍ਹ ਫਡ੍ਹ਼ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢ੍ਹ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਸਿਟ੍ਹੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਨ੍ਹੂੰ ਝ੍ਹ ਦੇ ਤਪ੍ਪਰ ਝ੍ਹ ਟਕਾ ਕੇ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾਡ਼੍ਹੇ ਦੇ ਬਜਾਰ ਦੇ ਸ਼ਫਰ ਲਈਂ ਸਦ੍ਹ ਕੀਤ੍ਹੀ ॥ ਝ੍ਹ ਭੀ । ਬਡ਼੍ਹੀ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਵਾਲੀ ਗਲ੍ਲ ਸ੍ਹੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ ਛ੍ਹੋਟ੍ਹੀ ਜਾਤ ਦ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਓ੍ਹਧਾ ਖੋਤ੍ਹਾ'ਤੇ ਓ੍ਹਧੇ'ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤਾ ਮਾੜ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ ॥ ਜਦ੍ਹੋਂ ਪੰਡਤ ਨੇ ਓਨ੍ਹੂ ਝਿੜ਼ਕੇ ਮਾਰੇ । ਤਾਂ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਤਸ ਨ੍ਹੂੰ ਧਸਕੀ ਦਿਤ੍ਹੀ ਕਿ ਤਸ ਨ੍ਹੂੰ ਭੀ ਓਹ ਖੋਤ੍ਹੇ'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦੇਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਮਸ੍ਹੂਆ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨ੍ਹੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨ੍ਹੂੰ ਛ੍ਹੇਤ੍ਹੀ'ਤੋਂ ਛ੍ਹੇਤ੍ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਰ੍ਮ ਲਗਾਤਣਾ ਚਾਹਿਦ੍ਹਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ੍ਰੁਖੀ ਨੇ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨ੍ਹੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਸ ਨ੍ਹੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਡ਼੍ਹਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਤਗਾ ॥ ਝ੍ਹ ਦ੍ਹੀ ਸਭ'ਤੋਂ ਜਿਆਦ੍ਹਾ ਖ੍ਰੁਸ਼ੀ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨ੍ਹੂੰ ਹੋਈ । ਅਤੇ ਤਸ ਰਾਤ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੂ ਪਿੰਡ ਦ੍ਹਾ ਨੌਕਰ ਰਖ੍ਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸ੍ਹੀ । ਓਹ ਚੌਪਾਲ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਜਿਤ੍ਹਾ ਝ੍ਹ ਵਡ੍ਢ ਅੰਞੀਰ ਦੇ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਹੇਠਾਂ ਬਨੇ ਥਤ੍ਹੇ'ਤੇ ਹਰ ਸ਼ਾਸ ਲਗਦ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ ॥ ਝ੍ਹ ਪਿੰਡ ਦ੍ਹੀ ਚੌਪਾਲ ਸ੍ਹੀ । ਝ੍ਹਥ੍ਥੇ ਸ੍ਰੁਖ੍ਖੀਆ ਅਤੇ ਚੌਕੀਦ੍ਹਾਰ ਅਤੇ ਨਾਈ । ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਹਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦ੍ਹੀ ਖਬਰ ਰਖਦ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਬੁਢ੍ਢਾ ਬਲਦੇਵ । ਪਿੰਡ ਦ੍ਹਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ । ਜ੍ਹਿਧੇ ਕੋਲ ਵਡ੍ਢੀ ਬੱਢ੍ਹੂਕ ਸ੍ਹੀ । ਮਿਲਦੇ ਸ੍ਹੀ ਹੁਕ੍ਕਾ ਪੀਂਦੇ ਸ੍ਹੀ ॥ ਬਾਂਦਰ ਤਪ੍ਪਰਲੀਆਂ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਬ੍ਹੈਂਦੇ ਸ੍ਹੀ ਅਤੇ ਗਲ੍ਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਝ੍ਹ ਨਾਗ ਥਤ੍ਹੇ ਹੇਠਾਂ ਸੋਰੀ'ਚ ਰਹਿੰਦ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਤਸ ਨ੍ਹੂੰ ਹਰ ਰਾਤ ਢ੍ਰੁਧ੍ਧ ਚਤ੍ਹਾਇਆ ਜਾਤੰਦ੍ਹਾ ਸ੍ਹੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਪਵਿਤ੍ਤਰ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਬੁਢ੍ਢੇ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਦੇ ਆਲੇ ਦ੍ਰੁਵਾਲੇ ਬਹਿ ਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਾਂਈਂ ਹੁਕ੍ਕਾ ਗੁਤ੍ਹ਼ਗੁਤ੍ਹ਼ਾਤੰਦੇ ਸ੍ਹੀ ॥ ਓਹ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਦਿਓਤਿਆਂ'ਤੇ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰੂਤਾਂ ਦ੍ਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੁਣਾਤੰਦੇ ਸ੍ਹੀ । ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ

ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੋਂ ਭੀ ਜਿਆਦਾ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਜੱਗਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ । ਜਦ੍ਹੋਂ ਤਕ ਕੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨਾਂ ਨਿਕ੍ਕਲ ਜਾਂਣ ॥ ਜਿਆਦਾਤਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਜੱਗਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ ਹਿਰਣ ਅਤੇ ਜੱਗਲੀ ਸੂਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤ੍ਤੀ ਪੁਟ੍ਟ ਦੇਂਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਦੇ'ਕੁ ਤਾਂਈ ਚੀਤਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ । ਪਿੰਡ ਦੇ ਦ੍ਰਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥

ਮੁਗਲੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਪਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਅਪਨਾ ਹਾੱਸਾ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਅਪਨਾ ਮੂੰਹ ਛਿਪਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਲਦੇਵ । ਅਪਨੀ ਬੰਦੂਕ ਅਪਨੇ ਗੋਡ੍ਡਿਆਂ'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ । ਇਕ ਕਹਾਣੀ'ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਕਹਾਣੀ'ਤੇ ਉੱਛਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥

ਸੁਗਲੀ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਦ੍ਰਤੀ ਪਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਓਹ ਗਲ੍ਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਅਪਨਾ ਹਾਸ੍ਸਾ ਲੁਕਾਤਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਅਪਨਾ ਸੂੰਹ ਛਿਪਾਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਜਦ੍ਹੋਂ ਕਿ ਬਲਦੇਵ । ਅਪਨੀ ਬੰਦੂਕ ਅਪਨੇ ਗੋਡ੍ਡਿਆਂ'ਤੇ ਰਖ੍ਖ ਕੇ । ਇਕ ਕਹਾਣੀ'ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਕਹਾਣੀ'ਤੇ ਉਛ੍ਛਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਦੇ ਸੋਢੇ ਹਿਲ੍ਲਣ ਲਗ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ ॥

ਬਲਦੇਵ ਸਮਝ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਝ ਜੇੜ੍ਹਾ ਚੀਤਾ ਮਸੂਆ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਇਕ ਭੂਤੀਆ ਚੀਤਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ'ਚ ਇਕ ਮੱਕਾਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵੜੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ । "ਕਿਓਂਕਿ ਪੂਰਨ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੰਗੜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਸਟ੍ਟ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਗਿਆਂ'ਚ ਲਗ੍ਗੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀਆਂ ਬਹੀ ਖਾਤੇਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਓਹ ਭੀ । ਲੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਉਹ ਪੰਜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥"

ਬਲਦੇਵ ਸਮਝ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਝ ਜੇੜ੍ਹਾ ਚੀਤਾ ਮਸੂਆ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੁਕ੍ਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਇਕ ਭੂਤੀਆ ਚੀਤਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ੍ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ'ਚ ਇਕ ਮਕ੍ਕਾਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵੜੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ॥ "ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਚ੍ਚ ਹੈ ।" ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ । "ਕਿਓਂਕਿ ਪੂਰਨ ਦਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੱਂਗੜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਸਟ੍ਟ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਢੰਗਿਆਂ'ਚ ਲਗ੍ਗੀ ਸੀ ਜਦ੍ਹੋਂ ਓਹ੍ਦੀਆਂ ਬਹੀ ਖਾਤੇਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਓਹ ਭੀ । ਲੱਂਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ੍ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਣ ॥"

"ਸਚ ਹੈ । ਸਚ ਹੈ । ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ ਹੋਣਾ ।" ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਲੇਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਸਚ ਹੈ । ਸਚ ਹੈ । ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ ਹੋਣਾ ।" ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਲੇਟੀ ਢਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕਹਾਣੀਆ ਸਿਰਫ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨੇ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਚੀਤਾ ਲੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜੰਮਾਂਦਰੂ ਲੰਗੜਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਕਿ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਕ ਵ੍ਹਸ਼ੀ'ਚ ਹੈ ਜ੍ਹਿਥੇ'ਚ ਗਿਦ੍ਦੜਾਂ ਵਰਗੀ ਬ੍ਹਾਦਰੀ ਹੋਵੇ ਇਕ ਬਚ੍ਚਕਾਨਾ ਗੱਲ ਹੈ ॥"

"ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕਹਾਣੀਆ ਸਿਰਫ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨੇ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਚੀਤਾ ਲੱਂਗ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜੱਮਾਂਦਰੂ ਲੱਂਗੜਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਗਲ੍ਲ ਕਰਨੀ ਕਿ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਕ ਵ੍ਹਸ਼ੀ'ਚ ਹੈ ਜ੍ਹਿਥੇ'ਚ ਗਿਦ੍ਦੜਾਂ ਵਰਗੀ ਬ੍ਹਾਦਰੀ ਹੋਵੇ ਇਕ ਬਚ੍ਚਕਾਨਾ ਗਲ੍ਲ ਹੈ ॥"

ਬਲਦੇਵ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹਰਾਨ ਹੋਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਮੁਖਿਏ ਨੇ ਘੂਰੀ ਵਟ੍ਟੀ ॥

ਬਲਦੇਵ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹਰਾਨ ਹੋਕੇ ਚੁਪ੍ਪ ਕਰ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਮੁਖਿਏ ਨੇ ਘੂਰੀ ਵਟ੍ਟੀ ॥

"ਓਹ ਹੋ ! ਇਹ ਕਿਤੇ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਗਲੀ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ?" ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਜਿਹ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੇਹ੍ਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੂੰ ਉ੍ਹਧੀ ਖੱਲ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉ੍ਹਧੀ ਜਾਣ ਤੇ ਸੌ ਰੁਪਇਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ॥ ਇ੍ਹਥੇ'ਤੋਂ ਭੀ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੇ ਤੂੰ ਓਦੋਂ ਨਾਂ ਬੋੱਲੇਂ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਵਢੇਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਣ ॥"

"ਓਹ ਹੋ ! ਇਹ ਕਿਤੇ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੱਂਗਲੀ ਮੁੱਂਡਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ?" ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਜਿਹ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੇਹ੍ਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੂੰ ਓ੍ਹਧੀ ਖਲ੍ਲ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਂ । ਕਿਓਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਓ੍ਹਧੀ ਜਾਣ ਤੇ ਸੌ ਰੁਪਇਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ॥ ਇ੍ਹਥੇ'ਤੋਂ ਭੀ ਚੱਂਗਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੇ ਤੂੰ ਓਦੋਂ ਨਾਂ ਬੋਲ੍ਲੇਂ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਵਢੇਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਣ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਉੱਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ॥ "ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਸੁਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਇੱਥੇ ਪਇਆ ਰਹਿਆ ।" ਅਪਨੀ ਪਿਠ ਪਿੱਛੇ ਓਹ ਬੋੱਲਿਆ । "ਅਤੇ । ਸਿਰਫ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ । ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਜੰਗਲ ਬਾਰੇ ਸਚ੍ਚ ਨਹੀਂ ਬੋੱਲਿਆ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਇ੍ਹਥੇ ਅਪਨੇ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਹੈ ॥ ਫੇਰ । ਮੈਂ ਕਿੰਝ । ਭੂਤਾਂ ਦਿਓਤਿਆਂ'ਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ'ਤੇ ਜਕੀਨ ਕਰ ਲਵਾਂ ਜਿੜ੍ਹੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹੇ ਵੇਖੇ ਨੇ ?"

ਮੁਗਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਉਠ੍ਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ॥ "ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਸੁਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਇਥ੍ਥੇ ਪਇਆ ਰਹਿਆ ।" ਅਪਨੀ ਪਿਠ ਪਿਛ੍ਛੇ ਓਹ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । "ਅਤੇ । ਸਿਰਫ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਨੂੰ ਛ੍ਡ ਕੇ । ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਜੱਂਗਲ ਬਾਰੇ ਸਚ੍ਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲ੍ਲਿਆ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਇ੍ਹਥੇ ਅਪਨੇ ਦ੍ਹਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਹੈ ॥ ਫੇਰ । ਮੈਂ ਕਿੰਝ । ਭੂਤਾਂ ਦਿਓਤਿਆਂ'ਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ'ਤੇ ਜਕੀਨ ਕਰ ਲਵਾਂ ਜਿੜ੍ਹੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹੇ ਵੇਖੇ ਨੇ ?"

"ਇਹ ਵਕੁ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਭੇਂਜਨ ਦਾ ।" ਮੁਖਿਏ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਦ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਮੁਗਲੀ ਦੀ ਇਸ ਗੁਸ੍ਤਾਖੀ'ਤੇ ਹੌਂਕਦਾ'ਤੇ ਫੁੰਕਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਇਹ ਵਕ੍ਤ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਸਞ੍ਞਾਂ ਚਾਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਭੇਜ੍ਜਨ ਦਾ ।" ਸੁਖਿਏ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਦ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸੁਗਲੀ ਦੀ ਇਸ ਗੁਸ੍ਤਾਖੀ'ਤੇ ਹੋਂਕਦਾ'ਤੇ ਫੁੰਕਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਕੀ ਇਹ ਸੱਭ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਫ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨੇ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥
"की इह सभ्भ कहाणीआं सिरफ गुमराह करन वास्ते ने ?" सुगली ने किहा ॥

ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਦੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਪਿੰਡਾ ਦਾ ਇਹ ਰਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੁੰਡੇ ਡੰਗਰ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੜੇ ਸਵੇਰੇ ਚਰਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਿੱਕਲ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਰਾਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਡੰਗਰ ਜਿੜ੍ਹੇ ਇਕ ਗੋਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲਤਾੜ ਕੇ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੜ੍ਹੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਤਾਈਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ'ਤੇ ਚੀਕਣ । ਰੋਭ ਪਾਉਣ । 'ਤੇ ਮਾਰਨ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ॥ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੁੰਡੇ ਇੱਜੜ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਓਹ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਕਿਓਂਕਿ ਚੀਤਾ ਭੀ ਇਕ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਇਜੱੜ'ਤੇ ਧਾਵਾ ਨਹੀਂ ਬੋੱਲੂਗਾ ॥ ਮਗਰ ਜੇਕਰ ਓਹ ਫੁੱਲ ਚੁਗਣ ਜਾਂ ਕਿਰਲੇਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਭਟਕ ਜਾਣ । 'ਤੇ ਦੂਰ ਨਿੱਕਲ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮੁਗਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਲੀ'ਚੋਂ ਰਾਮਾ । ਜੋ ਕਿ ਇੱਜੜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਝੋਟ੍ਟਾ ਸੀ । 'ਤੇ ਬੈਹ ਕੇ ਰੋਜ ਸਵੇਰੇ ਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥ ਸਲੇਟੀ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਮੱਝਾਂ । ਲੱਮੇ ਸਿੰਙਾ'ਤੇ ਵ੍ਰਸ਼ੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ । ਅਪਨੇ ਤਬੇਲਿਆਂ'ਤੋਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ । ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਟੁਰ ਪੈਂਦਿਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਸਰਦਾਰ ਹੈ ॥ ਓਹ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੰਮੇ ਚਮੀਕੀਲੇ ਬਾਂਸ ਦੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ । ਕਾਮਯਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਕਿ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਚਰਾਉਣ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਓਹ

ਆਪ ਮੱਝਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਇਜੱੜ'ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾਂ ਭਟਕਣ ॥

ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਢੇ ਜਿਆਢਾਤਰ ਪਿੰਡਾ ਢਾ ਝਹ ਰਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੁੱਡੇ ਡੰਗਰ ਅਤੇ ਸਡ਼ਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਡ਼ੇ ਸਵੇਰੇ ਚਰਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਿਕ੍ਕਲ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਰਾਤ ਪੈਣ'ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਓਂਢੇ ਨੇ ॥ ਓਹ ਡੰਗਰ ਜਿਡ਼੍ਹੇ ਝਕ ਗੋਰੇ ਆਢਮੀ ਨੂੰ ਲਤਾਡ਼ ਕੇ ਮਾਰ ਸਕਢੇ ਨੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਡ਼੍ਹੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਨਕ੍ਕ ਤਾਈਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਢੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ'ਤੇ ਚੀਕਣ । ਰੋਭ ਪਾਉਣ । 'ਤੇ ਮਾਰਨ ਢੇਂਢੇ ਨੇ ॥ ਜਢੋਂ ਤਕ ਸੁੱਡੇ ਝਜ੍ਜਡ਼ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਓਹ ਸਹਿਫੂਜ਼ ਰਹਿੰਢੇ ਨੇ । ਕਿਓਂਕਿ ਚੀਤਾ ਭੀ ਝਕ ਡੰਗਰਾਂ ਢੇ ਝਜਡ਼੍ਡ਼'ਤੇ ਧਾਵਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲ੍ਲੂਗਾ ॥ ਸਗਰ ਜੇਕਰ ਓਹ ਫੁਲ੍ਲ ਚੁਗਣ ਜਾਂ ਕਿਰਲੇਆਂ ਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਢੇ ਭਟਕ ਜਾਣ । 'ਤੇ ਢੂਰ ਨਿਕ੍ਕਲ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ ॥ ਸੁਗਲੀ ਪਿੰਡ ਢੀ ਗਲੀ'ਚੋਂ ਰਾਮਾ । ਜੋ ਕਿ ਝਜ੍ਜਡ਼ ਢਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਝੋਟ੍ਟਾ ਸੀ । 'ਤੇ ਬੈਹ ਕੇ ਰੋਜ ਸਵੇਰੇ ਜਾਉਂਢਾ ਸੀ ॥ ਸਲੇਟੀ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਢੀਆਂ ਸਡ਼ਝਾਂ । ਲਮ੍ਮੇ ਸਿੰਙਾ'ਤੇ ਕ੍ਹਸ਼ੀ ਅਖ੍ਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ । ਅਪਨੇ ਤਬੇਲਿਆਂ'ਤੋਂ ਝਕ ਝਕ ਕਰਕੇ । ਸੁਗਲੀ ਢੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਟੁਰ ਪੈਂਢਿਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਹਿ ਢਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਸਰਢਾਰ ਹੈ ॥ ਓਹ ਸਡ਼ਝਾਂ ਨੂੰ ਝਕ ਲੱਮੇ ਚਮੀਕੀਲੇ ਬਾਂਸ ਢੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਮਾਰਢਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਝਕ ਸੁੱਡੇ । ਕਾਮਯਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਕਿ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਚਰਾਉਣ । ਜਢੋਂ ਕਿ ਓਹ ਆਪ ਸਡ਼ਝਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਬਰਢਾਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਝਜਡ਼੍ਡ਼'ਤੋਂ ਢੂਰ ਨਾਂ ਭਟਕਣ ॥

ਇਕ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨੀ ਚਰਾਗਾਹ'ਚ ਪੱਥਰ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਝਾੜ੍ਈਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਘਾਹ ਦੇ ਪੂੜੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਗਨ ਨਾਲ ਬਣੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਖੱਡ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਇੱਜੜ ਖਿੱਲਰ ਕੇ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮੱਝਾਂ ਜਿਆਦਾਤਰ ਛੱਪੜੀਆਂ ਜਾਂ ਚਿੱਕੜ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪਈਆਂ ਪਈਆਂ ਗਰਮ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਘੰਟੇਆਂ ਤਾਂਈ ਲੋਟਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਸੇਕਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਦਾਨ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਭਜਾ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵੇਨਗੰਗਾ ਜੰਗਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਦੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਰਾਮਾ ਦੀ ਗਰਦਨ'ਤੋਂ ਉਤ੍ਤਰ ਕੇ । ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ ਝੁਰਮਟ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ । ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਮਿਲਿਆ ॥ "ਆਹ ।" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਬਡ਼ੇ ਦਿਨ ਇੰਤਜਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਇਹ ਡੰਗਰ - ਚਾਰਣ ਦੇ ਕੱਮ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ?"

ਝਕ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨੀ ਚਰਾਗਾਹ'ਚ ਪਥ੍ਥਰ ਛੋਟ੍ਟੀਆਂ ਝਾਡ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਘਾਹ ਢੇ ਪੂਡ਼ੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਗਨ ਨਾਲ ਬਣੇ ਛੋਟ੍ਟੇ ਖਡ੍ਡ ਹੁੰਢੇ ਨੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਝਜ੍ਜਡ਼ ਖਿਲ੍ਲਰ ਕੇ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਉਂਢੇ ਨੇ ॥ ਸਡ਼ਝਾਂ ਜਿਆਢਾਤਰ ਛਪ੍ਪਡ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਚਿਕ੍ਕਡ਼ ਪਸੱਢ ਕਰਢੀਆਂ ਨੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਪਈਆਂ ਪਈਆਂ ਗਰਮ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਘੱਟੇਆਂ ਤਾਂਈ ਲੋਟਢੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਸੇਕਢੀਆਂ ਨੇ ॥ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਝਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਢਾਨ ਢੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਭਜਾ ਢਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ਜਿਥ੍ਥੇ ਵੇਨਗੱਂਗਾ ਜੱਂਗਲ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲਢੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਰਾਮਾ ਢੀ ਗਰਢਨ'ਤੋਂ ਉਤ੍ਤਰ ਕੇ । ਬਾਂਸਾਂ ਢੇ ਝੁਰਮਟ ਵਲ ਟੁਰ ਪਿਆ । ਜਿਥ੍ਥੇ ਤਸ ਨੂੰ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਮਿਲਿਆ ॥ "ਆਹ ।" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ । "ਮੈਂ ਝਥ੍ਥੇ ਬਡ਼ੇ ਢਿਨ ਝੈਂਤਜਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਝਹ ਡੰਗਰ - ਚਾਰਣ ਢੇ ਕਮ੍ਮ ਢਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ?"

"ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਕੁਝ'ਕ ਚਿਰ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਰਵਾਹਿਆ ਹਾਂ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਖਬਰ ਹੈ ?"

"ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਕੁਝ'ਕ ਚਿਰ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਰਵਾਹਿਆ ਹਾਂ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਕੀ ਖਬਰ ਹੈ ?"

"ਓਹ ਇਹ ਮੁਲਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇੱਥੇ ਇਕ ਲੰਮਾਂ ਇੰਤਜਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਫੇਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਟ੍ਟ ਵੱਧ ਹੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥"

"ਓਹ ਝਹ ਮੁਲਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਝਥ੍ਥੇ ਝਕ ਲੱਮਾਂ ਝੰਤਜਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਫੇਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਟ੍ਟ ਵਥ੍ਥ ਹੀ ਲਭ੍ਭਦਾ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥"

"ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਜਦੋਂ ਤਕ ਓਹ ਗਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭਰਾਵਾਂ'ਚੋ ਇਕ ਉਸ ਪੱਥਰ'ਤੇ ਬੈਠੋ। ਤਾਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਾਂ ॥ ਜਦੋਂ ਓਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇ ਮੇਰਾ ਇੰਤਜਾਰ ਖੱਡ'ਚ ਢਕ ਦੇ ਦ੍ਰਖ੍ਤ ਜਿੜ੍ਹਾ ਮਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ੍ਚੋਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੇ ਕੋਲ ਕਰਨਾ ॥ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਪੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥"

"ਬਹੁਤ ਚੱਂਗਾ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਜਢੋਂ ਤਕ ਓਹ ਗਝਆ ਹੋਝਆ ਹੈ ਤੂ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਗਾਵਾਂ'ਚੋ ਝਕ ਤਸ ਪਥ੍ਥਰ'ਤੇ ਬੈਠ੍ਠੋ। ਤਾਕਿ ਜਢੋਂ ਸੈਂ ਪਿੰਡ'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਾਂ ॥ ਜਢੋਂ ਓਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇ ਸੇਰਾ ਝੰਤਜਾਰ ਖਝ੍ਠ'ਚ ਢਕ ਢੇ ਫ੍ਰਖ੍ਤ ਜਿੜ੍ਹਾ ਸਢਾਨ ਢੇ ਵਿਚ੍ਚੋਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਢੇ ਕੋਲ ਕਰਨਾ ॥ ਸਾਞ੍ਞੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੇ ਸ਼ੂੰਹ'ਚ ਪੈਣ ਢੀ ਕੋਈ ਲੋੜ੍ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥"

ਫੇਰ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਨੀ ਜਿੜ੍ਹੀ ਛਾਵੇਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਓੱਥੇ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਮੱਝ੍ਹਾਂ ਉ੍ਧੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ॥ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਡੰਗਰ ਚਰਾਉਨਾ ਸੰਸਾਰ'ਚ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਆਲਸ ਭਰਿਆ ਕੱਮ ਹੈ ॥ ਡੰਗਰ ਘੁੱਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ'ਤੇ ਚਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਲੰਮੇ ਪੈ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਘੁੱਮਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਅਤੇ ਓਹ ਜਰਾ ਭੀ ਥੱਕਦੇ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਸਿਰਫ ਘੁਰ੍ਰ ਘੁਰ੍ਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅਤੇ ਮੱਝ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਮਟਮੈਲੀ ਛਪੜੀਆਂ'ਚ ਇਕ ਦੇ ਬਾਦ ਇਕ ਵੜ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਤੇ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਨੱਕ ਤੇ ਚੀਨੀ ਮਿਟ੍ਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਛਪੜੀ ਉੱਪਰ ਨਜਰ ਆਓਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਲੱਠੇ ਵਾਂਗ ਲੱਮੀਆਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਸੂਰਜ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ'ਚ ਨਚ੍ਚਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇੱਜੜ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਇਕ ਬਾਜ (ਕਦੇ ਭੀ ਇਕ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ) ਨੂੰ ਨਜਰਾਂ'ਤੋਂ ਓੱਝ੍ਹਲ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਸੀਟੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਦੇ ਨੇ। ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਓਹ ਮਰ ਗਏ। ਜਾਂ ਇਕ ਗਊ ਮਰ ਜਾਵੇ। 'ਤੇ ਬਾਜ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਆਓਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ। ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਬਾਜਾਂ ਦਾ ਦਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ

ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਸੌਂ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ'ਤੇ ਉਠ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ'ਤੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੀ ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੱਕੇ ਘਾਹ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬੁਣਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਟਿੱਡੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੋ ਕੀੜੇਆਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਆਪਸ'ਚ ਲੜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਲਾਲ ਕਾਲੀ ਰਤ੍ਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਿਰਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਿਰਲੇ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਸੇਕਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਕ ਸੱਪ ਨੂੰ ਡੱਡੂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਨਵਰ ਲੋਟਦੇ ਨੇ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਲੱਮੇਂ ਲੱਮੇਂ ਗਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਅਲਾਪ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਦਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਲੱਮਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਬਨਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ'ਚ ਕਾਨ੍ਹੇ ਫੜਾਕੇ । ਇੰਝ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਰਾਜੇ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਖਿਡਾਉਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਦਿਓਤੇ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤ੍ਤੀ ਜਾਵੇ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚ੍ਚੇ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ । 'ਤੇ ਮੱਝਾਂ ਚਿੱਕੜ'ਚੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਕ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਆਓਂਦੀਆਂ ਨੇ । 'ਤੇ ਇੰਝ ਅਵਾਜਾਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਤਾਰ ਬਨਾਕੇ ਸਲੇਟੀ ਮਦਾਨ ਦੇ ਪਾਰ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਟਿਮਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥

ਫੇਰ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਇਕ ਜਗਹਾ ਚੁਨੀ ਜਿਹ੍ਹੀ ਛ਼ਾਵੇਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਥ੍ਥੇ ਲੱਮਾਂ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਮਝ੍ਝਾਂ ਓਹ੍ਧੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਰ੍ਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ॥ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਡੰਗਰ ਚਰਾਉਨਾ ਸੱਸਾਰ'ਚ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਆਲਸ ਭਰਿਆ ਕਮ੍ਮ ਹੈ ॥ ਡੰਗਰ ਘੁਮ੍ਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ'ਤੇ ਚਰ੍ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ । ਫੇਰ ਲੱਮੇ ਪੈ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਘੁਮ੍ਮਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਓਹ ਜਰਾ ਭੀ ਥਕ੍ਕਦੇ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਸਿਰਫ ਘੁਰ੍ ਘੁਰ੍ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਮਝ੍ਝਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ । ਪਰ ਸਟਮੈਲੀ ਛ਼ਪੜੀਆਂ'ਚ ਇਕ ਦੇ ਬਾਦ ਇਕ ਵਡ਼ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ । ਅਤੇ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਨਕ੍ਕ ਤੇ ਚੀਨੀ ਮਿਟ੍ਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਹੀ ਛ਼ਪੜੀ ਉਪ੍ਪਰ ਨਜਰ ਆਓਂਦੀਆਂ ਨੇ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਹ ਲਠ੍ਠੇ ਵਾਂਗ ਲਮ੍ਮੀਆਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥ ਸੂਰਜ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ'ਚ ਨਚ੍ਚਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਛੇਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਦੇ ਬਚ੍ਚੇ ਇਕ ਬਾਜ (ਕਦੇ ਭੀ ਇਕ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ) ਨੂੰ ਨਜਰਾਂ'ਤੋਂ ਓਝ੍ਝਲ ਸਿਰ ਉਪ੍ਪਰ ਸੀਟੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਓਹ ਮਰ ਗਏ । ਜਾਂ ਇਕ ਗਊ ਮਰ ਜਾਵੇ । 'ਤੇ ਬਾਜ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਆਓਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਥਲ੍ਲੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ । ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗਲਾ ਬਾਜ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ'ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਖ੍ਖੇ ਬਾਜਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਸੌਂ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ'ਤੇ ਉਠ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ'ਤੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਛੋਟ੍ਟੀ ਛੋਟੀਆਂ ਸੁਕ੍ਕੇ ਘਾਹ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬੁਣਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਟਿਡ੍ਡੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੋ ਕੀਡ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫਡ਼ਕੇ ਆਪਸ'ਚ ਲਡ਼ਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਲਾਲ ਕਾਲੀ ਰਤ੍ਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਿਰਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਿਰਲੇ ਨੂੰ ਧੁਪ੍ਪ ਸੇਕਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦੇ ਨੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਕ ਸਪ੍ਪ ਨੂੰ ਡਡ੍ਡੂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਜਿਥ੍ਥੇ ਜਾਨਵਰ ਲੋਟਦੇ ਨੇ ॥ ਫੇਰ ਓਹ ਲਮ੍ਮੇਂ ਲਮ੍ਮੇਂ ਗਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਅਲਾਪ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਦਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਲਮ੍ਮਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਬਨਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਮਿਟ੍ਟੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਘੋਡ਼ੇ ਅਤੇ ਮਝ੍ਝਾਂ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਹਥ੍ਥਾਂ'ਚ ਕਾਨ੍ਹੇ ਫਡ਼ਾਕੇ । ਇੰਝ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਓਹ ਰਾਜੇ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਖਿਡਾਉਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਦਿਓਤੇ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਤਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ॥ ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚ੍ਚੇ ਅਵਾਜ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ । 'ਤੇ ਮਛ੍ਛਾਂ ਚਿਕ੍ਕੜ'ਚੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਕ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲ ਆਓਂਦੀਆਂ ਨੇ । 'ਤੇ ਡੈਂਝ ਅਵਾਜਾਂ ਕਢ੍ਢਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਣ । ਅਤੇ ਓਹ ਕਤਾਰ ਬਨਾਕੇ ਸਲੇਟੀ ਮਦਾਨ ਦੇ ਪਾਰ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਟਿਮਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਵਲ੍ਲ ਚਲੇ ਜਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ॥

ਹਰ ਰੋਜ ਮੁਗਲੀ ਮੱਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਾਗਾਹ'ਤੇ ਜਾਉਂਦਾ । 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੂਰ ਮਦਾਨ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ(ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗੇ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀ ਸੀ ਆਇਆ) । ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਓਹ ਘਾਹ'ਚ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਗੁਜਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ॥ ਜੇਕਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਲੰਗੜੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਦਮ ਪੁਟ੍ਟਿਆ ਹੁੰਦਾ । 'ਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵੇਰਾਂ'ਚ । ਓਹ ਜਰੂਰ ਸੁਣਦਾ ॥

ਹਰ ਰੋਜ ਸੁਗਲੀ ਮਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਾਗਾਹ'ਤੇ ਜਾਉਂਦਾ । 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੂਰ ਮਦਾਨ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ(ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗੇ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀ ਸੀ ਆਇਆ) । ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਓਹ ਘਾਹ'ਚ ਲੰਮਾਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ । ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਗੁਜਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ॥ ਜੇਕਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਲੰਗੜੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਦਮ ਪੁਟ੍ਟਿਆ ਹੁੰਦਾ । 'ਤੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵੇਰਾਂ'ਚ । ਓਹ ਜਰੂਰ ਸੁਣਦਾ ॥

ਹਰ ਰੋਜ ਸੁਗਲੀ ਮਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਾਗਾਹ'ਤੇ ਜਾਉਂਦਾ । 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੂਰ ਮਦਾਨ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ(ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ੍ਗੇ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀ ਸੀ ਆਇਆ) । ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ ਓਹ ਘਾਹ'ਚ ਲੱਮਾਂ ਪੈ ਜਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ । ਅਤੇ ਜੱਗਲ'ਚ ਗੁਜਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ॥ ਜੇਕਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਲੱਗੜੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਵੇਨਗੱਗਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਜੱਗਲ'ਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਦਮ ਪੁਟ੍ਟਿਆ ਹੁੱਦਾ । 'ਤੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਲੱਮੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵੇਰਾਂ'ਚ । ਓਹ ਜਰੂਰ ਸੁਣਦਾ ॥

ਆਖਿਰਕਾਰ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਂਖਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਹੱਸਿਆ'ਤੇ ਮੱਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਖੱਡ ਵੱਲ ਜਿੱਥੇ ਢੱਕ ਦਾ ਦ੍ਰਖ਼ੁ ਸੀ । ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਸੁਨ੍ਹਿਰੀ ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਓੱਥੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਧੇ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥

ਆਖਿਰਕਾਰ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਹਸ੍ਸਿਆ'ਤੇ ਮਛ੍ਛਾਂ ਨੂੰ ਖਡ੍ਡ ਵਲ੍ਲ ਜਿਥ੍ਥੇ ਢਕ੍ਕ ਦਾ ਦ੍ਰਖ਼੍ਤ ਸੀ । ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਸੁਨ੍ਹਿਰੀ ਲਾਲ ਫੁਲ੍ਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥ ਓਥ੍ਥੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਬੈਠਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਓ੍ਹਧੇ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ॥

"ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਚਕਮਾ ਦੇਕੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ'ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕੱਲ ਰਾਤ ਤਬਾੱਕੀ ਨਾਲ ਪ੍ਹਾੜਿਆਂ ਪਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ।

ਅਤੇ ਜੋਰਾਂ ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਏ । ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਚਕਮਾ ਫੇਕੇ ਫ਼ਕ ਸਹੀਨੇ'ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਫ਼ਆ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਲ੍ਲ ਰਾਤ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨਾਲ ਪ੍ਹਾੜਿਆਂ ਪਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ । ਅਤੇ ਜੋਰਾਂ ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਏ । ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਤਿਓਰੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ॥ "ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਪਰ ਤਬਾੱਕੀ ਬਹੁਤ ਮੱਕਾਰ ਹੈ ॥"

ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਤਿਓਰੀਆਂ ਚਫ਼੍ਹਾਈਆਂ ॥ "ਸੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਤੋਂ ਝਰਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਪਰ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਬਹੁਤ ਸਕ੍ਕਾਰ ਹੈ ॥"

"ਡਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।" ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਅਪਨੇ ਬੁੱਲ ਚਟ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਤਬਾੱਕੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਅਪਨੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮਗਰ ਓਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਉ੍ਹਧੀ ਕਮਰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਨਸੂਬਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਕਰੇਗਾ - ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਹੁਣ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਵੱਢੇ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਖੱਡ'ਚ । ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥"

"ਝਰਨ ਢੀ ਕੋਈ ਲੋਫ਼ ਨਹੀਂ ।" ਸਾਫ਼ੇ ਜਿਹੇ ਅਪਨੇ ਬੁਲ੍ਲ ਚਟ੍ਹਫ਼ੇ ਹੋਏ ਸਲੇਟੀ ਸ਼ਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਸੈਂ ਸਵੇਰੇ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੂੰ ਸਿਲਿਆ ਸੀ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਅਪਨੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਗਰ ਓਨ੍ਹੇ ਸੈਨੂੰ ਓ੍ਹਧੀ ਕਸਰ ਤੋਫ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਫ਼ਕ੍ਸ ਫ਼ਿਤ੍ਤਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫ਼ਾ ਝ਼ਹ ਸਨਸੂਬਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਤੇਰਾ ਝੈਂਤਜਾਰ ਪਿੰਝ ਫ਼ੇ ਫ਼ਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਕਰੇਗਾ - ਸਿਰਫ਼ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਹੁਣ ਵੇਨਗਾਂਗਾ ਫ਼ੇ ਵਫ਼੍ਢੇ ਸੁਕ੍ਕੇ ਹੋਏ ਖਡ੍ਡ'ਚ । ਪਿਆ ਹੋਫ਼ਆ ਹੈ ॥"

"ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਅੱਜ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਇਸਦੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਉ੍ਹਧੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਮੌਤ ॥

"ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਅਜ੍ਜ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਓਹ ਖ਼ੁਖ੍ਖੇ ਫ਼ਿਡ੍ਡ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਫ਼ਾ ਹੈ ?" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਝ਼ਸਫ਼ੇ ਜਵਾਬ ਫ਼ਾ ਸਤਲਬ ਸੀ ਓ੍ਹਧੀ ਜਿੰਫ਼ਗੀ ਜਾਂ ਸੌਤ ॥

"ਸਵੇਰੇ ਓਨ੍ਹੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ - ਇਕ ਸੂਰ - ਓਨ੍ਹੇ ਪੀਤ੍ਤਾ ਭੀ ਹੈ ॥ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਰਿਹ ਸਕਦਾ । ਭਾਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਬਦਲਾ ਹੀ ਨਾਂ ਕਿਓਂ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ॥"

"ਸਵੇਰੇ ਓਨ੍ਹੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ - ਇਕ ਸੂਰ - ਓਨ੍ਹੇ ਪੀਤਾ ਭੀ ਹੈ ॥ ਯਾਦ ਰਖ੍ਖੀਂ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਭੁਖ੍ਖੇ ਪੇਟ ਨਹੀਂ ਰਿਹ ਸਕਦਾ । ਭਾਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਬਦਲਾ ਹੀ ਨਾਂ ਕਿਓਂ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ॥"

"ਓਹ ! ਮੂਰਖ । ਬੇਵਕੂਫ ! ਇਹ ਕੇੜ੍ਹਾ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ! ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਪੀਤਾ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਾਂਗਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਸੌਂ ਨਾਂ ਜਾਵੇ ! ਹੁਣ । ਓਹ ਕਿੱਥੇ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦੱਸ'ਕ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਟੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਧੂ ਲਿਆਓਂਦੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਝਾਂ ਨੇ ਉਯੇ'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇ੍ਯੀ ਧੂੰ ਨਾਂ ਲਗ੍ਗੇ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋੱਲੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀ ਹੈ ॥ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉ੍ਯੇ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਇਹ ਉਸ ਰਾਹ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਸਕਣ?"

"ਓਹ ! ਮੂਰਖ । ਬੇਵਕੂਫ ! ਇਹ ਕੇੜ੍ਹਾ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ਹੈ ! ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਪੀਤਾ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਓਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਾਂਗਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਹ ਸੌਂ ਨਾਂ ਜਾਵੇ ! ਹੁਣ । ਓਹ ਕਿਥ੍ਥੇ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਦਸ੍ਸ'ਕ ਬੱਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਟੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਧੂ ਲਿਆਓਂਦੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਝ੍ਝਾਂ ਨੇ ਓ੍ਹਧੇ'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇ੍ਹਧੀ ਧੂੰ ਨਾਂ ਲਗ੍ਗੇ । ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲ੍ਲੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀ ਹੈ ॥ ਕੀ ਅਸੀਂ ਓ੍ਹਧੇ ਛ੍ਡ੍ਡੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛ੍ਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਇਹ ਉਸ ਰਾਹ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਸਕਣ?"

"ਓਹ ਵੇਨਗੰਗਾ'ਚ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਤਾਂਈ ਤਰਿਆ ਤਾਕਿ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੋ ਸਕੇ ।" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਓਹ ਵੇਨਗੱਂਗਾ'ਚ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਤਾਂਈ ਤਰਿਆ ਤਾਕਿ ਛ੍ਡ੍ਡੇ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੋ ਸਕੇ ।" ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਤਬਾੱਕੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੋਣਾ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਹੋਣਾ ॥" ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੀ ਉੰਗਲੀ ਮੂੰਹ'ਚ ਪਾਕੇ । ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਖੱੜਾ ਰਿਹਾ ॥ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦਾ ਵੱਢਾ ਖੱਡ ॥ ਜਿੜ੍ਹਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਅੱਧਾ'ਕ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਮਦਾਨ'ਚ ਖੁਲਦਾ ਹੈ ॥ ਮੈਂ ਇੱਜੜ ਲੈਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦੁਆਲਿਓਂ ਖੱਡ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਜਾਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਮਗਰ ਓਹ ਖੱਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬਨ੍ਨਿਓਂ ਖਿਸਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਸਾਨ੍ਨੂੰ ਓਹ ਸਿਰਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ॥ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ । ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਇੱਜੜ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ?"

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਤਬਾਕ੍ਕੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸ੍ਸਿਆ ਹੋਣਾ ॥ ਓਨ੍ਹੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਹੋਣਾ ॥" ਮੁਗਲੀ ਅਪਨੀ ਉੱਗਲੀ ਮੂੰਹ'ਚ ਪਾਕੇ । ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ॥ ਵੇਨਗੱਂਗਾ ਦਾ ਵਡ੍ਢਾ ਖਡ੍ਡ ॥ ਜਿੜ੍ਹਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਅਧ੍ਧਾ'ਕ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਮਦਾਨ'ਚ ਖੁਲਦਾ ਹੈ ॥ ਮੈਂ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਲੈਕੇ ਜੱਂਗਲ ਦੇ ਦੁਆਲਿਓਂ ਖਡ੍ਡ ਦੇ

मूँह ते जाके हेठां आ सकदा हां मगर ओह खड्ड ढे दूजे बन्निओं खिसक सकदा है ॥ साड्डूँ ओह सिरा बँढ करना पवेगा ॥ सलेटी भरा । कि तूँ मेरे वास्ते इज्जड़ ढे दो हिस्से कर सकदा हैं ?"

"मै नहीं । पर शाइद - मगर मैं इक सिआणा मदददगार लिआइआं हां ॥" सलेटी भरा कदम पुट्टदा इक मोरी'च डिग पिआ ॥ फेर उस'चों इक वॅढा सलेटी सिर निॅकलिआ जिस नुँ मुगली चंगी तर्हां जाणदा सी । अते गरम हवा जंगल दी सभ तों जिआदा सुंनसान चीक नाल भर गई - दुपहिर'च इक बघिआड़ दे शिकार करन दी भैंक नाल ॥

"मै नहीं । पर शाइद - मगर मैं इक सिआणा मदददगार लिआइआं हां ॥" सलेटी भरा कदम पुट्टदा इक मोरी'च डिग पिआ ॥ फेर उस'चों इक वड्ढा सलेटी सिर निक्कलिआ जिस नूँ मुगली चँगी तर्हां जाणदा सी । अते गरम हवा जँगल दी सभ तों जिआदा सुँनसान चीक नाल भर गई - दुपहिर'च इक बघिआड़ दे शिकार करन दी भौंक नाल ॥

"कल्हिआ ! कल्हिआ !" मुगली ने ताड़ीआं मारदे होऐ किहा ॥ "मैनुँ शाइद इह पता सी कि तूँ मैनूँ कदे भी नहीं भुॅलेगां ॥ साड्डूँ इक वॅढा कॅम करना है ॥ इॅजड़ दे दो टोट्टे कर दे । कल्हे ॥ गाईआं'ते वॅछिआं नुँ कॅठे रॅखीं ॥ अते झोट्टिआं'ते हॅल वाहुण वालीआं मॅझां नुँ अॅड अॅड रखीं ॥"

"कल्हिआ ! कल्हिआ !" मुगली ने ताड़ीआं मारदे होए किहा ॥ "मैनूँ शाइद इह पता सी कि तूँ मैनूँ कदे भी नहीं भुल्लेगां ॥ साड्डूँ इक वड्ढा कम्म करना है ॥ इज्जड़ ढे दो टोट्टे कर ढे । कल्हे ॥ गाईआं'ते वछ्रुछिआं नूँ कठ्ठे रख्खीं ॥ अते झोट्टिआं'ते हल्ल वाहुण वालीआं मइझां नूँ अड्ड अड्ड रखीं ॥"
दो बघिआड़ इंझ नुँसे । जिवें तीवीआं लड़ीवार नच्चुदीआं ने । इजॅज़ दे अंदर बाहर करदे नॅक नाल फर्राटे मारदे होऐ'ते सिर सुट्टके इॅजड़ नुँ दो हिॅसिआं'च वंड दित्ता ॥ इक हिॅसे'च । गांईआं'ते मॅझां अते उन्हां दे वॅछे विचकार सी । अते हॅला बोॅलण नुँ तिआर सी । जेकर इक बघिआड़ बिना हिले डुले खड़ा हो सकदा । उॅधी जान कॅढन वास्ते तिआर सी ॥ दूजे हिॅसे'च । बुॅढे'ते जवान झोट्टे घुर्र घुर्र करदे खुर हेठां मारन ढहे सी । भावें ओह बड़े रोबदार लग रहे सी ओह जिआदा खतरनाक नहीं सी । किउंकि उन्हां नुँ वॅछिआं दी रॅखिआ नहीं सी करनी ॥ कोई भी छिह आदमी इन्ही सफाई नाल इॅजड़ दोॅफाड़ नहीं सी कर सकदे ॥

ढो बघिआड़ डैंझ न्हस्से । जिवें तीवीआं लड़ीवार नच्चदीआं ने । इजड़ड़ ढे अँढर बाहर करदे नक्क नाल फर्राटे मारदे होए'ते सिर सुट्टके इज्जड़ नूँ ढो हिस्सिआं'च वँड दित्ता ॥ इक हिस्से'च । गाँईआं'ते मइझां अते ओन्हां दे वछ्रुछे विचकार सी । अते हल्ला बोल्लण नूँ तिआर सी । जेकर इक बघिआड़ बिना हिले डुले खड़ा हो सकदा । ओ्हधी जान कढ्ढन वास्ते तिआर सी ॥ दूजे हिस्से'च । बुढ्ढे'ते जवान झोट्टे घुर्र घुर्र

करदे खुर हेठाँ मारन ढहे सी । भावें ओह बड़े रोबदार लग रहे सी ओह जिआदा खतरनाक नहीं सी । किओंकि ओन्हाँ नूँ वछ़ुछ़िआँ ढी रख्खिआ नहीं सी करनी ॥ कोई भी छ़िह आदमी इन्ही सफाई नाल इज्जड़ ढोफाड़ नहीं सी कर सकदे ॥

"ਕਿੜ੍ਹੇ ਹੁਕਮ !" ਹੱਫਦੇ ਹੋਏ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਹ ਫੇਰ ਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲਗ੍ਗੇ ਨੇ ॥"

"किड़्हे हुकम !" हफ्फदे होए कल्हे ने किहा ॥ "ओह फेर कठ्ठे होण लग्गे ने ॥"

ਮੁਗਲੀ ਰਾਮਾ ਦੀ ਪਿਠ ਤੇ ਚ੍ਹੜ ਗਿਆ ॥ "ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਭਜਾ । ਕਲ੍ਹੇ ॥ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ । ਸਾੱਢੇ ਜਾਨ ਮਗਰੋਂ । ਗਾਂਈਆਂ ਨੂੰ ਕੱਠੇ ਰਖੀਂ । ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੱਡ ਦੇ ਮਦਾਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਨੱਸ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀਂ ॥"

मुगली रामा ढी पिठ ते च्ह़ड़ गिआ ॥ "झोट्टिआँ नूँ खब्बे भजा । कल्हे ॥ सलेटी भरा । साढ्ढे जान मगरों । गाँईआँ नूँ कठ्ठे रखीं । अते इन्हाँ नूँ खड्ड ढे मढान वाले सिरे'ते नस्स्हाँ ढेवीं ॥"

"ਕਿਨ੍ਨੀ ਦੂਰ ?" ਹੱਫਦੇ'ਤੇ ਚਟਕਦੇ ਹੋਏ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"किन्नी दूर ?" हफ्फदे'ते चटकदे होए सलेटी भरा ने किहा ॥

"ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹੇ ਉਚ੍ਚੇ ਹੋਣ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਛ਼ਾਲ ਨਾਂ ਮਾਰ ਸਕੇ ।" ਮੁਗਲੀ ਜੋਰ ਦੀ ਚੀੱਕਿਆ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਹੀ ਰੱਖੀਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਏ ॥" ਝੋਟ੍ਟੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਜਦਕਿ ਕਲ੍ਹਾ ਭੈਂ ਭੈਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ । ਅਤੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਗਾਂਈਆਂ ਅਗ੍ਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉ੍ਧੇ'ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿਤ੍ਤਾ ਅਤੇ ਓਹ ਖੱਡ ਦੇ ਮਦਾਨੀ ਸਿਰੇ ਤਾਂਈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਅਗ੍ਗੇ ਨ੍ਹੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਝੋਟ੍ਟੇ ਦੂਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਨੱਠਾਏ ॥

"जढों तक कि पासे इन्हे उच्चे होण कि शेर खाँ छ़ाल नाँ मार सके ।" मुगली जोर ढी चीक्किआ ॥ "ओन्हाँ नूँ ओथे ही रख्खीं जढों तक कि असीं हेठाँ नाँ पहुँच जाइए ॥" झोट्टे पासे हो गए जढकि कल्हा भौं भौं करढा रिहा । अते सलेटी भरा गाँईआँ अग्गे खड़ा हो गिआ ॥ ओन्हाँ ने ओ्हधे'ते धावा बोल ढित्ता अते ओह खड्ड ढे मढानी सिरे ताँईं ओन्हाँ अग्गे न्हस्सढा रिहा जढों कि कल्हे ने झोट्टे ढूर खब्बे पासे नठ्ठाए ॥

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ! ਇਕ ਹੋਰ ਧਾਵਾ ਬੋਲਣ'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥ ਖਬਰਦਾਰ । ਹੁਣ - ਖਬਰਦਾਰ ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਜੇ

ਥੋੜਾ ਜਿਆਦਾ ਚਟਕਿਆਂ'ਤੇ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦੇਨਾ ਹੈ ॥ ਓਹ੍ਹਾ ! ਇਹ ਕਾਲੇ ਹਿਰਣ ਨ੍ਹੱਸਾਓਣ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਔਖਾ ਕੱਮ ਹੈ ॥ ਕੀ ਤੂੰ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਇਨ੍ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਹਿਲ ਸਕਦੇ ਨੇ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਪੁੱਛ੍ਛਿਆ ॥

"ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ! ਝਕ ਹੋਰ ਧਾਵਾ ਬੋਲਣ'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥ ਖਬਰਦ੍ਹਾਰ । ਹੁਣ - ਖਬਰਦ੍ਹਾਰ ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਆਦ੍ਹਾ ਚਟਕਿਆਂ'ਤੇ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦ੍ਹੇਨਾ ਹੈ ॥ ਓਹ੍ਹਾ ! ਝਹ ਕਾਲੇ ਹਿਰਣ ਨ੍ਹਸ੍ਸਾਓਣ ਤੋਂ ਜਿਆਦ੍ਹਾ ਔਖਾ ਕਮ੍ਮ ਹੈ ॥ ਕੀ ਤੂੰ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਝਹ ਜਾਨਵਰ ਝਨ੍ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਹਿਲ ਸਕਦ੍ਹੇ ਨੇ ?" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਪੁਲ੍ਹ੍ਛਿਆ ॥

"ਮੈਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ - ਅਪਨੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ।" ਉੜਦੀ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਕੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਕੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿਆਂ ?"

"ਸੈਂ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ - ਅਪਨੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਝਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਭੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ਹੈ ।" ਤੜ੍ਹਢੀ ਸਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਸਾਹੋ - ਵਿਸਾਹ ਹੋਕੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਕੀ ਸੈਂ ਝਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੱਂਗਲ ਵਲ੍ਲ ਸੋੜ੍ ਢਿਆਂ ?"

"ਓਏ ! ਮੁੜ ॥ ਛੇਤ੍ਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਮੋੜ ਦੇ ! ਰਾਮਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਓਹ । ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਉ੍ਯੇ ਤੋਂ ਕੀ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਓਏ ! ਸੁਡ਼ ॥ ਛੇਤ੍ਤੀ ਝਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਸੋਡ਼ ਢੇ ! ਰਾਸਾ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋਝਆ ਹੋਝਆ ਹੈ ॥ ਓਹ । ਜੇਕਰ ਸੈਂ ਤਸ ਨੂੰ ਫ਼ਸ੍ਸ ਸਕਾਂ ਕਿ ਅਜ੍ਜ ਸੈਨੂੰ ਓ੍ਹਧੇ ਤੋਂ ਕੀ ਚਾਹਿਫ਼ਾ ਹੈ ॥"
ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਸੱਜੇ ਮੋੜਿਆ ਗਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝਾੜ੍ਈਆਂ'ਚ ਜਾ ਵੱਜੇ ॥ ਇੱਜੜ ਦੇ ਬਾਕੀ ਬਚ੍ਚੇ ਡੰਗਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਜ ਨ੍ਹੱਸੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹੀਆਂ ਤੇਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਗਏ ਕਿ ਮੱਝਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਨ੍ਹੱਸ ਗਈਆਂ ਨੇ ॥

ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਝਸ ਵਾਰ ਸਜ੍ਜੇ ਸੋਡ਼ਿਆ ਗਝਆ ਅਤੇ ਓਹ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝਾੜ੍ਈਆਂ'ਚ ਜਾ ਵਜ੍ਜੇ ॥ ਝਜ੍ਜੜ੍ ਢੇ ਬਾਕੀ ਬਚ੍ਚੇ ਡੰਗਰਾਂ ਨਾਲ ਅਥ੍ਧਾ ਸੀਲ ਫੂਰ ਝਹ ਵੇਖਕੇ ਪਿੰਡ ਵਲ੍ਲ ਝਨ੍ਹਾਂ ਤੇਜ ਨ੍ਹਸ੍ਸੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹੀਆਂ ਤੇਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਫ਼ੀਆਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਰੋਂਫ਼ੇ ਹੋਏ ਗਏ ਕਿ ਸਝਝਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਗਈਆਂ ਨੇ ॥

ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਬੱਸ ਖੱਡ ਦੇ ਉਤ੍ਰਲੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਇਕ ਵੱਢਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾਉਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੱਡ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਉ੍ਯੇ'ਚ ਲਜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ'ਤੇ ਗਾਂਈਆਂ'ਚ ਘੇਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਹਾਲਤ'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਨਾਂ ਹੀ ਓਹ ਖੱਡ ਦੇ

ਪਾਸਿਆਂ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਅਵਾਜ ਨਾਲ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਇਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਛੁਟ੍ਟ ਗਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪਿਛਲੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਿਲਬਿਲਾਇਆ ॥ ਓਹ ਇਕ ਲੰਮਾ । ਬੜਾ ਲੰਮਾਂ ਘੇਰਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਖੱਡ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਜਾਕੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ॥ ਆਖਿਰਕਾਰ ਭੌਂਦਰੇ ਹੋਏ ਇੰਜੜ ਨੂੰ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਖੱਡ ਦੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਇਕ ਘਾਹ ਦੇ ਟੁਕੜੇ'ਤੇ ਕੱਠਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜ੍ਹਿਧਾ ਢਲਾਨ ਖੱਡ ਵੱਲ ਸੀ ॥ ਉਸ ਉਚਾਈ'ਤੋਂ ਤੁਸੀ ਦ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੇਠਾਂ ਮਦਾਨ ਤਾਂਈ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ । ਮਗਰ ਜੋ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਵੇੱਖਿਆ ਓਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਖੱਡ ਦੇ ਪਾਸੇ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਇਹ ਬੜੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕਦਮ ਸਿੱਧੇ ਉੱਪਰ'ਤੇ ਥੱਲੇ ਜਾਉਂਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਇਕ ਚੀਤਾ ਨ੍ਹੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ॥

ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਢਾ ਮਨਸੂਬਾ ਬੜਾ ਸਿਧ੍ਧਾ ਜਿਹਾ ਸੀ ॥ ਓਹ ਬਕ੍ਸ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਤ੍ਤਲੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਡ਼ਕ ਵਡ੍ਡਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾਤਨਾ ਚਾਹੁੰਢਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਨਾ ਚਾਹੁੰਢਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨੂੰ ਓ੍ਹਧੇ'ਚ ਲਜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ'ਤੇ ਗਾਂਈਆਂ'ਚ ਘੇਰਨਾ ਚਾਹੁੰਢਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਜਾਣਢਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਲੜ੍ਨ ਢੀ ਹਾਲਤ'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਨਾਂ ਹੀ ਓਹ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਪਾਸਿਆਂ'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਢਾ ਸੀ ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਅਵਾਜ ਨਾਲ ਮਝ੍ਝਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਡ਼ਕਢਮ ਪਿਛ੍ਹੇ ਛੁਟ੍ਟ ਗਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਡ਼ਕ ਜਾਂ ਢੋ ਵਾਰੀ ਪਿਛ੍ਹਲੀ ਰਖ੍ਖਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬਿਲਬਿਲਾਡ਼ਆ ॥ ਓਹ ਡ਼ਕ ਲੱਮਾ । ਬਡ਼ਾ ਲੱਮਾਂ ਘੇਰਾ ਸੀ । ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਬਹੁਤੇ ਨੇਡ਼੍ਹੇ ਜਾਕੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਢਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਢੇ ਸੀ ॥ ਆਖਿਰਕਾਰ ਭੌਂਢਰੇ ਹੋਏ ਡ਼ਜ੍ਜੜ੍ ਨੂੰ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਸਿਰੇ'ਤੇ ਡ਼ਕ ਘਾਹ ਢੇ ਟੁਕਡ਼ੇ'ਤੇ ਕਠ੍ਠਾ ਕੀਤ੍ਤਾ ਜ੍ਹਿਧਾ ਢਲਾਨ ਖਡ੍ਡ ਵਲ੍ਲ ਸੀ ॥ ਤਸ ਤਚਾਈ'ਤੋਂ ਤੁਸੀ ਢ੍ਰਖ੍ਤਾਂ ਢੇ ਤਪ੍ਪਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੇਠਾਂ ਸਢਾਨ ਤਾਂਈ ਵੇਖ ਸਕਢੇ ਸੀ । ਸਗਰ ਜੋ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਓਹ ਡ਼ਹ ਸੀ ਕਿ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਪਾਸੇ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਡ਼ਹ ਬਡ਼ੀ ਤਸਲ੍ਲੀ ਨਾਲ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਡ਼ਹ ਡ਼ਕਢਮ ਸਿਧ੍ਧੇ ਤਪ੍ਪਰ'ਤੇ ਥਲ੍ਲੇ ਜਾਤੰਢੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ'ਤੇ ਲਟਕਢੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਫਡ਼ਕੇ ਡ਼ਕ ਚੀਤਾ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਢਾ ॥

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਦੇ । ਕਲ੍ਹਿਆ ।" ਅਪਨਾ ਹੱਥ ਫੱੜਕੇ । ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜੇ ਉ੍ਧੀ ਧੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਦੇ ॥ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਣ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਲ'ਚ ਫਸਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਡ਼ਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਢੇ । ਕਲ੍ਹਿਆ ।" ਅਪਨਾ ਹਥ੍ਥ ਫਡ਼੍ਡ਼ਕੇ । ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜੇ ਓ੍ਹਧੀ ਧੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗ੍ਗੀ ਹੈ ॥ ਡ਼ਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਢੇ ॥ ਸੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਢਸ੍ਸਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਣ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਲ'ਚ ਫਸਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਅਗ੍ਗੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਖੱਡ'ਚ ਜੋਰ ਦੀ ਚੀਕਿਆ - ਇਹ ਇੰਝ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੀ ਸੁਰੰਗ'ਚ ਚੀਕਨਾ - ਅਤੇ ਚੀਕ ਇਕ ਪੱਥਰ'ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪੱਥਰ ਤਾਂਈ ਗੂੰਜਦੀ ਰਹੀ ॥

ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਹਥ੍ਥ ਮੂੰਹ ਅਗ੍ਗੇ ਰਖ੍ਖੇ ਅਤੇ ਖਡ੍ਡ'ਚ ਜੋਰ ਢੀ ਚੀਕਿਆ - ਡ਼ਹ ਡ਼ੰਝ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੀ ਸੁਰੰਗ'ਚ

ਚੀਕਨਾ - ਅਤੇ ਚੀਕ ਇਕ ਪਥ੍ਥਰ'ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਥ੍ਥਰ ਤਾਂਈ ਗੂੰਜਦੀ ਰਹੀ ॥

ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਬਾਦ ਓਥੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸੌਂ ਕੇ ਉੱਠੇ ਚੀਤੇ ਦੇ ਗਰਜਨ ਦੀ ਅਵਾਜ ਆਈ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥

ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਬਾਦ ਓਥੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸੌਂ ਕੇ ਉਠ੍ਠੇ ਚੀਤੇ ਦੇ ਗਰਜਨ ਦੀ ਅਵਾਜ ਆਈ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਰਜ੍ਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥

"ਕਿਨ੍ਹੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ?" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ । ਅਤੇ ਇਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮੋਰ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਖੱਡ'ਚੋ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਡਿਆ ॥

"ਕਿਨ੍ਹੇ ਸੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ?" ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛ੍ਛਿਆ । ਅਤੇ ਇਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸੋਰ ਚੀਕਾਂ ਸਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਖਡ੍ਡ'ਚੋ ਖੰਭ ਫੜ੍ਫੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਡ੍ਡਿਆ ॥

"ਮੈਂ । ਮੁਗਲੀ ॥ ਡੰਗਰ ਚੋਰ । ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਆਓਣ ਦਾ ! ਹੇਠਾਂ - ਛੇਤ੍ਤੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆ । ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਹੇਠਾਂ । ਰਾਮਾ । ਹੇਠਾਂ !"

"ਸੈਂ । ਸੁਗਲੀ ॥ ਡੰਗਰ ਚੋਰ । ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਉਤ੍ਤੇ ਆਓਣ ਦਾ ! ਹੇਠਾਂ - ਛੇਤ੍ਤੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆ । ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਹੇਠਾਂ । ਰਾਮਾ । ਹੇਠਾਂ !"

ਇਜੱੜ ਇਕ ਘੜੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਫਲਾਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਰੁਕ ਗਿਆ । ਮਗਰ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਜੋਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਚੀਕ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਇੰਝ ਨ੍ਹੱਸੇ । ਜਿਵੇਂ ਭਾਫ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ ਰੇਤਾ'ਤੇ ਰੋੜੇ ਜੋਰ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਸੁਟ੍ਟਦਾ ਹੈ ॥ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ । ਫਿਰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਖੱਡ ਦੇ ਤਲ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਧੂੰ ਲਗ ਗਈ ਅਤੇ ਓਹ ਬੜ੍ਹਕਿਆ ॥

ਇਜਡ਼੍ਹ ਇਕ ਘੜ੍ਹੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਫਲਾਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਰੁਕ ਗਿਆ । ਸਗਰ ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਜੋਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ - ਚੀਕ ਮਾਰੀ । ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਇੰਝ ਨ੍ਹਸ੍ਸੇ । ਜਿਵੇਂ ਭਾਫ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ ਰੇਤਾ'ਤੇ ਰੋੜੇ ਜੋਰ ਦੀ ਪਿਛ੍ਛੇ ਸੁਟ੍ਟਦਾ ਹੈ ॥ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ੂਰੂ ਹੋਏ । ਫਿਰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅਤੇ ਖਡ੍ਡ ਦੇ ਤਲ'ਤੇ ਪਹੁੰਚਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਧੂੰ ਲਗ ਗਈ ਅਤੇ ਓਹ ਬਡ਼੍ਹਕਿਆ ॥

"ਹਾ ! ਹਾ ! " ਮੁਗਲੀ ਨੇ । ਉਧੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ !" ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਸਿੰਙ । 'ਤੇ ਝਗ੍ਗ ਵਾਲੇ ਮੂੰਹ

। 'ਤੇ ਘੂਰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਖੱਡ'ਚ ਇੰਝ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਵੱਢੇ ਪੱਥਰ ਹੱੜਾਂ ਦੇ ਵਕ੍ਰ ਵਗ ਜਾਉਂਦੇ ਨੇ । ਕਮਜੋਰ ਮੱਝਾਂ ਖੱਡ ਦੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿੱਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਲਾਂ ਤੋੜ ਸਿਟ੍ਹੀਆਂ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਨੇ ਕਿੜ੍ਹਾ ਕੱਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਇਆ ਹੈ - ਇਕ ਇੱਜੜ ਦਾ ਭੈੜਾ ਹੱਲਾ ਬੋਲਨਾ ਜ੍ਹਿਥੇ ਸਾਹਮਨੇ ਕੋਈ ਚੀਤਾ ਟਿਕਣ ਦੀ ਉੱਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣੀ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ । ਅਤੇ ਖੱਡ'ਚ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੁੱਸਿਆ । ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਥੋਂ ਨੁੱਸਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਜਾਵੇ । ਪਰ ਖੱਡ ਦੀਆਂ ਦਿਵਾਰਾਂ ਇਕਦਮ ਸਿੱਧੀਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਇਆ । ਰਾਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਪੀਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਓਹ ਭਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ । ਲੜਾਈ ਦੇ ਸਿਵਾ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥ ਇੱਜੜ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਛਲਕਾਇਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹ ਹੁਣੇ ਛੱਡਕੇ ਗਿਆ ਸੀ । 'ਤੇ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਭੀੜਾ ਪਾੜ ਵੱਜਣ ਨਹੀਂ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਖੱਡ ਦੇ ਮਦਾਨੀ ਪਾਸਿਓਂ ਆਓਂਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਅਤੇ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਮੁੜ ਗਿਆ(ਚੀਤੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਚੰਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਧਾ ਵਾਹ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨਾਲ ਪਵੇ ਨਾਂ ਕਿ ਗਾਇਆਂ ਦਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਛਿਆਂ ਨਾਲ) । ਅਤੇ ਫੇਰ ਰਾਮਾ ਦਾ ਪੈਰ ਥਿੜਕ ਗਇਆ । ਓਹ ਡਗਮਗਾਇਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨਰਮ ਚੀਜ ਉਤ੍ਤੇ ਉਧਾ ਪੈਰ ਪਿਆ । ਅਤੇ। ਝੋਟ੍ਟੇ ਉਧੇ ਮਗਰ ਸੀ । 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਓਹ ਇੱਜੜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ'ਚ ਜਾ ਵੱਜਾ । 'ਤੇ ਕਮਜੋਰ ਮੱਝਾਂ ਇਸ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹਵਾ'ਚ ਉੱਪਰ ਉਠ ਗਈਆਂ ॥ ਇੱਸ ਹੱਲੇ ਨਾਲ ਇਜੱੜ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਮਦਾਨ'ਚ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ ਕਰਦੇ । ਮਸਲਦੇ । 'ਤੇ ਫੜ੍ਹ ਫੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਮਾਂ ਵੇੱਖਿਆ । ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤ੍ਤਰ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੀ ਸੋਟ੍ਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਰਖਦਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਹਾ ! ਹਾ ! " ਸੁਗਲੀ ਨੇ । ਓ੍ਹਧੀ ਪਿਠ'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਿਆ !" ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਸਿੰਙ । 'ਤੇ ਝਗ੍ਗ ਵਾਲੇ ਮੂੰਹ । 'ਤੇ ਘੂਰਦੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ਢਾ ਹੜ੍ਹ ਖਡ੍ਡ'ਚ ਡੰਝ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਵਢ੍ਢੇ ਪਥ੍ਥਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਢੇ ਵਕ੍ਕ ਵਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਕਮਜੋਰ ਮਝ੍ਝਾਂ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਥ੍ਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਲਾਂ ਤੋੜ੍ ਸਿਟ੍ਟੀਆਂ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਨੇ ਕਿੜ੍ਹਾ ਕਮ੍ਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਇਆ ਹੈ - ਇਕ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਢਾ ਮੈੜਾ ਹਲ੍ਲਾ ਬੋਲਨਾ ਜ੍ਹਿਥੇ ਸਾਹਮਨੇ ਕੋਈ ਚੀਤਾ ਟਿਕਣ ਢੀ ਉਮ੍ਮੀਢ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਢਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਖੁਰਾਂ ਢੀ ਗਰਜ ਸੁਣੀ । ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਕ੍ਕਿਆ । ਅਤੇ ਖਡ੍ਡ'ਚ ਹੇਠਾਂ ਵਲ੍ਲ ਨ੍ਹਕ੍ਸਿਆ । ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਢਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਥੋਂ ਨ੍ਹਕ੍ਸਣ ਢਾ ਰਾਹ ਲਮ੍ਮ ਜਾਵੇ । ਧਰ ਖਡ੍ਡ ਢੀਆਂ ਢਿਵਾਰਾਂ ਇਕਢਮ ਸਿਧ੍ਧੀਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਤਸ ਨੂੰ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਇਆ । ਰਾਤ ਢਾ ਮੋਜਨ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਪੀਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਓਹ ਮਾਰੀ ਹੋਣ ਢੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ । ਲੜਾਈ ਢੇ ਸਿਵਾ ਸਮ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਢਾ ਸੀ ॥ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਢਾ ਪਾਣੀ ਛਲਕਾਇਆ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹ ਹੁਣੇ ਛਡ੍ਡੁਕੇ ਗਿਆ ਸੀ । 'ਤੇ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਢੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੀੜਾ ਪਾੜ੍ ਵਜ੍ਜਣ ਨਹੀਂ ਲਗ ਪਿਆ ॥ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਖਡ੍ਡ ਢੇ ਸਢਾਨੀ ਪਾਸਿਓਂ ਆਓਂਢੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਅਤੇ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਸੁੜ੍ ਗਿਆ(ਚੀਤੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾੜੇ ਤੋਂ ਸਾੜਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਚੱਂਗਾ ਸੀ ਕਿ ਓ੍ਹਧਾ ਵਾਹ ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਨਾਲ ਪਵੇ ਨਾਂ ਕਿ ਗਾਇਆਂ ਢਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਵਛਿਆਂ ਨਾਲ) । ਅਤੇ ਫੇਰ ਰਾਮਾ ਢਾ ਪੈਰ ਥਿੜ੍ਕ ਗਇਆ । ਓਹ ਡਗਮਗਾਇਆ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨਰਮ ਚੀਜ ਤਤ੍ਤੇ ਓ੍ਹਧਾ ਪੈਰ ਪਿਆ । ਅਤੇ। ਝੋਟ੍ਟੇ ਓ੍ਹਧੇ ਸਗਰ ਸੀ । 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਓਹ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਢੇ ਢੂਜੇ ਹਿਕ੍ਸੇ'ਚ ਜਾ ਵਜ੍ਜਾ । 'ਤੇ ਕਮਜੋਰ ਸਝ੍ਝਾਂ ਇਸ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹਵਾ'ਚ ਤਪ੍ਪਰ ਤਠ ਗਈਆਂ ॥ ਇਕ੍ਸ ਹਲ੍ਲੇ ਨਾਲ ਇਜੜ੍ਹ ਢੇ ਢੋਵੇਂ

ਹਿਸ੍ਸੇ ਸਢਾਨ'ਚ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ ਕਰਦੇ । ਸਸਲਦੇ । 'ਤੇ ਫੜ੍ਹ ਫੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥ ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਸਾਂ ਵੇਖ੍ਖਿਆ । ਅਤੇ ਰਾਸਾ ਢੀ ਗਰਢਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤ੍ਤਰ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਅਪਨੀ ਸੋਟ੍ਟੀ ਨਾਲ ਤ੍ਸ ਨ੍ਹੂੰ ਸਜ੍ਜੇ ਖਬ੍ਬੇ ਰ੍ਖਢਾ ਰਿਹਾ ॥

"ਛੇਤ੍ਤੀ । ਕਲ੍ਹੇ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕਰਦੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਖਲਾਰ ਦੇ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਆਪਸ'ਚ ਹੀ ਲੜ੍ਨ ਲਗ੍ਗ ਪੈਣਗੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਦ੍ਰ ਨ੍ਹੱਸਾ ਦੇ । ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਹਾਇ । ਰਾਮਾ ! ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਮੇਰੇ ਬੱਚ੍ਚੇ ॥ ਪੋੱਲੇ ਜਿਹੇ ਹ੍ਰ੍ਣ । ਪੋੱਲੇ ਜਿਹੇ ! ਸਭ ਕ੍ਰ੍ਝ ਖਤਮ ਹੋ ਚ੍ਰੁੱਕਾ ਹੈ ॥"

"ਛੇਤ੍ਤੀ । ਕਲ੍ਹੇ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਅਡ੍ਡ ਅਡ੍ਡ ਕਰਢੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਖਲਾਰ ਢੇ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਆਪਸ'ਚ ਹੀ ਲੜ੍ਨ ਲਗ੍ਗ ਪੈਣਗੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਦ੍ਰ ਨ੍ਹਸ੍ਸਾ ਢੇ । ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਹਾਇ । ਰਾਸਾ ! ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਹਾਇ ! ਸੇਰੇ ਬਚ੍ਚ੍ਚੇ ॥ ਪੋਲ੍ਲੇ ਜਿਹੇ ਹ੍ਰ੍ਣ । ਪੋਲ੍ਲੇ ਜਿਹੇ ! ਸਭ ਕ੍ਰ੍ਝ ਖਤਸ ਹੋ ਚ੍ਰ੍ਕ੍ਕਾ ਹੈ ॥"

ਕਲ੍ਹਾ'ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਗ੍ਹਾਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਮੱਝ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਨੱਪਦੇ ਨ੍ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ । ਭਾਵੇਂ ਇੱਜੜ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਖੱਡ'ਚ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਨ੍ਹੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਮ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਰਾਮਾ ਨ੍ਹੂੰ ਮੋੜ ਹੀ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਭ ਉ੍ਧੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਆ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਓਹ ਮਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਲਿਟ੍ਟਦੇ ਸਨ ॥

ਕਲ੍ਹਾ'ਤੇ ਸ੍ਲੇਟੀ ਭਰਾ ਹ੍ਹਾਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਸਛ੍ਹਾਂ ਢੀਆਂ ਲਤ੍ਤਾਂ ਨਪ੍ਪਦੇ ਨ੍ਹਸ੍ਸਦੇ ਰ੍ਹੇ । ਭਾਵੇਂ ਇਜ੍ਜੜ੍ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਖਡ੍ਡ'ਚ ਹਲ੍ਲਾ ਬੋਲਣ ਨ੍ਹੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਮ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਰਾਸਾ ਨ੍ਹੂੰ ਸੋੜ੍ ਹੀ ਲਿਆ । ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਢੇ ਸਭ ਓ੍ਹਧੇ ਸਗਰੇ ਸਗਰ ਆ ਗਏ ਜਿਥ੍ਥੇ ਓਹ ਸਿਟ੍ਟੀ'ਚ ਲਿਟ੍ਟ੍ਢੇ ਸਨ ॥
ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਹੋਰ ਮਸਭਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਓਹ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਬਾਜ ਉ੍ਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਸੀ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਹੋਰ ਸਸਸ਼ਲਣ ਢੀ ਲੋੜ੍ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਓਹ ਸਰ ਚ੍ਰੁਕ੍ਕਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਬਾਜ ਓ੍ਹਧੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹ੍ਰ੍ਣੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਸੀ ॥

"ਭਰਾਵੋ । ਇਹ ਇਕ ਕ੍ਰ੍ਤ੍ਤੇ ਦੀ ਮੌਤ ਸੀ ।" ਮ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਚਾਕ੍ਰ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਪਨੇ ਗਲੇ'ਚ ਲਟਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਹੁਣ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਲੱਭਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਮਗਰ ਓਨ੍ਹੰ ਕਦੇ ਲੜ੍ਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ॥ ਉ੍ਧੀ ਖੱਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਪਈ ਬੜ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਲਗ੍ਗੂਗੀ ॥ ਸਾਨ੍ਹੂੰ ਛੇਤ੍ਤੀ ਹੀ ਕੱਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

"ਸਗਾਵੋ । ਇਹ ਇਕ ਕੁਤ੍ਤੇ ਢੀ ਸੌਤ ਸੀ ।" ਸ੍ਰੁਗਲੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਚਾਕੂ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਪਨੇ ਗਲੇ'ਚ ਲਟਕਾ ਕੇ ਰ੍ਖ੍ਖਢਾ ਸੀ ਕਿਓਂਕਿ ਓਹ ਹੁਣ ਆਢਸੀਆਂ ਢੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਢਾ ਸੀ । ਲਸ੍ਸਢੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਸਗਰ ਓਨ੍ਹੇਂ

ਕਢੇ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀ ॥ ਓਹਧੀ ਖਲ੍ਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥਣ੍ਹੇ'ਤੇ ਪਈ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਲਗ੍ਗੂਗੀ ॥ ਸਾਡ੍ਹੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਮ੍ਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਦਾ ਹੈ ॥"

ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਜਿਨ੍ਹੇ ਆਦਮੀਆਂ'ਚ ਸਿਖਲਾਈ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੋਵੇ ਕਦੇ ਭੀ ਇਹ ਸੁਪਨੇ'ਚ ਭੀ ਇਕ ਦੱਸ ਫੁਟ੍ਟੇ ਚੀਤੇ ਦੀ ਖੱਲ ਕਲ੍ਲੇ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਹੋਣਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਭਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਖੱਲ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਹੀ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਇਹ ਇਕ ਔਖਾ ਕੱਮ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤਾਂਈ ਫਾੜਿਆ'ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਲਮਕਾਈਆਂ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਗ੍ਹਾਂ ਆਏ'ਤੇ ਹੱਥ ਦਿਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ॥ ਹਾਲੇ ਉਂਧੇ ਮੋੱਢੇ'ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਪਿਆ । ਓਨ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਵੇੱਖਿਆ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਅਪਨੀ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਖੜਾ ਸੀ ॥ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ'ਚ ਮੱਝਾ ਦੀ ਭਗਦੜ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸੋਧਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਇੱਜੜ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥ ਬਘਿਆੜ ਨਿਗ੍ਹਾ'ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਓਂਦੇ ਹੋਏ ਵੇੱਖਿਆ ॥

ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਜਿਨ੍ਹੇ ਆਢਮੀਆਂ'ਚ ਸਿਖਲਾਈ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੋਵੇ ਕਢੇ ਭੀ ਇਹ ਸੁਪਨੇ'ਚ ਭੀ ਇਕ ਦਸ੍ਸ ਫੁਟ੍ਟੇ ਚੀਤੇ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਕਲ੍ਹੇ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ੍ਚਿਆ ਹੋਣਾ । ਪਰ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਭਤੋਂ ਜਿਆਢਾ ਚੰਗੀ ਤਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਜਾਨਵਰ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਤੰਢੀ ਹੈ'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਾਹੀ ਜਾਤੰਢੀ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਇਹ ਇਕ ਔਖਾ ਕਮ੍ਮ ਸੀ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਘੱਟੇ ਤਾਂਈ ਫਾੜਿਆ'ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਿਆ ਜਢੋਂ ਕਿ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਲਮਕਾਈਆਂ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਹਾਂ ਆਏ'ਤੇ ਹਥ੍ਥ ਢਿਤ੍ਤਾ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਢਿਤ੍ਤਾ ਸੀ ॥ ਹਾਲੇ ਓਹਧੇ ਮੋਢ੍ਢੇ'ਤੇ ਇਕ ਹਥ੍ਥ ਪਿਆ । ਓਨ੍ਹੇ ਤਪ੍ਪਰ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ਕਿ ਬਲਢੇਵ ਅਪਨੀ ਬੱਢੂਕ ਨਾਲ ਖੜਾ ਸੀ ॥ ਬਚ੍ਚਿਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ'ਚ ਮਝ੍ਝਾ ਢੀ ਮਗਢੜ ਬਾਰੇ ਢਸ੍ਸਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਬਲਢੇਵ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕ੍ਕਲ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਕੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸੋਧਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿਓਂਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਇਜ੍ਜੜ ਢੀ ਢੇਖਭਾਲ ਠੀਕ ਤਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥ ਬਘਿਆੜ ਨਿਗ੍ਹਾ'ਤੋਂ ਢੂਰ ਹੋ ਗਏ ਜਢੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਢਮੀ ਨੂੰ ਆਓਂਢੇ ਹੋਏ ਵੇਖ੍ਖਿਆ ॥

"ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਤੂੰ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਚੀਤੇ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ! ਮੱਝਾਂ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹੂ ਮਾਰਿਆ ? ਇਹ ਭੀ ਲੰਗੜਾ ਚੀਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇ੍ਹਯੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੌ ਰੁੱਪਇਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਹੈ ॥ ਚੰਗਾ । ਤੇਰਾ ਇੱਜੜ ਦਾ ਨਠਾਉਣਾ ਅਸੀਂ ਅਨਦੇਖਾ ਕਰ ਦਵਾਂਗੇ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਨਾਮ'ਚੋਂ ਇਕ ਰੁਪੱਇਆ ਭੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੱਲ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜੇ ਲੈਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾਂ ॥" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਲੰਗੋਟ'ਚ ਚਮਕੀਲਾ ਪੱਥਰ ਜਿੜ੍ਹਾ ਚੰਗਾੜੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੱਭਿਆ । ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਛਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁਟ੍ਟ ਸਕੇ ॥ ਜਿਆਦਾਤਰ ਦੇਸੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਚੀਤੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁਟ੍ਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਤੇ ਦਾ ਭੂਤ ਨਾਂ ਸਤਾਵੇ ॥

"ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਬਲਢੇਵ ਨੇ ਗੁਸ੍ਸੇ ਢੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਤੂੰ ਸੋਚਢਾ ਹੈਂ ਕਿ ਚੀਤੇ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਲਾਹ ਸਕਢਾ ਹੈਂ ! ਮਝ੍ਝਾਂ

ਨੇ ਕਿਥ੍ਥੇ ਝਨ੍ਹ ਮਾਰਿਆ ? ਝਹ ਮੀ ਲੱਂਗੜ੍ਹਾ ਚੀਤਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਝੂਹਧੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੌ ਰੁਪ੍ਪਝਏ ਢਾ ਝਨਾਮ ਹੈ ॥ ਚੱਂਗਾ । ਤੇਗ ਝੱਜ੍ਜੜ੍ ਢਾ ਨਠਾਤਣਾ ਅਸੀਂ ਅਨਢੇਖਾ ਕਰ ਢਵਾਂਗੇ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਝਢ ਮੈਂ ਤੈਨੂੱਂ ਝਨਾਮ'ਚੋਂ ਝਕ ਰੁਪਝੂਝਆ ਮੀ ਢੇ ਢੇਵਾਂਗਾ ਜਢੋਂ ਮੈਂ ਖਲ੍ਲ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜ੍ਹੇ ਲੈਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾਂ ॥" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਲੱਂਗੋਟ'ਚ ਚਮਕੀਲਾ ਪਥ੍ਥਰ ਜਿਨ੍ਹਾ ਚੱਂਗਾੜ੍ਹੀਆਂ ਪੈਢਾ ਕਰਢਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲਮ੍ਭਿਆ । ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀਆਂ ਸੁਛ੍ਹਾਂ ਢੇ ਵਾਲ ਪੁਟ੍ਟ ਸਕੇ ॥ ਜਿਆਢਾਤਰ ਢੇਸੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਚੀਤੇ ਢੀਆਂ ਸੁਛ੍ਹਾਂ ਢੇ ਵਾਲ ਪੁਟ੍ਟ ਲੈਂਢੇ ਨੇ ਤਾਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੱਂ ਚੀਤੇ ਢਾ ਭੂਤ ਨਾਂ ਸਤਾਵੇ ॥

"ਹੱਂਮ !" ਮਾੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਅਗਲੇ ਪੰਜੇ ਦੀ ਖੱਲ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੀ ॥ "ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਖੱਲ ਇਨਾਮ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜ੍ਹੇ ਲੈਕੇ ਜਾਏਂਗਾ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪੱਇਆ ਭੀ ਦੇਵੇਂਗਾ ? ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨ'ਚ ਇਕ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਖੱਲ ਅਪਨੇ ਕੱਮ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ॥ ਓਏ ! ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ । ਇਹ ਬੰਦੂਕ ਪਰੇ ਕਰ !"

"ਹੰਮ !" ਸਾੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੱਂ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜਢੋਂ ਓਨ੍ਹੇ ਝਕ ਅਗਲੇ ਪੱਂਜੇ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਨੂੱਂ ਲਾਹੀ ॥ "ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੂੱਂ ਖਲ੍ਲ ਝਨਾਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਾਨ੍ਹੀਵਾੜ੍ਹੇ ਲੈਕੇ ਜਾਏਂਗਾ । ਅਤੇ ਸ਼ਾਝਢ ਸੈਨੂੱਂ ਝਕ ਰੁਪਝੂਝਆ ਮੀ ਢੇਵੇਂਗਾ ? ਹੁਣ ਸੇਰੇ ਸਨ'ਚ ਝਕ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸੈਨੂੱਂ ਝਹ ਖਲ੍ਲ ਅਪਨੇ ਕਸ੍ਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਚਾਹਿਢੀ ਹੈ ॥ ਓਏ ! ਬੁਢ੍ਢੇ ਆਢਸੀ । ਝਹ ਬੱਂਢੂਕ ਪਰੇ ਕਰ !"

"ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ? ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ'ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਮਾਰਨ'ਚ ਮਦਦ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਚੀਤੇ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਧਾ ਸੀ । ਨਹੀਂ'ਤੇ ਓਹ ਇਨ੍ਹੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਉਂਦਾ ॥ ਤੂ'ਤੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਿਧੀ ਖੱਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕਦਾ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਮੰਗਤਿਆ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ੍ਚਾ । ਬਲਦੇਵ । ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬ੍ਰਿਧੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨਾਂ ਪੁਟ੍ਟ ॥ ਮੁਗਲੀ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਆਨ੍ਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ । ਮਗਰ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਾਂਗਾਂ ॥ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ !"

"ਪਿੰਡ ਢੇ ਸੁਖ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਝਹ ਕਿਸ ਤਹਾਂ ਢੀ ਗਲ੍ਲ ਹੋਈ ? ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ'ਤੇ ਤੇਰੀ ਸਝਝਾਂ ਢੀ ਸੂਰਖਤਾ ਨੇ ਤੈਨੂੱਂ ਝਹ ਸਾਰਨ'ਚ ਸਢਢ ਕੀਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਚੀਤੇ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਢੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਧਾ ਸੀ । ਨਹੀਂ'ਤੇ ਓਹ ਝਨ੍ਹੇ ਵਕ੍ਤ'ਚ ਵੀਹ ਸੀਲ ਢੂਰ ਚਲਾ ਜਾਤੰਢਾ ॥ ਤੂ'ਤੇ ਠੀਕ ਤਹਾਂ ਝੂਹਧੀ ਖਲ੍ਲ ਮੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕਢਾ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸੱਂਗਤਿਆ । ਅਤੇ ਸੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚ੍ਚਾ । ਬਲਢੇਵ । ਕਹਿੱਢਾ ਹਾਂ ਕਿ ਝੂਹਧੀਆਂ ਸੁਛ੍ਹਾਂ ਨਾਂ ਪੁਟ੍ਟ ॥ ਸੁਗਲੀ। ਸੈਂ ਤੈਨੂੱਂ ਝਨਾਸ ਢਾ ਝਕ ਆਜ੍ਞਾ ਮੀ ਨਹੀਂ ਢੇਵਾਂਗਾ । ਸਗਰ ਤੈਨੂੱਂ ਬਹੁਤ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਾਂਗਾਂ ॥ ਸਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੱਂ ਛ੍ਡ੍ਡ ਢੇ !"

"ਉਸ ਝੋਟ੍ਟੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜ੍ਰਿਯੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜੋ ਮੋੱਢੇ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । "ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਬਾਂਦਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੁਪ੍ਹਿਰ ਬੜ੍ਬੜ੍ਾਉਂਦਾ ਰਹਾਂ ? ਕਲ੍ਹਿਆ । ਇੱਥੇ ਆ । ਇਹ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ

ਢਿਹਾ ਹੈ ॥"

"ਤਸ ਝੋਟ੍ਰੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੁਲ੍ਹ ਪਾਇਆ ਗਇਆ ਸੀ ।" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ । ਜੋ ਸੋਫ਼ੇ ਵਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ । "ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਬੁਢ੍ਢੇ ਬਾਂਦਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੁਪ੍ਹਿਰ ਬੜ੍ਹਬੜ੍ਹਾਤੰਦਾ ਰਹਾਂ ? ਕਲ੍ਹਿਆ । ਇਥ੍ਥੇ ਆ । ਇਹ ਆਦਮੀ ਸੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਢਿਹਾ ਹੈ ॥"

ਬਲਦੇਵ । ਜੋ ਹਾਲੇ ਭੀ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਾਹ'ਤੇ ਪਾਇਆ । 'ਤੇ ਉ੍ਹਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਸਲੇਟੀ ਬਘਿਆੜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਦ ਕਿ ਮੁਗਲੀ ਖੱਲ ਲਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਹ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਕਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ॥

ਬਲਢੇਵ । ਜੋ ਹਾਲੇ ਭੀ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੇ ਸਿਰ ਤੇ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਾਹ'ਤੇ ਪਾਇਆ । 'ਤੇ ਓ੍ਹਢੇ ਤ੍ਪਰ ਇਕ ਸਲੇਟੀ ਬਘਿਆੜ੍ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਜਢ ਕਿ ਸੁਗਲੀ ਖਲ੍ਲ ਲਾਹੁੰਢਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਹ ਪੂਰੇ ਹਿੰਢੁਸ੍ਤਾਨ'ਚ ਕਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ॥

ਬਲਦੇਵ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਲਿਟਿਆ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਉੱਮੀਦ'ਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਮਿੰਟ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਚੀਤੇ'ਚ ਬਦਲ ਜਾਊਗਾ ॥
ਬਲਢੇਵ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਲਿਟਿਆ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਤਮ੍ਮੀਢ'ਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਸਿੰਟ ਸੁਗਲੀ ਇਕ ਚੀਤੇ'ਚ ਬਢਲ ਜਾਊਗਾ ॥

"ਹਾਂ - ਆਂ ।" ਦੰਦ ਭੀਚਦੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਬਲਦੇਵ ॥ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਇਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਆਨ੍ਹਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂਗਾ ॥ ਇਸ ਲੰਗੜੇ ਚੀਤੇ'ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਲੜਾਈ ਹੈ - ਇਕ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲੜਾਈ । ਅਤੇ - ਮੈਂ ਇਹ ਜਿਤ੍ਤ ਚੁੱਕਾਂ ਹਾਂ ॥"

"ਹਾਂ - ਆਂ ।" ਫੱਫ ਮੀਚਫੇ ਹੋਏ ਓਨ੍ਹੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਬਲਫੇਵ ॥ ਤੂੰ ਸੈਨੂੰ ਕਫੇ ਭੀ ਝਨਾਸ ਫਾ ਝਕ ਆਜ੍ਹਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਫੇਵੇਂਗਾ ॥ ਝਸ ਲੱਂਗੜੇ ਚੀਤੇ'ਤੇ ਸੇਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਝਕ ਧੁਰਾਣੀ ਲੜਾਈ ਹੈ - ਝਕ ਬੜੀ ਧੁਰਾਣੀ ਲੜਾਈ । ਅਤੇ - ਸੈਂ ਝਹ ਜਿਤ੍ਤ ਚੁਕ੍ਕਾਂ ਹਾਂ ॥"

ਬਲਦੇਵ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ । ਜੇਕਰ ਓਹ ਦੱਸ ਸਾਲ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੁੰਦਾ ਓਨ੍ਹੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਮੌਕਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ । ਮਗਰ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਜੋ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਜ੍ਰਿਯੀਆਂ ਨਿਜੀ ਲੜਾਈਆਂ ਸੀ ਇਕ ਆਦਮਖੋਰ ਚੀਤੇ ਨਾਲ । ਇਕ ਆਮ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਇਹ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਸੀ । ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ । ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਸੋਚ੍ਚਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਹਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਉ੍ਹਯੇ ਗਲੇ'ਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਤਵੀਤੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉ੍ਹਯਾ ਬਚਾ ਕਰੂਗੀ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਲਿਟਿਆ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਉੱਮੀਦ'ਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਮਿੰਟ ਮੁਗਲੀ ਇਕ ਚੀਤੇ'ਚ ਬਦਲ ਜਾਉਗਾ ॥

ਬਲਫੇਵ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰਫੇ ਹੋਏ । ਜੇਕਰ ਓਹ ਫਸ੍ਸ ਸਾਲ ਛੋਟ੍ਟਾ ਹੁੰਫਾ ਓਨ੍ਹੇ ਕਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸੌਕਾ ਲਿਆ ਹੁੰਫਾ ਜੇਕਰ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਜੰਗਲ'ਚ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਫਾ । ਸਗਰ ਓਹ ਬਘਿਆੜ ਜੋ ਝਸ ਸੁੰਡੇ ਫਾ ਹੁਕਸ ਸੰਨਫਾ ਸੀ ਜ੍ਹਿਧੀਆਂ ਨਿਜੀ ਲੜਾਈਂਆਂ ਸੀ ਝਕ ਆਫਸਖੋਰ ਚੀਤੇ ਨਾਲ । ਝਕ ਆਸ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਝਹ ਕਾਲਾ ਜਾਫੂ ਸੀ । ਬੜੇ ਸਾੜੇ ਕਿਸ੍ਸਸ ਫਾ ਕਾਲਾ ਜਾਫੂ । ਬਲਫੇਵ ਨੇ ਸੋਚ੍ਚਿਆ । ਅਤੇ ਓਹ ਹਰਾਨ ਹੋਝਆ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਓ੍ਹਧੇ ਗਲੇ'ਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਤਵੀਤੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਓ੍ਹਧਾ ਬਚਾ ਕਰੂਗੀ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ਓਹ ਬਿਨਾ ਹਿਲੇ ਡੁਲੇ ਲਿਟਿਆ ਰਿਹਾ । ਝਸ ਉਸ੍ਸੀਫ'ਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਭੀ ਸਿੰਟ ਸੁਗਲੀ ਝਕ ਚੀਤੇ'ਚ ਬਫਲ ਜਾਤਗਾ ॥

"ਮਹਾਰਾਜ ! ਮਹਾਨ ਰਾਜਨ ।" ਅਖੀਰ'ਚ ਓਨ੍ਹੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਕਿਹਾ ॥

"ਸਹਾਰਾਜ ! ਸਹਾਨ ਰਾਜਨ ।" ਅਖੀਰ'ਚ ਓਨ੍ਹੇ ਝਕ ਸਾਰੀ ਜਿਹੀ ਅਵਾਜ'ਚ ਕਿਹਾ ॥

"ਹਾਂ ।" ਬਿਨਾ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਘੁਮਾਏ । ਮੂੰਹ'ਚ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ । ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਹਾਂ ।" ਬਿਨਾ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਘੁਸਾਏ । ਸੂੰਹ'ਚ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਹਸ੍ਸਫੇ ਹੋਏ । ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਮੈਂ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਮੱਝਾਂ ਚਰਾਉਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ'ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਸੀ ॥ ਕੀ ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਨੌਕਰ ਮੈਨੂੰ ਫਾੜ ਕੇ ਟੋਟ੍ਟੇ ਟੋਟ੍ਟੇ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ?"

"ਸੈਂ ਝਕ ਬੁਫ੍ਫਾ ਆਫਸੀ ਹਾਂ ॥ ਸੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਝਕ ਸਝ੍ਝਾਂ ਚਰਾਤਨ ਵਾਲੇ ਸੁੰਡੇ'ਤੋਂ ਵਖ੍ਧ ਕੁਝ ਸੀ ॥

की मैं उठ्ठ के चला जावां । जां फेर तेरा नौकर मैनूँ फाड़ के टोट्टे टोट्टे कर देवेगा ?"

"जा । 'ते अमन तेरे नाल जावे ॥ सिरफ । इह कि मेरी खेड'च पंगा नां पांवीं ॥ कल्हे । इन्हू जाण दे ॥"
"जा । 'ते अमन तेरे नाल जावे ॥ सिरफ । इह कि मेरी खेड'च पँगा नाँ पाँवीं ॥ कल्हे । इन्हू जाण दे ॥"

बलदेव पिंड वल जिन्ही तेजी नाल जा सकदा सी टुर पिआ । अते अपने मोढे उत्तिउं पिच्छे मुड़ के वेखदा रिहा कि किते मुगली किसे भैड़ी चीज'च नां तबदील हो जावे ॥ जदों ओह पिंड पहुंचिआ ओन्हे जादू टूणा अते काले जादू दी कहाणी सुनाई जो सुण के पंडत बड़ा डरिआ जिहा लग्गण लग्ग पिआ ॥

बलदेव पिंड वल जिन्ही तेजी नाल जा सकदा सी टुर पिआ । अते अपने मोढे उत्तिओं पिछ्छे मुड़ के वेखदा रिहा कि किते मुगली किसे भैड़ी चीज'च नाँ तबदील हो जावे ॥ जदों ओह पिंड पहुँचिआ ओन्हे जादू टूणा अते काले जादू दी कहाणी सुनाई जो सुण के पँडत बड़ा डरिआ जिहा लग्गण लग्ग पिआ ॥

"मुगली ने अपना कॅम चालू रॅखिआ । मगर शाम पै चॅली सी इसतों पहिलां कि ओह'ते बघिआड़ शरीर'तों सारी वधीआ चमड़ी हटा सकदे ॥"

"मुगली ने अपना कम्म चालू रखिआ । मगर शाम पै चल्ली सी इसतों पहिलाँ कि ओह'ते बघिआड़ शरीर'तों सारी वधीआ चमड़ी हटा सकदे ॥"

"हुण सानूं इस नूं छिपा के मॅझां नूं घर लै जाणा चाहिदा है ! कल्हिआ । इन्हां नूं कॅठा करन'च मेरी मदद कर ॥"

"हुण सान्नूँ इस नूँ छिपा के मझ्झाँ नूँ घर लै जाणा चाहिदा है ! कल्हिआ । इन्हाँ नूँ कठ्ठा करन'च मेरी मदद्द कर ॥"

इॅजड़ धुंद भरी शाम'च कॅठा हो गिआ । अते जदों ओह पिंड नेड़े पहुंचे मुगली नूं बत्तीआं दिॅखीआं । अते मंदर'च शंख अते टलॅलीआं वॅजदीआं सुणीआं ॥ कुझ अॅधा'क पिंड उसदा इंतजार पिंड दे दरवाजे'ते करदा पिआ जापदा सी ॥ "इह इस लई किउंकि मैं शेर खां नूं मारिआ है ।" ओन्हे अपने आप नूं किहा ॥ मगर पॅथरां दी वाछड़ दी अवाज उंघे कॅनां'च पई । अते पैंडू चीके : जादूगर ! बघिआड़ दा बच्चा ! जंगली शैतान ! दूर चलिआ जा ! छेत्ती इथों चला जा नहीं ते पंडत ने तैनूं फेर'तों बघिआड़ बणा देना है ॥ गोली मार बलदेव । गोली मार !"

ਝੱਜਰ਼ ਧੁੰਦ ਭਰੀ ਸ਼ਾਮ'ਚ ਕਠ੍ਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਓਹ ਪਿੰਡ ਨੇਡ਼੍ਹੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਗਲੀ ਨੂੰ ਬਤ੍ਤੀਆਂ ਫਿਖ੍ਖੀਆਂ। ਅਤੇ ਸੱਫਰ'ਚ ਸ਼ੱਖ ਅਤੇ ਟਲਲ੍ਲੀਆਂ ਵਜ੍ਜਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ॥ ਕੁਝ ਅਧ੍ਧਾ'ਕ ਪਿੰਡ ਉਸਦਾ ਝੰਤਜਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਫਰਵਾਜੇ'ਤੇ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ॥ "ਝਹ ਝਸ ਲਈ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।" ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥ ਮਗਰ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਦੀ ਵਾਛ਼ਡ਼ ਦੀ ਅਵਾਜ ਓ੍ਹਧੇ ਕਨ੍ਨਾਂ'ਚ ਪਈ। ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਚੀਕੇ : ਜਾਦੂਗਰ ! ਬਘਿਆਡ਼ ਦਾ ਬਚ੍ਚਾ ! ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ! ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾ ! ਛੇਤ੍ਤੀ ਝਥੋਂ ਚਲਾ ਜਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ'ਤੋਂ ਬਘਿਆਡ਼ ਬਣਾ ਛੇਨਾ ਹੈ ॥ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਬਲਛੇਵ। ਗੋਲੀ ਮਾਰ !"

ਪੁਰਾਣੀ ਬੰਦੂਕ ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਇਕ ਛੋਟ੍ਟੀ ਮੱਝ ਦਰ੍ਦ ਨਾਲ ਚੰਘਾੜੀ ॥

ਪੁਗਾਣੀ ਬੱਫੂਕ ਠਾਹ ਕਰਕੇ ਚਲ੍ਲੀ ਅਤੇ ਝਕ ਲੋਟ੍ਟੀ ਸਝ੍ਝ ਫਰ੍ਫ ਨਾਲ ਚੱਘਾੜ੍ਹੀ ॥

"ਹੋਰ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ !" ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਚੀੱਕੇ ॥ "ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਬਲਦੇਵ। ਓਹ ਤੇਰੀ ਮੱਝ ਸੀ ॥"

"ਹੋਰ ਕਾਲਾ ਜਾਫੂ !" ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਚੀਕ੍ਕੇ ॥ "ਝਹ ਗੋਲੀਆਂ ਫਾ ਸੂੰਹ ਸੋਡ਼ ਸਕਫਾ ਹੈ ॥ ਬਲਫੇਵ। ਓਹ ਤੇਰੀ ਸਝ੍ਝ ਸੀ ॥"

"ਹੁਣ ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਜਦ ਕਿ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਵਰ੍ਹਨਾ ਹੋਰ ਤੇਜ ਹੋ ਗਿਆ ॥

"ਹੁਣ ਝਹ ਕੀ ਹੈ ?" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਫੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਜਫ ਕਿ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਫਾ ਵਰ੍ਹਨਾ ਹੋਰ ਤੇਜ ਹੋ ਗਿਆ ॥

"ਇਹ ਤੇਰੇ ਭਰਾ। ਦਲ'ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਣ।" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਬੜੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਂਹ੍ਫੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ'ਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਮਤਲਬ ਹੈ। 'ਤੇ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਗੇ ॥"

"ਝਹ ਤੇਰੇ ਮਗ। ਫਲ'ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਖ੍ਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਣ।" ਕਲ੍ਹੇ ਨੇ ਬਡ਼ੇ ਸੰਜੀਫਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਂਹ੍ਫੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ॥ "ਸੇਰੇ ਫਿਮਾਗ'ਚ ਝਹ ਹੈ ਕਿ। ਜੇ ਝਨ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਫਾ ਕੁਝ ਸਤਲਬ ਹੈ। 'ਤੇ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਫ੍ਫ ਫੇਣਗੇ ॥"

"ਬਘਿਆੜ ! ਬਘਿਆੜ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ ! ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾ !" ਪੰਡਤ ਹੱਥ'ਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਫੱੜਕੇ ਚੀਕਿਆ ॥

"ਬਘਿਆਡ਼ ! ਬਘਿਆਡ਼ ਫਾ ਬਲੂੰਗਡ਼ਾ ! ਫੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾ !" ਪੰਡਤ ਹਥ੍ਥ'ਚ ਪਵਿਤ੍ਤਰ ਤੁਲਸੀ ਫੀ ਟ੍ਹਾਣੀ ਫਡ਼੍ਹ਼ਕੇ ਚੀਕਿਆ ॥

"ਫੇਰ ? ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਸੀ ॥ ਇਸ ਵਾਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬਘਿਆੜ ਹਾਂ ॥ ਚਲ ਆਪਾਂ ਚੱਲਿਏ । ਕਲ੍ਹਿਆ ॥"

"ਫੇਰ ? ਪਿਛ਼ਲੀ ਵਾਰ ਇ਼ਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਸੀ ॥ ਇ਼ਸ ਵਾਰੀ ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਬਘਿਆੜ਼ ਹਾਂ ॥ ਚਲ ਆਪਾਂ ਚਲ੍ਲਿਏ । ਕਲ੍ਹਿਆ ॥"

ਇਕ ਜਨਾਨੀ - ਇਹ ਮਸੂਆ ਸੀ - ਨ੍ਹੱਸ ਕੇ ਇੱਜੜ ਵੱਲ ਆਈ । ਅਤੇ ਰੋਈ : "ਓਹ। ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ । ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ ! ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੇ ਤੂੰ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈਂ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਹੈਵਾਨ'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇ੍ਥਧੇ'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਤੂੰ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਟਣਗੇ ॥ ਬਲਦੇਵ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈਂ । ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨੱਥੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

ਇ਼ਕ ਜਨਾਨੀ - ਇ਼ਹ ਮਸੂਆ ਸੀ - ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਕੇ ਇ਼ੱਜੜ਼ ਵਲ੍ਲ ਆਈ । ਅਤੇ ਰੋਈ : "ਓਹ। ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ । ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ ! ਓਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੇ ਤੂੰ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈਂ'ਤੇ ਅਪਨੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਇ਼ਕ ਹੈਵਾਨ'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇ੍ਹਧੇ'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਤੂੰ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇ਼ਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿਟ੍ਟਣਗੇ ॥ ਬਲਦੇਵ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈਂ । ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨਥ੍ਥੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ॥"

"ਵਾਪਿਸ ਆ । ਮਸੂਆ !" ਭੀੜ ਚੀੱਕੀ ॥ "ਵਾਪਿਸ ਆ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰਾਂਗੇ ॥"

"ਵਾਪਿਸ ਆ । ਮਸੂਆ !" ਭੀੜ਼ ਚੀਕ੍ਕੀ ॥ "ਵਾਪਿਸ ਆ । ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪਥ੍ਥਰ ਮਾਰਾਂਗੇ ॥"

ਮੁਗਲੀ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਭੈੜਾ ਹਾੱਸਾ ਹੱਸਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਪੱਥਰ ਉ੍ਧੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵੱਜਾ ਸੀ ॥ "ਵਾਪਿਸ ਨ੍ਹੱਸ ਜਾ । ਮਸੂਆ ॥ ਇਹ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿੜ੍ਹੀ ਇਹ ਵੱਢੇ ਦ੍ਖ਼ੁ ਹੇਠਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਘਟ੍ਟੇ ਘਟ੍ਟ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਅਲਵਿਦਾ ॥ ਅਤੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਨ੍ਹੱਸ । ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਜੜ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਤੇਜ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਭੇਜਾਗਾਂ ॥ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਦੂਗਰ ਨਹੀਂ । ਮਸੂਆ ॥ ਅਲਵਿਦਾ !"

ਸੁਗਲੀ ਮਾੜ਼ਾ ਜਿਹਾ ਭੈੜ਼ਾ ਹਾਕ੍ਸਾ ਹਕ੍ਸਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਇ਼ਕ ਪਥ੍ਥਰ ਓ੍ਹਧੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਵਜ੍ਜਾ ਸੀ ॥ "ਵਾਪਿਸ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਜਾ । ਮਸੂਆ ॥ ਇ਼ਹ ਇ਼ਕ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿੜ੍ਹੀ ਇ਼ਹ ਵਡ੍ਢੇ ਦ੍ਰੁਖ਼੍ਤ ਹੇਠਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ॥ ਮੈਂ ਘਟ੍ਟੇ ਘਟ੍ਟ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਤਰ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ਹੈ ॥ ਅਲਵਿਦਾ ॥ ਅਤੇ ਛੇਤ੍ਤੀ ਨ੍ਹਸ੍ਸ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਇ਼ੱਜੜ਼ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਤੇਜ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਭੇਜਾਗਾਂ ॥ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਦੂਗਰ ਨਹੀਂ । ਮਸੂਆ ॥ ਅਲਵਿਦਾ !"

"ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਲ੍ਹਿਆ।" ਓਹ ਰੋਇਆ ॥ "ਇੱਜੜ ਨੂੰ ਲੈ ਆ ॥"

"ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਲ੍ਹਿਆ।" ਓਹ ਰੋਇਆ ॥ "ਇੱਜੜ ਨੂੰ ਲੈ ਆ ॥"

ਮੱਝਾਂ ਪਿੰਡ ਜਾਂਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਬੇਤਾਬ ਸੀ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਭਰ ਦੀ ਭੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਦਰਵਾਜੇ ਚੋਂ ਇੰਝ ਧਾਵਾ ਬੋੱਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਵਰੋਲਾ। 'ਤੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਤਿਤਰ ਬਿਤਰ ਕਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ॥

ਮਝ੍ਝਾਂ ਪਿੰਡ ਜਾਂਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਬੇਤਾਬ ਸੀ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹੇ ਢੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਭਰ ਢੀ ਭੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਰ ਢਰਵਾਜੇ ਚੋਂ ਝੈਂਝ ਧਾਵਾ ਬੋਲ੍ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਵਰੋਲਾ। 'ਤੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਤਿਤਰ ਬਿਤਰ ਕਰ ਢਿਤ੍ਤਾ ॥

"ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਲਿਓ!" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ॥ ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਲਿਓ। ਕਿਓਂਕਿ ਹੁਣ'ਤੋਂ ਮੈ ਮੱਝਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਰਨਿਆਂ ॥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਔਲਾਦ। ਅਤੇ ਮਸੂਆ ਦਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਆ ਅਦਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਬਘਿਆੜ ਲਿਆ ਕੇ ਤੁਹਾੱਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੁਹਾੱਡੀਆਂ ਹੀ ਗਲੀਆਂ'ਚ ਨਾਂ ਕਰਾਂ ॥"

"ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਲਿਓ!" ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੇ ਗੁਸ੍ਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੋ ਸਕਢਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਚੋਂ ਇਕ ਢੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ॥ ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਲਿਓ। ਕਿਓਂਕਿ ਹੁਣ'ਤੋਂ ਮੈ ਮਝ੍ਝਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਰਨਿਆਂ ॥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਅਲਵਿਢਾ। ਇਨਸਾਨ ਢੀ ਔਲਾਢ। ਅਤੇ ਮਸ੍ਸੂਆ ਢਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਆ ਅਢਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਬਘਿਆੜ੍ ਲਿਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡ੍ਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੁਹਾਡ੍ਡੀਆਂ ਹੀ ਗਲੀਆਂ'ਚ ਨਾਂ ਕਰਾਂ ॥"

ਓਹ ਅਪਨੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ ਨਾਲ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਤਾਰੇ ਵੇਖੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ॥ "ਹੁਣ'ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਸੋਣਾ ਕੁੜਿਕੀਆਂ'ਚ ਬੰਦ। ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਚੱਲ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਚੁੱਕਿਏ'ਤੇ ਚੱਲਿਏ ॥ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਿਓਂਕਿ ਮਸੂਆ ਨੇ ਮੇਰੇ'ਤੇ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥"

ਓਹ ਅਪਨੀਆਂ ਅਡ੍ਡੀਆਂ'ਤੇ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ ਨਾਲ ਢੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹੇਂ ਤਪ੍ਪਰ ਤਾਰੇ ਵੇਖੇ ਓਨ੍ਹੂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸ੍ਸੂਸ ਹੋਈ ॥ "ਹੁਣ'ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਸੋਣਾ ਕੁੜਿਕੀਆਂ'ਚ ਬੱਢ। ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਚਲ੍ਲ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਚੁਕ੍ਕਿਏ'ਤੇ ਚਲ੍ਲਿਏ ॥ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਢਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਿਓਂਕਿ ਮਸ੍ਸੂਆ ਨੇ ਮੇਰੇ'ਤੇ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤ੍ਤੀ ਸੀ ॥"

ਜਦੋਂ ਮਦਾਨ'ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ । ਸਭ ਕੁਝ ਦੁਧ ਵਰਗਾ ਚਿਟ੍ਟਾ ਦਿਖਨ ਲਗ੍ਗ ਪਿਆ । ਡਰੇ ਹੋਏ ਪੈਂਡੂਆਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਸਿਰ'ਤੇ ਇਕ ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ । ਦੋ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਉ੍ਧੇ ਮਗਰ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਟੁਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਚਾਲ'ਚ ਵੇਖਿਆ । ਜਿੜ੍ਹੀ ਬਘਿਆੜ ਚਾਲ ਲੰਮੇ ਮੀਲ ਅਗ੍ਗ ਵਾਂਗ ਖਾ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ॥ ਤਾਂ ਫੇਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ'ਤੇ ਸ਼ੰਖ ਇਨ੍ਹੇ ਜੋਰ ਦੇ ਵਜਾਏ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹੇ ਅੱਜ ਤਾਂਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਜਾਏ ॥ ਅਤੇ ਮਸੂਆ ਰੋਈ । ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਅਪਨੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਜਾਂਬਾਜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਢਾਈ ਕੀਤੀ । ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਓਨ੍ਹੇ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਕਹਕੇ ਖਤਮ ਨਾਂ ਕੀਤੁ ਕਿ ਕਲ੍ਹਾ ਅਪਨੇ ਪਿਛ੍ਛਲੇ ਪੈਰਾਂ'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਕੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੋੱਲਿਆ ॥

ਜਦੋਂ ਮਦਾਨ'ਚ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੈਂਡੂਆਂ ਨੇ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਦੁੜਕੀ ਚਾਲ'ਚ ਟੁਰਦਿਆਂ ਵੇੱਖਿਆ । ਅਤੇ ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਉ੍ਧੇ ਮਗਰ ਸੀ ॥"

जदों मदान'च चँन चढ़िआ पैंडूआं ने मुगली नूँ ढुड़की चाल'च टुरदिआं वेँख्खिआ । अते दो बघिआड़ ओ्हधे मगर सी ॥"

जदों मदान'ते चँद्रमां चड़्हिआ । सभ कुझ ढुध वरगा चिट्टा ढिखन लग्ग पिआ । डरे होए पैंडूआं ने मुगली नूँ सिर'ते इक पँड चुक्की । ढो बघिआड़ां नूँ ओ्हधे मगर तेजी नाल टुरदे होए उस चाल'च वेखिआ । जिड़्ही बघिआड़ चाल लँमे मील अग्ग वांग खा जाउंदी है ॥ तां फेर ओन्हां ने मँढर ढीआं टल्लीआं'ते शँख इन्हे जोर ढे वजाए कि जिन्हे अज्ज तांईं नहीं सी वजाए ॥ अते मसूआ रोईं । अते बलढेव ने अपनी जँगल ढी जांबाजी ढी कहाणीआं ढी कढाईं कीती । जढ तक कि ओन्हे कहाणी इह कहके खतम नां कीत्ती कि कल्हा अपने पिछ्ले पैरां'ते खड़ा होके आढमीआं वांग बोल्लिआ ॥

ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਛਿਪ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ'ਤੇ ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਹਾੜੀ'ਤੇ ਆਏ । ਅਤੇ ਓਹ ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਗੁਫਾ'ਤੇ ਰੁੱਕ ਗਏ ॥

चँद्रमां छिप ही रिहा सी जढों मुगली'ते ढो बघिआड़ पँचाइती थड़्हे वाली प्हाड़ी'ते आए । अते ओह माता बघिआड़ ढी गुफा'ते रुक्क गए ॥

"ਮਾਂ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲ'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਜੋਰ ਦੀ ਚੀਕਿਆ । "ਮਗਰ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਨਾਲ ਅਪਨੀ ਗੱਲ ਰੱਖਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ॥"

"माँ । ओन्हां ने मैनूँ आढमीआं ढे ढल'चों कढ्ढ ढित्ता है ।" मुगली जोर ढी चीकिआ । "मगर मैं शेर खाँ

ढी खल्ल नाल अपनी गल्ल रख्खन करके आइआ हाँ ।।"

ਮਾਤਾ ਬਘਿਆੜ ਆਕੜ ਕੇ ਗੁਫਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਈ'ਤੇ ਉਧੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਉਧੇ ਮਗਰ ਸੀ । ਅਤੇ ਉਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਉੱਠਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਓਨ੍ਹੇ ਖੱਲ ਵੇਖੀ ॥

माता बघिआड़ आकड़ के गुफा ढे बाहर आई'ते ओ्हधे बलूँगड़े ओ्हधे मगर सी । अते ओ्हधीआं अख्खां चमक उठ्ठिआं जिवें ही ओन्हे खल्ल वेखी ।।

"ਮੈਂ ਓਨ੍ਹੂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਓਨ੍ਹੇ ਅਪਨਾ ਸਿਰ'ਤੇ ਮੋਢੇ ਇਸ ਗੁਫਾ'ਚ ਫਸਾਏ ਸੀ । ਤੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸ੍ਤੇ । ਛੋਟ੍ਟੇ ਡੱਡੂਆ - ਮੈ ਓਨ੍ਹੂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਇਹ ਵਧੀਆ ਕੱਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥"

"मैं ओन्हू उस दिन दक्सिआ सी । जिस दिन ओन्हे अपना सिर'ते मोढे इस गुफा'च फसाए सी । तेरी जिंदगी दा शिकार करन वास्ते । छोट्टे डड्डूआ - मै ओन्हू दक्सिआ सी कि शिकारी दा शिकार होवेगा ॥ इह वधीआ कम्म होइआ है ॥"

"ਛੋਟ੍ਟੇ ਭਰਾ । ਇਹ ਵਧੀਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।" ਇਕ ਭਾਰੀ ਅਵਾਜ ਨੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਕਿਹਾ ॥ "ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕਲ੍ਹੇ ਸੀ ।" ਅਤੇ ਬਘੀਰਾ ਮੁਗਲੀ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਨੱਸ੍ਰਿਆ ਆਇਆ ॥ ਓਹ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ ਵੱਲ ਕੱਠੇ ਟੁਰ ਪਏ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਪਧਰੇ ਪੱਥਰ'ਤੇ ਖੱਲ ਖਿਲਾਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ਜਿੱਥੇ ਕਲ੍ਹਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਬਾਂਸ ਦੇ ਚਾਰ ਚਿੱਪਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਸ ਦਿਤ੍ਤੀ । ਅਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਉਧੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੈਹ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਪੁਰਾਨੀ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਅਵਾਜ ਪੰਚਾਇਤ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੱਢੀ । "ਵੇੱਖੋ - ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ" ਬਿਲਕੁਲ ਉੰਝ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਓੱਥੇ ਪਹਲੀ ਵਾਰ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥

"छोट्टे भरा । इह वधीआ होइआ है ।" इक भारी अवाज ने सँघणे जँगल'च किहा ॥ "असीं जँगल'च तेरे बिना कल्हे सी ।" अते बघीरा मुगली दे नँगे पैरां वल्ल नस्सिआ आइआ ॥ ओह पँचाइती थड़्हे वल्ल कठ्ठे टुर पए । अते मुगली ने पधरे पथ्थर'ते खल्ल खिलार दित्ती जिथ्थे कल्हा बैठिआ करदा सी। अते बांस दे चार चिप्परां नाल कस्स दित्ती । अते कल्हा ओ्हधे उप्पर चड़्हके बैह गिआ । अते पुरानी सद्द लई अवाज पँचाइत बुलाउण वास्ते कढ्ढी । "वेख्खो - चँगी तर्हां वेखो । ओह बघिआड़ो" बिलकुल उँझ ही जढों मुगली नूँ ओथ्थे पहली वार लिआइआ गिआ सी ।।

ਜਦੋਂ'ਤੋਂ ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ'ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤ੍ਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਦਲ ਕਿਸੇ ਸਰਦਾਰ'ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ । ਜਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ'ਤੇ ਲੜਦਾ ਹੈ ॥ ਮਗਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਤ ਵੱਜੋਂ ਸਦ੍ਦ ਲਈ ਲਗਾਈ ਅਵਾਜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਕੁਝ

ਕੁੜਿਕੀ'ਚ ਫੱਸਣ ਕਰਕੇ ਲੰਗੜੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੋਲੀ ਵੱਜਣ ਦੇ ਜੱਖਮਾਂ ਕਰਕੇ ਲੰਗ ਮਾਰਦੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਰਾਬ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਖੁਰਕ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਈ ਲਾਪਤਾ ਸੀ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਸਾਰੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਆਏ । ਜੋ ਭੀ ਬਚ ਖੁਚ ਗਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰੀਦਾਰ ਖੱਲ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਵੇਖਿਆ । ਅਤੇ ਵੱਢੇ ਪੰਜੇ ਖਾਲੀ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਲਟਕਦੇ ਪਏ ਸੀ ॥ ਉਸ ਵਕ੍ਤ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਬਨਾਇਆ । ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਗੀਤ ਜਿੜ੍ਹਾ ਉਂਧੇ ਮੂੰਹ'ਚ ਅਪਨੇ ਆਪ ਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਜੋਰ ਦੀ ਚੀਕਿਆ । ਛਣਕਦੀ ਖੱਲ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੇਠਾਂ ਕਦਮ ਪੁਟ੍ਦਾ ਰਿਹਾ । ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਂਧਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਅਪਨੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਦਾ ਰਿਹਾ । ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ਅਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਭੌਂਕ ਦੇਂਦੇ ਸੀ ॥

ਜਢੋਂ'ਤੋਂ ਕਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਰਢਾਰੀ'ਤੋਂ ਬੇਢਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਢਲ ਕਿਸੇ ਸਰਢਾਰ'ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ । ਜਢੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਢਾ ਢਿਲ ਕਰਢਾ ਹੈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਢਾ ਹੈ'ਤੇ ਲੜ੍ਢਾ ਹੈ ॥ ਸਗਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਢਤ ਵਜ੍ਜੋਂ ਸਢ ਲਈ ਲਗਾਈ ਅਵਾਜ ਢਾ ਜਵਾਬ ਢਿਤ੍ਤਾ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁੜ੍ਕੀ'ਚ ਫਸ੍ਸਣ ਕਰਕੇ ਲੱਂਗੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੋਲੀ ਵਜ੍ਜਣ ਢੇ ਜਖ੍ਖਮਾਂ ਕਰਕੇ ਲੱਂਗ ਮਾਰਢੇ ਸੀ । ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਰਾਬ ਮੋਜਨ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਖੁਰਕ ਢੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਕਈ ਲਾਪਤਾ ਸੀ ॥ ਸਗਰ ਓਹ ਸਾਰੇ ਪੱਂਚਾਇ੍ਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਆਏ । ਜੋ ਮੀ ਬਚ ਖੁਚ ਗਏ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਧਾਰੀਢਾਰ ਖਲ੍ਲ ਨੂੰ ਪੱਂਚਾਇ੍ਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਵੇਖਿਆ । ਅਤੇ ਵਢ੍ਢੇ ਪੱਂਜੇ ਖਾਲੀ ਪੈਰਾਂ ਢੇ ਅਖੀਰ'ਚ ਲਟਕਢੇ ਪਏ ਸੀ ॥ ਉਸ ਵਕ੍ਤ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਬਨਾਇਆ । ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਗੀਤ ਜਿੜ੍ਹਾ ਓ੍ਹਧੇ ਸੂੰਹ'ਚ ਅਪਨੇ ਆਪ ਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਅਤੇ ਓਹ ਜੋਰ ਢੀ ਚੀਕਿਆ । ਛ੍ਣਕਢੀ ਖਲ੍ਲ ਢੇ ਤ੍ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਕਢਮ ਪੁਟ੍ਟ੍ਢਾ ਰਿਹਾ । ਅਤੇ ਜਢੋਂ ਤਕ ਓ੍ਹਧਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੁਕ੍ਕ ਗਿਆ ਅਪਨੀਆਂ ਅਡ੍ਡੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕੁਟ੍ਟ੍ਢਾ ਰਿਹਾ । ਜਢੋਂ ਕਿ ਸਲੇਟੀ ਮਰਾ ਅਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਤੁਕਾਂ ਢੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਮੋਂਕ ਢੇਂਢੇ ਸੀ ॥

"ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੋ ॥ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ?" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ ਬੋਲੇ "ਹਾਂ ।" ਅਤੇ ਇਕ ਮਰਿਆ ਜਿਹਾ ਬਘਿਆੜ ਭੌਂਕਿਆ :

"ਚੱਂਗੀ ਤਹਾਂ ਵੇਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜ੍ਹੋ ॥ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਗਲ੍ਲ ਰਖ੍ਖੀ ?" ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ੍ ਬੋਲੇ "ਹਾਂ ।" ਅਤੇ ਇਕ ਸਰਿਆ ਜਿਹਾ ਬਘਿਆੜ੍ ਮੋਂਕਿਆ :

"ਸਾੱਢੀ ਫੇਰ'ਤੋਂ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰ । ਓਹ ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਫੇਰ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰੀ ਕਰ । ਓਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜ੍ਹਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਰਾਜਕਤਾ'ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਅਜਾਦ ਲੋਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ॥"

"ਸਾਢ੍ਢੀ ਫੇਰ'ਤੋਂ ਸਰਢਾਰੀ ਕਰ । ਓਹ ਕਲ੍ਹਿਆ ॥ ਫੇਰ ਤੋਂ ਸਰਢਾਰੀ ਕਰ । ਓਹ ਆਢਮੀ ਢੇ ਬਲ੍ਹੂੰਗੜ੍ਹਿਆ । ਕਿਓਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਰਾਜਕਤਾ'ਤੋਂ ਤੱਂਗ ਆ ਚੁਕ੍ਕੇ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਅਜਾਢ ਲੋਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਢੇ ਹਾਂ

।।"

"ਨਹੀਂ ।" ਬਘੀਰਾ ਮਮਿਆਇਆ । "ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਜੇ ਹੋਵੋਂਗੇ । ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ'ਤੇ ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਫੇਰ ਪੈਹ ਜਾਣਾ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਐਂਵੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜਾਦ ਲੋਕ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ॥ ਤੁਸੀਂ ਅਜਾਦੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਓ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ ॥

"ਨਹੀਂ ।" ਬਘੀਰਾ ਸਮਿਆਇਆ । "ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ॥ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਜੇ ਹੋਵੋਂਗੇ । ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ'ਤੇ ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਫੇਰ ਪੈਹ ਜਾਣਾ ਹੈ ॥ ਤੁਸੀਂ ਐਂਵੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜਾਦ ਲੋਕ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ ॥ ਤੁਸੀਂ ਅਜਾਦੀ ਵਾਸ੍ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਓ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੇ ॥

"ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ॥"

"ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਢ੍ਢ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ।" ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥ "ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਕਲ੍ਹਾ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ ॥"

"ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।" ਚਾਰੋਂ ਬਲ੍ਲੂਂਗੜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

"ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।" ਚਾਰੋਂ ਬਲ੍ਲੂਂਗੜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥

ਸੋ ਮੁਗਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਓਨ੍ਹੇ ਚਾਰਾਂ ਬਲ੍ਲੂਂਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗਲ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤ੍ਤਾ ॥ ਮਗਰ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਕਿਉਂਕਿ । ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ । ਓਹ ਆਦਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ॥

ਸੋ ਮੁਗਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਓਨ੍ਹੇ ਚਾਰੋਂ ਬਲ੍ਲੂਂਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ

"ਓਹ ਪੰਚੈਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਕੱਠੇ ਚੜ੍ਹੇ । ਅਤੇ ਮੁਗਲੀ ਨੇ ਪਧਰੇ ਪੱਥਰ'ਤੇ ਚਮੜੀ ਖਲਾਰ ਦਿਤ੍ਤੀ ॥"

"ਓਹ ਪੰਚੈਤੀ ਥਢ਼ੇ'ਤੇ ਕਠ੍ਠੇ ਚਢ਼ੇ । ਅਤੇ ਸੁਗਲੀ ਨੇ ਪਧਰੇ ਪਥ੍ਥਰ'ਤੇ ਚਸਡ਼ੀ ਖਲਾਰ ਢਿਤ੍ਤੀ।।"

कीत्ता ॥ मगर ओह हमेशां कल्हा नहीं रिहा । किओंकि । कई सालां बाद । ओह आदमी हो गिआ अते ओन्हे विआह कर लिआ ॥

ਮਗਰ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੱਢੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੈ ॥

मगर इह कहाणी वढ्ढे लोकां वास्ते है ॥

ਮੁਗਲੀ ਦਾ ਗੀਤ
ਸ਼ੁਗਲੀ ਢਾ ਗੀਤ

ਜਿੜ੍ਹਾ ਓਨ੍ਹੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਗਾਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਓਹ
ਜਿ਼ੜ੍ਹਾ ਓਨ੍ਹੇ ਪੰਚਾਇ਼ਤੀ ਥ਼ੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਗਾਇ਼ਆ ਸੀ ਜਢੋਂ ਓਹ
ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ'ਤੇ ਨ੍ਹੁਚਿਆ ਸੀ ॥
ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਖ਼ਲ੍ਲ'ਤੇ ਨ੍ਹਚਿਆ ਸੀ ॥

ਮੁਗਲੀ ਦਾ ਗੀਤ - ਮੈਂ । ਮੁਗਲੀ । ਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਿਓ ਜਿੜ੍ਹੇ ਕੱਮ ਮੈਂ ਕੀਤੇ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ॥
ਸ਼ੁਗਲੀ ਢਾ ਗੀਤ - ਸੈਂ । ਸ਼ੁਗਲੀ । ਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸ਼ੁਣਨ ਢਿਓ ਜਿ਼ੜ੍ਹੇ ਕਮ੍ਮ ਸੈਂ ਕੀਤੇ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਮਾਰੂਗਾ - ਓਹ ਮਾਰੂਗਾ ! ਦਰਵਾਜਿਆਂ'ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਓਹ ਮੁਗਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰੂਗਾ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਹੈ ਡੱਡੂ !
ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਮਾਰੂਗਾ - ਓਹ ਮਾਰੂਗਾ ! ਢਰਵਾਜਿਆਂ'ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਓਹ ਸ਼ੁਗਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰੂਗਾ । ਜਿ਼ੜ੍ਹਾ ਹੈ ਡ੍ਡੂ !

ਓਨ੍ਹੇ ਖਾਧਾ'ਤੇ ਪੀਤੁ ॥ ਰੱਜ ਕੇ ਪੀ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਫੇਰ ਕਦੇ ਤੂੰ ਪੀਏਂਗਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ? ਸੈਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖ ਮਾਰਨ ਦਾ ॥
ਓਨ੍ਹੇ ਖਾਧਾ'ਤੇ ਪੀਤ੍ਤਾ ॥ ਰ੍ਜ੍ਜ ਕੇ ਪੀ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ । ਫੇਰ ਕਢੇ ਤੂੰ ਪੀਏਂਗਾਂ ਢੁਬਾਰਾ ? ਸੈਂ ਅਤੇ ਸ਼ੁਪਨਾ ਵੇਖ ਮਾਰਨ ਢਾ ॥

ਮੈਂ ਚਰਗਾਹ'ਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਹਾਂ ॥ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ । ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ । ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ । ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਨੇੜੇ ਵੱਢਾ ॥
ਸੈਂ ਚਰਗਾਹ'ਤੇ ਕਲ੍ਹਾ ਹਾਂ ॥ ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ । ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ! ਸੇਰੇ ਕੋਲ ਆ । ਕਲ੍ਹੇ ਬਘਿਆੜ । ਕਿਓਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਨੇੜੇ ਵ੍ਢਾ ॥

ਮਹਾਨ ਝੋਟ੍ਟੇ ਮੱਝਾਂ ਲੈਕੇ ਆ । ਨੀਲੀ ਚੰਮੜੀ ਵਾਲੇ ਇੱਜੜ ਦੇ ਝੋਟ੍ਟੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੈਂ ਗੁੱਸੇ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਹਾਂ ਪਿਛਾਂ ਨ੍ਹੁੱਸਾ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ॥
ਮਹਾਨ ਝੋਟ੍ਟੇ ਮਝ੍ਝਾਂ ਲੈਕੇ ਆ । ਨੀਲੀ ਚੱਮੜੀ ਵਾਲੇ ਝ੍ਜ੍ਜੜ ਢੇ ਝੋਟ੍ਟੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਢੀਆਂ ਹੈਂ ਗੁਸ੍ਸੇ ਭਰੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹਸ੍ਸਾ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਸੈਂ ਦੇਵਾਂ ॥

ਨੀਂਦ'ਚ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੈਂ । ਕੀ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ? ਉੱਠ । ਵੇ । ਉੱਠ ! ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਆਇਆ । ਅਤੇ ਝੋਟ੍ਟੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ॥
ਨੀਂਢ'ਚ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੈਂ । ਕੀ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ? ਉਠ੍ਠ । ਵੇ । ਉਠ੍ਠ ! ਇ਼ਥ੍ਥੇ ਸੈਂ ਆਇ਼ਆ । ਅਤੇ ਝੋਟ੍ਟੇ ਨੇ ਸੇਰੇ ਸਗਰ ॥

ਰਾਮਾ । ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ । ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਧ ਸਿਟ੍ਟਿਆ ॥ ਓਹ ਪਾਣੀਓਂ ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ । ਕਿੱਥੇ ਗਇਆ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ?
ਰਾਮਾ । ਮਝ੍ਝਾਂ ਢੇ ਰਾਜੇ ਨੇ । ਅਪਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿਧ ਸਿਟ੍ਟਿਆ ॥ ਓਹ ਪਾਣੀਓਂ ਵੇਨਗੰਗਾ ਢੇ । ਕਿਥ੍ਥੇ ਗਇਆ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ?

ਓਹ ਇੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੜ੍ਹਾ ਟੋਏ ਪੁਟ੍ਟੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮਾਓ ਮੋਰ । ਕਿ ਓਹ ਉੱਡੇ ॥ ਓਹ ਮੰਗੂ ਚੱਮਗਿਦ੍ੜ ਨਹੀਂ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਪੁੱਠਾ ਲਟਕੇ ॥ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਾਂਸੋ ਜਿੜ੍ਹੇ ਕੱਠੇ ਤਿੜਕਦੇ ਪਏ ਹੋਂ । ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਓਹ ਨ੍ਹੱਸ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ?
ਓਹ ਇਕ੍ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੜ੍ਹਾ ਟੋਏ ਪੁਟ੍ਟੇ । ਜਾਂ ਫੇਰ ਮਾਓ ਮੋਰ । ਕਿ ਓਹ ਉਡ੍ਡੇ ॥ ਓਹ ਮੰਗੂ ਚਮ੍ਮਗਿਦ੍ੜ ਨਹੀਂ । ਜਿੜ੍ਹਾ ਟ੍ਹਾਣੀਆਂ'ਚ ਪੁਠ੍ਠਾ ਲਟਕੇ ॥ ਛੋਟ੍ਟੇ ਬਾਂਸੋ ਜਿੜ੍ਹੇ ਕਠ੍ਠੇ ਤਿੜ੍ਕਦੇ ਪਏ ਹੋਂ । ਮੈਨੂੰ ਦਸ੍ਸੋ ਓਹ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਥ੍ਥੇ ?

ਓਹ ! ਓਹ ਓੱਥੇ ਹੈ ॥ ਵਾਹ ! ਓਹ ਓਥੇ ਹੈ ॥ ਰਾਮਾ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਪਿਆ ਹੈ ਲੰਗੜਾ ! ਉਠ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ !
ਓਹ ! ਓਹ ਓਥ੍ਥੇ ਹੈ ॥ ਵਾਹ ! ਓਹ ਓਥੇ ਹੈ ॥ ਰਾਮਾ ਢੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਪਿਆ ਹੈ ਲੱਂਗੜ੍ਹਾ ! ਉਠ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ !

ਉਠ'ਤੇ ਮਾਰ ! ਮਾਸ ਇੱਥੇ ਹੈ । ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੋੜ ਦੇ !
ਉਠ'ਤੇ ਮਾਰ ! ਮਾਸ ਇਥ੍ਥੇ ਹੈ । ਝੋਟ੍ਟਿਆਂ ਢੀ ਗਰ੍ਢਨ ਤੋੜ੍ ਢੇ !

ਸ਼ਸ਼ਸ਼ ! ਓਹ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਓਨ੍ਹੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਠਾਉਣਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਉਸ੍ਧੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ॥ ਬਾਜ ਹੇਠਾਂ ਓਨ੍ਹੂ ਵੇਖਨ ਆਏ ਨੇ ॥ ਕਾਲੇ ਕਾੱਢੇ ਓਨ੍ਹੂ ਉੱਪਰ ਜਾਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਏ ਨੇ ॥ ਓਥੇ ਇਕ ਵੱਢਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੱਠ ਓਨ੍ਹੂ ਦੇਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਤਕਾਰ ॥
ਸ਼ਸ਼ਸ਼ ! ਓਹ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਓਨ੍ਹੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਠਾਉਣਾ । ਕਿਓਂਕਿ ਓ੍ਹਧੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਿਆਢਾ ॥ ਬਾਜ ਹੇਠਾਂ ਓਨ੍ਹੂ ਵੇਖਨ ਆਏ ਨੇ ॥ ਕਾਲੇ ਕਾਢ੍ਢੇ ਓਨ੍ਹੂ ਤ੍ਪਰ ਜਾਣਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਏ ਨੇ ॥ ਓਥੇ ਇਕ ਵਢ੍ਢਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਠ੍ਠ ਓਨ੍ਹੂ ਢੇਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਤਕਾਰ ॥

ਅਲਾਲਾ ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਢਕਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਪੜਾ ॥ ਬਾਜ ਵੇਖਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਨੰਗਾ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਓਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਰਮ ॥
ਅਲਾਲਾ ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਢਕਣ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਪੜ੍ਹਾ ॥ ਬਾਜ ਵੇਖਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਨੰਗਾ ॥ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਆਓਂਢੀ ਹੈ ਸ਼ਰਮ ॥

ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਜਤ੍ਰ ਉਧਾਰ ਦੇਦੇ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ॥ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਵਧੀਆ ਧਾਰੀਦਾਰ ਜਤ੍ਰ ਉਧਾਰ ਦੇਦੇ ਤਾਕਿ ਮੈਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਥੜ੍ਹੇ'ਤੇ ਜਾ ਸਕਾਂ ॥

ਸੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਜਤ੍ਤ ਉਧਾਰ ਫੇਫੇ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ॥ ਸੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਵਧੀਆ ਧਾਰੀਫਾਰ ਜਤ੍ਤ ਉਧਾਰ ਫੇਫੇ ਤਾਕਿ ਸੈਂ ਪੱਚਾਝਤੀ ਥਨ੍ਹੇ'ਤੇ ਜਾ ਸਕਾਂ ॥

ਉਸ ਝੋਟ੍ਟੇ ਦੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੇਰੀ ਕੀਮਤ ਸੀ ਅਦਾ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਮੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਇਕ ਕਸਮ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ - ਕਸਮ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ॥ ਅਪਨੀ ਗੱਲ ਰੱਖਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਤੇਰੀ ਖੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਮੀ ॥

ਉਸ ਝੋਟ੍ਟੇ ਫੀ ਕਸਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮੇਰੀ ਕੀਮਤ ਸੀ ਅਫਾ ਕੀਤ੍ਤੀ । ਸੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਇਕ ਕਸਮ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ - ਕਸਮ ਛੋਟ੍ਟੀ ਜਿਹੀ ॥ ਅਪਨੀ ਗਲ੍ਲ ਰਖ੍ਖਨ ਵਾਸ੍ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਤੇਰੀ ਖਲ੍ਲ ਫੀ ਹੈ ਕਮੀ ॥

ਛੁਰੇ ਨਾਲ । ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਸ੍ਤੁਮਾਲ ਆਦਮੀ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ । ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਤੋਹਫੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਾਂਗਾ ॥

ਛੁਰੇ ਨਾਲ । ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਫਾ ਇਸ੍ਸ੍ਤਮਾਲ ਆਫਮੀ ਕਰਫੇ ਨੇ । ਛੁਰੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਫੇ । ਸੈਂ ਅਪਨੇ ਤੋਹਫੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕਾਂਗਾ ॥

ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਪਾਣੀਓਂ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਖੱਲ ਦਿਤ੍ਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਜਿਤ੍ਤਾ ਉਸ੍ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈ ॥ ਖਿਚ੍ਚ । ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ! ਖਿਚ੍ਚ । ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਭਾਰੀ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ॥

ਵੇਨਗਂਗਾ ਫੇ ਪਾਣੀਓਂ । ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਖਲ੍ਲ ਫਿਤ੍ਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸ੍ਤੇ ਕਿ ਜਿਝ੍ਹਾ ਓ੍ਹਧਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈ ॥ ਖਿਚ੍ਚ । ਸਲੇਟੀ ਭਰਾ ! ਖਿਚ੍ਚ । ਕਲ੍ਹਿਆ ! ਭਾਰੀ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਫੀ ਖਲ੍ਲ ॥

ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹੈ । ਓਹ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਪੱਥਰ'ਤੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਚਕਾਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ॥ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲ੍ਹੂ ਵਗ੍ਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਮੈਨੂੰ ਨ੍ਹੱਸ ਜਾਣ ਦਿਓ ॥

ਆਫਮੀਆਂ ਫਾ ਫਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹੈ । ਓਹ ਮਾਰਫੇ ਨੇ ਪਥ੍ਥਰ'ਤੇ ਕਰਫੇ ਨੇ ਬਚਕਾਨੀਆਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ॥ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲ੍ਹੂ ਵਗ੍ਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥ ਸੈਨੂੰ ਨ੍ਹਸ੍ਸ ਜਾਣ ਫਿਓ ॥

ਇਸ ਰਾਤ'ਚ । ਇਸ ਗਰਮ ਰਾਤ'ਚ । ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਜ ਦੌੜ੍ਹੋ । ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੋ ॥ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬਤ੍ਤੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਂਵਾਂਗੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵੱਲ ॥

ਇਸ ਰਾਤ'ਚ । ਇਸ ਗਰਮ ਰਾਤ'ਚ । ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਜ ਫੌੜ੍ਹੋ । ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੋ ॥ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਫੀਆਂ ਬਤ੍ਤੀਆਂ ਛਡ੍ਡ ਜਾਂਵਾਂਗੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਚੱਫ੍ਫ਼ੰਮਾਂ ਵਲ੍ਲ ॥

ਵੇਨਗੰਗਾ ਦੇ ਪਾਣੀਓਂ । ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ਕੱਢ ॥ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਮਗਰ ਓਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖੌਫ ਸੀ ਖਾਂਦੇ ॥ ਕਿਓਂ ?

ਵੇਨਗਂਗਾ ਫੇ ਪਾਣੀਓਂ । ਆਫਮੀਆਂ ਫੇ ਫਲ ਨੇ ਸੈਨੂੰ ਫਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ਕਫ੍ਫ ॥ ਸੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਫਾ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤ੍ਤਾ । ਸਗਰ ਓਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖੌਫ ਸੀ ਖਾਂਫੇ ॥ ਕਿਓਂ ?

ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਲ । ਤੁਸੀ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਿਤੁਾ ਹੈ ਕੱਢ ॥ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੰਦ ਨੇ ॥ ਕਿਓਂ ?
ਬਘਿਆੜਾਂ ਢੇ ਢਲ । ਤੁਸੀ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਢਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ਕਢ੍ਢ ॥ ਜੱਂਗਲ ਢਾ ਰਾਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੱਂਢ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਢੇ ਢਰਵਾਜੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸ੍ਤੇ ਬੱਂਢ ਨੇ ॥ ਕਿਓਂ ?

ਜਿਵੇਂ ਮੰਗੂ ਵ੍ਰਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ'ਚ ਉੱਡਦਾ ਹੈ । ਇੰਝ ਮੈਂ ਉਡਦਾ ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਜੰਗਲ'ਚ ॥ ਕਿਓਂ ?
ਜਿਵੇਂ ਮੱਂਗੂ ਕ੍ਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਿੰਢਿਆਂ'ਚ ਤ੍ਡ੍ਢਾ ਹੈ । ਇੰਝ ਮੈਂ ਤਡਢਾ ਹਾਂ ਧਿੰਡ ਅਤੇ ਜੱਂਗਲ'ਚ ॥ ਕਿਓਂ ?

ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਤੇ ਨਚ੍ਚਦਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਬ੍ਰੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ॥ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਕਰਕੇ ਵੱਢਿਆ ਅਤੇ ਜਖਮੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਬੜਾ ਹਲਕਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗਲ'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ ॥ ਕਿਓਂ?
ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਤੇ ਨਚ੍ਚਢਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਮੇਰਾ ਢਿਲ ਬ੍ਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ॥ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਪਿੰਡ ਢੇ ਪਥ੍ਥਰਾਂ ਕਰਕੇ ਵਢ੍ਢਿਆ ਅਤੇ ਜਖਮੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਮੇਰਾ ਢਿਲ ਬੜਾ ਹਲਕਾ ਹੈ । ਕਿਓਂਕਿ ਮੈਂ ਜੱਂਗਲ'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ ॥ ਕਿਓਂ?

ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਲੜਦੇ ਨੇ ਬਸੰਤ'ਚ ॥ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਆਓਂਦਾ ਹੈ ॥ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ॥ ਕਿਓਂ ?
ਇਹ ਢੋ ਗਲ੍ਲਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਢਰ ਜੱਂਗ ਕਰਢੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਪ੍ਪ ਲੜ੍ਢੇ ਨੇ ਬਸੱਂਤ'ਚ ॥ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖ੍ਖਾਂ'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਆਓਂਢਾ ਹੈ ॥ ਧਰ ਫੇਰ ਭੀ ਮੈਂ ਹਸ੍ਸਢਾ ਹਾਂ ਜਢੋਂ ਇਹ ਡਿਗਢਾ ਹੈ ॥ ਕਿਓਂ ?

ਮੈਂ ਦੋ ਮੁਗਲੀ ਹਾਂ । ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ'ਚ ਹੈ ॥
ਮੈਂ ਢੋ ਗ੍ਗੁਗਲੀ ਹਾਂ । ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਢੀ ਖਲ੍ਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ'ਚ ਹੈ ॥

ਪੂਰਾ ਜੰਗਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਵੇੱਖੋ - ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇੱਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੋ !
ਪੂਰਾ ਜੱਂਗਲ ਜਾਣਢਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨ੍ਹੂੰ ਮਾਰ ਢਿਤ੍ਤਾ ਹੈ ॥ ਵੇਖ੍ਖੋ - ਚੱਂਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ੍ਖੋ । ਓਹ ਬਘਿਆੜੋ !

ਆਹਾ ! ਜੇੜ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਹੈ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ॥
ਆਹਾ ! ਜੇਡ੍ਹੀਆਂ ਗਲ੍ਲਾਂ ਮੈਨ੍ਹੂੰ ਸਮਝ੍ਝ ਨਹੀਂ ਆਓਂਢੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਢਿਲ ਹੈ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ॥

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਨਕਲ ਤੁਸੀਂ http://www.KhalsaSchool.net ਤੋਂ ਮੁਫ਼ਤ'ਚ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ॥
इस किताब दी नकल तुसीं http://www.KhalsaSchool.net तों मुफ्त'च परापत कर सकदे हों ॥

STRICTLY FOR FREE DISTRIBUTION.

A free copy of this book can be obtained from http://www.KhalsaSchool.net